

သိစပ်မြင်နဲ့

Independent Journal of Burmese Scholarship

Special Issue on Journalism:
The Inside Scoop After the Coup
Volume 2, March 2023

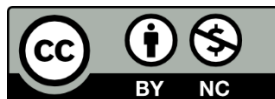

ISSN 2518-5195

သီစပ်မြင်နို့
Independent Journal of
Burmese Scholarship

Volume 2
March 2023

Printed by Wanida Press

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-Noncommercial 4.0 International License

From 1911 the Journal of the Burma Research Society (JBRS) covered virtually all subjects pertaining to Burma and functioned as a serious publication for all enthusiasts—archaeologists, linguists, historians, epigraphers, ethnographers, art historians and more, until it was shut down by the Myanmar military in 1980. In 2011, on the eve of what was to become a momentous decade of social and political change in Myanmar, an organizing committee of seven Burmese and three Western scholars met at Yale University with a mission to reestablish the JBRS for Burmese scholars in the humanities and social sciences. The new Independent Journal of Burmese Scholarship (IJBS) was convened with “independent” in its title to emphasize its total independence from any government agency or body in Burma or abroad.

The organizing committee soon added six members based in Burma and began hosting thematic workshops and publishing issues with funds raised by Yale University, the Open Society Foundations, and the Luce Foundation. Our journal issues, like our website, make every effort to be bilingual in both English and Burmese. Our mission is to provide a forum for incisive publications that contribute to the knowledge of and in Myanmar, with a preference for open access, accessibility and readability over paywalls, esoteric prose and dense theorization. In order to remain fully independent and publish more fully without fear or favor, the IJBS moved its base of operations outside of Myanmar, to the Regional Center for Social Science and Sustainable Development at Chiang Mai University, Thailand, after the 1 February 2021 military coup. In addition to print, issues are also published online (<https://ijbs.online>) in PDF and HTML format with digital hyperlinks and footnotes.

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲတွင် အရေးပါသည့် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခု၏အစဖြစ်သော ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုရှိ ယေးလ်တက္ကသိုလ်တွင် မြန်မာသုတေသီ ခုနစ်ဦးနှင့် မြန်မာ့ရေးရာလေ့လာနေသည့် အနောက်တိုင်းသုတေသီ သုံးဦးတို့ ပူးပေါင်းပြီး တစ်ချိန်ကဂုဏ်သတင်းကျော်ဇော်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ် (Journal of the Burma Research Society)

ကဲ့သို့သော သုတေသနဂျာနယ်မျိုးကို မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်သည့် လူမှုရေးသိပ္ပံနှင့် ဝိဇ္ဇာပညာရပ်များ လေ့လာမှုနယ်ပယ်အတွက် ပြန်လည်တည်ထောင်ရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဤသိစပ်မြင်နဲ့ လွတ်လပ်သော မြန်မာ့သုတေသနဂျာနယ် (Independent Journal of Burmese Scholarship) ကို တည်ထောင်ခဲ့ကြပါသည်။ သိစပ်မြင်နဲ့ လွတ်လပ်သော မြန်မာ့ သုတေသနဂျာနယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမှ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခု၏ ထိမ်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိမနေခြင်းကို အလေးထားသဖြင့် “လွတ်လပ်သော” ဟူသည့် ဝိသေသကိုဂျာနယ်၏အမည်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဂျာနယ်ထုတ်ဝေရေးကော်မတီသည် မကြာမီတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အခြေစိုက် အဖွဲ့ဝင်ခြောက်ဦးကို ထပ်မံ ပေါင်းထည့်ခဲ့ပြီး ယေးလ်တက္ကသိုလ်၊ Open Society Foundations နှင့် Luce Foundation တို့မှ ရန်ပုံငွေဖြင့် ဘာသာရပ်အကြောင်းအရာ အလိုက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပကာ သုတေသနစာတမ်း များကို ဂျာနယ်အဖြစ် ထုတ်ဝေမှုများကို စတင်ခဲ့ပါသည်။

လွတ်လပ်သော မြန်မာ့သုတေသနဂျာနယ်နှင့် ဝတ်ဆိုင်တို့သည် ထုတ်ဝေမှုများကို အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာဘာသာ နှစ်မျိုးစလုံးဖြင့် တင်ဆက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းသွားမည်ဖြစ်ပြီး အကြောင်းငွေဖြင့် ဖတ်ရှုရသည့် နိုင်ငံတကာမှ သုတေသနဂျာနယ်များကဲ့သို့ ခက်ခဲနက်နဲ သော စကားပြေအရေးအသားများနှင့် ရှုပ်ထွေးသော သီအိုရီ တည်ဆောက်မှုများကို အတတ်နိုင်ဆုံး ရှောင်ရှားသွားမည် ဖြစ်ပြီး ပညာရပ်နယ်ပယ်ပြင်ပမှ စာဖတ်သူများ လက်လှမ်းမီနိုင်သော အသိပညာအဝန်းအဝိုင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက် စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် လွတ်လပ်သော မြန်မာ့သုတေသနဂျာနယ်၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လုံခြုံမှုရှိရှိ ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံ ချင်းမိုင်တက္ကသိုလ်သို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေစိုက်ခဲ့ပါသည်။

Advisory Board

James Scott
Ma Thida
Michael Charney
Soe Myint Aung
Tun Myint
U Saw Tun

Issue Editor

Thant Sin

Managing Editor

Luke James Corbin

Copyeditors

Dan Goode
Phone Nanda Min

Cover Artwork

Kuecool

Photographs

Kay Mastenbroek
Lu Nge Khit
Shwe Yee Oo

Table of Contents

About the Authors	1
ဆောင်းပါးရှင်များအကြောင်း	3
Introduction to the Special Issue on Journalism	
<i>Thant Sin</i>	8
သတင်းစာပညာအကြောင်း အထူးထုတ်စာစောင် - အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အတွင်းသတင်းဦး သန့်စင်	20
Thrust Back into the Dark Age: Challenges Facing the News Media After the Coup	
<i>Myo Thawdar</i>	40
အမှောင်ခေတ်သို့ ပြန်လည်တွန်းပို့ခံရခြင်း - စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းသတင်းမီဒီယာများရင်ဆိုင်နေရသည့် စိန်ခေါ်မှုများ မျိုးသော်တာ	68
Navigating the Post-Coup Media World: The Creative and Precarious Labor of Myanmar's New Generation of Media Workers	
<i>Lisa Brooten & Jane Madlyn McElhone</i>	111
အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းမီဒီယာလောက ခယောင်းလမ်းကို ဖြတ်ကျော်ခြင်း - မြန်မာ့မျိုးဆက်သစ် သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိမှုနှင့် မရေရာလှသော လုပ်အား လီဆာ ဘရူထန် နှင့် ဂျိန်း မဒလင် မကဲလ်ဟုန်	148

How Independent News Media Struggles to Survive	
<i>Kyaw Swar</i>	206
စိန်ခေါ်မှုများအကြား ရှင်သန်ရန်ကြိုးစားရန်ကန်နေရသည့် လွတ်လပ်သည့်သတင်းမီဒီယာများ	
ကျော်စွာ	213
Lu Nge Khit: Swimming Against the Tide	
<i>Hsu Htet</i>	225
လူငယ်ခေတ် - ရေနံလမ်းကို ကူးခတ်ခြင်း	
ဆုထက်	241
How the West Helped (and Failed to Help) Myanmar TV Journalism, 2010-2021	
<i>Kay Mastenbroek</i>	267
အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းလောကကို မည်သို့မည်ပုံ ကူညီခဲ့ပုံနှင့် / ကူညီရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပုံ	
ခေ မစတန်ဘရွတ်ခ်	283
Starting at Zero as a Journalist in Thailand	
<i>Shwe Yee Oo</i>	313
ထိုင်းနိုင်ငံမှာ သုညဘဝက စခဲ့ရတဲ့ သတင်းသမား	
ရွှေရည်ဦး	322
In Cells	
<i>Danny Fenster</i>	334
သံတိုင်များနောက်ကွယ်	
ဒန်နီ ဖန်စထရ်	344

About the Authors

Myo Thawdar (pseudonym) is a journalist with nearly two decades' experience working in the media field. In early 2006 she joined a local media house as an intern and went on to become an editor, media trainer and researcher. She has actively participated in media freedom and development work with different organizations. From October to December 2021 she worked for Athan, a research-based activist organization, focusing on freedom of expression.

Lisa Brooten is Associate Professor of Media Studies in the College of Arts and Media at Southern Illinois University, Carbondale. Her research focuses, broadly, on media, repression and resistance in the U.S. and Southeast Asia. She co-edited the 2019 book, *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* with Jane McElhone and Gayathry Venkiteswaran.

Jane Madlyn McElhone is a Canadian-British journalist and independent consultant specializing in media development and free expression; strategic project development and evaluation; and human rights and migration. She has done extensive work on Burma/Myanmar, including for the Media Development Investment Fund, PEN America, Open Society Foundations, UNESCO and Internews. She co-edited the 2019 book *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* with Lisa Brooten and Gayathry Venkiteswaran. Other recent publications include *The Business of Digital Media in Post-Coup Myanmar* (MDIF, 2022); *Media Assistance in Burma's Reform Decade: Lessons Learned from Burma's Military Coup*, part of the five country Media Reform and Political Upheaval series (CIMA/NED, 2022); and *Stolen Freedoms: Creative Expression, Historic Resistance and the Myanmar Coup* (PEN America, 2021).

Kyaw Swar (pseudonym) is the founder of a news agency based in northern Myanmar. Before that, he was a student leader,

researcher and policy consultant for both local and international organizations.

Hsu Htet (collective author pseudonym) stands in for the founders and editors of the Lu Nge Khit media organization based inside Myanmar. The team are all aged in their 30s and have journalism and research backgrounds. Together they continue to support Lu Nge Khit and free media in Myanmar.

Kay Mastenbroek studied communication science at the University of Amsterdam and worked for news and daily affairs shows on Dutch television for five years before starting his own documentary production company. He has directed and produced more than 100 documentaries, mostly in Africa and Asia. He has also directed six short features for children, made in developing countries, using local young actors. From 2014-2021, he trained and coached young filmmakers in Myanmar. Since the coup his focus has been on scriptwriting.

Shwe Yee Oo (pseudonym) is a Yangon journalist with 12 years of experience in the media field and a bachelor's degree from East Yangon University. She started her career as an intern journalist in 2010, before working for Mizzima as a reporter, assistant editor, and then editor. She worked in media development at an INGO until the 2021 coup, when she moved to a liberated area and reported news from there. She now works from Thailand and volunteers her time helping female journalists from Myanmar.

Danny Fenster is a journalist who was managing editor at Frontier Myanmar at the time of the 2021 coup. He is currently their editor-at-large and a fellow at the Nieman Foundation for Journalism at Harvard University. In 2021 Danny spent six months in Insein prison, Yangon, where he was charged with a raft of political charges including sedition and unlawful association before regaining his freedom.

ဆောင်းပါးရှင်များအကြောင်း

မျိုးသော်တာ (ကလောင်) သည် မီဒီယာနယ်ပယ်တွင် အလုပ်အတွေ့အကြုံ ဆယ်စုနှစ် နှစ်ခုနီးပါးရှိသည့် သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်ဆန်းပိုင်းတွင် သူမသည် ဒေသတွင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် အလုပ်သင်အဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကာ ထိုမှတဆင့် အယ်ဒီတာ၊ မီဒီယာသင်တန်းနည်းပြနှင့် သုတေသနပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ သူမသည် မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများကို အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးနှင့်တွဲဖက်၍ တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှ ဒီဇင်ဘာလအထိ သူမသည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်အပေါ် အဓိကအလေးပေးဆောင်ရွက်သော သုတေသနအခြေပြု တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် အသံ (Athan) တွင်အလုပ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။

လီဆာ ဘရူထန် သည် ကာဘွန်ဒေးလ်မြို့ တောင်ပိုင်း အီလီနွိုင်းလ်တက္ကသိုလ် အနုပညာနှင့် မီဒီယာကောလိပ်မှ မီဒီယာပညာရပ် တွဲဖက်ပါမောက္ခဖြစ်ပါ သည်။ သူမ၏ သုတေသနများသည် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ မီဒီယာ၊ မီဒီယာအပေါ် ဖိနှိပ်မှုနှင့် ပြန်လည်ခုခံမှုတို့ကို ယေဘုယျအားဖြင့် အလေးပေးထားပါသည်။ သူမသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော အသွင်ပြောင်းလဲနေသာ မြန်မာ့မီဒီယာ - သမိုင်းအမွေအနှစ်များ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အပြောင်းအလဲ စာအုပ်ကို ဂျိန်း မကဲလ်ဟုန်၊ ဂရာသရီ ဗန်ခိသစွာရန် တို့နှင့် တွဲဖက်တည်းဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

ဂျိန်း မဒလင် မကဲလ်ဟုန် သည် ကနေဒီယန်း-ဗြိတိသျှ သတင်းထောက်တစ်ဦး ဖြစ်ပြီး မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ မဟာဗျူဟာကျ စီမံကိန်းဖန်တီးရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်စစ်ဆေးခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းတို့တွင် အထူးပြုသော အလွတ်တန်းအတိုင်ပင်ခံတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ သူမသည် ဗမာ / မြန်မာတွင် မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရံပုံငွေ (MDIF)၊ PEN America, Open Society Foundations, ယူနက်စကို နှင့်

4 | ဆောင်းပါးရှင်များအကြောင်း

Internews တို့အပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အလုပ်လုပ်ခဲ့ဖူးပါသည်။ သူမသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သည့် ‘အသွင်ပြောင်းလဲနေသာ မြန်မာ့မီဒီယာ - သမိုင်းအမွေအနှစ်များ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အပြောင်းအလဲ’ စာအုပ်ကို လီဆာ ဘရူထန်၊ ဂရာသရီ ဗန်ခိသစ္စာရန် တို့နှင့် တွဲဖက်တည်းဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ အခြားသော ထုတ်ဝေမှုများမှာ ‘အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီဂျစ်တယ်မီဒီယာစီးပွားရေး’၊ ငါးနိုင်ငံမီဒီယာပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအုံကြွမှု စာစောင်အတွဲ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သည့် ‘ဗမာပြည်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆယ်စုနှစ်အတွင်း မီဒီယာအပေါ် ပံ့ပိုးမှု - ဗမာပြည်၏စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုမှ သင်ခန်းစာများ’ တို့ဖြစ်ပါသည်။

ကျော်စွာ (ကလောင်) သည် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် အခြေစိုက်သော သတင်းအေဂျင်စီတစ်ခု၏ တည်ထောင်သူဖြစ်ပါသည်။ ထိုမတိုင်မီက သူသည် ကျောင်းသားခေါင်းဆောင်တစ်ဦး၊ သုတေသနပညာရှင်တစ်ဦးနှင့် ပြည်တွင်းပြည်ပအဖွဲ့အစည်းများအတွက် မူဝါဒရေးရာ အတိုင်ပင်ခံတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ဆုထက် (စုပေါင်းကလောင်အမည်) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းတွင် အခြေစိုက်သော လူငယ်ခေတ် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်း၏ တည်ထောင်သူများနှင့် အယ်ဒီတာများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ၎င်းတို့အဖွဲ့ဝင်အားလုံးသည် အသက် ၃၀ ဝန်းကျင်ရှိကြပြီး သတင်းစာပညာနှင့် သုတေသနနောက်ခံ ရှိသူများဖြစ်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့သည် အတူတကွ လူငယ်ခေတ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်သောမီဒီယာကို ပံ့ပိုးပေးနေပါသည်။

ခေ မစတန်ဘရွတ်ခ် သည် အမ်စတာဒမ် တက္ကသိုလ်တွင် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးသိပ္ပံ ဘာသာရပ်ကို လေ့လာသင်ယူခဲ့ပြီး ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီတည်ထောင်ခြင်းမပြုမီ ဒတ်ချ်ပြည်သူပိုင်ရုပ်မြင်သံကြားဌာနတွင် သတင်းများနှင့် နေ့စဉ်အကြောင်းအရာအစီအစဉ်များအတွက် ငါးနှစ်ကြာလုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ သူသည် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ကို ရိုက်ကူးထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး အများစုမှာ အာဖရိကနှင့် အာရှတွင်ဖြစ်ပါသည်။ သူသည် ကလေးများအတွက်

ရုပ်ရှင်တို ခြောက်ပုဒ်ကိုလဲ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်
ဒေသခံလူငယ်သရုပ်ဆောင်များအသုံးပြု၍ ရိုက်ကူးခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ
၂၀၂၁ ခုနှစ်အထိ သူသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်
လူငယ်ရုပ်သံရိုက်ကူးရေးသမားများကို သင်တန်းပို့ချခဲ့ပါသည်။
အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းကတည်းက သူသည် ဇာတ်ညွှန်းရေးသားခြင်း
ပေါ်တွင် အဓိကအာရုံစိုက်နေခဲ့ပါသည်။

ရွှေရည်ဦး (ကလောင်) သည် ရန်ကုန် အရှေ့ပိုင်းတက္ကသိုလ်မှ ဘွဲ့ရထားသည့်
မီဒီယာကဏ္ဍတွင် အတွေ့အကြုံ ၁၂ နှစ်ရှိသော ရန်ကုန်မှ
သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ သူမသည်
အလုပ်သင်သတင်းထောက်တစ်ဦးအဖြစ် ၂၀၁၀ တွင်စတင်ခဲ့ပြီးနောက်
မဇ္ဈိမသတင်းဌာနတွင် သတင်းထောက်၊ လက်ထောက်အယ်ဒီတာနှင့်
ထို့နောက်တွင်အယ်ဒီတာအဖြစ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁
အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်သည့်အချိန်တွင် သူမသည် INGO တစ်ခုတွင်
မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အလုပ်လုပ်နေခဲ့ပြီး ထို့နောက်တွင်
လွတ်မြောက်နယ်မြေတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ကာ ထိုမှတစ်ဆင့် သတင်းများကို
ပြန်လည်တင်ဆက်ခဲ့ပါသည်။ လက်ရှိတွင် သူမသည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင်
အလုပ်လုပ်နေပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးသတင်းထောက်များကို
စေတနာဖြင့်အချိန်ပေးကူညီလျက် ရှိပါသည်။

ဒန်နီ ဖန်စထရ် သည် ၂၀၂၁ အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်သည့်အချိန်တွင် Frontier
Myanmar သတင်းဌာနတွင် စီမံခန့်ခွဲရေးအယ်ဒီတာအဖြစ်လုပ်ကိုင်နေခဲ့
သည့် သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ သူသည် လက်ရှိတွင် ၎င်းတို့၏
အယ်ဒီတာဖြစ်ပြီး ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်မှ သတင်းစာပညာအတွက်
နေ့မန်းဖောင်ဒေးရှင်း (Nieman Foundation) ၏ အဖွဲ့ဝင်
တစ်ဦးလည်းဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ဒန်နီသည်
နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှုနှင့် မတရားအသင်းဆက်သွယ်မှုတို့အပါအဝင်
အခြားသောနိုင်ငံရေးပုဒ်မများစွာဖြင့် တရားစွဲဆိုခံခဲ့ရကာ
ပြန်လည်မလွတ်မြောက်မီ ရန်ကုန်ရှိ အင်းစိန်ထောင်တွင် ခြောက်လကြာ
ချုပ်နှောင်ခံခဲ့ရပါသည်။

Pictured: Yangon residents eagerly consume the latest news from a range of newspapers one week after the National League for Democracy wins the 2015 elections.

Pictured: Journalists who bravely choose to stay and work in Myanmar at immense personal risk report from home in 2022.

Introduction to the Special Issue on Journalism: The Inside Scoop After the Coup

Thant Sin

Abstract

This article introduces the special issue by explaining the workshop that inspired it and the reasons for its existence. The issue features seven original articles across a broad array of genres, from personal memoir to media studies. The articles include, among other things, conceptualization of the labor of professional journalists after the 2021 coup, the interactions between foreign trainers and Burmese journalists before the 2021 coup, and what it is like surviving day by day in Insein prison as a foreign news editor facing trumped up sedition charges. The highest-level impact on the media sector, from the coup and the military's and its proxies' repression of journalists, is the reestablishment of a bifurcated inside/outside-the-country dynamic, with the long-term effects of this still to be seen.

Introduction

In this special issue we hear from Myanmar and foreign journalists and editors, a journalism trainer, freedom of expression activists, scholars of journalism, and media founders about the consequences of the 1 February 2021 military coup on Myanmar's journalism and media industries. This brief article introduces and contextualizes the seven original contributions to this special issue and finishes with some reflections on the future of Myanmar journalism.

This special issue is a product of the Myanmar Media Update workshop held by the Independent Journal of Burmese Scholarship (IJBS) on 29 March 2022 in Chiang Mai, Thailand, supported by the Regional Center for Social Science and Sustainable Development (RCSD), Chiang Mai University, and the Myanmar

Research Center (MRC), Australian National University. At the workshop, 20 participants presented in front of a generous online and in-person audience over a full day of panel discussions, and there were three screenings of short documentary films. The workshop was well attended by scholars, media practitioners, and other stakeholders, notwithstanding the challenges posed by COVID-19 regulations, which saw several attendees directed away from the workshop venue after testing positive on arrival, and security concerns, which limited promotion of the event to the wider public. Not all of the presentations at the workshop made it into this final issue, but some interested parties who could not attend the workshop submitted additional original contributions. In total, five of the seven articles in this issue were outcomes of panels at the workshop.

Hosting a workshop during the COVID-19 pandemic, and just a year after the military coup, had its challenges, but the IJBS Myanmar Media Update successfully served two important purposes. First, it provided a safe space for media practitioners joining remotely from Myanmar, and for those recently arrived in Thailand, to network and share their experiences of and perspectives on the coup and its aftermath. All the Myanmar workshop participants suggested that they had suffered from, at the very least, some form of dislocation and trauma in the year since the coup. In the worst examples, they had lost their livelihoods, homes, friends and colleagues, and were detained, tortured, and even imprisoned, just for doing their job—or for no reason at all.

Second, the workshop provided a focal point for media practitioners to meet and converse with foreign trainers, donors and organizations supporting journalism in Myanmar. The Myanmar military's immense repression of the press following the coup threw the sector into disarray at a time when it was still struggling for financial independence. Media organizations had already been trying to shift their revenue models away from international donor funding and advertisements and towards other models to remain viable in the face of digital disruption and the consequences of the COVID-19 pandemic.¹ Almost

¹ For a detailed explanation of one example, see Zirulnick, 2020.

immediately after the coup, most outlets were arbitrarily banned or found themselves unable to continue operating in the increasingly inhospitable environment. After the coup, nearly all media organizations changed their products and services offered, operations, staffing, and methods, significantly affecting costs and revenues. Donor funding became paramount for many organizations' immediate survival, let alone sustainability.

Inside the Special Issue on Journalism

After political changes in the years following the promulgation of the military's 2008 Constitution and the reestablishment of civilian participation in parliamentary politics, the liberalization of the Myanmar media sector increased visibility of the military's crimes and allowed public discussion of important, long-suppressed, and long-obfuscated topics. Sensitive issues like inequality, intercommunal and ethnic conflicts, and land-grabs began to feature frequently on the front pages and broadcasts of returned exile media organizations and rapidly mushrooming new journals and newspapers.² Before these changes, decades of military censorship had stifled the right to information and the ability of free media to influence Burmese politics. The new, more permissive reporting environment facilitated the potential institutionalization of democracy and legitimization and entrenchment of civil society,³ and most of the public could again consume critical news reported from their own cities and regions⁴ without needing to constantly read between the lines.⁵ Many challenges for journalism remained,⁶ but the decade of

² Burrett, 2017.

³ For a discussion of this as a 'hybrid public sphere', see Middleton & Tay Zar Myo Win, 2021.

⁴ Plenty of pernicious publishing continued however, if mildly diluted (Atkinson, 2020).

⁵ Allott, 1994.

⁶ Myanmar Musings, 2017; 2018; 2019; 2020; 2021. For a nuanced and honest account of some of the other challenges of reporting during the decade leading up to the 2021 coup, see Eaint Thiri Thu, 2019.

2011-2021 was for many a more liberal one than what came before.

Myo Thawdar's article, the first in this special issue, takes an uncompromising look at what happened when the Myanmar military launched its 2021 coup in the midst of this changed and changing media environment, where exile media organizations had returned and taken root, a new generation of journalists had never experienced reporting under direct censorship, and media workers could expose injustice in relative safety—though still at the mercy of both the military *and* the incumbent civilian government—in real-time thanks to digital technology. The article provides examples of how in 2021 the military aimed to systematically squeeze the sector into submission through issuing decrees, amending laws, revoking licenses, raiding media offices, and intimidating, torturing and even killing journalists. Based on interviews with 17 media outlets, Myo Thawdar's comprehensive evaluation of the first year after the coup ends with recommendations to the military, as well as to international and other stakeholders, for a return to an environment where local media in Myanmar can again become sustainable.

Her damning, depressing survey of crimes against journalists displays in stark terms exactly what relationship the Myanmar military desires to have with the media, as they fight to control and benefit from the country's territory, people and resources. Not only does Myo Thawdar highlight many individual humiliations and subjugations of media workers by the military, but she also outlines the legal theater being performed by the new State Administration Council (SAC), and the laws and acts it used as excuses for its political prosecutions and outlet closures. This wide-ranging report is valuable for its steady approach to recording what has been the most difficult year for Myanmar journalists in the twenty-first century.

The next article, by media scholars Lisa Brooten and Jane Madlyn McElhone, focuses on young professional journalists and their experiences in the first 18 months after the February 2021 coup. Both authors were deeply involved in editing the 2019 book, *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change*, which has become the definitive long-form text on the

halting liberalizations and threats affecting the media in the decade preceding the coup.⁷ In their article for this issue, Brooten and McElhone draw on discussions with several female Burmese journalists to explore the ways in which professional, independent media workers in Myanmar perform a unique type of creative labor that combines professionalism with revolution, and is entails varying degrees of precarity.

In doing so, the authors draw on comparative work from writers who discuss the experiences of journalists in other conflict-affected areas such as Syria and Afghanistan and draw distinctions in professionalism between the generation of media workers that emerged after the 1988 uprising in Burma and the younger independent media workers of the 2021 Spring Revolution. For Brooten and McElhone, new Myanmar media workers' labor in response to the coup is precarious, embodied work, carried out by members of the communities affected by conflict. This labor vitally contributes to imagining new possibilities for their country as a first step towards building a new nation. Brooten and McElhone argue that examining the embodied experiences of Myanmar media workers and their affective proximity to violence moves understandings beyond the stale notions of distance that dominate most literature on journalism and conflict.

This article is notable for its inclusive methodology—in that it was put together with five female independent media workers sharing a panel at the Myanmar Media Update workshop in 2022—and for its efforts to push forward a new conceptualization of media workers' creative labor and where that labor leads the revolution. It covers the familiar tension between journalism and activism with empathy and deep understanding of the complex context in Myanmar. The authors' enthusiasm for the need for “contextual objectivity” makes it important reading for all scholars of media work in conflict environments, and for scholars of Burmese labor.

The third article in this special issue similarly reminds readers of the difficulties faced by media workers and organizations

⁷ Brooten et al., 2019.

since the coup. Kyaw Swar takes direct aim at international donor organizations and questions their disbursement practices, wondering why so many quality media outlets have struggled for financial support following the coup. It is widely known in the media community that Myanmar journalists remaining inside the country have suffered salary cuts of half or more since the coup, with some now receiving no wages at all, and Kyaw Swar's article is firmly on these journalists' side. For those who left Myanmar and were fortunate enough to maintain an income, they still had to travel overland to border areas and/or abroad—expensive and risky undertakings—with little or no support.

Kyaw Swar shares the urgency of Myo Thawdar and includes recommendations for local and international stakeholders to better support independent Myanmar news media going forward. He highlights the importance of technological support and safety and protection concerns, and he encourages more training on reporting news without bias. As a founder of an independent news agency before the coup and a former student leader and researcher, Kyaw Swar's perspective is informed by a well-rounded view of how the media intersects with civil society and can be a force towards achieving federal democracy.

In a similar vein, Hsu Htet's article drills deep into the reasons for and challenges encountered in founding a new media organization inside Myanmar following the coup. The new organization, Lu Nge Khit, is aimed at a youth audience, with podcasts, talkback and other programming, on top of regular news reporting. Hsu Htet outlines the organization's core objectives and explains the founders' determination to counter the military's disinformation and rampant misinformation in Myanmar, having grown up themselves under military rule without the internet or smartphones, when access to information was far more limited and military propaganda omnipresent.⁸ While a wide-ranging recent survey claims that “most (Myanmar) netizens do

⁸ Though exile media organizations did their best to compete with military and other propaganda and form an alternative public sphere in Myanmar from abroad (Labbe, 2016).

not trust or support military propaganda”,⁹ the longer that the current incarnation of military rule continues its propaganda and information warfare against the public, the more important alternative outlets targeting younger generations, like Lu Nge Khit, become.

An important contribution made by Hsu Htet, as a media founder struggling to run a newsroom in post-coup Myanmar, is that Facebook’s policies, procedures and algorithms are almost as destructive and problematic for freedom of the press and access to information in Myanmar as the military’s systematic repression. She notes the importance of Facebook for Burmese media consumers, before and after the coup, and expresses frustration that Lu Nge Khit must rely on Facebook with its vagaries. The problematic engagement, and lack of engagement, by the billion-dollar company (now under its parent company Meta) with Myanmar users and communities continues to be critically explored by media scholars,¹⁰ though this research is usually disregarded by the gargantuan, globally influential company.¹¹

Shifting perspectives to that of a Dutch foreigner involved in training, supporting and working with journalists in Myanmar after 2012, Kay Mastenbroek’s article adopts a personal tone to describe how Myanmar journalists adapted to new press freedoms in the decade prior to the coup and how Western media trainers both succeeded and failed in influencing the direction of Myanmar journalism. As a media practitioner with a documentary and broadcast media background, he centers his focus on Burmese broadcast journalism, highlighting lack of competition, long isolation from evolving audio-visual norms abroad, top-down management styles and a mismatch with Anglo-Saxon methods of storytelling as significant factors in how broadcast

⁹ Ryan & Tran, 2022.

¹⁰ Recent important examples (following much analysis on the role Facebook plays in facilitating intercommunal violence and ethnic cleansing, which constituted the first round of scholarship on Facebook in Myanmar) include Bächtold, 2022; Myat The-Thitsar, 2022; Whitten-Woodring, 2020; Wittekend & Faxon, 2022.

¹¹ A notable exception being its half-hearted attempts to bar Myanmar military organs and proxies from engaging with the platform (Reed, 2021).

media took root in Myanmar during this time. The article also refers to the negative attitudes towards the media of the National League for Democracy government of 2016-2021 and the National Unity Government of 2021 to the present, noting that while journalism is an important tool for undermining military rule, it is equally critical for maturing democracies, in that that it monitors civilian politicians.

The next article, by a journalist in exile, is an intimate memoir of dislocation and discontent. In it, Shwe Yee Oo tells the story of how she became a journalist at the beginning of Myanmar's period of political liberalization, attending the very trainings that Kay Mastenbroek describes. After working as a journalist, an editor, and in other roles with media support organizations for over a decade, Shwe Yee Oo vigorously resisted the 2021 military coup. She details participating in protests where live gunfire and tear gas were directed at unarmed protesters. After over six months, as the military's repression increased and reporting on protests—let alone protesting—became life-threatening, Shwe Yee Oo made the difficult decision to relocate to a liberated area in Kayin State, where she could report without fear. She writes about living and working for an exile media organization there, remarking on the support provided by the Karen National Union, and local peoples' generosity, but also highlighting the challenges of working in rural and remote areas. In the end, Shwe Yee Oo reluctantly made the difficult decision to cross into Thailand illegally and work from there.

This memoir illustrates the travails of an entire generation of media workers who were pushed to emigrate following the coup, and it is the perfect companion to Myo Thawdar's opening article, which aggregates these many instances of suppression and emigration. In this single story from one media professional, we see the opportunities provided by the policies adopted under hybrid civilian-military rule from 2010 onwards, how one career in the media was facilitated and built up around them, and then how it came crashing down following the military's illegal coup in 2021. Shwe Yee Oo is resolute in her anti-coup resistance and calls on readers to never negotiate with the military, to be united in the people's revolution, and to prepare

for the nation-building challenges that will arise when the military inevitably falls.

The final article rounding out the special issue is another journalist memoir, but this time from someone who attempted to leave the country through legal and formal means, departing a flight from Yangon airport, rather than informally crossing the border overland. Danny Fenster, previously an employee of Myanmar Now and in 2021 an editor with Frontier Myanmar, writes about his experiences in Insein prison, where he was locked up for 176 days. Danny was detained in May 2021 just moments before his flight home to the United States departed and was freed only after being sentenced in a sham trial to 11 years' hard labor for sedition and unlawful association.¹²

Danny's memoir follows a stream of consciousness approach, taking in the material elements of the ward in which he was imprisoned along with the quirks of his fellow inmates, rendered in abundant prose and with an eye for detail. Danny documents his struggles with meditation and language and draws attention to the few forms of leisure in the prison, in what is a rare description of prison life in contemporary Myanmar from the perspective of a foreigner. In this way it offers rich opportunities for comparison with the many Burmese prison memoirs. It also raises questions about the relative privilege of white, non-Burmese media practitioners in Myanmar.

All the articles in this special issue are important steps towards better understanding the changes to and challenges for Myanmar journalism since the 2021 coup. With that said, this volume has some deficiencies. While the special issue encompasses perspectives from diverse gender and national backgrounds, there is a lack of focus on and voices from the important ethnic media sector, which has actively opposed the Myanmar military for decades. Further, many of the articles display a general hesitance to engage critically with dissenting voices within the revolution. This is explained, at least in part, by a widespread belief in the importance of unity against military rule, and such reticence is not unique to this volume.

¹² Myanmar Musings, 2022.

There are few encouraging signs that political reform or a lighter touch from the Myanmar military, let alone defeat through armed conflict, will occur soon. Exhausted professional and citizen journalists within the country still face huge security and logistical challenges when reporting. Challenges taking their toll on these people include constant risk of detention; torture and imprisonment; lack of resources and public trust; and difficulties working with colleagues abroad. Outside the country, exile media organizations have rebuilt and reoriented themselves and helped to form vibrant exile media communities in cities like Chiang Mai and Mae Sot, Thailand, with media-focused events, coworking spaces and even teashops. There, older generations of media workers and revolutionaries work alongside colleagues 30 years their junior, not without tension at times, but creating synergies and reenergizing ageing exile media organizations that began in the wake of the 1988 uprising. This bifurcated inside/outside dynamic appears to be becoming entrenched, contingent as it is on (lack of) political change inside Myanmar.

We hope readers find this special issue valuable, even if it fails to deliver strictly 'good news'. We would like to thank once again all the attendees at the original Myanmar Media Update workshop in 2022, the article contributors, and the RCSD in Chiang Mai and the MRC in Canberra for their enthusiastic support of IJBS and freedom of the press in Myanmar.

References

- Allott, A. (1994). *Inked over, ripped out: Burmese storytellers and the censors*. Silkworm Books.
- Atkinson, C. L. (2020). Public Information and Ultrnationalism in Myanmar: A Thematic Analysis of Public and Private Newspaper Coverage. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 40(4), 597–613. <https://doi.org/10.1080/13602004.2020.1847780>
- Bächtold, S. (2022). The smartphone and the coup: How Myanmar's conflicts are entangled with digital technologies, policies and violence. *International Journal of Public Policy*, 16(5–6), 293–310.
- Brooten, L., McElhone, J. M., & Venkiteswaran, G. (Eds.). (2019). *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change*. ISEAS Yusof Ishak Institute.
- Burrett, T. (2017). Mixed Signals: Democratization and the Myanmar Media. *Politics and Governance*, 5(2). <https://doi.org/10.17645/pag.v5i2.831>
- Eaint Thiri Thu. (2019). Covering Rakhine: Journalism, Conflict and Identity. In L. Brooten, J. M. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 229–238). ISEAS Yusof Ishak Institute.
- Labbe, B. (2016). *Towards a Re-discovery of the Public Sphere: Myanmar/Burma's "Exile" Media's Counter-Hegemonic Potential and the U.S. News Media's Re-framing of American Foreign Policy* [Unpublished doctoral dissertation]. Bowling Green State University.
- Middleton, C. & Tay Zar Myo Win. (2021). The Emergence of a Hybrid Public Sphere in Myanmar: Implications for Democratization. *TRaNS: Trans-Regional and -National Studies of Southeast Asia*, 9(1), 45–64. <https://doi.org/10.1017/trn.2021.2>
- Myanmar Musings. (2017). *Press Freedom in 2017* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-in-2017-part-1>

- Myanmar Musings. (2018). *Press Freedom in 2018* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-in-2018>
- Myanmar Musings. (2019). *Press Freedom in 2019* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-2019>
- Myanmar Musings. (2020). *Press Freedom 2020 & COVID-19* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-2020-covid-19>
- Myanmar Musings. (2021). *Press Freedom After Feb 1, 2021* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-after-feb-1-2021>
- Myanmar Musings. (2022). *Danny Fenster Debrief with Ben Dunant* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-after-feb-1-2021>
- Myat The-Thitsar. (2022). Empowering or endangering minorities? Facebook, language, and identity in Myanmar. *Asian Ethnicity*, 23(4), 718–740.
- Reed, J. (2021, December 8). Meta removes Myanmar army-linked businesses from Facebook. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/09af7450-7cab-4678-a5de-838935402d68>
- Ryan, M., & Tran, V. (2022, June 20). Digital contention in post-coup Myanmar. *New Mandala*. <https://www.newmandala.org/digital-contention-in-post-coup-myanmar/>
- Whitten-Woodring, J., Kleinberg, M. S., Thawnghmung, A., & Myat The-Thitsar. (2020). Poison If You Don't Know How to Use It: Facebook, Democracy, and Human Rights in Myanmar. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 407–425. <https://doi.org/10.1177/1940161220919666>
- Wittekind, C. T., & Faxon, H. O. (2022). Networks of Speculation: Making Land Markets on Myanmar Facebook. *Antipode*. <https://doi.org/10.1111/anti.12896>
- Zirulnick, A. (2020, September 22). How Frontier brought a membership model to Myanmar. *The Membership Guide*. <https://membershipguide.org/case-study/how-frontier-brought-a-membership-model-to-myanmar>

သတင်းစာပညာအကြောင်း အထူးထုတ်စာစောင် - အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အတွင်းသတင်းဦး

သန့်စင်

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤအထူးထုတ်စာစောင်ပေါ်ပေါက်လာစေရန် စေ့ဆော်ပေးခဲ့သော အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲနှင့် စာစောင်တည်ရှိနေရခြင်း၏ အကြောင်းပြချက်များကို ရှင်းပြထားခြင်းဖြင့် ယခုဆောင်းပါးသည် ဤအထူးထုတ်စာစောင်ကို မိတ်ဆက်ထားပါသည်။ ဤစာစောင်ထဲတွင် ကိုယ်တွေ့ဖြစ်ရပ်များမှသည် မီဒီယာဘာသာရပ်အထိ အမျိုးအစားအမျိုးမျိုးကွဲပြားသော ဆောင်းပါးခုနှစ်ပုဒ်ပါဝင်ပါသည်။ အကြောင်းအရာများတွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုပြီးနောက် ပရော်ဖယ်ရှင်နယ်သတင်းထောက်များ၏ လုပ်အားကို သရုပ်ဖော်ထားမှု၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ နိုင်ငံခြားသားသင်တန်းနည်းပြများနှင့် မြန်မာပြည်မှ သတင်းထောက်များ အကြား ထိတွေ့ ဆက်ဆံမှုများနှင့် နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှု လုပ်ကြံစွဲချက်များနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသော နိုင်ငံခြားသားသတင်းအယ်ဒီတာ တစ်ဦးအနေဖြင့် အင်းစိန်ထောင်ထဲတွင် နေ့စဉ်ဖြတ်သန်းခဲ့ရပုံတို့ ပါဝင်ပါသည်။ အာဏာသိမ်းမှုနှင့် စစ်တပ်နှင့်၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ်များက သတင်းထောက်များကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုတို့မှ သတင်းမီဒီယာအသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုလုံးအပေါ်တွင်ရှိခဲ့သော အကြီးမားဆုံးသက်ရောက်မှုမှာ ပြည်တွင်း / ပြည်ပ နှစ်ပိုင်းအဖြစ် ခွဲထွက်သွားသော ကူးလူးဆက်ဆံမှုတစ်ရပ်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုဖြစ်ပြီး ၎င်းမှဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ရေရှည်သက်ရောက်မှုများမှာမူ မြင်တွေ့ရရန် လိုပါသေးသည်။

မိတ်ဆက်

ဤအထူးထုတ်စာစောင်ထဲတွင် မြန်မာနှင့်နိုင်ငံခြားသား သတင်းထောက်များ နှင့် အယ်ဒီတာများ၊ သတင်းထောက်သင်တန်းနည်းပြတစ်ဦး၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်အတွက် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ သတင်းစာပညာကို လိုက်စားသောပညာရှင်များနှင့် မီဒီယာတည်ထောင်သူများ ထံမှ မြန်မာနိုင်ငံ၏သတင်းစာပညာနှင့် မီဒီယာလုပ်ငန်းအပေါ် ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှု၏အကျိုးဆက်များကို ကြားသိခဲ့ရပါသည်။ ယခု အကျဉ်းချုပ်ဆောင်းပါးသည် ဤအထူးထုတ်စာစောင်ထဲတွင် ပါဝင်ထားသော မူရင်းဆောင်းပါး ခုနှစ်ပုဒ်ကို မိတ်ဆက်ကာ ၎င်းတို့နှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုရှိစေရန် အကျဉ်းဖော်ပြထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံသတင်းစာပညာရပ်ဝန်း၏အနာဂတ်အပေါ် သုံးသပ်ချက်များဖြင့် အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

ဤအထူးထုတ်စာစောင်သည် ၂၀၂၂ ခုနှစ် မတ်လ ၂၉ ရက်နေ့တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ချင်းမိုင်မြို့၌ လွတ်လပ်သော မြန်မာ့သုတေသနဂျာနယ် (Independent Journal of Burmese Scholarship) မှ ကြီးမှူးကျင်းပခဲ့ကာ ချင်းမိုင်တက္ကသိုလ် Regional Center for Social Science and Sustainable Development (RCSD) နှင့် သြစတေးလျအမျိုးသားတက္ကသိုလ် Myanmar Research Center (MRC) တို့မှ ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် Myanmar Media Update အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၏ ထုတ်ကုန်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ထိုအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်တို့ သုံးပုဒ်အပြင် တက်ရောက်သူပုဂ္ဂိုလ် နှစ်ဆယ်ဦးမှ လူကိုယ်တိုင်နှင့် အွန်လိုင်းမှ တဆင့်တက်ရောက်ကြသော ပရိတ်သတ်များရှေ့မောက်တွင် တစ်နေ့တာကြာ အဖွဲ့လိုက်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသို့ ပညာရှင်များ၊ မီဒီယာသမားများနှင့် အခြားသော သက်ဆိုင်သည့်အင်အားစုများသည် ကိုဗစ်-၁၉ စည်းမျဉ်းများကြောင့် ရှိနေသည့် စိန်ခေါ်မှုများကြားကပင် တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။

အချို့သောတက်ရောက်မည့်သူများသည် ရောက်ရှိလာချိန်တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ခံထားရသောကြောင့် တက်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ဘဲ ထိုအချက်အပါအဝင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာစိုးရိမ်မှုများကြောင့် ထိုအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲကို လူထုကြားသို့ ပိုမိုသိရှိစေရန်ဖြန့်ဝေမှုပြုရာတွင်

အကန့်အသတ်များရှိခဲ့ပါသည်။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲမှ တင်ပြချက်များအားလုံး စာစောင်ထဲသို့ မပါလာခဲ့သော်လည်း အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိသည့် အချို့သောစိတ်ဝင်စားသည့်အင်အားစုများမှ မူရင်းပါဝင်ရေးသားမှုများကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ အားလုံးပေါင်းလျှင် စာစောင်ထဲတွင်ပါဝင်သော ဆောင်းပါးခုနစ်ပုဒ်ထဲမှ ငါးပုဒ်သည် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲမှ အဖွဲ့များ၏ရလဒ်များဖြစ်ပါသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်နေသော ကာလအတွင်းနှင့် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှု တစ်နှစ်ကျော်သာကြာသေးသည့် အချိန်အတွင်းတွင် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတစ်ခု လက်ခံကျင်းပရခြင်းသည် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း Myanmar Media Update အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသည် အရေးကြီးသော ရည်မှန်းချက်နှစ်ခု ဆောင်ကျဉ်းပေးခဲ့ပါသည်။ ပထမဦးစွာ ထိုအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသည် မြန်မာပြည်တွင်းမှ အွန်လိုင်းက တဆင့်တက်ရောက်နေသော မီဒီယာသမားများနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ လတ်တလောမှ ရောက်ရှိလာသောသူများအတွက် အချင်းချင်းချိတ်ဆက် ကြရန်နှင့် အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ယင်းနောက်ပိုင်းဖြစ်ရပ်များအပေါ် ၎င်းတို့၏အတွေ့အကြုံများနှင့် ရှုထောင့်များကို ဝေမျှပြောဆိုနိုင်ရန် လုံခြုံသောနေရာတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည်။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်ခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံမှ ပါဝင်တက်ရောက်သူများအားလုံးသည် အာဏာသိမ်းမှုပြီးကတည်းက အနည်းဆုံးတော့ နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းရမှု ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးနှင့် ကိုယ် / စိတ်ဒဏ်ရာများခံစားခဲ့ကြရပါသည်။ အဆိုးဝါးဆုံးသော ဥပမာများတွင် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ် အကိုင်များ၊ အိမ်များဆုံးရှုံးခဲ့ကြရပြီး၊ ၎င်းတို့၏လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များသည် မိမိအလုပ်ကိုလုပ်ကိုင်နေရင်း သို့မဟုတ် မည်သည့်အကြောင်းပြချက်မှမရှိဘဲ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံ၊ နှိပ်စက်ခံခဲ့ရကာ တချို့ဆိုလျှင် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချ ခြင်းပါခံခဲ့ရသော ဖြစ်ရပ်များရှိခဲ့ပါသည်။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် ထိုအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသည် မီဒီယာသမားများ အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းစာပညာကို အထောက်အပံ့ပေးနေသော နိုင်ငံခြားသား သင်တန်းနည်းပြများ၊ အလှူရှင်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တွေ့ဆုံကာ စကားပြောဆိုနိုင်ရန် ဆုံမှတ်တစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာစစ်တပ်မှ သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်လိုက်မှုသည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးအမှီအခိုကင်းမှု

အတွက် ရုန်းကန်နေဆဲအချိန်တွင် ကစဉ့်ကလျားဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။
 မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများသည် ဒီဂျစ်တယ်နည်းပညာ၏
 ကြားဖြတ်နှောက်ယှက်မှုနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ အကျိုးဆက်များ^၁
 အကြားတွင် ဆက်လက်ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရန် ၎င်းတို့၏ဝင်ငွေရရှိမှုပုံစံကို
 နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၏ထောက်ပံ့မှုများနှင့် ကြော်ငြာများမှ
 အခြားပုံစံများသို့ ပြောင်းလဲရန် ကြိုးစားနေခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်
 ရုတ်ချည်းဆိုသလိုပင် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းအများစုမှာ တရားမဝင်ကြောင်း
 ကြေညာခံခဲ့ကြရပြီး ကန့်သတ်ချုပ်တည်းမှုပိုမိုတိုးလာနေသော
 ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဆက်လက်ရပ်တည်လည်ပတ်နိုင်ခြင်းမရှိတော့သည့်
 အခြေအနေသို့ ကျရောက်ခဲ့ကြရပါသည်။ အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်းတွင်
 မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းအားလုံးနီးပါး ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်များ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ၊
 လည်ပတ်ပုံများ၊ ဝန်ထမ်းခန့်ထားခြင်းများနှင့် နည်းလမ်းများကို
 ပြောင်းလဲခဲ့ကြရပြီး ယင်းအချက်များကြောင့် ၎င်းတို့၏ကုန်ကျစရိတ်များနှင့်
 ဝင်ငွေများအပေါ် သိသာစွာသက်ရောက်မှုများရှိခဲ့ပါသည်။
 အလှူရှင်များမှထောက်ပံ့မှုများသည် အဖွဲ့အစည်းများစွာ၏ တည်တံ့မှုကို
 မဆိုထားနှင့် လက်ငင်းအခြေအနေတွင် ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက်ပင်
 ပဓာနဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

သတင်းစာပညာအကြောင်းအထူးထုတ်စာစောင်အတွင်းတွင် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများ

စစ်တပ်၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက်ပိုင်းနှင့်
 လွှတ်တော်အတွင်း အရပ်သားများပါဝင်လာမှုကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည့်
 နှစ်များနောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာမီဒီယာအခန်းကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်လာမှုသည်
 စစ်တပ်မှကျူးလွန်နေသော ရာဇဝတ်မှုများအားမြင်တွေ့နိုင်မှုကို
 ပိုမိုမြှင့်တင်ပေးခဲ့ပြီး ကာလရှည်ကြာစွာ ဖိနှိပ်ခံထားခဲ့ရပြီး ရှုပ်ထွေးနေခဲ့သော
 အရေးကြီးသည့် အတိတ်ကဖြစ်ရပ်များနှင့် လက်ရှိဖြစ်ရပ်များအပေါ်
 လူထုအနေဖြင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးနိုင်စေခဲ့ပါသည်။ ထိခိုက်လွယ်သော
 ပြဿနာများဖြစ်ကြသည့် မညီမျှမှု၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအချင်းချင်းကြားနှင့်

^၁ ဥပမာတစ်ခုအား အသေးစိတ်ရှင်းပြထားခြင်းအတွက် Zirulnick, 2020 ကို ရှုပါ။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြားဖြစ်ပွားသော ပဋိပက္ခများနှင့် မြေယာသိမ်းဆည်းခံရမှုများသည် ပြည်ပရောက်သတင်းမီဒီယာများနှင့် တဟုန်ထိုးတိုးပွားလာနေခဲ့သော ဂျာနယ်များနှင့် သတင်းစာများ၏ မျက်နှာဖုံးစာမျက်နှာများနှင့် ထုတ်လွှင့်မှုများတွင် မကြာခဏဆိုသလို နေရာယူဖော်ပြခြင်းခံလာခဲ့ရပါသည်။² ထိုအပြောင်းအလဲများမတိုင်မီတွင် ဆယ်စုနှစ်ချီ စစ်တပ်မှဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုသည် သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်သောမီဒီယာများအနေဖြင့် ဗမာ့နိုင်ငံရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းကို ခက်ခဲကြပ်တည်းစေခဲ့ပါသည်။ ပိုမိုလွတ်လပ်ခွင့်ရှိသော သတင်းတင်ပြနိုင်သည့်အနေအထားသည် ဒီမိုကရေစီကို တည်ထောင်ပြဋ္ဌာန်း နိုင်သည့် အလားအလာနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏တရားဝင်ဖြစ်မှုနှင့် အခြေတည်ခိုင်မာလာမှုတို့အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့ကာ³ ပြည်သူလူထုအများစုသည် အရေးကြီးသော သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူရာတွင် သွယ်ဝိုက်ဖော်ပြထားသောအချက်အလက်များအား အဆက်မပြတ် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနေရန်မလိုအပ်တော့ဘဲ⁴ ၎င်းတို့နေထိုင်သော မြို့များနှင့် နယ်မြေများမှတိုက်ရိုက် ပြန်လည်ရယူနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။⁵ သတင်းစာပညာအတွက် စိန်ခေါ်မှုများစွာကျန်ရှိနေသေးခဲ့သော်လည်း⁶ ၂၀၁၁ - ၂၀၂၁ ဆယ်စုနှစ်သည် အများစုအတွက် ယခင်ဆယ်စုနှစ်များနှင့်ယှဉ်လျှင် များစွာပိုမိုလွတ်လပ်သော ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

² Burrett, 2017.

³ ဤအကြောင်းအရာပေါ်ဆွေးနွေးထားချက်ကို ‘ပေါင်းစပ်ထားသော လူထုစက်ဝန်း’ အဖြစ် Middleton & Tay Zar Myo Win, 2021 တွင်ရှုပါ။

⁴ Allott, 1994.

⁵ ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်လိုသော ထုတ်ဝေမှုများ အနည်းငယ်လျော့နည်းသွားကောင်းလျော့နည်းသွားနိုင်ခဲ့သော်လည်း များစွာဆက်လက်ရှိနေခဲ့ (Atkinson, 2020)။

⁶ Myanmar Musings, 2017; 2018; 2019; 2020; 2021. ၂၀၂၁

ခုနှစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီဆယ်စုနှစ်အတွင်းဖြစ်ပွားခဲ့သော သတင်းတင်ပြမှုနှင့်ပတ်သက်သည့်စိန်ခေါ်မှုအချို့၏ ပိုမိုသိမ်မွေ့ပြီး ရိုးသားပွင့်လင်းသော ဖော်ပြပြောဆိုချက်များအတွက် Eaint Thiri Thu, 2019 တွင် ရှုပါ။

ဤအထူးထုတ်စာစောင်ထဲတွင်ပါဝင်သည့် ပထမဆုံးဆောင်းပါးဖြစ်သော မျိုးသော်တာ၏ဆောင်းပါးသည် ထိုအပြောင်းအလဲဖြစ်ပျက်နေစဉ်ကာလ၏ အလယ်တွင် မြန်မာစစ်တပ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၌ အာဏာသိမ်းလိုက်သောအခါ မည်သည်တို့ဖြစ်သွားခဲ့သည်နှင့် မီဒီယာအသိုင်းအဝိုင်း၏ပြောင်းလဲလာမှု၊ ပြည်ပရောက်မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်ရောက် နေခဲ့ပြီးဖြစ်ကာ အခြေကျနေခဲ့မှု၊ မျိုးဆက်သစ်သတင်းထောက်များအနေဖြင့် တိုက်ရိုက်ဆင်ဆာဖြတ်မှုအောက်တွင် သတင်းတင်ပြခဲ့ဖူးသည့် အတွေ့အကြုံမရှိမှု၊ မီဒီယာသမားများအနေဖြင့် မတရားမှုများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိလုံခြုံသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်အောက်တွင် (စစ်တပ်နှင့် အာဏာရအရပ်သားအစိုးရ၏ ခွင့်ပြုကန့်သတ်ချက်များအောက် တွင် ရှိနေခဲ့သေးသော်လည်း) ဒီဂျစ်တယ်နည်းပညာ၏ကျေးဇူးကြောင့် အချိန်နှင့်တပြေးညီတင်ပြနိုင်မှုနှင့် အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့်တင်ပြနိုင်မှုတို့အကြောင်း ကို ရှင်းရှင်းဘွင်းဘွင်း ထောက်ပြထားပါသည်။ ထိုဆောင်းပါးသည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်မှ မီဒီယာကဏ္ဍအပေါ် အမိန့်များထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ဥပဒေများပြင်ဆင်ခြင်း၊ လိုင်စင်များပိတ်သိမ်းခြင်း၊ မီဒီယာရုံးခန်းများကို ဝင်ရောက်စီးနင်းခြင်းနှင့် သတင်းထောက်များကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် သတ်ဖြတ်ခြင်းတို့အထိဆောင်ရွက်ကာ မည်သို့မည်ပုံပစ်မှတ်ထားပြီး အညံ့ခံရသည့်အခြေအနေသို့ရောက်စေရန် စနစ်တကျတွန်းပို့ခဲ့သည့် ဥပဒေများကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ မျိုးသော်တာ၏ အာဏာသိမ်းမှုအပြီး ပထမနှစ်အား ထဲထဲဝင်ဆန်းစစ်အကဲ ဖြတ်ထားမှုသည် စစ်တပ်အပါအဝင် နိုင်ငံတကာနှင့် အခြားသော သက်ဆိုင်သည့်အင်အားစုများအတွက် မြန်မာနိုင်ငံရှိဒေသတွင်းမီဒီယာများ အနေဖြင့် တည်တံ့သောအခြေအနေသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာစေနိုင်ရန် အကြံပြုချက်များဖြင့် အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

သတင်းထောက်များအပေါ် စစ်တပ်မှကျူးလွန်နေသည့် ရာဇဝတ်မှုများ အကြောင်း သူမကောက်ယူထားသော ဆိုးဝါးစိတ်ပျက်ဖွယ်ကောင်းသည့် စစ်တမ်းများသည် စစ်တပ်အနေဖြင့် တိုင်းပြည်၏ နယ်မြေများ၊ လူထုနှင့် အရင်းအမြစ်များကို ထိန်းချုပ်ရန် တိုက်ခိုက်နေသည်နှင့်အမျှ တစ်ဖက်တွင်လည်း မီဒီယာနှင့် မည်ကဲ့သို့သောဆက်ဆံရေးမျိုးရှိလိုသည်ကို တိတိကျကျဖော်ပြနေပါသည်။ မျိုးသော်တာသည် စစ်တပ်မှ မီဒီယာသမားတစ်ဦးချင်းစီအပေါ် အရက်တကွဲဖြစ်စေခြင်းနှင့်

မိဒီယာသမားများကို ဖိနှိပ်ချုပ်ခြယ်ခြင်းများစွာကို
မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ရုံတင်မကဘဲ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (နစက)
အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ပုံဖော်နေသည့် တရားရေးရာကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေများနှင့်
အက်ဥပဒေများကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုမှုများနှင့် သတင်းဌာနများကို
ပိတ်သိမ်းရာတွင် ၎င်းတို့အလိုကျအသုံးပြုနေပုံတို့ကိုလည်း
ခြုံငုံဖော်ပြထားပါသည်။ ဤကျယ်ပြန့်စွာခြုံငုံထားသော တင်ပြချက်သည်
နှစ်ဆယ့်တစ်ရာစုတွင်မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းထောက်များအတွက်
အခက်ခဲဆုံးနှစ်ကို မှတ်တမ်းတင်ရာတွင် အသေးစိတ်တိကျစွာ
ချဉ်းကပ်ထားပုံကြောင့် များစွာတန်ဖိုးရှိပါသည်။

မိဒီယာလေ့လာသူပညာရှင်များဖြစ်ကြသည့် လီဆာ ဘရူထန် နှင့် ဂျိန်း
မဒလင် မကဲလ်ဟုန် တို့မှရေးသားခဲ့သည့် ဒုတိယဆောင်းပါးသည်
လူငယ်သတင်းထောက်များနှင့် ၂၀၂၁ အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း
ပထမဆုံးတစ်ဆယ့်ရှစ်လအတွင်း ထိုသတင်းထောက်များ၏
အတွေ့အကြုံများပေါ်တွင် အလေးပေးရေးသားထားပါသည်။
ဆောင်းပါးရှင်နှစ်ဦးလုံးသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် စာစောင်ဖြစ်သည့်
အသွင်းပြောင်းလဲနေသော မြန်မာ့မိဒီယာ - သမိုင်းအမွေအနှစ်များ၊
စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အပြောင်းအလဲကို တည်းဖြတ်ရာတွင် ထဲထဲဝင်ဝင်
ပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုစာစောင်သည် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီဆယ်စုနှစ်
အတွင်း မိဒီယာကိုထိခိုက်စေသည့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို
ကန့်သတ်ရပ်တန့်စေခြင်းများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများအကြောင်း
အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည့် အရေးပါသော စာစောင်တစ်ခုဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။⁷
ဤစာစောင်ထဲတွင်ပါဝင်သော ၎င်းတို့၏ဆောင်းပါးထဲတွင်မူ ဘရူထန် နှင့်
မကဲလ်ဟုန် တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးသတင်းထောက်အချို့နှင့်
အတူတကွ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမှီအခိုကင်းသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်
မိဒီယာသမားများသည် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် တော်လှန်ရေးပေါင်းစပ်ထားသည့်
အများနှင့်မတူဆန်းသစ်သော တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသည့်လုပ်အားပုံစံဖြင့်
ဆောင်ရွက်နေကြရကာ မရေရာမှုအဆင့်အမျိုးမျိုးကို
ကြုံတွေ့နေရသည့်အန္တရာယ်ရှိနေကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

⁷ Brooten et al., 2019.

ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆောင်းပါးရှင်များသည် အခြားသော ပဋိပက္ခများကြောင့် ထိခိုက်မှုရှိခဲ့သော နေရာများဖြစ်သည့် ဆီးရီးယားနှင့် အာဖဂန်နစ္စတန်တို့တွင်ရှိသည့် သတင်းထောက်များ၏ အတွေ့အကြုံများကို ဆွေးနွေးထားသည့် အခြားသောစာရေးသူများ၏ နှိုင်းယှဉ်လို့ရသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဆွဲယူဖော်ပြထားကာ ၁၉၈၈ အရေးအခင်းနောက်ပိုင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့် မီဒီယာလုပ်သားများနှင့် ၂၀၂၁ နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော ငယ်ရွယ်သည့် အမှီအခိုကင်းသော မီဒီယာသမားများ အကြားက ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အရ ကွာခြားမှုများကို ဖော်ထုတ်ပြသထားပါသည်။ ၎င်းတို့အတွက်မူ မြန်မာမီဒီယာလုပ်သားအသစ်များ၏ လုပ်အားသည် မရေရာမသေချာဘဲ မိမိကိုယ်တိုင်ရှင်သန်နေထိုင်နေရသော အလုပ်ဖြစ်ပြီး ဆောင်ရွက်နေသူများမှာလည်း ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်မှုရှိသော လူအသိုင်းအဝိုင်းထဲမှပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုလုပ်အားသည် တိုင်းပြည်အသစ်တည်ဆောက်ရာတွင် ပထမဆုံးခြေလှမ်းဖြစ်သည့် ၎င်းတို့နိုင်ငံအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေအသစ်များကို ပုံဖော်ရာတွင် ကြီးမားစွာပံ့ပိုးကူညီနေပါသည်။ ဘရူထန် နှင့် မကင်လ်ဟုန် မှ မြန်မာမီဒီယာလုပ်သားများ၏ ကိုယ်တိုင်ရှင်သန်ဖြတ်သန်းခဲ့ရသော အတွေ့အကြုံများနှင့် ၎င်းတို့၏အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အလွန်နီးကပ်စွာရှိနေမှုတို့သည် သတင်းစာပညာနှင့် ပဋိပက္ခတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် စာပေအများစုအကြား လွှမ်းမိုးထားသော ဖန်တရာတေနေပြီဖြစ်သည့် အဝေးမှတင်ပြထားမှုတို့ကို ကျော်လွန်သော နားလည်သဘောပေါက်မှုမျိုးကို ပေးကြောင်း ဆိုထားပါသည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင်ကျင်းပခဲ့သော Myanmar Media Update အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင် အမှီအခိုကင်းသော မီဒီယာလုပ်သား အမျိုးသမီးငါးဦးကို အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့အနေဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေနိုင်မှု၊ မီဒီယာလုပ်သားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားအပေါ် သဘောတရားနိယာမအသစ်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာစေရန် တွန်းအားပေးရန်နှင့် ထိုလုပ်အားသည် တော်လှန်ရေးကို မည်သည့်နေရာသို့ ဆွဲခေါ်သွားနိုင်သည်တို့အပေါ် အားထုတ်ဆောင်ရွက်မှုတို့ကြောင့် ဤဆောင်းပါးသည် ၎င်း၏ အလွန်အထင်ကြီးစရာကောင်းသော ပါဝင်စေမှုနည်းလမ်းအတွက် မှတ်သားအသိမှတ်ပြုဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် ရင်းနှီးပြီးသားဖြစ်သော သတင်းစာပညာနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုအကြားရှိ

တင်းမာမှုများကို ဖော်ပြထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှုပ်ထွေးသောအခြေအနေအပေါ် နက်ရှိုင်းသော နားလည်သဘောပေါက်မှုကိုလည်း တင်ပြထားပါသည်။ ဆောင်းပါးရှင်များ၏ “အခြေအနေဒေသဆိုင်ရာ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု” လိုအပ်ခြင်းအပေါ် စိတ်အားထက်သန်မှုသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသော ပတ်ဝန်းကျင်များတွင် မီဒီယာအလုပ်လုပ်နေသည့် ပညာရှင်များနှင့် မြန်မာ့လုပ်အားအကြောင်း လေ့လာနေသည့် ပညာရှင်များအတွက် အရေးပါသော ဖတ်ရှုသင့်သည့် ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအထူးထုတ်စာစောင်ထဲတွင်ပါဝင်သော တတိယဆောင်းပါးသည် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း မီဒီယာသမားများနှင့် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများ ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံရသော အခက်အခဲများကို စာဖတ်သူများအား အသိပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျော်စွာသည် နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများကို တိုက်ရိုက်ပစ်မှတ်ထားပြီး ၎င်းတို့၏ ငွေကြေးပေးဝေမှုလုပ်ထုံးများနှင့် အရည်အသွေးပြည့်ဝသော မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း အဘယ်ကြောင့် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့ရရှိရန် ရုန်းကန်နေခဲ့ကြောင်းတို့အပေါ် မေးခွန်းထုတ်ထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းတွင် ကျန်ရှိနေခဲ့သော မြန်မာသတင်းထောက်များ အနေဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုကတည်းက လစာထက်ဝက် သို့မဟုတ် ထိုထက်မကသော ပမာဏများ ဖြတ်တောက်ခံခဲ့ရသည် သို့မဟုတ် လစာလုံးဝမရရှိကြသည် ဆိုသောအချက်မှာ မြန်မာမီဒီယာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သိရှိထားပြီးဖြစ်ကာ ကျော်စွာ၏ဆောင်းပါးသည် ထိုသတင်းထောက်များဖက်မှ မားမားမတ်မတ်ရပ်တည်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှထွက်ခွာပြီး ကံကောင်းထောက်မစွာ ဝင်ငွေတစ်ခုခုကို ရယူထားနိုင်သည့်သူများအနေဖြင့်လည်း နယ်စပ်ဒေသများ သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံများသို့ ကုန်းကြောင်းဖြင့် သွားခဲ့ကြရကာ ငွေကုန်ကြေးကျများပြီး အန္တရာယ်များကို အထောက်အပံ့လုံးဝမရရှိဘဲ သို့မဟုတ် အထောက်အပံ့ အနည်းငယ်ဖြင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရပါသည်။

ကျော်စွာသည်မျိုးသော်တာနည်းတူအရေးပေါ်ဖြစ်နေသည့်အချက်များကို ဖော်ပြထားပြီး အမှီအခိုကင်းသော မြန်မာမီဒီယာများ ရှေ့သို့ဆက်လက်လျှောက်လှမ်းရာတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်စွာထောက်ပံ့နိုင်ရန် ပြည်တွင်းပြည်ပ သက်ဆိုင်သူအင်အားစုများအတွက် အကြံပြုချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းသည် နည်းပညာ၏အရေးပါမှုနှင့်

လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်စရာများကို မီးမောင်းထိုးပြထားသလို သတင်းများကိုဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ မည်သို့မည်ပုံတင်ပြရမည့်အပေါ် သင်တန်းများပိုမိုချရန်လည်း တိုက်တွန်းထားပါသည်။ အာဏာသိမ်းမှု မတိုင်မီတွင် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာတစ်ခု၏ တည်ထောင်သူလည်းဖြစ်သလို ကျောင်းသားခေါင်းဆောင်ဟောင်းနှင့် သုတေသနပညာရှင်ဟောင်းတစ်ဦးလည်းဖြစ်သည့် ကျော်စွာ၏ ရှုထောင့်သည် မီဒီယာအနေဖြင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မည်သို့မည်ပုံ တွေ့ဆုံထိစပ်မှုရှိသည်ကို ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သော အမြင်မှ အားဖြည့်ပေးထားပြီး ၎င်းသည် ဖယ်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီရရှိနိုင်ရန်အတွက် အင်အားတစ်ရပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အထက်ပါဆောင်းပါးနှင့်နည်းတူ ဆုထက်၏ဆောင်းပါးသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းသစ်တစ်ခု တည်ထောင်ရသည့် အကြောင်းပြချက်များနှင့် ထိုသို့တည်ထောင်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုများကို အသေးစိတ်ထဲထဲဝင်ဝင်တင်ပြထားပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းအသစ်ဖြစ်သော လူငယ်ခေတ်သည် လူငယ်စာဖတ်ပရိသတ်ကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားကာ ပုံမှန်သတင်းတင်ဆက်မှုများအပြင် ပေါ့ဒ်ကတ်စ် (podcast) များ၊ talkback ရေဒီယိုများနှင့် အခြားသော အစီအစဉ်များကိုပါ တင်ဆက်ပေးလျက်ရှိပါသည်။ ဆုထက်မှ အဖွဲ့အစည်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်များကို အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြထားကာ တည်ထောင်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်သည်ပင်လျှင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် အင်တာနက် သို့မဟုတ် စမတ်ဖုန်းများမရှိဘဲ ကြီးပြင်းလာခဲ့ကြကာ သတင်းအချက်အလက်ရရှိနိုင်မှုသည် ပို၍ပင်ကန့်သတ်မှုများရှိခဲ့ပြီး စစ်တပ်၏ဝါဒဖြန့်မှုမှာ နေရာတကာတွင်ရှိနေခဲ့သောကြောင့် စစ်တပ်၏ လုပ်ကြံသတင်းများနှင့် များပြားလှသည့်သတင်းမှားများကို တန်ပြန်တုန့်ပြန်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ခိုင်ခိုင်မာမာချထားကြကြောင်း ရှင်းပြထားပါသည်။^၈ ကျယ်ပြန့်စွာဆောင်ရွက်ထားသော လတ်တလော

^၈ ပြည်ပရောက် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများသည် စစ်တပ်နှင့်အခြားသောဝါဒဖြန့်မှုများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ရန် တတ်စွမ်းသမျှကြိုးစားပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် မတူညီသော လူထုထက်ဝန်းတစ်ခုကို ပြည်ပမှနေ၍ဖွဲ့စည်းရန် ကြိုးစားခဲ့သော်လည်း (Labbe, 2016)။

စစ်တမ်းတစ်ခုမှ “(မြန်မာ) နိုင်ငံသား အင်တာနက်အသုံးပြုအများစုသည် စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်မှုကို ယုံကြည်မှုမရှိသလို ထောက်ခံမှုလည်းမရှိ”⁹ ကြောင်းဆိုထားသော်လည်း လက်ရှိစစ်တပ်အစိုးရမှ လူထုအပေါ် ၎င်းတို့၏ ဝါဒဖြန့်မှုများနှင့် သတင်းအချက်အလက် စစ်ပွဲကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲမှု ကြာလာသည်နှင့်အမျှ လူငယ်ခေတ်ကဲ့သို့ လူငယ်မျိုးဆက်သစ်များကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားသည့် အခြားသတင်းမီဒီယာများသည် ပိုမိုအရေးပါလာ မည်ဖြစ်ပါသည်။

အာဏာသိမ်းမှုအလွန် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းခန်းတစ်ခုကို လည်ပတ်ရန်ရုန်းကန်နေရသည့် မီဒီယာတည်ထောင်သူတစ်ဦးဖြစ်သူ ဆုထက်၏ အရေးပါသော ထည့်ဝင်မှုတစ်ခုမှာ ဖေ့စ်ဘုတ်၏ မူဝါဒများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်များမှလည်း စစ်တပ်၏ စနစ်တကျဖိနှိပ်မှုနီးပါး သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းအချက်အလက်ရယူနိုင်ခွင့်အတွက် ဖျက်လိုဖျက်ဆီးနှင့် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားချက်ဖြစ်ပါသည်။ သူမသည် အာဏာသိမ်းမှု မတိုင်မီနှင့် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ မီဒီယာပရိသတ်များအတွက် ဖေ့စ်ဘုတ်၏ အရေးပါမှုကို မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြ ထားကာ လူငယ်ခေတ်အနေဖြင့် ယင်းပလက်ဖောင်းပေါ်တွင် ၎င်းတို့၏ မတည်မြဲပြောင်းလဲနေမှုများကို လက်ခံအားထားနေရသည့်အပေါ် စိတ်အနှောက်အယှက်ဖြစ်ရမှုများကိုလည်း ဖော်ပြပြောဆိုထားပါသည်။ ဒေါ်လာဘီလီယံချီတန် ဖေ့စ်ဘုတ် (ယခုတွင် ၎င်း၏မိခင်ကုမ္ပဏီ မက်တာ Meta အောက်တွင် ရှိသည့်) ၏ မြန်မာမှသုံးစွဲသူများနှင့် အသိုင်းအဝိုင်းအများအတွက် ပြဿနာဖြစ်နေသော ထိတွေ့မှုနှင့် ထိတွေ့မှုမရှိမှုတို့အပေါ် မီဒီယာလေ့လာသူပညာရှင်များမှ အရေးတကြီး လေ့လာနေလျက်ရှိသော်လည်း¹⁰ ထိုသုတေသနသည် လွန်စွာကြီးမားပြီး

⁹ Ryan & Tran, 2022.

¹⁰ လတ်တလောမှ အရေးကြီးသော ဥပမာများ (မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဖေ့စ်ဘုတ်အကြောင်း သုတေသနပထမအသုတ်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများအပေါ် ပံ့ပိုးကူညီရာတွင် ဖေ့စ်ဘုတ်၏အခန်းကဏ္ဍအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာထားမှုများစွာ၏နောက်ပိုင်းတွင်) တွင် Bächtold, 2022; Myat The-Thitsar, 2022; Whitten-Woodring, 2020; Wittekend & Faxon, 2022 တို့ပါဝင်ပါသည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင်လွှမ်းမိုးမှုရှိသည့် ကုမ္ပဏီကိုယ်တိုင် ၏ လျစ်လျူရှုမှုကို ခံနေရပါသည်။¹¹

၂၀၁၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ သတင်းထောက်များကို သင်တန်းများပို့ချခြင်း၊ ပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် အတူတကွအလုပ်လုပ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဒတ်ချ်လူမျိုး နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦး၏ ရှုမြင်ချက်ဆီသို့ ပြောင်းရွှေ့ကြည့်ရင်း နောက်ထပ်ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်မှာ ခေမစတန်ဘရွတ်ခ် ၏ မြန်မာသတင်းထောက်များအနေဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအတွင်းရှိခဲ့သည့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် အသားကျခဲ့မှုနှင့် အနောက်တိုင်း မီဒီယာသင်တန်းနည်းပြများအနေဖြင့် မြန်မာသတင်းစာပညာ၏ လားရာလမ်းကြောင်းကို လွှမ်းမိုးရာတွင် အောင်မြင်ခဲ့သလို ကျရှုံးမှုလည်းရှိခဲ့သည့်အပေါ် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအမြင်တစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြထားချက်ဖြစ်ပါသည်။ မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်နှင့် ထုတ်လွှင့်သော မီဒီယာကို အဓိကထားသည့် မီဒီယာသမားတစ်ဦးအနေဖြင့် သူသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထုတ်လွှင့်သော သတင်းစာပညာကိုဗဟိုပြုကာ အပြိုင်အဆိုင်မရှိမှု၊ နိုင်ငံခြားမှ တိုးတက်လာနေသော ရုပ်သံစံချိန်စံနှုန်းများမှ ကာလရှည်ကြာစွာခွဲထုတ်ထား ခံရမှု၊ အထက်အောက်စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံများနှင့် Anglo-Saxon ဇာတ်ကြောင်း ပြောနည်းလမ်းများနှင့် လွှဲချော်နေမှုတို့သည် ထိုအချိန်ကာလအတွင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ထုတ်လွှင့်သောမီဒီယာမှ မည်သို့မည်ပုံ အခြေတည်နေခဲ့မှု အတွက် အရေးပါသောအချက်များအဖြစ် မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ထိုဆောင်းပါးသည် ခုနှစ်အထိ အာဏာရခဲ့သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ ချုပ်အစိုးရ (၂၀၀၆-၂၀၂၁) နှင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (၂၀၂၁- လက်ရှိ) တို့၏ ချို့ယွင်းချက်များကိုလည်း ဖော်ထုတ်ရေးသားထားပါသည်။ သတင်းစာပညာသည် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအား အင်အားချိနဲ့စေရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အရေးပါသော ကိရိယာတစ်ခုဖြစ်သကဲ့သို့ ပုံမှန်အခြေအနေမျိုးတွင် အရပ်သားနိုင်ငံရေးသမားများကို စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်သောကြောင့် ဒီမိုကရေစီကိုဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်း အရေးကြီးကြောင်း ဆိုထားပါသည်။

¹¹ သိသာသော ချွင်းချက်များမှာ မြန်မာစစ်တပ်၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ပလက်ဖောင်းနှင့် ထိတွေ့မှုမှ ကန့်သတ်ရန် ၎င်း၏စိတ်မပါလှသော ကြိုးစားမှုများဖြစ်ပါသည် (Reed, 2021)။

နောက်ထပ်ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်မှာ ပြည်ပရောက်သတင်းထောက်တစ်ဦး ဖြစ်သူ ရွှေရည်ဦးရေးသားထားသည့်ဆောင်းပါးဖြစ်ကာ ၎င်းသည် နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းခြင်းနှင့် မကျေနပ်ချက်များကို အတွင်းကျသော ကိုယ်ရေးဖြစ်ရပ်တစ်ခုပုံစံဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။ ထိုဆောင်းပါးထဲတွင် သူမအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအရလွတ်လပ်လာသော ကာလအစတွင် ခေ မစတန်ဘရွတ်ခ် ဖော်ပြခဲ့သည့် သင်တန်းများကို တက်ရောက်ခဲ့ပြီး မည်သို့မည်ပုံ သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည် ဆိုသော ဇာတ်လမ်းကို ပြောပြထားပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော်ကြာ သတင်းထောက်တစ်ဦးအဖြစ်၊ အယ်ဒီတာတစ်ဦးအဖြစ်နှင့် မီဒီယာကိုပံ့ပိုးသည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် အခြားသောရာထူးများဖြင့် အလုပ်လုပ်ခဲ့ပြီးနောက် ရွှေရည်ဦးသည် ၂၀၂၁ စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုကို တက်ကြွစွာဆန့်ကျင်ခဲ့ပါသည်။ ကျည်အစစ်များနှင့် မျက်ရည်ယိုဗုံးများကို လက်နက်မဲ့ဆန္ဒပြသူများထံဦးတည်ပစ်ခတ်ခဲ့သည့် ဆန္ဒပြပွဲများတွင် သူမပါဝင်ခဲ့ပုံကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ခြောက်လကျော်ကြာပြီး နောက် စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်မှုတိုးလာသည်နှင့်အမျှ ဆန္ဒပြဖို့ပင်မဆိုထားနှင့် ဆန္ဒပြမှုသတင်းများတင်ဆက်ခြင်းသည်ပင်လျှင် သူမအတွက် အသက်အန္တရာယ်ရှိလာခဲ့ပြီး သူမအနေဖြင့် ကြောက်လန့်နေစရာမလိုဘဲ သတင်းများကို ဆက်လက်တင်ဆက်နိုင်မည့် ကရင်ပြည်နယ်ရှိ လွတ်မြောက်နယ်မြေတစ်ခုကို ပြောင်းရွှေ့ရန် ခက်ခဲသော ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို ချခဲ့ရပါသည်။ ထို့နောက် ယင်းနေရာတွင် နေထိုင်ရခြင်းနှင့် ပြည်ပရောက်သတင်းဌာနတစ်ခုအတွက်အလုပ်လုပ်ခဲ့သည့် အကြောင်းကို ဆက်လက်ရေးသားခဲ့ကာ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးမှ ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် ထောက်ပံ့မှုနှင့် ဒေသခံများ၏ ရက်ရောမှုများကို မှတ်ချက်ပြုခဲ့သလို ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် အလုပ်လုပ်ရာ၌ကြုံတွေ့ရသည့် အခက်အခဲများကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြထားခဲ့ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် သူမအနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ တရားမဝင်ဝင်ရောက်ကာ ထိုမှတစ်ဆင့် အလုပ်လုပ်ရန် ခက်ခဲသောဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဝန်လေးစွာဖြင့် ချခဲ့ရပါသည်။

ထိုကိုယ်တွေ့ဖြစ်ရပ်သည် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း အခြားတစ်နိုင်ငံသို့ပြောင်းရွှေ့အခြေချရန် တွန်းပို့ခံခဲ့ရသည့် မီဒီယာသမားမျိုးဆက်တစ်ဆက်လုံးကို ကိုယ်စားပြုပြီး လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုများ

နှင့် အခြားနိုင်ငံသို့ပြောင်းရွှေ့အခြေချရသည့်အဖြစ်အပျက်များစွာကို ပေါင်းစပ်ဖော်ပြထားသည့် မျိုးသော်တာ၏ အဖွင့်ဆောင်းပါးအတွက် ပြီးပြည့်စုံသော မိတ်ဖက်ဆောင်းပါးဖြစ်ပါသည်။ မီဒီယာကျွမ်းကျင်လုပ်သား တစ်ဦး၏ ဤဖြစ်ရပ်တစ်ခုတည်းမှနေပြီး ကျွန်ုပ်တို့သည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းမှစတင်ကာ အရပ်သားတစ်ပိုင်း-စစ်တပ်အစိုးရအောက်တွင် ချမှတ်ခဲ့သည့် မူဝါဒများမှ ဖန်တီးပေးခဲ့သည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်မှ တရားမဝင် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်းတွင် ထိုအရာများအားလုံးပြိုလဲပျက်စီးသွားခဲ့ပုံများကို မြင်တွေ့ရပါသည်။ ရွှေရည်ဦးသည် သူမ၏အနေဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုကိုဆန့်ကျင်တော်လှန်ရာတွင် စိတ်ပိုင်းဖြတ်ထားပြီးဖြစ်ကာ စာဖတ်သူများကိုလည်းစစ်တပ်နှင့် မညီသည့်အခါမှ ညှိနှိုင်းမှုမပြုလုပ်ရန်နှိုးဆော်ထားသလို ပြည်သူ့တော်လှန်ရေးအတွင်းတွင် ညီညွတ်မှုရှိရန်နှင့် စစ်တပ်မှ မလွဲမသွေကျရှုံးသည့်အခါ ပေါ်ပေါက်လာမည့် တိုင်းပြည်တည်ဆောက်ရေး စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ဖို့ရာ ပြင်ဆင်ထားရန်လည်း တိုက်တွန်းထားပါသည်။

ဤအထူးထုတ်စာစောင်၏အပိတ်ဖြစ်သည့် နောက်ဆုံးဆောင်းပါးမှာလည်း ကိုယ်တွေ့ဖြစ်ရပ်နောက်တစ်ပုဒ်ဖြစ်ပြီး ဤဆောင်းပါးမှာ အခြားနိုင်ငံသို့ ကုန်းကြောင်းဖြင့် နယ်စပ်မှတရား မဝင်ကူးခြင်းမဟုတ်ဘဲ တရားဝင်နည်းလမ်းများဖြင့် ရန်ကုန်လေဆိပ်မှ လေယာဉ်ဖြင့်ထွက်ခွာရန်ကြိုးပမ်းခဲ့သူတစ်ဦးမှ ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ Myanmar Now မှ ဝန်ထမ်းဟောင်းတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် Frontier Myanmar ၌ အယ်ဒီတာတစ်ဦးအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့သူ ဒန်နီ ဖန်စထရ် သည် ၎င်း ၁၇၆ ရက်ကြာ ချုပ်နှောင်ခံခဲ့ရသည့် အင်းစိန်ထောင်အတွင်းက အတွေ့အကြုံများအကြောင်းကို ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒန်နီ သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ် မေလ၌ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ ၎င်း၏အိမ်သို့ပြန်မည့် လေယာဉ်ထွက်ခွာခါနီးအချိန်တွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရကာ နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှုနှင့် မတရားအသင်းဆက်သွယ်မှုပြစ်မှုတို့ဖြင့် လုပ်ကြံထားသောတရားခွင့်တွင် အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ် ၁၁ နှစ်ချမှတ်ခံရပြီးနောက်မှသာလျှင် ပြန်လည်လွတ်မြောက်လာခဲ့ပါသည်။¹²

¹² Myanmar Musings, 2022.

ဒန်နီ ၏ကိုယ်တွေ့ဖြစ်ရပ်သည်

၎င်း၏အတွေးများကိုအစဉ်တိုင်းချရေးထားသည့်နည်းလမ်းကို
အသုံးပြုထားပြီး ၎င်းထိန်းသိမ်းထားခံခဲ့ရသော အဆောင်အတွင်းရှိ
ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများနှင့် ၎င်း၏ထောင်တွင်းမှ မိတ်ဆွေများ၏ ထူးခြားသော
စရိုက်လက္ခဏာလေးများကို အသေးစိတ်ကျသောမျက်လုံးဖြင့်ကြည့်ရှုကာ
ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သော စကားပြေတစ်ပုဒ်အဖြစ် ပြောင်းလဲတင်ဆက်ထား
ပါသည်။ ဒန်နီ သည် တရားထိုင်ခြင်းနှင့် ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်ပြီး
၎င်းရုန်းကန်ခဲ့ရသည်များကို မှတ်တမ်းတင်ထားကာ အင်းစိန်ထောင်ထဲရှိ
နားနေမှုပုံစံအနည်းငယ်ကိုလည်း အသားပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းသည်
နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦး၏ ရှုထောင့်မှ လက်ရှိခေတ်မြန်မာနိုင်ငံ၏
ထောင်တွင်းဘဝကို ရှားရှားပါးပါးပုံဖော်ထားချက်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။
ထိုသို့ဖြင့် ဤဆောင်းပါးသည် အခြားသော မြန်မာထောင်တွင်းကိုယ်တွေ့
ဖြစ်ရပ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရန်အတွက် အဖိုးတန်သောအခွင့်အလမ်းတစ်ရပ်ကို
ကမ်းလှမ်းနေပါသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဖြူ
ဗမာမဟုတ်သော မီဒီယာသမားများ၏ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိရှိသည့်
အခွင့်ထူးများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း မေးခွန်းများပေါ်ထွက်လာပါသည်။

ဤအထူးထုတ်စာစောင်တွင်ပါဝင်သည့် ဆောင်းပါးအားလုံးသည် ၂၀၂၁
အာဏာသိမ်းမှုပြီးကတည်းက မြန်မာသတင်းစာပညာအသိုင်းအဝိုင်းတွင်
ဖြစ်ခဲ့သော အပြောင်းအလဲများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို
ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်လာနိုင်စေရန်အတွက် အရေးပါသောအဆင့်များ
ဖြစ်ပါသည်။ ထို့သို့ဆိုထားသော်လည်း ဤစာစောင်တွင်
မပြည့်စုံမှုများရှိနေပါသေးသည်။ ဤစာစောင်တွင် စုံလင်ကွဲပြားသော
ကျား/မလိင်ကွဲပြားမှုများနှင့် နိုင်ငံမျိုးစုံမှ ရှုထောင့်များအားလုံး
ခြုံငုံပါဝင်သော်လည်း မြန်မာစစ်တပ်ကို ဆယ်စုနှစ်နှင့်ချီ တက်ကြွစွာဆန့်ကျင်
နေခဲ့ကြသော အရေးပါသည့် တိုင်းရင်းသားမီဒီယာအခန်းကဏ္ဍမှ
အသံများအပေါ် အလေးပေးအာရုံစိုက်ရန် ပျက်ကွက်မှုရှိနေပါသည်။ ထို့အပြင်
ဆောင်းပါးအများစုသည် တော်လှန်ရေးအတွင်းရှိ သဘောထားမတူသော
စကားသံများကို ဝေဖန်ရန် ယေဘုယျအားဖြင့် တွန့်ဆုတ်မှုမျိုးရှိနေခဲ့သည်ကို
တွေ့မြင်ရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်ရန်
စည်းလုံးညီညွတ်မှုသည်အရေးကြီးသည်ဟူသော လူအများတွင်ရှိသည့်

ယုံကြည်ချက်ကြောင့်ဖြစ်ပြီး ထိုကဲ့သို့ နှုတ်ဆိတ်နေမှုမျိုးသည်
ဤစာစောင်တစ်ခုထဲတွင်သာရှိခြင်းမဟုတ်ပေ။

မဝေးလှသောအနာဂတ်ကာလတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခမှတဆင့်
စစ်တပ်ကို အနိုင်ယူဖို့နေနေသာသာ မြန်မာစစ်တပ်မှ
နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု သို့မဟုတ် ပိုမိုညင်သာသော ဆက်ဆံမှုမျိုး
ပြုလုပ်နိုင်ချေရှိသည့် အပြုသဘောဆောင်သောလက္ခဏာများ
နည်းနေပါသေးသည်။ ခြေကုန်လက်ပမ်းကျနေကြပြီဖြစ်သော
မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှ ကျွမ်းကျင်သတင်းထောက်များနှင့်
အရပ်သားသတင်းထောက်များသည် သတင်းတင်ဆက်ရာတွင် ကြီးမားသော
လုံခြုံရေးဆိုင်ရာနှင့် အထောက်အပံ့ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများ
ဆက်လက်ရင်ဆိုင်နေကြရဦးမည်ဖြစ်ပါသည်။
အချိန်မရွေးဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရနိုင်မှု၊ နှိပ်စက်ခံရနိုင်မှု၊
ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရနိုင်မှု၊ ရင်းမြစ်များမရှိမှု၊ လူထု၏ယုံကြည်မှုနှင့်
ပြည်ပမှ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့် အလုပ်လုပ်ရာတွင်ကြုံတွေ့ရသော
အခက်အခဲများမှ သက်ရောက်မှုမှာ တဖြည်းဖြည်း ပိုမိုတိုးလာနေပါသည်။
နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် ပြည်ပရောက်မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများသည်
ပြန်လည်ထည်ထောင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ပြီး တက်ကြွသော
ပြည်ပရောက်မီဒီယာအသိုင်းအဝိုင်းသည် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ချင်းမိုင်မြို့နှင့်
မဲဆောက်မြို့များတွင် မီဒီယာကိုအဓိကထားသောပွဲများ၊
မျှဝေအလုပ်လုပ်သောနေရာများနှင့် လက်ဖက်ရည်ဆိုင်များဖြင့်
ယုံကြည်မှုများတိုးပွားလာနေပါသည်။ ထိုနေရာတွင် မျိုးဆက်ဟောင်း
မီဒီယာသမားများနှင့် တော်လှန်ရေးသမားများသည်
အသက်သုံးဆယ်ခန့်ပိုငယ်သော ဂျူနီယာလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့်
အတူတကွအလုပ်လုပ်ကြကာ တခါတရံ တင်းမာမှုများရှိသော်ငြားလည်း
ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ၁၉၈၈ ခုနှစ်
အရေးခင်းအတွင်းစတင်ခဲ့သည့် သက်တမ်းရင့်ပြည်ပရောက်မီဒီယာအဖွဲ့
အစည်းများကို အားအင်ပြန်လည်ဖြည့်တင်းပေးခြင်းများ
ဖန်တီးလုပ်ဆောင်နေကြပါသည်။ ဤ အတွင်း / အပြင် အသွားအလာသည်
အမြစ်တွယ်လာနေပြီး ၎င်းအမြစ်တွယ်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ
နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲ (မရှိမှု) ပေါ်တွင် မှီတည်နေပါသည်။

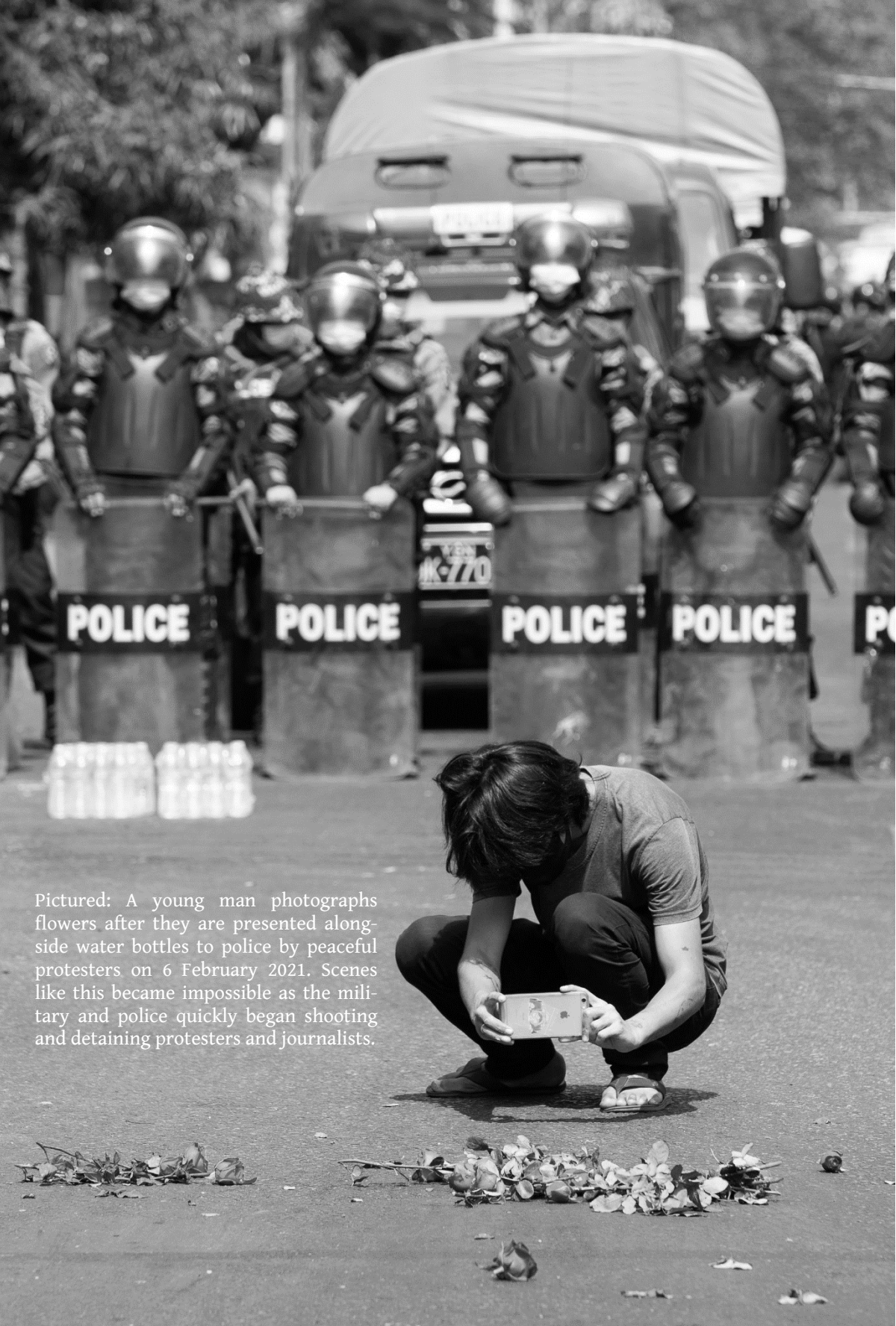
ကျွန်ုပ်တို့သည် စာဖတ်သူများအတွက် ဤအထူးထုတ်စာစောင်သည် ‘သတင်းကောင်းများ’ သယ်ဆောင်လာပေးနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း တန်ဖိုးရှိမည်ဟုမျှော်လင့်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော Myanmar Media Update အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်ခဲ့သည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူများနှင့် ပရိသတ်များ၊ ဆောင်းပါးများရေးသားပေးပို့ခဲ့သူများ အပါအဝင် ချင်းမိုင်မှ RCSD နှင့် ဩစတေးလျမှ MRC တို့ကို IJBS နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်အတွက် ၎င်းတို့၏ထက်သန်စွာ ပံ့ပိုးပေးခဲ့မှုကြောင့် ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိကြောင်း ထပ်မံပြောကြားလိုပါသည်။

ကိုးကားချက်များ

- Allott, A. (1994). *Inked over, ripped out: Burmese storytellers and the censors*. Silkworm Books.
- Atkinson, C. L. (2020). Public Information and Ultrnationalism in Myanmar: A Thematic Analysis of Public and Private Newspaper Coverage. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 40(4), 597–613. <https://doi.org/10.1080/13602004.2020.1847780>
- Bächtold, S. (2022). The smartphone and the coup: How Myanmar’s conflicts are entangled with digital technologies, policies and violence. *International Journal of Public Policy*, 16(5–6), 293–310. <https://doi.org/10.1504/IJPP.2022.127428>
- Brooten, L., McElhone, J. M., & Venkiteswaran, G. (Eds.). (2019). *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change*. ISEAS Yusof Ishak Institute.
- Burrett, T. (2017). Mixed Signals: Democratization and the Myanmar Media. *Politics and Governance*, 5(2). <https://doi.org/10.17645/pag.v5i2.831>
- Eaint Thiri Thu. (2019). Covering Rakhine: Journalism, Conflict and Identity. In L. Brooten, J. M. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.). (2019). *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 229–238). ISEAS Yusof Ishak Institute.
- Labbe, B. (2016). *Towards a Re-discovery of the Public Sphere: Myanmar/Burma’s “Exile” Media’s Counter-Hegemonic Potential and the U.S. News Media’s Re-framing of American Foreign Policy* [PhD Thesis]. Bowling Green State University.

- Middleton, C. & Tay Zar Myo Win. (2021). The Emergence of a Hybrid Public Sphere in Myanmar: Implications for Democratization. *TRaNS: Trans-Regional and -National Studies of Southeast Asia*, 9(1), 45–64. <https://doi.org/10.1017/trn.2021.2>
- Myanmar Musings. (2017). *Press Freedom in 2017* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-in-2017-part-1>
- Myanmar Musings. (2018). *Press Freedom in 2018* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-in-2018>
- Myanmar Musings. (2019). *Press Freedom in 2019* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-2019>
- Myanmar Musings. (2020). *Press Freedom 2020 & COVID-19* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-2020-covid-19>
- Myanmar Musings. (2021). *Press Freedom After Feb 1, 2021* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-after-feb-1-2021>
- Myanmar Musings. (2022). *Danny Fenster Debrief with Ben Dunant* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/press-freedom-after-feb-1-2021>
- Myat The-Thitsar. (2022). Empowering or endangering minorities? Facebook, language, and identity in Myanmar. *Asian Ethnicity*, 23(4), 718–740. <https://doi.org/10.1080/14631369.2021.1951596>
- Reed, J. (2021, December 8). Meta removes Myanmar army-linked businesses from Facebook. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/09af7450-7cab-4678-a5de-838935402d68>
- Ryan, M., & Tran, V. (2022, June 20). Digital contention in post-coup Myanmar. *New Mandala*. <https://www.newmandala.org/digital-contention-in-post-coup-myanmar/>
- Whitten-Woodring, J., Kleinberg, M. S., Thawngmung, A., & Myat The-Thitsar. (2020). Poison If You Don't Know How to Use It: Facebook, Democracy, and Human Rights in Myanmar. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 407–425. <https://doi.org/10.1177/1940161220919666>

- Wittekind, C. T., & Faxon, H. O. (2022). Networks of Speculation: Making Land Markets on Myanmar Facebook. *Antipode*. <https://doi.org/10.1111/anti.12896>
- Zirulnick, A. (2020, September 22). How Frontier brought a membership model to Myanmar. *The Membership Guide*. <https://membershipguide.org/case-study/how-frontier-brought-a-membership-model-to-myanmar/>

Pictured: A young man photographs flowers after they are presented alongside water bottles to police by peaceful protesters on 6 February 2021. Scenes like this became impossible as the military and police quickly began shooting and detaining protesters and journalists.

Thrust Back into the Dark Age: Challenges Facing the News Media After the Coup

Myo Thawdar¹

Abstract

The military coup of 1 February 2021 led to immediate and sustained assaults on press freedom in Myanmar. This article focuses on journalists and media agencies and details examples of how the Myanmar military in the first year after the coup attempted to systematically squeeze the sector into submission by issuing decrees, amending laws, revoking media licenses, raiding media offices, and intimidating, detaining, torturing, and killing journalists. The article is based on interviews with 17 Myanmar media outlets and 80 journalists, as well as a review of relevant laws, statements and other secondary sources. It issues several recommendations to the Myanmar military, the international community and other stakeholders, to best assist a return to a brighter future for the media in Myanmar.

Introduction

This article charts the challenges faced by news media and journalists following the 1 February 2021 military coup, detailing examples of how the military repressed press freedom and violated the rights of journalists throughout 2021. The article is based on primary and secondary sources. Primary data was generated by interviewing 17 Myanmar news media outlets, 80 journalists and several legal experts in November and December 2021. All interviews were undertaken using the Telegram and Signal applications and secure email. The names of interviewees have been omitted due to safety concerns. Secondary data came from a wide range of academic, media and grey literature

¹ This name is a collective pseudonym. This article was prepared by members of the Athan organization who go unnamed for security reasons.

sources, and most of it is not directly cited, as security concerns necessitated omitting citation when the authors were threatened by military authorities.

Military rule is the greatest threat to press freedom in Myanmar, with each of the country's historic military regimes arbitrarily arresting journalists and prosecuting them with spurious laws. In 1958, a decade after Myanmar's independence, the then-democratic nation entered its first period of military rule, which lasted until 1960. Two years later, in 1962, the military took over again, leading to five decades of military rule. The military socialist government banned privately owned newspapers, of which there were more than 40, including *Lu Du* (The People) and *Kyae Mone* (The Mirror), and sent many journalists to the penal colony on Great Coco Island in the Andaman Sea. Journalists and others who sought to expose and communicate the truth were regularly targeted and imprisoned by the regime, as was anyone deemed to be politically active. Many journalists suffered for covering the major public uprisings against military rule in 1988 and in 2007.

After ten years of hybrid civilian-military rule from 2010, including two major national elections, Min Aung Hlaing's coup d'état on 1 February 2021 reversed the nation's gains and restarted its oppression against journalists and privately-owned news media organizations. On 2 February 2021, the day after the coup, the new military State Administration Council (SAC) announced outright that it would restrict press freedom. The SAC subsequently shut down nine news media outlets and raided and ransacked these nine organizations' offices, first arresting their senior media personnel, and later anyone at all connected to the shuttered outlets. Throughout 2021, hundreds of journalists were arrested and many more were threatened with arrest. Some detained journalists were put on trial with serious charges while others suffered long interrogations in military camps, which included torture and intimidation. The harassment and security concerns of media personnel has forced them to live in hiding or displaced them to new accommodations in areas under the control of ethnic armed organizations, or even abroad, so they can continue to report without fear of suppression.

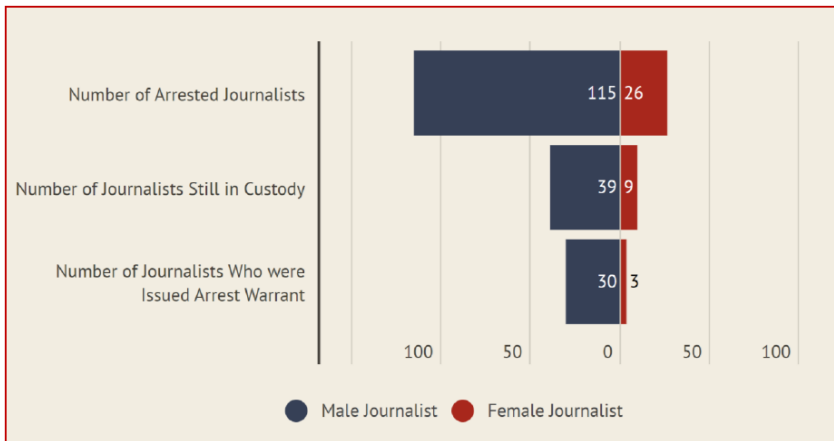
The post-coup policy of harassing journalists is a deliberate tactic by the SAC. Oppressing media companies and personnel, and forcing them to live and work underground, contributes to keeping knowledge of the regime's crimes hidden and violates the people's right to information. The SAC uses various approaches: revoking media licenses; terminating broadcasting channels; torturing, arresting and persecuting journalists; raiding and ransacking offices; applying criminal procedures and laws; and amending laws to affect journalists and media agencies. On top of amending laws to repress journalists and the media sector, the SAC has often disregarded the News Media Law and charged journalists under the Penal Code. Most of those arrested underwent judiciary procedures after being transferred to police stations from the military interrogation centers where they were threatened and tortured.

In post-coup Myanmar, journalists' family members are also in danger. Family members of wanted journalists often get arrested by the military when the journalist eludes capture. The SAC arrests former journalists who are no longer working in the media industry, threatening their safety and security. From February to the end of December 2021, 141 journalists (115 male and 26 female) were arrested, and 13 (nine male and four female) were sentenced to imprisonment on criminal charges.

On 20 June 2021, the SAC released 14 journalists in an amnesty. On 18-20 October, another 18 journalists received an amnesty. In total, 93 journalists were released in 2021, 61 of whom had only been held by the SAC for brief periods of time, not more than a few days. Meanwhile, 30 male and three female journalists had arrest warrants issued for them and 27 journalists faced trials in special courts. Figure 1 shows journalist arrest statistics at the end of 2021.

Figure 1

Journalist arrest statistics at the end of 2021, based on primary and secondary sources.

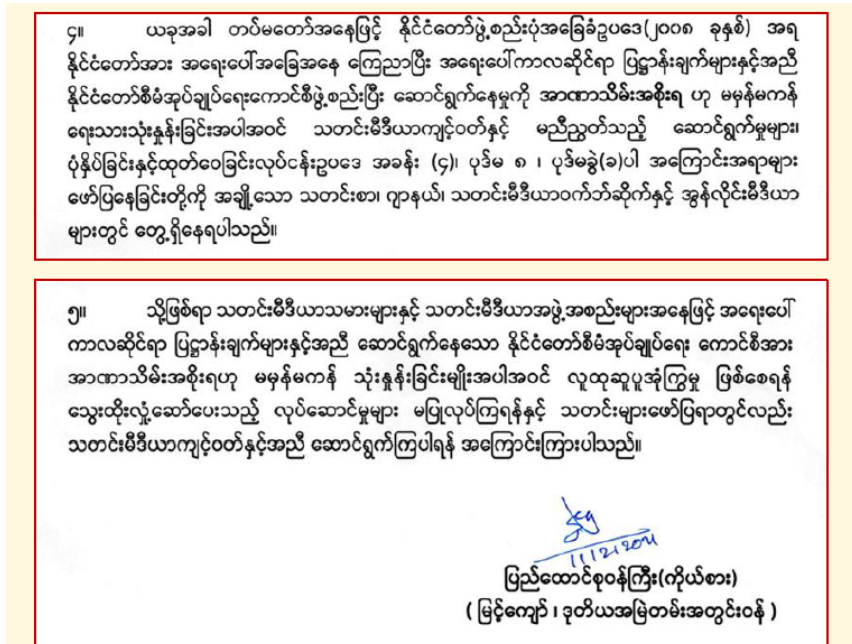
How the Rights and Freedoms of the News Media and Journalists are Repressed by the SAC

The day after the coup, the Ministry of Information (MoI), now controlled by the SAC, released Order 1/2021, which warned: “Do not post rumors on social media or make statements encouraging rioting and instability” and announced that media organizations should cooperate with the government in accordance with existing laws. By effectively equating press freedom with “creating rumors”, the SAC made the first step in its campaign. The next step was restricting the terms used by the media to describe the new military council. On 11 February, the SAC-controlled MoI sent the Myanmar Press Council a directive to immediately cease using the terms “military regime” or “junta” when writing about the SAC. The directive claimed journalists and media organizations must operate according to existing laws, in particular section 4, article 9 (a) and (b) of the News Media Law, and section 4, article 8 (a) and (b) of the Printing and

Publishing Enterprise Law. This warning letter, shown in figure 2, clearly illustrates that journalists' rights were violated. The SAC disregarded the rights and freedoms enshrined in the existing News Media Law.

Figure 2

SAC warning letter.

Senior General Min Aung Hlaing, the leader of the coup, reportedly claimed during a Security, Peace, Stability and Rule of Law Committee meeting on 28 September 2021 that “local, international and online media are deteriorating security and the rule of law; the Ministries of Home Affairs and Information must control the media”. Later, a directive was distributed to all subordinate agencies in the different states and regions advising amendments to the Television and Radio Broadcasting Law.

Revoking Media Licenses

After the 1 February coup, the SAC shut down the free-to-air Mizzima and Democratic Voice of Burma (DVB) television channels, which had been permitted to broadcast by the MoI through an agreement with Myanmar Radio and Television since February 2018. An official from Mizzima remarked when interviewed that shutting down the channels not only reduced press freedom but also breached broadcasting business contracts.

On 8 March, more than a month after the coup, the MoI announced it was revoking the news media licenses outright for DVB, Myanmar Now, Mizzima, 7 Days, and Khit Thit Media. This was not based on them having violated any law and was simply a direct abuse of power. Later, the SAC banned the Tachileik News Agency on 20 April, the Myitkyina News Journal and 74 Media on 29 April, and Delta News Agency on 4 October 2021, claiming that those media outlets had violated article 8 of the Printing and Publishing Enterprise Law, which is concerned with the publishing that affects national security, the rule of law, and community peace and tranquility. An SAC statement on the license revocations declared the organizations void and prohibited, in perpetuity, from reporting in any form and through any medium. As mentioned, in total, nine news media agencies were banned in 2021 following the coup. The Ministry of Hotels and Tourism also sent a 22 November 2021 letter to hoteliers warning of punishments for providing access or displaying broadcast media from DVB, Myanmar Now, Mizzima, 7 Days, and Khit Thit Media.

Wanted Journalists and Raids on News Media Offices

Many news media organizations have had their offices, and the homes of their senior personnel, illegally attacked, raided and ransacked by Myanmar military troops since the coup. On 8 March, the office of the award-winning Myanmar Now news agency was raided by soldiers, who confiscated computers and property from the site. The next day, the offices of Mizzima and

Kamayut Media were raided the same way. Kamayut Media chief editor Nathan Maung, an American citizen, and co-founder Han Thar Nyein, were arrested. Also on 9 March, the office of the Hakha Post, in the capital of Chin State, was raided and had property stolen in the same way. The office of the Tachileik News Agency was also raided, as was that of the Monywa Gazette on 21 April, which had already suspended its print operation at the end of February but published online until the raid. The office of Myaylatt Athan was raided twice: first on 5 March and again on 26 August. On 5 May, the office of Lashio-based Shwe Phee Myay news agency was raided. On 25 June, police and military forces raided the Mawlamyine Township office of the Thanlwin Times and interrogated the landlord who leased the property to the organization. The SAC also raided the then-Yangon-based Irrawaddy News office on 14 and 15 October.

Some organizations were not raided per se but suffered similar effects: The SAC searched for the location of the Ayeyarwady Times news agency office in Patheingyi Township but two of the publication's editors managed to shut down the office and move it before it was raided. Western News, a media organization in Rakhine State, reported that SAC forces investigated their office on 19 November 2021. On the same day, security forces in Myittha, Kachin State, physically assaulted a reporter from the Myittha Journal.

In the course of research for this article, several cases came to light of reporters being attacked and injured by the military. One DVB reporter, Aung Kyaw, suffered a head injury when the SAC pelted his home with projectiles. He recorded and live-streamed the incident via DVB's Facebook page. After his injury and arrest, Aung Kyaw was prosecuted under Penal Code section 505(a) and sentenced to three years in prison. While in custody, the SAC did not allow him to communicate with his family for eight months and tortured him regularly, including kicking him in the face, burning his face and hands with cigarettes, pulling off his fingernails and wrapping plastic bags over his head. Aung Kyaw was kicked, hit and bludgeoned with batons, causing one of his eyes to swell and shut, and his nose was broken. He regularly collapsed from his injuries and was released at the end of

2021 in an amnesty. He has not recovered from the physical and emotional trauma of being tortured by the military.

On 3 March, military and police forces targeted a video journalist who was reporting on an anti-coup protest, hunting him and shouting, “Kill that guy!”. The journalist was violently arrested after being kicked and beaten on the street, bleeding badly from his head. He was tortured and interrogated for two consecutive days without food and water, developing bruises on his back, bottom, and legs.

As mentioned above, Nathan Maung and Han Thar Nyein of Kamayut Media were arrested at their office on 9 March. They were brought blindfolded to a room in the interrogation unit and violently dragged along the floor. Han Thar Nyein was handcuffed, kicked and beaten. For three days, Nathan Maung was interrogated and tortured without sleep, kept awake by constant beatings. Even after the interrogator discovered he was an American citizen, the torture continued. They were not allowed to have food or water until the fourth day of interrogation. Both were interrogated for 15 days in total. Nathan Maung was finally exiled to the United States on 14 June.

On 27 March, Htet Myat Thu, a reporter from the Voice of Thanbyuzayat news agency, was shot in the leg and arrested by military and police forces while covering news in Kyaikto, Mon State. On the same day, Si Thu Lwin, a reporter from Mandalay, was shot in his right hand. On 21 April, Dawei-based Dakkhina Insight reporter Naing Tun Lin was shot and arrested while covering an anti-coup protest. At around 12 a.m. on 14 September, dozens of military and police officers surrounded a local journalist’s house in Magway Region. They dragged him outside and threatened him. They made him kneel on the tarmac road and handcuffed him. Jabbing at his wife’s chest with gun-muzzles, they commanded she hand over his computer. He was then brought to the police station and tortured until 5 a.m.

Of the four foreign journalists arrested in 2021, Nathan Maung, the chief editor from Kamayut Media, and Danny Fenster, from Frontier Myanmar, are American citizens. The others are Robert Bociaga from Poland and Yuki Kitazumi from Japan. Robert Bociaga was arrested particularly violently. According to

this author's survey, at least 21 journalists suffered direct violence in the course of their work following the coup. The raids, arrests and intimidation have had a calamitous effect on the country's media, with some journalists explaining to the author that they decided to switch careers as a result.

Figure 4

Zayar Myint, a reporter with Myaylatt Athan, was shot with a rubber bullet while covering protests on 28 February 2021.

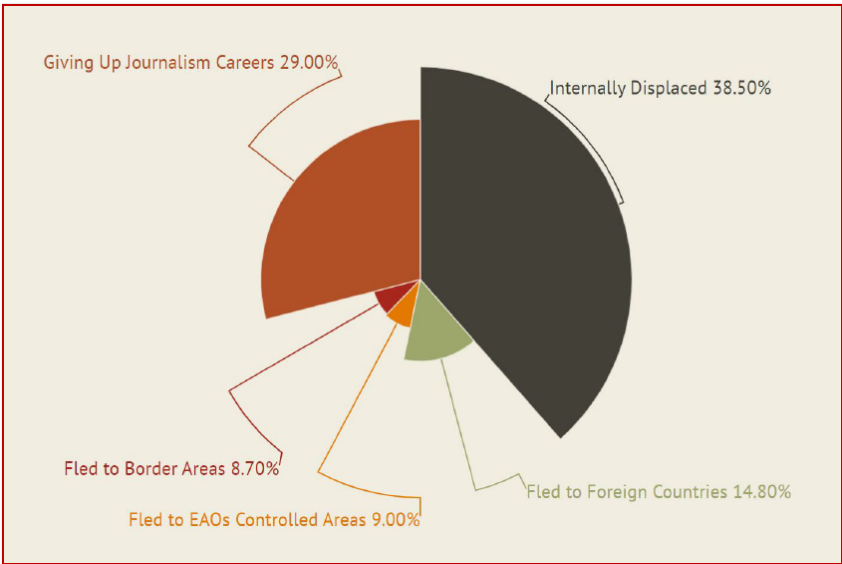
Displacement of Journalists

Many journalists have been forced to flee due to the military's strategy of targeting media personnel with intimidation, interrogation, torture and arrest. Journalists, editors, and reporters from a Mon State-based news agency, as well as their family members, moved quickly to areas outside the control of the SAC at the end of February 2021, after the chief editor's house was raided and police targeted the news agency's employees. This pattern has played out nationwide, with journalists from an Ayeyarwady Region-based news agency being forced to flee

from their homes when the military tried to arrest two of the agency’s editors in March. They fled to a border area where they could continue working. Reporters and personnel from several news media organizations based in Rakhine and Kachin states, and Yangon, Magway, Bago, Mandalay, and Sagaing regions have also fled to safe areas, including border areas or foreign countries. Figure 5 shows a sampling of decisions journalists made about their careers following the coup.

Figure 5

Journalists’ responses to the SAC’s brutal subjugation of citizens and the media following the 2021 coup, based on the survey of 80 journalists undertaken for this article.

Deaths of Journalists

On 10 December 2021, which also happens to be Human Rights Day, photojournalists Soe Naing and Zaw Tun were arrested while taking photographs of a nationwide silent strike in Yangon. Soe Naing was tortured to death in an interrogation center on 14 December. His death was the first official journalist

fatality, ten months after the coup. Others died later in the year, including A Sai Kay, or Sai Win Aung, editor of the Federal Journal, who was shot dead by the military in Myawaddy Township, Kayin State on 25 December.

Targeting of Journalists' Family Members

While journalists themselves are subject to torture at the time of arrest and again when in custody, their families are also at risk. As mentioned earlier, the SAC often detains family members of journalists when the journalists are not at home or on the run. Examples include arrests of the brother-in-law of the chief editor of the Chin Land Post, the husband of freelance reporter Thuzar, and the father and grandfather of Pyay-based Myaylatt Athan reporter Pyae Phone Paing. The father of one reporter with a Shan State-based news agency was arrested as a hostage, forcing the reporter to come out of hiding to the police station and sign a pledge to quit his job in exchange for his father's release. Several family members of journalists with the Thanlwin Times were also threatened with arrest.

Intimidation via the SAC's 'Press Conferences'

The SAC organized its first press conference on 16 February, more than two weeks after the coup. Major General Zaw Min Tun, head of the SAC's press team and chief of the Tatmadaw True News Information Team, chaired the press conference, with Thet Swe as vice-chair. In this very first conference, Zaw Min Tun publicly intimidated the news media. He said, "the security of journalists is not completely guaranteed because the SAC must take actions when news media use restricted terms such as 'military regime' and 'junta'. Licenses will be revoked". This was just the beginning of regular intimidation of the media during SAC press conferences, which quickly degenerated into scripted performances of military-friendly journalists asking leading questions, likely pre-approved and endorsed by the SAC.

At the SAC's 23 March 2021 press conference, Zaw Min Tun warned news media against reporting on the Committee

Representing Pyidaungsu Hluttaw (CRPH), declared by the SAC as an unlawful organization in its Ministry of Home Affairs statement 2/2021. He added that any means of supporting the CRPH would not be tolerated and would violate article 17(a) of the unlawful association act. During these conferences, the news media is regularly wrongfully accused of incitement, bias and reporting fake news. Moreover, press conferences repeatedly include assertions that the media is dangerous for the public, potentially influencing young and vulnerable populations. At the SAC's 30 September 2021 press conference, Zaw Min Tun claimed that journalists were being arrested because of their supposed infringements of journalistic ethics.

Amendment Laws in Order to Increase Repression

Following the military coup, the SAC amended 28 laws and prosecuted media entities and personnel under the Penal Code and anti-terrorism legislation. The SAC ignored the provisions in the News Media Law that protect the rights of journalists. At the time of writing, at the end of 2021, there are nearly 50 journalists facing charges in the special courts of various prisons across the country. Most have been charged under Penal Code section 505(a), but some face more complicated charges under the Explosive Substances, Unlawful Associations, and Anti-Terrorism acts.

A few days after the coup, there were reports that newly drafted amendments to the Cyber-Security Law would be applied, resulting in even less press freedom for journalists and media outlets. The drafted amendments hamper democratic values and freedom of expression in reporting news protected by the News Media Law. They include restrictions on online news media and their rights to freely report, broadcast, and provide information. The drafted amendments undermine the purpose of the News Media Law, which is to protect freedom of expression, the right to information and journalists' rights and freedoms. The amendments also contravene article 19 of the Universal Declaration of Human Rights, and many media organizations

and advocates for freedom of expression have strongly denounced them.

The Amended Penal Code Sections

On 14 February 2021, sections 121, 122, 124 (a, b), and 505 (a-d) in the Myanmar Penal Code were amended. New clauses (c) and (d) were added to section 124, while section 505(a) had three new sub clauses added. The amendments to article 124(a) show how these amendments are being applied in lawsuits against journalists in post-coup Myanmar. While the original provision is “(to) bring or attempt to bring into hatred or contempt, or excite or attempt to excite disaffection towards the government”, the amendment continues with the phrase of “or the Defense Services or Defense Services Personnel”. Moreover, the punishment was changed from “... or with imprisonment which may extend to seven years” to “20 years”. Si Thu Aung Myint, a veteran journalist, faces a lawsuit under this amended section 124(a).

A legal analyst observed, when interviewed, that the amendments and extensions of sections and sub-sections have been designed to be used against the media. At the time of writing at the end of 2021, one third of the nearly 50 journalists facing trial in the special courts of various prisons are facing charges under section 505(a) of the Penal Code, while 33 have live warrants for their arrest. One third of all journalists arrested since the coup (and some subsequently released) have faced lawsuits under 505(a). The Myanmar police also accused Irrawaddy News of breaking section 505(a) on 10 March 2021, referring to one of its articles.

Figure 6

The number of journalists charged nationwide in 2021, with data sorted by the law under which they were prosecuted.

Lawsuits	Under detained	Released	Total
N/A	21	47	68
Penal 188		1	1
Penal 505A	16	33	49
Penal 505A, 124(a)	2		2
Penal 505A, 505(b) Telecommunication Law 33(b), 66(d)		1	1
Penal 505A Counter Terrorism Law 50(a), (c)	2		2
Penal 505A Export and Import Law 5	1		1
Penal 505A Telecommunication Law 66(d)		2	2
Penal 505A Unlawful Association Act 17(a), Immigration Act 13(a)		1	1
Penal 505A Unlawful Association Law 17(1)		2	2
Penal 505A, 134, 135		1	1
Penal 505A Unlawful Association Act 17(a)	1		1
Counter Terrorism Law 50(a), 52(a)	1		1
Counter Terrorism Law 52(a)	1		1
Illegal residence		3	3
Immigration Act 13(1)		1	1
Penal 145, 505A,		1	1
Penal 323, 334, 336, 341, 436	1		1
Explosion Substances Act	2		2
	48	93	141

The Amended Counter-Terrorism Law

On 1 August 2021, the Counter-Terrorism Law was amended. The amendments stipulate it is an offense to participate in, conceal, harbor, help to escape, or otherwise assist, a designated terrorist group. Clauses 15-18 of sub-section (b) of section 3 of the law

were amended, and journalists are often prosecuted under section 52(a). For example, at the time of writing Channel Mandalay reporter Win Naing Oo is currently being prosecuted under section 50(a) rather than under Penal Code section 505(a), the initial charge. Zeyar Times reporters De Myat Nyein and Pyae Phyong Aung have both been charged under section 52(a) of the Counter-Terrorism Law in addition to charges under section 505 of the Penal Code.

The Unlawful Associations Act

The SAC has prosecuted several journalists under sections 17/1 and 17/2 of the Unlawful Associations Act. Section 17/1 states it is an offense to be a member of, facilitate or take part in meetings with, contribute to or solicit contributions to, or manage or otherwise assist, any organization declared unlawful by the SAC. Section 17/1 is punishable by two to three years of imprisonment. BBC Media Action presenter Htet Htet Khaing currently faces charges under article 17/1 of the act (as well as under section 505 of the Penal Code). Mizzima News Agency's co-founder Thin Thin Aung and office staff James Pu Htaung faced the same charges before being released in an amnesty on 18 October 2021. The founder of Myaylatt Athan also confirmed that a case was filed against that organization under the same two charges.

The Explosive Substances Act

Two journalists faced charges under section 5 of the Explosive Substances Act in 2021. This section is punishable by transportation, and/or five to 14 years' imprisonment, to which a fine may be added. Thingangyun Post editor Htet Htet Aung and journalist Wai Lin face lawsuits under this section, as well as other sections under the Counter-Terrorism Act. By the end of 2021, another two journalists had also been charged under that section.

The Amended Television and Radio Broadcasting Law

The SAC passed additional amendments to the Television and Radio Broadcasting Law on 1 November 2021. Section 2(a) was amended to include “(broadcasting via) any other technology”. Moreover, sections 96-99 were amended with extended imprisonment terms and/or increased fines. Section 99(a) was amended with the condition that “the materials related to the case shall be confiscated for public finances”, while section 105(a) defines offenses “(to) be identified as cognizable offenses”. The latter definition means the police force has the authority to arrest journalists and news media agencies without a warrant issued by the court, according to a legal specialist, who also commented that the law’s amendments in general are devised to broaden its scope, restricting online news outlets. The amended law particularly represses media agencies that continue to publish online after being stripped of their broadcasting licenses.

Journalists Jailed with Criminal Offenses

As mentioned, many journalists have been detained by the SAC and jailed on spurious criminal charges. In the 11 months from the coup to the end of 2021, 13 journalists were sentenced by different courts in closed-door hearings. The hearings occurred under tight observation of police, military intelligence, and staff from the Bureau of Special Investigations, and were politically motivated; the judiciary has been compromised. Just under 50 journalists are still in various prisons, charged with criminal offenses. This section lists just some of those who have suffered in this way.

On 1 March, Aung Kyaw, a DVB correspondent in Myeik, was arrested and sentenced to two years in prison under section 505 of the Penal Code. On 3 March, Min Nyo, a DVB correspondent based in Pyay, was beaten, arrested, and then on 12 May sentenced to three years in prison under section 505(a) of the Penal

Code. Both DVB journalists were later released on 18 October in an amnesty.

On 16 March, May Thwe Aung, a female DVB correspondent based in Okkan, was arrested while covering the news with her journalist husband. She was charged under section 188 and sentenced to a month in prison for 'violating curfew'. On 24 March, Taunggyi-based Kanbawza Times editor Nang Nang Tai, reporter Nang Win Yee, publisher Tin Aung Kyaw, and housekeeper Sai Sithu (who was accused of being a journalist) were arrested while hiding in Hopong Township. They were sentenced to three years in prison on 10 December under section 505(a) of the Penal Code. Likewise, on 5 April, Thet Naing Win, a journalist in Minhla, was arrested and then sentenced on 16 June to three years in prison under section 505(a), and Zaw Zaw, a Mizzima correspondent in Myeik, was arrested on 7 April, then sentenced on 2 June to two years in prison under section 505(a). Zaw Zaw and Thet Naing Win were also released in the amnesty of 18 October.

Thet Tun Aung (a.k.a. Maung Htoo San), a freelance photo-journalist, was arrested and sentenced to three years in prison on 3 June under section 505(a). On 20 April, Aung Myo Htet, a freelance journalist based in Kanbalu Township, was arrested, and then sentenced on 30 November to two years in prison under section 505(a). Ko Nyein Chan Wai, a journalist from the Bago Weekly Journal, was arrested on 14 May and sentenced on 16 December to three years in prison under sections 505(a) and 124(a) of the Penal Code. Ma Mya Wun Yan, editor-in-chief of the Than Lwin Thway Chin News Agency, was also arrested with her two daughters in Taunggyi on 20 July and sentenced on 30 December to two years in prison under section 505(a).

On May 4, Frontier Myanmar Editor Danny Fenster was arrested at Yangon International Airport and charged under section 505(a) of the Penal Code and section 17/1 of the unlawful associations act. Later, he was also charged under section 13/1 of the Immigration Law, section 124(a) of the Penal Code and section 50(a) of the Counter-Terrorism Law. On November 15, three days after being sentenced to 11 years' imprisonment, he was released and immediately deported.

Journalists' Rights Under the News Media Law

The military regime is stripping away the meager legal protections guaranteeing journalists and citizens their rights, which are already routinely violated. Given that this article aims to clarify how journalists are losing their rights and protection, some discussion of the existing legal provisions is warranted. Article 3 in chapter 2 of the News Media Law directly acknowledges the press as the fourth estate.

Objectives of the News Media Law:

- (a) To materialize News Media Industries which are offered freedom from censorship to express, publish, or distribute freely as part of rights and privileges granted to every citizen in compliance with regulations stated in the national constitution.
- (b) To ensure that News Media can stand up firmly as the Fourth Estate of our nation.
- (c) To guarantee that News Media workers are fully provided with their entitlements and freedom.
- (d) To establish and develop responsibilities, ethics, rules and regulations, and practices to be adopted within relevant industries and organizations.
- (e) To make news accessible to every citizen.
- (f) To ensure any complaints, arguments regarding publications or broadcasting of a certain media are settled and negotiated in a conciliatory manner.²

Article 7 of the law provides:

While a news media worker is trying to get news in compliance with regulations specified by relevant and responsible organizations, in the areas where

² News Media Law, 2014.

wars break out, and where conflicts or riots and demonstrations take place, (a) he/she shall be exempt from being detained by a certain security related authority or his/her equipment being confiscated or destroyed and (b) he/she shall be entitled to ask for their safety and protective measures from the security related organizations.³

Other than these legal rights, articles 4-6 and 8-9 also ensure protection for journalists. However, the SAC ignores those legal protections. A legal specialist interviewed for this article remarked, “arresting and prosecuting journalists by applying only some laws and regulations, and ignoring the existing legal provisions protecting journalists, is a great blow to journalists, who are rendered vulnerable ... they are unprotected in their time of need”.

Other Threats to Journalism and Livelihoods

There are other major challenges threatening journalism in Myanmar after the 2021 coup. Some of these include closures, financial challenges, restricted sources, and telecommunications blackouts and cuts. They are detailed below in this section.

Media Outlet Bans, Closures and Resurrections

Numerous media outlets discontinued official publication following the coup. This included Yangon-based agencies like 7 Day Media, with its daily newspaper, weekly periodical, and online video and news platforms; Myanmar Times’ daily newspaper, weekly periodical, and online news; and the Voice Daily’s newspaper, weekly journal and online news. Many regional outlets also closed, including the Magway Journal, Myitkyina Journal, the Monywa Gazette journal and its online news, the Kanbawza Times, Magway Post online, and the Tanintharyi Journal. The only privately-owned newspapers still publishing at the end of

³ News Media Law, 2014.

2021 were Sandawchain (the Standard Time) and Daily Eleven. But even they halted their print circulations in the first months after the coup.

There are many media agencies whose licenses were revoked but continue to try and report. These include DVB, Mizzima, Myanmar Now, Khit Thit Media, Tachileik News, 74 Media, Delta News Agency, Salween Times, and Border News Agency. Moreover, journalists organized at least nine new online media outlets following the coup, such as the influential Lu Nge Khit. Experienced journalists joined these new outlets after their former media agencies were closed or disbanded.

Figure 7

Some of the new media outlets formed after the military coup in 2021.

	New Online Media
1	The Nation Voice
2	National Unity Media
3	Border News Agency
4	Mandalay Free Press
5	Pyu Regional News
6	Chindwin Post
7	Burma Associate Press
8	The Light Myanmar
9	Myanmar Press Freedom

Financial Sustainability Challenges

Media agencies were already struggling with the effects of the COVID-19 pandemic, including in-person news reporting and financial difficulties, when the military enacted its coup. According to a survey of 17 news agencies, revenue shortage is still the biggest challenge to continuing their work. Advertising revenue has completely stopped, and some international organizations have suspended their media development programs supporting independent news media. The situation poses a significant challenge for the sustainability of media agencies. When interviewed, the founder of one local news agency said, “revenues

have ceased since the coup ... to stay afloat is tough when media development programs become limited ... we can only afford to cover the telecommunication costs for our journalists instead of paying a decent salary. Even that is difficult to sustain". Another official from a Yangon-based news agency stated bluntly, "we have no advertisement revenue to carry on".

Most media outlets currently have no income, and journalists have no salary or wages. However, they are still doing their best to report accurate news and information to the public. Only one out of the 17 media outlets surveyed for this paper received small-scale support for their news and articles. Of the 80 journalists surveyed, approximately 55 percent continue to survive on support from families and friends, 15 percent receive only a portion of their salaries, and 15 percent rely on unrelated side jobs, such as selling goods online. Five percent receive only telecommunication costs and internet subsidies from their employer in lieu of a salary. Only ten percent were still being paid a full salary by their news agency employer by the end of 2021. More than 90 percent stated that income, livelihood, and security issues are pressing challenges, especially for journalists forced to flee their homes. Living costs while in hiding and rising commodity prices make the lives of journalists on the run even harder.

Restricted Sources and Access to Information

Of those surveyed, all 17 news outlets interviewed acknowledged challenges to reporting objectively and independently in the post-coup environment. The SAC's unwillingness to countenance criticism, its lack of response to basic questions, media agencies and journalists' major and legitimate security concerns, and fact-checking difficulties stemming from revolutionary conflict generate key ethical challenges for journalists. Six news agencies responded that ethical standards of journalism weaken when press freedom wanes. Two other agencies reflected that poor journalistic ethics affects audiences' analytical abilities. Four agencies said that they assume one-sided reporting corrupts ethical standards. Only one agency said it adheres

to its established media policy without violating its code of conduct. Most news agencies stated they want to follow a code of conduct; however, this ultimately depends on the SAC and its continued campaign against journalists and media agencies.

Internet and Telecommunications Cuts

There are over 30 townships in Kachin, Chin, and Shan states, and Sagaing, Magway, and Mandalay regions, where military-enforced internet blackouts regularly occur, often accompanied by massacres and arson in villages. It is difficult for news outlets to report from and confirm information in areas under blackouts. Journalists claim that the flow of information slows, fact-checking becomes complicated, and accessing photos and video footage is almost impossible. Journalists rely on communicating with local sources who are directly engaging in or experiencing the conflict in blackout areas.

Deleterious Effects of the New Media Council

A few days after the coup d'état, most members of the Myanmar Press Council, which is organized according to the News Media Law, chose to resign. At the council's meeting on 17 February, a total of 17 councilors resigned en masse, with others renouncing membership later. The SAC confirmed a dismissal statement related to those 23 councilors on 4 March. However, the acting chairperson and treasurer chose to remain.

Due to the resignation of the councilors elected for the second term of the Myanmar Press Council, an election was held for the vacant seats on 30 April. The substituted council was not acknowledged by most media organizations. The Press Council immediately issued a series of statements condemning and repressing the freedoms and rights of journalists and media professionals. Up to December 2021, the new Press Council had issued six statements parroting the SAC's standpoint of repressing press freedom. The Press Council ignored the provisions and purposes of the News Media Law and condemned media

organizations whose licenses had been revoked. On 25 June, its statement no. 5/2021, read:

The State has banned some media outlets inciting to escalate conflicts across society and revoked their licenses because of violating the News Media Law and code of conduct. Hence, the Myanmar Press Council will not be held responsible for resolving any disputes over the violations of existing laws, the News Media Law, or breaching journalist code of conduct in communicating and reporting with those banned media outlets.

Similarly, statement, no. 4/2021, issued just four days earlier on 21 June, stated in relation to a single case of SAC arson that was widely reported on:

(The council) strongly condemns the reporting and publications of some local media outlets with no licenses, international media, and embassies related to the Kinma village fire incident that happened on 15 June, since those descriptions were merely false information contrary to the realities.

The new Press Council, which is supposed to protect the rights of journalists, in fact simply mirrors the military council's policy of suppressing press freedom. One interviewed journalist remarked that "the council has become a puppet of the military regime. It is of no use for journalists anymore". On 24 November, the council's third swearing in ceremony was held. The coup reversed the council's original purpose to promote press freedom, the rights of journalists, and the capacity building of the sector. The council now suppresses journalism and silences claims for press freedom and the rights of the journalists.

Statements From Organizations and Agencies

During the first few months following the 2021 coup, journalist organizations issued statements about the repression of journalists, calling for the rights and freedoms of journalists. These statements were consistently ignored by the SAC, and as the suppression of journalists intensified, statements from media organizations became less frequent. This section lists some of the statements made in the early months of the coup.

A 10 February 2021 statement by Burma News International (BNI), a coalition of ethnic media outlets, demanded the SAC stop suppressing and undermining press freedom and rights to information, given the contemporary political instability, and when ethnic people across the country need access to accurate information. It called on the SAC to cease violent actions against journalists and to work with local and international media organizations and donors to ensure press freedom, public access to information, and the safety of journalists. Then on 10 March, BNI issued another statement that strongly opposed revoking the broadcasting rights of the five news outlets covered earlier in this article, and the raiding of two media offices and theft of their equipment.

On 13 February, a total of 28 media outlets and journalism organizations denounced the SAC's drafted amendment of the Cyber-Security Law, covered earlier in this article. In response to warning letters delivered on 13 and 23 February by the MoI, ordering writers and publishers not to use the terms "military junta, military regime, or military council", 30 media outlets responded with a statement on 25 February stressing that the ministry's warning undermined press freedom, and saying that independent media outlets would continue to publish content under the terms of their editorial standards and media ethics.

On 2 March, the Myanmar Journalist Network, Lashio Journalist Group, Taunggyi Reporters Association, Myaylatt Journalist Network, Southern Myanmar Journalist Network, Myanmar Journalist Network (Ayeyarwady Region), and Myanmar Women Journalist Association issued a joint statement calling for the

immediate release of journalists; condemning violent crack-downs, arrests, and night raids on journalists' residences, and the confiscation of journalism equipment including phones and cameras; and denouncing the prosecutions of journalists. The same group of organizations released another statement on 13 May condemning the three-year prison sentence given to Min Nyo, a DVB reporter based in Pyay, who was charged under 505(a).

In the early months following the coup, many networks, associations and organizations representing journalists from across the country issued statements condemning the SAC's information warfare and persecution of journalists. As time went on, those statements were gradually silenced as the numbers of journalists arrested and pushed into hiding increased. In one interview, an executive member of the Myanmar Journalist Network said that journalist organizations now view statements to be an ineffective advocacy approach due to so many journalists being forced into hiding. However, BNI continued to issue statements condemning the suppression of press freedom throughout 2021. A BNI statement from 28 September 2021 condemned the ongoing arrests of journalists. It added that the internet blackouts in 25 townships in Chin and Kachin states, and Sagaing, Mandalay, and Magway regions, are deliberate violations of citizens' right to information and freedom of expression. The statement called for the immediate release of arrested journalists, the cessation of physical and psychological torture and harassment in prisons and interrogation camps, and the abandonment of arrest warrants placed on journalists. It also called for the relicensing of banned media outlets, acknowledgement of press freedom and the right to information.

Recommendations for Stakeholders in Sustaining Local Media in Myanmar

Ensuring Press Freedom and Real Journalism in Myanmar

1. Freedom of the press needs to be fully guaranteed in accordance with article 19 of the Universal Declaration of

- Human Rights. The SAC must prevent its laws from contravening press freedom standards.
2. The SAC must immediately stop threatening, detaining and torturing journalists and prosecuting the media and journalists under the Penal Code, Unlawful Association Act, Explosive Substance Act and other criminal laws.
 3. The SAC should strictly adhere to the provisions of the News Media Law and amend the Counter-Terrorism Law.
 4. The SAC should reverse its revocation of broadcasting licenses, shutting down of television channels, and banning and blacklisting of websites and Facebook pages.
 5. Offices and agencies under the SAC must acknowledge the rights of journalists and news media to do their reporting without restrictions or persecution.
 6. Local and international organizations working towards media development must stand in solidarity with local news media and journalists, provide adequate and continuous support and effectively call for press freedom and journalists' rights.
 7. The international community needs to integrate policies to ensure Myanmar journalists have their rights protected and access to career opportunities and support in an environment of press freedom.

Securing the Rights and Safety of Journalists

1. The safety and security of journalists must be fully protected in accordance with the provisions in chapters two and three of the News Media Law. The safety and security of journalists must prevail.
2. Every journalist and news media organization must be protected from surveillance, investigation, intimidation, threats and prosecution, with their rights and legal entitlements fully realized.
3. Local and international organizations should prioritize the safety and security of journalists and implement protection mechanisms accessible to every journalist.

4. Short- and long-term plans must be put in place to ensure journalists' safety and livelihoods and the sustainability of the news media when displaced domestically or abroad. Such plans should consider accessibility and inclusivity for every journalist.
5. International governments, armed organizations, and non-governmental organizations need to provide access to protection and opportunities to assist the safety and wellbeing of those displaced internally and across borders.

Creating an Enabling Environment for Journalism

1. True sustainability of the news media and exercising the provisions of chapter two in the News Media Law requires democratic governance.
2. The revoking of media licenses, ongoing surveillance, intimidation, arrests of journalists, and criminalization of journalism, all interfere with an enabling environment and must stop.
3. All arrested journalists must be released immediately and unconditionally.
4. Short- and long-term support from local and international organizations must be put in place and implemented immediately and effectively for the sustainability of the news media.

References

News Media Law of the Republic of the Union of Myanmar, Pyidaungsu Hluttaw Law No. 12/2014. (2014). Unofficial English translation. *Burma Library*. https://www.burmalibrary.org/sites/burmalibrary.org/files/obl/docs18/2014-Media_Law-en.pdf

အမှောင်ခေတ်သို့ ပြန်လည်တွန်းပို့ခံရခြင်း - စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းသတင်းမီဒီယာများရင်ဆိုင်နေ ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများ

မျိုးသော်တာ¹

စာတမ်းအကျဉ်း

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ စစ်အာဏာသိမ်းမှုသည် ချက်ချင်း
ဆိုသလိုပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်း သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ခြိမ်းခြောက်
ဖိနှိပ်မှုများဆီသို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့သည်။ ဤဆောင်းပါးသည်
သတင်းဌာနများနှင့် သတင်းထောက်များအား အဓိကအလေးပေးကာ
မြန်မာစစ်တပ်က အမိန့်များထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ဥပဒေများပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်း၊
မီဒီယာလိုဏ်စင်များပိတ်သိမ်းခြင်း၊ သတင်းဌာနများ၏ ရုံးခန်းများကို
ဝင်ရောက်စီးနင်းခြင်းနှင့် သတင်းထောက်များကို ခြိမ်းခြောက် ဖမ်းဆီးကာ
နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ပြီး သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍကို
ဖိနှိပ်မှုအောက်သို့ စနစ်တကျ သွတ်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပုံများကို ဥပမာများဖြင့်
အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။ ဤဆောင်းပါးကို မြန်မာသတင်းဌာန ၁၇ခုနှင့်
သတင်းထောက် ၁၈ ဦးတို့ကို မေးမြန်းမှုများ၊ ဆက်စပ်ဥပဒေများ၊
ထုတ်ပြန်ချက်များနှင့် အခြားတဆင့်ခံသတင်း အရင်းအမြစ်များအပေါ်
အခြေခံကာ ရေးသားထားခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏
သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍအပေါ် တောက်ပသည့်အနာဂတ်ကို ပြန်လည်
ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်ရန် အထောက်အကူဖြစ်စေရေးအတွက် မြန်မာစစ်တပ်၊
နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို
ရည်ညွှန်းထားသည့် အကြံပြုချက်အများအပြားကို ဤဆောင်းပါးထဲတွင်
ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။

¹ ကလောင်အမည်။

မိတ်ဆက်

ဤဆောင်းပါးသည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်နေ့ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်း မြန်မာစစ်တပ်က ၂၀၂၁ ခုနှစ် တစ်လျှောက်လုံး သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ဖိနှိပ်ခြင်းနှင့် သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်းတို့ကို ဥပမာများဖြင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားကာ သတင်းမီဒီယာများနှင့်သတင်းထောက်များရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို စာရင်းဇယားများပြုစုဖော်ပြထားသည်။ ဤဆောင်းပါးသည် တိုက်ရိုက်သတင်းအရင်းအမြစ်များနှင့် တဆင့်ခံသတင်းအရင်းအမြစ်များ အပေါ် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုက်ရိုက်သတင်းအရင်းအမြစ်များသည် ၂၀၂၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလနှင့် နိုဝင်ဘာလအတွင်း မြန်မာသတင်းဌာန ၁၇ ခု၊ သတင်းထောက် ၁၈ ဦး နှင့် ဥပဒေပညာရှင် အများအပြားကို မေးမြန်းခြင်းဖြင့် စုဆောင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ မေးမြန်းမှုအားလုံးသည် တယ်လီဂရမ် (Telegram) ၊ ဆစ်ဂနယ် (Signal) နှင့် လုံခြုံစိတ်ချရသည့် အီးမေးလ်တို့ကို အသုံးပြုကာ မေးမြန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးအခြေအနေများကြောင့် ဖြေဆိုသူများ၏အမည်များအားလုံးကို ချန်လှပ်ထားခဲ့ပါသည်။ တဆင့်ခံသတင်းအရင်းအမြစ်များသည် ပညာရှင်များ၊ သတင်းမီဒီယာများနှင့် သုတေသနအစီရင်ခံစာ အမျိုးမျိုးမှ ရယူထားခြင်းဖြစ်ကာ စာရေးသူများကို စစ်အာဏာပိုင်များက ခြိမ်းခြောက်သည့်အခါ လုံခြုံရေးအရ ရေးသားထားသည်များကို ပယ်ဖျက်ရန် လိုအပ်လာသောကြောင့် အများစုမှာ တိုက်ရိုက် အကိုးအကားပြုထားခြင်း မဟုတ်ပါ။

သမိုင်းတလျှောက်တွင် စစ်အစိုးရတစ်ရပ်ချင်းစီက သတင်းထောက်များကို စိတ်ထင်သလို ဖမ်းဆီးကာ ယုတ္တိမတန်သော ဥပဒေများဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုများဆောင်ရွက်ခဲ့သောကြောင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်အတွက် အကြီးမားဆုံးခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအကြာ ၁၉၅၈ ခုနှစ်၌ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပထမဆုံးစစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို အစပြုလာခဲ့ပြီး ထိုစစ်အုပ်ချုပ်ရေးသည် ၁၉၆၀ မတိုင်ခင်ကာလအထိ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ နှစ်နှစ်

ကြာပြီးနောက်တွင် စစ်တပ်က အာဏာထပ်မံရယူခဲ့ကာ ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကြာ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဦးတည်စေခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က လူထုသတင်းစာနှင့် ကြေးမုံသတင်းစာအပါအဝင် ၄၀ ကျော် ရှိခဲ့သည့် ပုဂ္ဂလိကပိုင် သတင်းစာများကို ဆိုရှယ်လစ် စစ်အစိုးရက ပိတ်ပင်ခဲ့ပြီး သတင်းထောက်အများအပြားကိုလည်း ထောင်ဒဏ် တစ်သက် တစ်ကျွန်းချမှတ်ကာ ကပ္ပလီပင်လယ်ထဲရှိ ကိုကိုးကျွန်းသို့ ပို့ဆောင်ခဲ့သည်။ အမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်ရေးသားရန်ကြိုးပမ်းသူ သတင်းထောက်များနှင့် အခြားသူများကို နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူဟုမှတ်ယူထားသူများနည်းတူ စစ်တပ်က ပုံမှန်ပစ်မှတ်ထားကာ ထောင်သွင်း အကျဉ်းချလေ့ရှိသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၇ ခုနှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အရေးပါသည့် လူထုအုံကြွမှု များတွင်သတင်းရယူကြသော သတင်းထောက် အများအပြားမှာ ထိခိုက်ခံစားခဲ့ကြရသည်။

အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ နှစ်ခုအပါအဝင် ၂၀၁၀ / ၂၀၁၂ ခုနှစ်များမှစပြီး ၁၀နှစ်ကြာရှိခဲ့သည့် အရပ်ဖက်-စစ်ဖက် နှစ်မျိုးစပ်အုပ်ချုပ်ရေး ပြီးနောက်တွင် မင်းအောင်လှိုင်က ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ရက်နေ့၌ အာဏာသိမ်းခဲ့ကာ တိုင်းပြည်၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေမှုများကို ပြောင်းပြန်လှန်ပစ်ပြီး ပုဂ္ဂလိကပိုင်သတင်းဌာနများနှင့် သတင်းထောက်များကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများ ပြန်လည်စတင်ခဲ့သည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး နောက်တစ်ရက်အကြာ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်စီမံခန့်ခွဲရေးကောင်စီသစ်က သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်သွားမည်ဟု ပြောကြေညာခဲ့သည်။ ထို့နောက် စစ်ကောင်စီက သတင်းဌာန ကိုးခုကို ပိတ်ပင်ပြီး ထိုသတင်းဌာနများ၏ ရုံးခန်းများကို စီးနင်းဝင်ရောက်ကာ ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ စီနီယာအရာရှိဝန်ထမ်းများကို ဦးစွာ ဖမ်းဆီးပြီး ပိတ်ပင်ထားသည့် ဌာနများနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေသူအားလုံးကိုလည်း ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် သတင်းထောက်ပေါင်း ရာနှင့်ချီ ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရကာ အများအပြားမှာ ဖမ်းဆီးခံရမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုများဖြင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဖမ်းဆီးခံထားရသည့် အချို့သတင်းထောက်များကို ကြီးလေးသော ပုဒ်မများဖြင့် တရားစွဲဆိုထားပြီး အချို့မှာ စစ်တပ်၏ စစ်ကြောရေးစခန်းများတွင် နှိပ်စက်မှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများပါဝင်သော ရှည်ကြာလှသည့် စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းများကို ကြုံတွေ့ခံစားကြရသည်။

သတင်းထောက်များကို နှောင့်ယှက်ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် ၎င်းတို့၏ လုံခြုံရေးကို စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကြောင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်းကို ကြောက်ရွံ့မနေရန်မလိုဘဲ သတင်းများကို ဆက်လက်တင်ပြနိုင်ရန်အတွက် ပုန်းအောင်းနေရခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နေရာဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချရခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်ပသို့ တိမ်းရှောင်ရခြင်း စသည့်အခြေအနေများသို့ မဖြစ်မနေ ရောက်ရှိခဲ့ရသည်။

အာဏာသိမ်းမှုအလွန် သတင်းထောက်များကို နှောင့်ယှက် ခြိမ်းခြောက်မှုများသည် စစ်ကောင်စီမှ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဆောင်ရွက်သည့် နည်းဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်သည်။ သတင်းမီဒီယာကုမ္ပဏီများနှင့် သတင်းထောက် များကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သောကြောင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ပုန်းလျှိုးကွယ်လျှိုးနေထိုင်ကာ သတင်းများ ရေးသားတင်ဆက်ခြင်းတို့က စစ်အစိုးရမှ ကျူးလွန်နေသည့် ရာဇဝတ်မှုများအား ဖုံးကွယ်ထားနိုင်ပြီး ပြည်သူများ၏ သတင်းအချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့်တို့ကို ချိုးဖောက်မှုအား ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ စစ်ကောင်စီက သတင်းမီဒီယာလိုင်းစင်များ ပိတ်သိမ်းခြင်း၊ ရုပ်သံလိုင်းများကို ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီးနှိပ်စက် တရားစွဲဆိုခြင်း၊ ရုံးခန်းများကို စီးနင်းဖျက်ဆီးခြင်း၊ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေများကျင့်သုံးခြင်း၊ သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းဌာနများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေမည့် ဥပဒေများပြင်ဆင် ရေးဆွဲခြင်း စသည့် ကိုင်တွယ်ချဉ်းကပ်မှုအမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုနေသည်။ သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းမီဒီယာ၏အခန်းကဏ္ဍကို ဖိနှိပ်ရန်အတွက် ဥပဒေများပြင်ဆင်ရေးဆွဲသည့်အပြင် စစ်ကောင်စီသည် ဖမ်းဆီးမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် သတင်းမီဒီယာဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လျစ်လျူရှုကာ အချို့သတင်းထောက်များကို ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေဖြင့်ပါ တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ထိုဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုများထဲတွင် အများစုမှာ ၎င်းတို့ ခြိမ်းခြောက်နှိပ်စက်မှုများခံခဲ့ရသည့် စစ်ကြောရေးစခန်းများမှ ရဲစခန်းများသို့ လွှဲပြောင်းမှုအပြီးတွင် တရားစီရင်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။

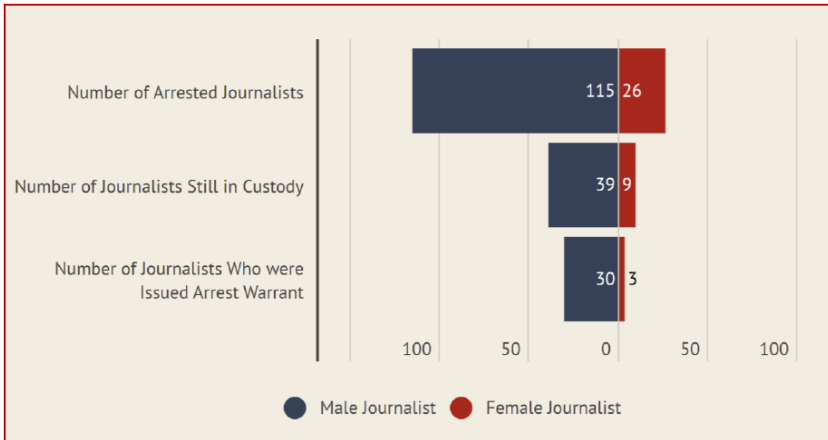
စစ်အာဏာသိမ်းမှုအလွန် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းထောက်များ၏ မိသားစုဝင်များ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးမှာလည်း ဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်လျက်ရှိသည်။ အလိုရှိနေသည့် သတင်းထောက်မှာ ဖမ်းဆီးမခံရဘဲ လွတ်မြောက်သွားသည့်အခါ မိသားစုဝင်များက ဖမ်းဆီးခံရလေ့ရှိသည်။

စစ်ကောင်စီက သတင်းမီဒီယာ နယ်ပယ်ထဲတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိတော့သည့် သတင်းထောက်ဟောင်းများကို ဖမ်းဆီးကာ ၎င်းတို့၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီလမှ ဒီဇင်ဘာလကုန်အထိ သတင်းထောက် ၁၄၁ ဦး (အမျိုးသား ၁၁၅ ဦးနှင့် အမျိုးသမီး ၂၆ ဦး) ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရပြီး သတင်းထောက် ၁၃ ဦး (အမျိုးသား ၉ ဦးနှင့် အမျိုးသမီး ၄ ဦး) မှာ ရာဇဝတ်ပုဒ်မများဖြင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံခဲ့ရသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၀ ရက်နေ့တွင် စစ်ကောင်စီ က သတင်းထောက် ၁၄ ဦးကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၈ - ၂၀ ရက်နေ့များတွင် နောက်ထပ် သတင်းထောက် ၁၈ ဦးကို ထပ်မံလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်ထဲတွင် စုစုပေါင်းသတင်းထောက် ၉၃ ဦးကို လွှတ်ပေးခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ ၆၁ ဦးကို စစ်ကောင်စီ က ရက်အနည်းငယ်သာ ဖမ်းဆီးထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို အချိန်အတောအတွင်း အမျိုးသား သတင်းထောက် ၃၀ ဦးနှင့် အမျိုးသမီး သတင်းထောက် ၃ ဦးကို ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ထားကာ ၂၇ ဦးမှာ အထူးတရားရုံး များတွင် တရားရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ ဇယား - ၁ တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းထိ သတင်းထောက်များ ဖမ်းဆီးခံရမှု စာရင်းဇယားများကို ဖော်ပြ ထားသည်။

ပုံ - ၁

တိုက်ရိုက်သတင်းအရင်းအမြစ်များနှင့် တဆင့်ခံ သတင်းအရင်းအမြစ်များကို အခြေခံပြီး ပြုစုထားသည့် ၂၀၂၁နှစ်ကုန်ပိုင်းထိ ဖမ်းဆီးခံ သတင်းထောက်များ စာရင်း။

သတင်းမီဒီယာများနှင့် သတင်းထောက်များ၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများကို စစ်ကောင်စီမှ ဖိနှိပ်ထားပုံ

စစ်အာဏာသိမ်းပြီး နောက်တစ်ရက်တွင် ယခုအခါ စစ်ကောင်စီ မှ ထိန်းချုပ်ထားသည့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနက အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁ / ၂၀၂၁ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထို ထုတ်ပြန်ချက်ထဲတွင် “လူမှုကွန်ယက် စာမျက်နှာများ၌ ကောလာဟလများ မထုတ်ပြန်ရန် သို့မဟုတ် ဆူပူမှု ဖြစ်ပေါ်အောင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းနှင့် မငြိမ်မသက်မှု ဖြစ်စေမည့် ကြေညာချက်များမထုတ်ပြန်ရန်” ဟု ဖော်ပြထားပြီး သတင်း အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် တည်ဆဲဥပဒေများနှင့်အညီ နိုင်ငံတော်အစိုးရ နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် ကြေညာခဲ့သည်။ သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို “ကောလာဟလများဖြန့်ဝေခြင်း” နှင့် ပြောင်ပြောင်တင်းတင်းတန်းတူထား ဖော်ပြခဲ့ခြင်းဖြင့် စစ်ကောင်စီ က ၎င်း၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ပထမဆုံး

ခြေလှမ်းကို စလှမ်းခဲ့သည်။ နောက်တစ်ဆင့်မှာ စစ်ကောင်စီအသစ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖော်ပြရာတွင် မီဒီယာများက အသုံးပြုသည့် ဝေါဟာရများကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် စစ်ကောင်စီ လက်အောက်ခံ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနက စစ်ကောင်စီ အကြောင်း ရေးသားဖော်ပြရာတွင် “စစ်အစိုးရ” သို့မဟုတ် “အာဏာသိမ်းစစ်တပ်” စသည့်ဝေါဟာရများ အသုံးပြုခြင်းအား ချက်ချင်းရုပ်တန့်ရန် ညွှန်ကြားချက် တစ်စောင်ကို မြန်မာနိုင်ငံသတင်းမီဒီယာကောင်စီသို့ ပေးပို့ခဲ့သည်။

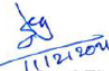
ထိုညွှန်ကြားချက်တွင် သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းဌာနများအနေဖြင့် တည်ဆဲဥပဒေများ - အထူးသဖြင့် သတင်းမီဒီယာ ဥပဒေ အခန်း ၄၊ ပုဒ်မ ၉၊ ပုဒ်မခွဲ (က) နှင့် ပုံနှိပ်ခြင်း နှင့် ထုတ်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းဥပဒေ အခန်း ၄၊ ပုဒ်မ ၈၊ ပုဒ်မခွဲ (က)၊ (ခ) တို့နှင့်အညီ ရေးသားဖော်ပြရမည်ဟုဆိုထားသည်။ ဇယား - ၂တွင် ဖော်ပြထားသည့် ထိုသတိပေးစာသည် သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများမှာ ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရကြောင်း ထင်ရှားစွာပင် မြင်သာနိုင်သည်။ စစ်ကောင်စီက တည်ဆဲသတင်းမီဒီယာဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း ထားသည့် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို လျစ်လျူရှုခဲ့သည်။

ပုံ - ၂

စစ်ကောင်စီ၏သတိပေးစာ။

၄။ ယခုအခါ တပ်မတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ(၂၀၀၈ ခုနှစ်) အရ နိုင်ငံတော်အား အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာပြီး အရေးပေါ်ကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဖွဲ့စည်းပြီး ဆောင်ရွက်နေမှုကို အာဏာသိမ်းအစိုးရ ဟု မမှန်မကန် ရေးသားသုံးနှုန်းခြင်းအပါအဝင် သတင်းမီဒီယာကျင့်ဝတ်နှင့် မညီညွတ်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ပုံနှိပ်ခြင်းနှင့်ထုတ်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းဥပဒေ အခန်း (၄)၊ ပုဒ်မ ၈ ၊ ပုဒ်မခွဲ(ခ)ပါ အကြောင်းအရာများ ဖော်ပြနေခြင်းတို့ကို အချို့သော သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ သတင်းမီဒီယာဝက်ဘ်ဆိုက်နှင့် အွန်လိုင်းမီဒီယာ များတွင် တွေ့ရှိနေရပါသည်။

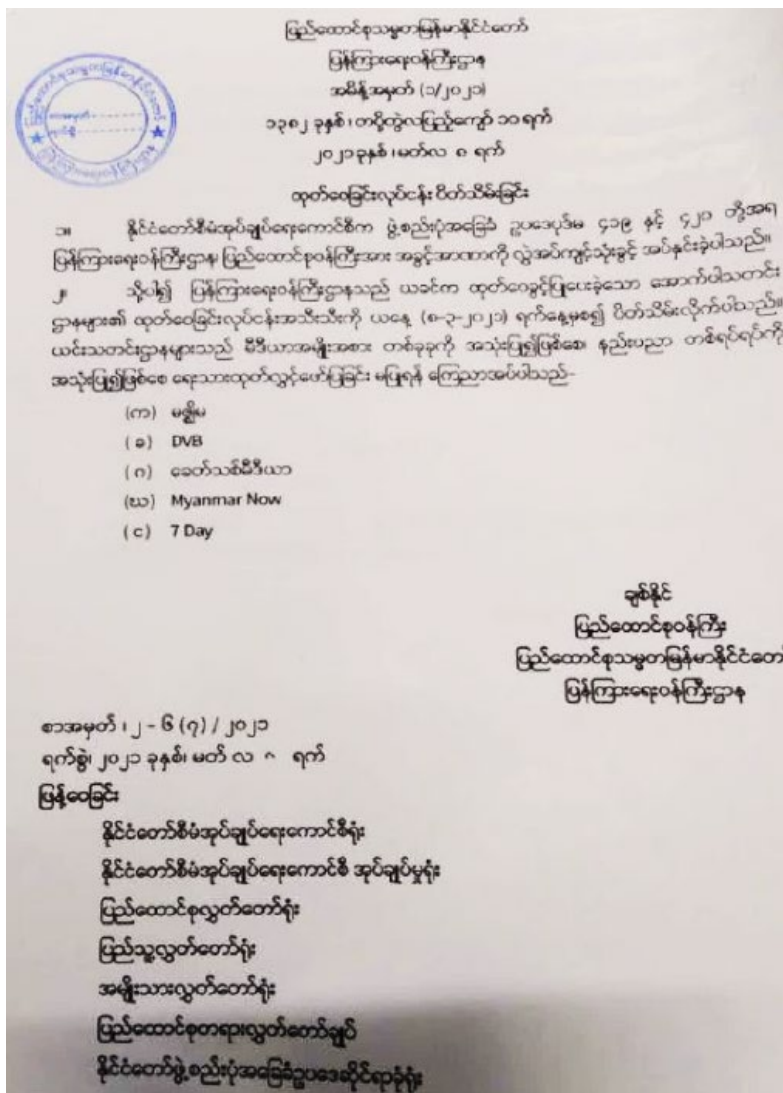
၅။ သို့ဖြစ်ရာ သတင်းမီဒီယာသမားများနှင့် သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အရေးပေါ် ကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နေသော နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီအား အာဏာသိမ်းအစိုးရဟု မမှန်မကန် သုံးနှုန်းခြင်းမျိုးအပါအဝင် လူထုဆူပူခုံကြွမှု ဖြစ်စေရန် သွေးထိုးလှုံ့ဆော်ပေးသည့် လုပ်ဆောင်မှုများ မပြုလုပ်ကြရန်နှင့် သတင်းများဖော်ပြရာတွင်လည်း သတင်းမီဒီယာကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ကြပါရန် အကြောင်းကြားပါသည်။

 ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး(ကိုယ်စား)
 (မြင့်ကျော် ၊ ဒုတိယအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်)

အာဏာသိမ်းစစ်ခေါင်းဆောင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၈ရက်နေ့က ကျင်းပခဲ့သည့် လုံခြုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကော်မတီ အစည်းအဝေးတွင် “ပြည်တွင်း၊ နိုင်ငံတကာနှင့် အွန်လိုင်း သတင်းမီဒီယာ များသည် လုံခြုံရေးနှင့်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ယိုယွင်းစေသောကြောင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့က သတင်းမီဒီယာကို ထိန်းချုပ်ရမည်” ဟု ဆိုခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသအသီးသီးရှိ လက်အောက်ခံဌာနများထံသို့ ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် အသံထုတ်လွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေကိုပြင်ဆင်သည့် ညွှန်ကြားချက် တစ်စောင်ကို ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။

0-2

ပြန်ကြားရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ သတင်းမီဒီယာလိုင်စင်များကို ရုပ်သိမ်းသည့် အမိန့်။

သတင်းမီဒီယာလိုင်းစင်များကို ရုပ်သိမ်းခြင်း

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် စစ်ကောင်စီ က ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလမှ စတင်ပြီး ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်ရှိ မြန်မာ့အသံနှင့်ရုပ်မြင်သံကြားဌာန နှင့် သဘောတူညီချက်မှတစ်ဆင့် Free-to-Air စနစ်ဖြင့် ထုတ်လွှင့်နေသော မဇ္ဈိမနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံ (DVB) တို့ကို ထုတ်လွှင့်ခွင့်ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။ မဇ္ဈိမမှ တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးကို မေးမြန်းရာတွင် ၎င်းက ရုပ်သံလိုင်းများကို ထုတ်လွှင့်ခွင့်ပိတ်သိမ်းခြင်းသည် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို လျော့ကျစေသည်သာမကဘဲ ရုပ်သံလွှင့် လုပ်ငန်းစာချုပ်များကို ချိုးဖောက်ရာရောက်သည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။

စစ်အာဏာသိမ်းပြီး တစ်လကျော်အကြာ မတ်လ ၈ ရက်နေ့တွင် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနက DVB၊ Myanmar Now၊ မဇ္ဈိမ၊ 7 Days နှင့် ခေတ်သစ်သတင်းဌာနတို့၏ သတင်းမီဒီယာလိုင်းစင်ကို ပိတ်သိမ်းကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုသတင်းဌာနများမှာ မည်သည့် ဥပဒေကိုမှ ချိုးဖောက်၍ မဟုတ်ဘဲ စစ်တပ်က အာဏာကိုတိုက်ရိုက် အလွဲသုံးစားပြုခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် စစ်ကောင်စီ သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၀ ရက်နေ့ တွင် တာချီလိတ်သတင်းဌာန၊ ဧပြီလ ၂၉ရက်နေ့တွင် မြစ်ကြီးနားသတင်း ဂျာနယ်နှင့် 74 Media၊ အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင် Delta News Agency တို့ကို နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ အများပြည်သူ အေးချမ်းသာယာရေးတို့ကို ထိပါးစေသည့် အကြောင်းအရာများ ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ပုံနှိပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းဥပဒေ အပိုဒ် ၈ ကို ချိုးဖောက်သည်ဟုဆိုကာ ထုတ်ဝေခွင့်ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။ စစ်ကောင်စီက ကြေညာသည့် သတင်းမီဒီယာလိုင်းစင်ပိတ်သိမ်းကြောင်း ထုတ်ပြန်ချက်ထဲတွင် ပိတ်သိမ်းခံရသည့် သတင်းဌာနများသည် မီဒီယာ အမျိုးအစားတစ်ခုခုကိုအသုံးပြု၍ဖြစ်စေ၊ နည်းပညာတစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍ ဖြစ်စေ ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ထားသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် သတင်းဌာန ကိုးခုမှာ ပိတ်သိမ်းခံခဲ့ရသည်။ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေး ဝန်ကြီးဌာနကလည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၂ ရက်နေ့ တွင် ဟိုတယ် လုပ်ငန်းများထံသို့ DVB၊ Myanmar Now၊ မဇ္ဈိမ၊ 7 Days နှင့်

ခေတ်သစ်သတင်းဌာနတို့၏ ထုတ်လွှင့်ချက်များကို ပြသခြင်းမပြုရန် သတိပေးစာပေးပို့ခဲ့သည်။

ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ခံထားရသည့် သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းဌာနများကို ဝင်ရောက်စီးနင်းမှုများ

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးစဉ်ကတည်းကသတင်းဌာနအများအပြား၏ ရုံးခန်းများနှင့် သတင်းဌာနများမှစီနီယာဝန်ထမ်းများ၏ နေအိမ်များကို မြန်မာစစ်တပ်မှ တပ်ဖွဲ့ဝင်များက တရားမဝင် ဝင်ရောက်စီးနင်းကာ ပစ္စည်းများကို ခိုးယူဖျက်ဆီးခဲ့ကြသည်။ မတ်လ ၈ရက်နေ့တွင် သတင်းဆုများရရှိထားသည့် Myanmar Now သတင်းဌာန၏ ရုံးခန်းကို စစ်သားများက ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့ပြီး ရုံးပိုင် ပစ္စည်းများနှင့် ကွန်ပျူတာများကို သိမ်းယူသွားခဲ့သည်။ အလားတူပင် နောက်တစ်ရက်၌ မဇ္ဈိမနှင့် ကမာရွတ်သတင်းဌာနများ၏ ရုံးခန်းများမှာလည်း ဝင်ရောက်စီးနင်းခံခဲ့ရသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသားဖြစ်သူ ကမာရွတ် သတင်းဌာန၏ အယ်ဒီတာချုပ် ကိုနေသန်မောင် နှင့် ပူးတွဲတည်ထောင်သူ ကိုဟန်သာငြိမ်း တို့ ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ မတ်လ ၉ရက်နေ့တွင်လည်း ချင်းပြည်နယ်၏ မြို့တော်ရှိ ဟားခါးပိစုံသတင်းဌာန၏ ရုံးခန်းမှာ ဝင်ရောက် စီးနင်းခံခဲ့ရကာ ရုံးပိုင်ပစ္စည်းများ ခိုးယူခံခဲ့ရသည်။ ဧပြီလ ၂၁ရက်နေ့တွင် တာချီလိတ်သတင်းဌာန နှင့် ဖေဖော်ဝါရီလကုန်ပိုင်းကတည်းက ပုံနှိပ်ခြင်းကို ဆိုင်းငံ့ခဲ့ပြီး အွန်လိုင်းမှသာ သတင်းများထုတ်ဝေနေသည့် မုံရွာဂေဇက် သတင်းဌာနတို့၏ ရုံးခန်းများကို ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့သည်။ မြေလတ်အသံ သတင်းဌာန၏ ရုံးခန်းမှာ မတ်လ ၅ရက်နေ့နှင့် ဩဂုတ်လ ၂၆ရက်နေ့ များတွင်လည်းကောင်း၊ လားရှိုးအခြေစိုက် ရွှေဖီမြေ သတင်းဌာနမှာ မေလ ၅ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း ဝင်ရောက်စီးနင်းခံခဲ့ရသည်။ ဇွန်လ ၂၅ရက်နေ့၌ ရဲများနှင့်စစ်သားများက သံလွင်တိုင်းမ်သတင်းဌာန၏ မော်လမြိုင်ရုံးခန်းကို စီးနင်းခဲ့ပြီး ရုံးနေရာကို မည်သူက ငှားရမ်းကြောင်း အိမ်ရှင်အား စစ်ဆေး မေးမြန်းခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာ ၁၄ရက်နှင့် ၁၅ရက်နေ့များတွင်လည်း စစ်ကောင်စီ က ရန်ကုန်အခြေစိုက် ဧရာဝတီသတင်းဌာန၏ ရုံးခန်းကို ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့သည်။

အချို့သတင်းဌာနများမှာ ဝင်ရောက်စီးနင်းခြင်း မခံခဲ့ရသည့် တိုင်အောင် တူညီသည့်ဖြစ်ရပ်များ ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ စစ်ကောင်စီ က ပုသိမ်မြို့ရှိ ဧရာဝတီတိုင်းမ်သတင်းဌာန၏ ရုံးခန်းနေရာကို ရှာဖွေနေခဲ့ကြ သော်လည်း အယ်ဒီတာနှစ်ယောက်မှာ ဝင်ရောက်စီးနင်းခြင်းမခံရမီ ရုံးခန်းကို ပိတ်ပြီး နေရာရွှေ့နိုင်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ Western News သတင်းဌာနမှ ၎င်းတို့၏ ရုံးခန်းကို စစ်ကောင်စီတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၉ရက်နေ့တွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ တစ်ရက်တည်းမှာပင် ကချင်ပြည်နယ်၊ မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် စစ်ကောင်စီတပ်ဖွဲ့ဝင်များက မြစ်ကြီးနားသတင်းဂျာနယ်မှ သတင်းထောက်အား ကိုယ်ထိလက်ရောက်ကျူးလွန် ခဲ့ကြသည်။

ဤဆောင်းပါးအတွက် သုတေသနများလုပ်ရာတွင် စစ်တပ်က တိုက်ခိုက်သောကြောင့် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည့် သတင်းထောက်အများအပြား ရှိကြောင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ DVB သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်သူ ကိုအောင်ကျော်သည် စစ်ကောင်စီက ၎င်း၏ အိမ်သို့လာရောက်ပြီး သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်ဖမ်းဆီးသောကြောင့် ဦးခေါင်းတွင်ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။ ၎င်းက ထိုစီးနင်းမှုကို DVB သတင်းဌာန၏ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်စာမျက်နှာမှတစ်ဆင့် တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်ခဲ့သည်။ ဒဏ်ရာရရှိကာ ဖမ်းဆီးခံရပြီးနောက် ကိုအောင်ကျော်ကို ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုပြီး ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ် ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိန်းသိမ်းခံထားရစဉ် စစ်ကောင်စီက ရှစ်လကြာသည်အထိ ၎င်းကို မိသားစုနှင့် တွေ့ဆုံခွင့်မပေးခဲ့ဘဲ မျက်နှာကို ကန်ကျောက်ခြင်း၊ မျက်နှာနှင့်လက်များကို ဆေးလိပ်မီးဖြင့်တို့ခြင်း၊ လက်သည်းများကို ဆွဲခွာခြင်းနှင့် ခေါင်းကို ပလတ်စတစ်အိတ်များဖြင့် ရစ်ပတ်ခြင်း စသည်နည်းလမ်းများဖြင့် ပုံမှန်နှိပ်စက်ညှင်းပန်းခဲ့သည်။ ကိုအောင်ကျော်မှာ ထိုးကြိတ်ကန်ကျောက်ခံရပြီး တုတ်များဖြင့် တရစပ်ရိုက်နှက်ခံရသောကြောင့် မျက်လုံးတစ်လုံးမှာ ယောင်ကိုင်းပြီးပိတ်သွားခဲ့ကာ နှာခေါင်းရိုးလည်း ကျိုးသွားခဲ့သည်။ ရရှိသည့် ဒဏ်ရာများကြောင့် မကြာခဏသတိလစ်မေ့မြော ခဲ့ပြီး ၂၀၂၁ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် လွတ်မြောက်လာခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ စစ်တပ်၏ နှိပ်စက်ညှင်းပန်းမှုများကြောင့် ရရှိလာသည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဒဏ်ရာများမှ ပြန်လည်သက်သာလာရန် ခက်ခဲကြောင်း ဆိုပါသည်။

မတ်လ ၃ရက်နေ့တွင် ရဲနှင့်စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းမှုဆန့်ကျင်ရေး ဆန္ဒပြပွဲကို သတင်းယူနေသည့် ဗီဒီယိုသတင်းထောက်အား ပစ်မှတ်ထားပြီး “အဲဒီကောင်ကို သတ်” ဟု အော်ဟစ်ကာ လိုက်လံဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ ထို သတင်းထောက်သည် လမ်းပေါ်တွင် ကန်ကျောက်ရိုက်နှက်ခံရပြီး ဦးခေါင်းတွင် သွေးအများအပြားထွက်ကာ ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းသည် အစာရေစာမရရှိခဲ့ဘဲ နှစ်ရက်ဆက်တိုက်စစ်ဆေးမေးမြန်းခံခဲ့ရပြီး ကျော၊ ခန္ဓာကိုယ်အောက်ပိုင်းနှင့် ခြေထောက်များတွင် အညှို့အမည်းစွဲ ဒဏ်ရာများရရှိခဲ့သည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ကမာရွတ်သတင်းဌာနမှ ကိုနေသန်မောင်နှင့် ကိုဟန်သာငြိမ်းတို့ကို ၎င်းတို့၏ ရုံးခန်းတွင် မတ်လ ၉ရက်နေ့က ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အား စစ်ကြောရေး၌ မျက်စိကိုပိတ်ပြီး ကြမ်းပြင်တစ်လျှောက်အခန်းတစ်ခုထဲသို့ ကြမ်းတမ်းစွာ တရွတ်တိုက်ဆွဲခေါ် ခဲ့သည်။ ကိုဟန်သာငြိမ်းကို လက်ထိပ်ခတ်ထားပြီး ရိုက်နှက်ကန်ကျောက် ခဲ့သည်။ ကိုနေသန်မောင်ကို သုံးရက်ကြာ မအိပ်မနေစစ်မေးခဲ့ပြီး ဆက်တိုက် ထိုးကြိတ်ခံခဲ့ရသည်။ စစ်မေးသူများက ၎င်းမှာ အမေရိကန်နိုင်ငံသားဖြစ်မှန်း သိရှိသွားသည့်တိုင်အောင် ဆက်လက်နှိပ်စက်ခဲ့ကြသည်။ စစ်ကြောရေး လေးရက်မြောက်သည်အထိ ၎င်းတို့ကို အစာနှင့်ရေကို မပေးဘဲထားခဲ့ ကြကာ နှစ်ဦးစလုံးကို စုစုပေါင်း ၁၅ရက်ကြာ စစ်ဆေးမေးမြန်းခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဇွန်လ ၁၄ရက်နေ့၌ ကိုနေသန်မောင်ကို ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းခဲ့သည်။

မတ်လ ၂၇ရက်နေ့တွင် Voice of Thanbyuzayat သတင်းဌာနမှ သတင်းထောက် ကိုထက်မြတ်သူမှာ မွန်ပြည်နယ်၊ ကျိုက်ထိုမြို့နယ်တွင် သတင်းရယူနေစဉ် ခြေထောက်ကို စစ်တပ်က သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်ဖမ်းဆီး ခဲ့သည်။ တစ်ရက်တည်းမှာပင် မန္တလေးမှ သတင်းထောက် ကိုစည်သူလွင်မှာ ညာဖက်လက်ကို ကျည်ထိမှန်ခဲ့သည်။ ဧပြီလ ၂၁ရက်နေ့တွင် ထားဝယ် အခြေစိုက် Dakhina Insight သတင်းဌာနမှ သတင်းထောက် ကိုနိုင်ထွန်းလင်းမှာ အာဏာသိမ်းမှုဆန့်ကျင်ရေးဆန္ဒပြပွဲကို သတင်းယူနေစဉ် ပစ်ခတ်ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ စက်တင်ဘာလ ၁၄ရက်နေ့ မနက် ၁၂နာရီခန့်တွင် ဒါဇင်နှင့်ချီသော ရဲနှင့်စစ်သားများက မကွေးတိုင်းရှိ ဒေသခံ သတင်းထောက်အိမ်ကို ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့ထားခဲ့ကြပြီး ၎င်းကို နေအိမ်အပြင်သို့ ဆွဲထုတ်ကာ ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ ကတ္တရာလမ်းပေါ်တွင် ဒူးထောက်ခိုင်းပြီး

လက်ထိပ်ခတ်ထားခဲ့ကာ ၎င်း၏ဇနီးဖြစ်သူရင်ဝကို သေနတ်ပြောင်းဝဖြင့်ထိုးပြီး ထိုသတင်းထောက်၏ ကွန်ပျူတာကိုပေးရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၎င်းကို ရဲစခန်းသို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားကာ မနက်ငါးနာရီ အထိ နှိပ်စက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်ထဲ ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည့် နိုင်ငံခြားသတင်းထောက် လေးဦးအနက် ကမာရွတ်သတင်းဌာနမှ ကိုနေသန်မောင်နှင့် Frontier သတင်းဌာနမှ ဒန်နီ ဖန်စထရ် တို့မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြသည်။ အခြားသူနှစ်ဦးမှာ ပိုလန်မှ Robert Bociaga နှင့် ဂျပန်မှ Yuki Kitazumi တို့ဖြစ်ကြသည်။ Bociaga မှာ အကြမ်းဖက်ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ စာရေးသူ၏ စစ်တမ်းအရ အနည်းဆုံး သတင်းထောက် ၂၁ ဦးမှာ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းရေးသားမှုများကြောင့် တိုက်ရိုက် အကြမ်းဖက်မှုများကို ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရသည်ဟု သိရသည်။ ဝင်ရောက်စီးနင်းမှုများ၊ ဖမ်းဆီးမှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများက တိုင်းပြည်၏ သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍအပေါ်တွင် ကပ်ဘေးအသွင်ဆိုးဝါးသော သက်ရောက်မှုများရှိလာစေကာ ရလဒ်အနေဖြင့် အချို့ သတင်းထောက်များက ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုကို ပြောင်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း စာရေးသူအားရှင်းပြကြသည်။

ပုံ - ၄

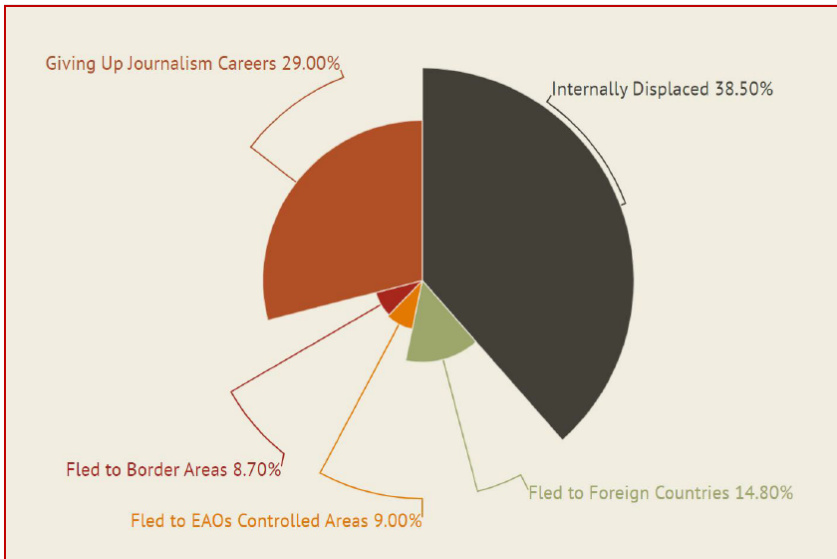

သတင်းထောက်များ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချရခြင်း

စစ်တပ်က သတင်းထောက်များကို ပစ်မှတ်ထားကာ ခြိမ်းခြောက်မှု၊ စစ်ဆေးမေးမြန်းမှု၊ နှိပ်စက်မှုများနှင့် ဖမ်းဆီးမှုများကိုလုပ်နေသည့် ဗျူဟာကြောင့် သတင်းထောက်အများအပြားသည် မဖြစ်မနေ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုများ ပြုလုပ်နေကြရသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလကုန်ပိုင်း၌ မွန်ပြည်နယ်အခြေစိုက် သတင်းဌာနတစ်ခုမှ အယ်ဒီတာချုပ်၏ နေအိမ်သည် ဝင်ရောက်စီးနင်းခံရပြီး ရဲများက သတင်းဌာနဝန်ထမ်းများကို ပစ်မှတ်ထားလာသောကြောင့် ထိုဌာနမှ သတင်းထောက်များ၊ အယ်ဒီတာများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များသည် စစ်ကောင်စီထိန်းချုပ်မှုမှ လွတ်ကင်းရာနေရာများသို့ အလျင်အမြန်ရွှေ့ပြောင်းကြရသည်။ ထိုပုံစံမျိုးကို နိုင်ငံအနှံ့တွင် လုပ်ဆောင်နေပြီး မတ်လထဲတွင် ဧရာဝတီတိုင်း အခြေစိုက် သတင်းဌာနတစ်ခုမှ အယ်ဒီတာ နှစ်ဦးအား စစ်တပ်က ဖမ်းဆီးရန်ကြိုးပမ်းခဲ့သောကြောင့် သတင်းထောက်များမှာ ၎င်းတို့ နေအိမ်များမှ တိမ်းရှောင်ကြရပြီး ဆက်လက် အလုပ်လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအတွက် နယ်စပ်ဒေသများသို့ ထွက်ပြေးကြရသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ရန်ကုန်၊ မကွေး၊ မန္တလေးနှင့် စစ်ကိုင်းဒေသများတွင် အခြေစိုက်သည့် သတင်းဌာန အများအပြားမှ သတင်းထောက်များမှာလည်း လုံခြုံသည့် နယ်စပ်ဒေသများ သို့မဟုတ် ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ တိမ်းရှောင်ကြရသည်။ ဇယား ၅ တွင် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းထောက်များက ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ဆုံးဖြတ်ကြပုံကို ဖော်ပြထားသည်။

ပုံ - ၅

၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း စစ်ကောင်စီက နိုင်ငံသားများနှင့် သတင်းထောက်များကို အကြမ်းဖက်ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများပြုလုပ်နေသည့် အပေါ် သတင်းထောက်များ၏ တုန့်ပြန်မှုများ။ ယခုဆောင်းပါးအတွက် သတင်းထောက် ၈၀ ဦးကို တွေ့ဆုံထားသည့် စစ်တမ်းများအား အခြေခံထားသည်။

သတင်းထောက်များ၏ သေဆုံးမှုများ

လူ့အခွင့်အရေးနေ့ဖြစ်သည့် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ဓာတ်ပုံသတင်းထောက် ကိုစိုးနိုင်နှင့်ကိုဇော်ထွန်းတို့သည် ပြည်လုံးကျွတ် အသံတိတ်သပိတ်ဆင်နွှဲနေပုံကို ဓာတ်ပုံရိုက်ယူနေစဉ် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၁၄ရက်နေ့တွင် စစ်ကြောရေး၌ နှိပ်စက်ခံရမှုကြောင့် ကိုစိုးနိုင် မှာ သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ၎င်း၏ သေဆုံးမှုသည် အာဏာသိမ်းမှုအပြီး ၁၀လ အကြာတွင် ပထမဆုံး သတင်းထောက်သေဆုံးမှုဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၂၅ရက်နေ့တွင် ဖက်ဒရယ်ဂျာနယ်၏အယ်ဒီတာ အေစိုင်းက ခေါ် ကိုစိုင်းဝင်းအောင်မှာ ကရင်ပြည်နယ်၊ မြဝတီမြို့တွင် စစ်တပ်က ပစ်ခတ်မှုကြောင့် သေဆုံးခဲ့သည်။

သတင်းထောက်များ၏ မိသားစုဝင်များကို ပစ်မှတ်ထားခြင်း

သတင်းထောက်များမှာ ဖမ်းဆီးခံရချိန်နှင့် ထိန်းသိမ်းခံရချိန်များတွင် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခံရမှုများကြုံတွေ့နေရသလို ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များမှာလည်း အန္တရာယ်ကျရောက်နေသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စစ်ကောင်စီကအလိုရှိနေသည့် သတင်းထောက်များမှာ နေအိမ်တွင်မရှိဘဲ ရှောင်တိမ်းနေသည့်အခါ ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များမှာ ကိုယ်စားဖမ်းဆီးခံကြရသည်။ ဥပမာ - Chin Land Post သတင်းဌာန အယ်ဒီတာချုပ်၏ ယောက်ဖဖြစ်သူ၊ အလွတ်သတင်းထောက် မသူဇာ၏ အမျိုးသား၊ ပြည်အခြေစိုက် မြေလတ်အသံသတင်းဌာန သတင်းထောက် ကိုပြည့်ဖုန်းပိုင်၏ ဖခင်ဖြစ်သူနှင့်အဖိုးဖြစ်သူတို့ကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အခြေစိုက် သတင်းဌာနတစ်ခုမှ သတင်းထောက်တစ်ဦး၏ ဖခင်ဖြစ်သူကိုလည်း ဓားစာခံအဖြစ်ဖမ်းဆီးခဲ့ကာ ပြန်လွှတ် ပေးစေလိုလျှင်ပုန်းအောင်းနေရာမှ ရဲစခန်းသို့လာရောက်ပြီး အလုပ်ထွက်မည်ဟု ခံဝန်ထိုးရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖိအားပေးစေခိုင်းခဲ့သည်။ သံလွင်တိုင်းမိသတင်းဌာနမှ သတင်းထောက်များ၏ မိသားစုဝင်အများအပြားမှာလည်း ဖမ်းဆီးမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုများကို ကြုံတွေ့ကြရသည်။

စစ်ကောင်စီ၏ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများမှတစ်ဆင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း

စစ်ကောင်စီက အာဏာသိမ်းပြီး နှစ်ပတ်ကျော်အကြာ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၆ရက်နေ့တွင် ပထမဆုံး သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲကိုကျင်းပခဲ့သည်။ စစ်ကောင်စီ ပြန်ကြားရေးအဖွဲ့နှင့် တပ်မတော်သတင်းမှန်ပြန်ကြားရေးအဖွဲ့၏ ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်ဇော်မင်းထွန်းက သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲကိုဦးဆောင်ပြီး သက်ဆွေက ဒု-ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထိုပထမဆုံးသတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ဇော်မင်းထွန်းက သတင်းမီဒီယာများကို လူသိရှင်ကြား ခြိမ်းခြောက်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ၎င်းက “သတင်းထောက်တွေရဲ့ လုံခြုံရေးကို အပြည့်အဝ အာမခံ နိုင်ပါဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ စစ်ကောင်စီအနေနဲ့ သတင်းမီဒီယာတွေက ‘စစ်အစိုးရ’ နဲ့ ‘အာဏာသိမ်းစစ်တပ်’ ဆိုတဲ့ တားမြစ်ထားတဲ့ ဝေါဟာရတွေ သုံးတဲ့အခါ အရေးယူရပါမယ်။ လိုင်စင်တွေကို ပိတ်သိမ်းရမယ်” ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ထိုပြောဆိုချက်သည် စစ်ကောင်စီသတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများတွင် သတင်းမီဒီယာကို ပုံမှန်ခြိမ်းခြောက်ပြောဆိုမှုများ၏ အစသာဖြစ်ခဲ့ပြီး ၎င်းသတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများသည် စစ်ကောင်စီက ကြိုတင်အတည်ပြုထားဖွယ်ရှိသည့် လမ်းပြမေးခွန်းများကို စစ်တပ်နှင့် ပလံ့ပသင့်သော သတင်းထောက်များမှ မေးသည့် ဇာတ်တိုက်ထားသော သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများအဖြစ်သို့ အလျင်အမြန် ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

စစ်ကောင်စီ၏ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ပြုလုပ်သည့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၌ ဇော်မင်းထွန်းက ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကြေညာချက် ၂ / ၂၀၂၁ထဲတွင် စစ်ကောင်စီမှ မတရားအသင်း အဖြစ် ကြေညာထားသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) နှင့်ပတ်သက်ပြီးသတင်းရေးသားခြင်းမပြုရန်သတိပေးခဲ့သည်။ မည်သည့် နည်းလမ်းဖြင့်ဖြစ်စေ CRPH ကို ထောက်ခံအားပေးခြင်းသည် မတရား အသင်းအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၇ (၁) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကာ လက်သင့်ခံမည် မဟုတ်ကြောင်း ဖြည့်စွက်ခဲ့သည်။ ထိုသတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများအတွင်း သတင်းမီဒီယာများသည် သွေးထိုးလှုံ့ဆော်ပြီး ဘက်လိုက်မှုရှိကာ သတင်းမှားများ တင်ဆက်နေသည်ဟု အမြဲလိုလိုမှားယွင်းစွာ စွပ်စွဲခံခဲ့ရသည်။ ထို့အပြင် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများတွင် မီဒီယာများသည် လူငယ်များနှင့်

လူနည်းစုများကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခြေရှိသောကြောင့် လူထုအတွက်
အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည်ဟု အခိုင်အမာပြောဆိုမှုများ ထပ်ခါတလဲလဲ
ပါဝင်နေသည်။ စစ်ကောင်စီ၏ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၃၀ရက်နေ့
သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ဇော်မင်းထွန်းက သတင်းထောက်များ
ဖမ်းဆီးခံရခြင်းမှာ ၎င်းတို့ကသတင်းစာကျင့်ဝတ်များကို
ချိုးဖောက်သောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို တိုးမြှင့်ရန်အတွက် ဥပဒေများကို ပြင်ဆင် ရေးဆွဲခြင်း

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် စစ်ကောင်စီက ဥပဒေ ၂၈ ခုကို
ပြင်ဆင်ကာ သတင်းဌာနများနှင့် သတင်းထောက်များကို ရာဇသတ်ကြီး
ဥပဒေနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေတို့ဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။
စစ်ကောင်စီက သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများကို
ကာကွယ်ထားသည့် သတင်းမီဒီယာဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လျစ်လျူရှု
ထားသည်။ ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားနေသည့် ၂၀၂၁ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင်
နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ အကျဉ်းထောင်များ၏ အထူးတရားရုံးများ၌ တရားရင်ဆိုင်
နေရသောသတင်းထောက်ပေါင်း ၅၀ နီးပါးရှိနေသည်။ အများစုမှာ
ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံနေရပြီး အချို့မှာ
ပိုမိုကြီးလေးသည့် ပုဒ်မများဖြစ်သည့် ပေါက်ကွဲ စေတတ်သောပစ္စည်းများ
ဥပဒေ၊ မတရားအသင်းအက်ဥပဒေနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး
အက်ဥပဒေများဖြင့် တရားရင်ဆိုင်နေကြ ရသည်။

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ရက်အနည်းငယ်အကြာတွင် ဆိုက်ဘာ
လုံခြုံရေးဥပဒေကြမ်းကို ပြင်ဆင်မည်ဟု သတင်းများထွက်ပေါ်ခဲ့ပြီး သတင်း
ဌာနများနှင့် သတင်းထောက်များအတွက် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်များ ပို၍ပင်
ဆုံးရှုံးသည့် အနေအထားဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပြင်ဆင်ချက်မူကြမ်းများက
ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများနှင့် သတင်းမီဒီယာဥပဒေက ကာကွယ်ပေးထားသည့်
သတင်းတင်ပြရာတွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကို
အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည်။ ၎င်းတို့တွင် အွန်လိုင်းသတင်းဌာနများအတွက်
ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ သတင်းအချက်အလက်များကို လွတ်လပ်စွာ
ထုတ်လွှင့်တင်ဆက်ရေးသားခွင့်များကို ကန့်သတ်မှုများပါဝင်နေသည်။

ပြင်ဆင်ချက်မူကြမ်းများသည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့်နှင့် သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကာကွယ်ပေးထားသည့် သတင်းမီဒီယာဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ထိပါးစေသည်။ ထိုပြင်ဆင်ချက်များသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် ၁၉ ကိုလည်း ချိုးဖောက်နေပြီး သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းအများအပြားနှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို အားပေးထောက်ခံသူများက ပြင်းထန်စွာရှုတ်ချခဲ့ကြသည်။

ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပါ ပုဒ်မများကို ပြင်ဆင်ခြင်း

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပါ ပုဒ်မ ၁၂၁၊ ၁၂၂၊ ၁၂၄ (က နှင့် ခ)၊ ၅၀၅ (က မှ ဃ) အထိကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ပုဒ်မ ၁၂၄ ကိုလည်း ပုဒ်မခွဲ (ဂ) နှင့် (ဃ)၊ ပုဒ်မ၅၀၅ (က) ကို ပုဒ်မခွဲ အသစ် သုံးခု ဖြည့်စွက်ခဲ့သည်။ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပါ ပုဒ်မ ၁၂၄ (က)ကို ပြင်ဆင်ခြင်းသည် အာဏာသိမ်းမှုအလွန် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းထောက်များကို တရားစွဲဆိုရာ၌ ထိုပြင်ဆင်ချက်များကို မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုပုံအား ညွှန်ပြနေသည်။ မူလပြဋ္ဌာန်းချက်သည် “အစိုးရကို မုန်းထားအောင် သော်လည်းကောင်း၊ မလေးစားအောင်သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်လျှင် သို့မဟုတ် အားထုတ်လျှင် သို့မဟုတ် မေတ္တာပျက်အောင်လှုံ့ဆော်လျှင် သို့မဟုတ် ထိုသို့ လှုံ့ဆော်ရန် အားထုတ်လျှင်” ဟု ပါရှိပြီး ပြင်ဆင်ချက်တွင် “တပ်မတော် သို့မဟုတ် တပ်မတော်အမှုထမ်းများ” ဟု ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် ပြစ်ဒဏ်မှလည်း “အမြင့်ဆုံး ထောင်ဒဏ် ခုနစ်နှစ် အထိချမှတ်နိုင်သည်” ဟု ဆိုရာမှ “နှစ် ၂၀အထိ” ဟု ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ဝါရင့် သတင်းထောက် ကိုစည်သူအောင်မြင့်သည် ထိုပြင်ဆင်ထားသည့် ပုဒ်မ ၁၂၄ (က) ဖြင့် တရားရင်ဆိုင်နေရသည်။

ဥပဒေလေ့လာသုံးသပ်သူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် ပြင်ဆင်ချက်များနှင့် ပုဒ်မများ၊ ပုဒ်မခွဲများ အသစ်ဖြည့်စွက်ချက်များကို သတင်းမီဒီယာများအပေါ်အသုံးပြုရန်ပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဤဆောင်းပါးကိုရေးသားနေသည့် ၂၀၂၁ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ အကျဉ်းထောင်များ၏ အထူးတရားရုံးများတွင် သတင်းထောက် ၅၀ နီးပါး၏ သုံးပုံတစ်ပုံသည် ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့်

တရားရင်ဆိုင်နေရကာ ၃၃ ဦးမှာ ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ခံထားရသည်။
အာဏာသိမ်းပြီးစဉ်ကတည်းက ဖမ်းဆီးခံထားရသည့် သတင်းထောက်
အားလုံး၏ သုံးပုံတစ်ပုံ (အချို့မှာ နောက်ပိုင်းတွင် လွတ်မြောက်လာသည်) မှာ
ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံထားရသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ
၁၀ရက်နေ့တွင်လည်း မြန်မာရဲတပ်ဖွဲ့က ဧရာဝတီသတင်းဌာနကို ပုဒ်မ ၅၀၅
(က) ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆိုကာ တရားစွဲဆိုခဲ့ကြောင်း ထိုသတင်းဌာန၏
ဆောင်းပါးတစ်ခုအရ သိရသည်။

ပုံ - ၆

၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံး၌ တရားစွဲဆိုခံထားရသည့် သတင်းထောက်များစာရင်းကို ၎င်းတို့ စွဲဆိုခံထားရသည့် ဥပဒေများနှင့်တကွ စုဆောင်းထားသည်။

Lawsuits	Under detained	Released	Total
N/A	21	47	68
Penal 188		1	1
Penal 505A	16	33	49
Penal 505A, 124(a)	2		2
Penal 505A, 505(b) Telecommunication Law 33(b), 66(d)		1	1
Penal 505A Counter Terrorism Law 50(a), (c)	2		2
Penal 505A Export and Import Law 5	1		1
Penal 505A Telecommunication Law 66(d)		2	2
Penal 505A Unlawful Association Act 17(a), Immigration Act 13(a)		1	1
Penal 505A Unlawful Association Law 17(1)		2	2
Penal 505A, 134, 135		1	1
Penal 505A Unlawful Association Act 17(a)	1		1
Counter Terrorism Law 50(a), 52(a)	1		1
Counter Terrorism Law 52(a)	1		1
Illegal residence		3	3
Immigration Act 13(1)		1	1
Penal 145, 505A,		1	1
Penal 323, 334, 336, 341, 436	1		1
Explosion Substances Act	2		2
	48	93	141

အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်း

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ပြင်ဆင်ချက်များသည် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် အဖွဲ့များတွင်ပါဝင်ခြင်း၊ ကွယ်ဝှက်ထားပေးခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားပေးခြင်း၊ လွတ်မြောက်အောင်ကူညီပေးခြင်း သို့မဟုတ် တစ်နည်းနည်းဖြင့် ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ခြင်းသည် ပြစ်မှုမြောက်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။ သတင်းထောက်များသည် ရံဖန်ရံခါတွင် ထိုဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၅၂ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံကြရသည်။ အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၃ ၊ ပုဒ်မခွဲ (ခ) ၏ ပုဒ်မခွဲငယ် (၁၅) မှ (၁၈) အထိကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ဥပမာ - Channel Mandalay သတင်းထောက် ကိုဝင်းနိုင်ဦးကို ကနဦးက တရားစွဲဆိုထားသည့် ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) အစား ပုဒ်မ ၅၂ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ဇေယျာတိုင်းမိသတင်းထောက်များဖြစ်ကြသည့် ကိုဒီမြတ်ငြိမ်းနှင့် ကိုပြည့်ဖြိုးအောင်တို့ကို ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ အပြင် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၂ (က) ဖြင့်ပါ တရားစွဲဆို ထားသည်။

မတရားအသင်း အက်ဥပဒေ

စစ်ကောင်စီက သတင်းထောက်အများအပြားကို မတရားအသင်း အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၇ / ၁ နှင့် ၁၇ / ၂ များဖြင့် တရားစွဲဆိုထားသည်။ ပုဒ်မ ၁၇ / ၁ သည် စစ်ကောင်စီက မတရားအသင်းအဖြစ်ကြေညာထားသည့် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းတွင်မဆို အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လျှင် သို့မဟုတ် အစည်းအဝေး များ၌ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျှင် သို့မဟုတ် ဝင်ကြေးထည့်ဝင်၊ ရယူ၊ တောင်းခံလျှင် သို့မဟုတ် အလုပ်အကိုင်များကူညီဆောင်ရွက်လျှင် ပြစ်မှုမြောက်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။ ပုဒ်မ ၁၇/၁ သည် ထောင်ဒဏ် နှစ်နှစ်မှ သုံးနှစ်အထိ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်သည်။ BBC Media Action မှ အစီအစဉ်တင်ဆက်သူ မထက်ထက်ခိုင်သည် ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၀၅ အပြင် ပုဒ်မ ၁၇/၁ ဖြင့်လည်း တရားရင်ဆိုင်နေရသည်။ မဇ္ဈိမ သတင်းဌာန၏

ပူးတွဲတည်ထောင်သူ ဒေါ်သင်းသင်းအောင်နှင့် ရုံးဝန်ထမ်း
ဂျိမ်းစ်ပူထောင်းတို့သည်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၈ရက်နေ့က
လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် မလွတ်မြောက်မီ ပုဒ်မ ၁၇ / ၁ ဖြင့်တရားစွဲဆို
ခံခဲ့ရသည်။ မြေလတ်အသံသတင်းဌာန တည်ထောင်သူကလည်း ၎င်းတို့
သတင်းဌာနကို အလားတူ ပုဒ်မ နှစ်ခုဖြင့် တရားစွဲဆိုထားသည်ဟု အတည်ပြု
ခဲ့သည်။

ပေါက်ကွဲစေတတ်သောဝတ္ထုပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေ

၂၀၂၁ ခုနှစ်ထဲတွင် သတင်းထောက်နှစ်ဦးကို ပေါက်ကွဲစေတတ်သော
ဝတ္ထုပစ္စည်းများအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅ ဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ထိုပုဒ်မသည်
ထောင်ဒဏ် တစ်သက်တစ်ကျွန်းဖြစ်စေ၊ ထောင်ဒဏ် ၅နှစ်မှ ၁၄နှစ်အထိ
ဖြစ်စေချမှတ်နိုင်သည့်အပြင် ငွေဒဏ်လည်းချမှတ်နိုင်သည်။ Thingangyun
Post သတင်းဌာနမှ အယ်ဒီတာ မထက်ထက်အောင်နှင့် သတင်းထောက်
ကိုဝေလင်းတို့ကို ထို ပုဒ်မဖြင့်တရားစွဲဆိုထားသည့်အပြင် အကြမ်းဖက်မှု
တိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေပုဒ်မများဖြင့်လည်း တရားစွဲဆိုထားသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်
အကုန်ပိုင်းတွင် အခြားသတင်းထောက်နှစ်ဦးမှာလည်း ထို ပေါက်ကွဲ
စေတတ်သော ဝတ္ထုပစ္စည်းများအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅ ဖြင့် တရားစွဲဆို
ခံခဲ့ရသည်။

ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် အသံထုတ်လွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်း

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် စစ်ကောင်စီက ရုပ်မြင်သံကြားနှင့်
အသံထုတ်လွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ထပ်မံပြင်ဆင်ချက်များ ဖြည့်စွက်
ခဲ့သည်။ ပုဒ်မ ၂ (က) တွင် “မည်သည့် နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍
ဖြစ်စေထုတ်လွှင့်ခြင်း” ဟူသည့် စကားရပ်ကို ဖြည့်စွက်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင်
ပုဒ်မ ၉၆ မှ ၉၉ အထိကို ထောင်ဒဏ်နှင့် ငွေဒဏ်များ တိုးမြှင့်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။
ပုဒ်မ ၉၉ (က) ကို “ပြစ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းများကို ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာ
အဖြစ်သိမ်းဆည်းရမည်” ဟု ဖြည့်စွက်ခဲ့ပြီး ပုဒ်မ ၁၀၅ (က) ကို
“ပြစ်မှုများအား ရဲအရေးယူပိုင်ခွင့် ရှိသော ပြစ်မှုများအဖြစ်သတ်မှတ်မည်” ဟု
ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ထိုပုဒ်မ ၁၀၅ (က) ကို ပြင်ဆင်ခြင်းသည် ရဲတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့်

သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းဌာနများကို တရားရုံးမှ ထုတ်ပေးသည့် ဖမ်းဝရမ်းမပါဘဲ ဖမ်းဆီးပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟုဆိုလိုကြောင်း ဥပဒေပညာရှင်များ၏အဆိုအရ သိရသည်။ ၎င်းတို့က ထိုဥပဒေကို ပြင်ဆင်မှုများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အွန်လိုင်းသတင်းဌာနများကို စစ်ကောင်စီ၏ ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများအား တိုးမြှင့်ရန် ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟုမှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ ပြင်ဆင်ခဲ့သည့်ဥပဒေသည် ထုတ်လွှင့်ခွင့် လိုင်စင်များကို ပိတ်ပင်ခဲ့သော်လည်း အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ဆက်လက်ထုတ်လွှင့် နေသေးသည့် သတင်းဌာနများကို ဖိနှိပ်ရန် အထူးသဖြင့် ရည်ရွယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

သတင်းထောက်များကို ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများဖြင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း သတင်းထောက်အများအပြားမှာ စစ်ကောင်စီက ဖမ်းဆီးပြီး ကြီးလေးသည့်ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်အကုန်ပိုင်းအထိ စစ်အာဏာသိမ်းမှုကာလ ၁၁ လ အတွင်း သတင်းထောက် ၁၃ ဦးကို တရားရုံးအသီးသီးတွင် တံခါးပိတ် ကြားနာမှုများဆောင်ရွက်ပြီး ထောင်ဒဏ်များချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုကြားနာမှုများကို ရဲ အစောင့်အကြပ်များ၊ စစ်ထောက်လှမ်းရေးများ၊ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးဌာနမှဝန်ထမ်းများနှင့် တင်းကြပ်စွာဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံရေးအရင်းခံအကြောင်းများပါဝင်နေကာ တရားစီရင်ရေးမှာလည်း ယိုယွင်းပျက်စီးနေသည်။ သတင်းထောက်ဦးရေ ၅၀ အောက်မှာ အကျဉ်းထောင် အသီးသီးတွင် ဖမ်းဆီးခံထားရပြီး ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်း ခံထားရသည်။ အောက်ပါအပိုင်းမှာ ထိုကဲ့သို့ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရ သူအချို့၏ စာရင်းများ ဖြစ်သည်။

မတ်လ ၁ရက်နေ့တွင် မြိတ်မြို့မှ DVB သတင်းထောက် ကိုအောင်ကျော်မှာ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ ဖြင့် ထောင်ဒဏ် နှစ်နှစ် ချမှတ်ခံခဲ့ရကာ အောက်တိုဘာလ ၁ရက်နေ့တွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဖြင့်လွတ်မြောက်လာခဲ့သည်။ မတ်လ ၃ရက်နေ့တွင် ပြည်မြို့အခြေစိုက် DVB သတင်းထောက် ကိုမိုးညိုမှာ ရိုက်နှက်ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရပြီး မေလ ၁၂ရက်နေ့တွင် ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ်

ချမှတ်ခံခဲ့ရသည်။ ထို DVB သတင်းထောက် နှစ်ဦးလုံးမှာ အောက်တိုဘာလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် ပြန်လည်လွတ်မြောက်ခဲ့ကြသည်။

မတ်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အုက္ကံမြို့အခြေစိုက် DVB သတင်းထောက် မမေသွယ်အောင်မှာ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ သတင်းထောက်နှင့်အတူ သတင်းရယူနေစဉ် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းကို ညမထွက်ရအမိန့်ကို ချိုးဖောက်သည် ဟုဆိုကာ ပုဒ်မ ၁၈၈ ဖြင့် ထောင်ဒဏ် တစ်လချမှတ်ခဲ့သည်။ မတ်လ ၂၄ရက်နေ့တွင် တောင်ကြီးမြို့အခြေစိုက် ကမ္ဘောဇတိုင်းမ်သတင်းဌာန အယ်ဒီတာ ဒေါ်နန်းနန်းတီ၊ သတင်းထောက် မနန်းဝင်းရီ၊ ထုတ်ဝေသူ ကိုတင်အောင်ကျော် နှင့် သန့်ရှင်းရေးဝန်ထမ်း ကိုစိုင်းစည်သူ (သတင်းထောက်ဖြစ်သည်ဟု စွပ်စွဲခံခဲ့ရသူ) တို့မှာ ဟိုပုံးမြို့၌ ပုန်းခိုနေစဉ် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့ကို ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ရက်နေ့တွင် ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ အလားတူပင် ဧပြီလ ၅ရက်နေ့တွင် မင်းလှမြို့မှ သတင်းထောက် ကိုသက်နိုင်ဝင်းကို ဖမ်းဆီးပြီး ဇွန်လ ၁၆ရက်နေ့တွင် ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ်၊ မြိတ်မြို့မှ မဇ္ဈိမ သတင်းထောက် ကိုဇော်ဇော်ကို ဧပြီလ ၇ရက်နေ့တွင် ဖမ်းဆီးပြီး ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် ဇွန်လ ၂ရက်နေ့တွင် ထောင်ဒဏ် နှစ်နှစ် အသီးသီးချမှတ်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့နှစ်ဦးစလုံး အောက်တိုဘာလ ၁၈ရက်နေ့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် ပြန်လည်လွတ်မြောက်ခဲ့သည်။

အလွတ်တန်းဓာတ်ပုံသတင်းထောက် ကိုသက်ထွန်းအောင် (မောင်ထူးဆန်း) ကို ဖမ်းဆီးပြီး ဇွန်လ ၃ရက်နေ့တွင် ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဧပြီလ ၂၀ရက်နေ့တွင် ကန့်ဘလူမြို့နယ် အခြေစိုက် အလွတ်တန်းသတင်းထောက် ကိုအောင်မျိုးထက်ကို ဖမ်းဆီးကာ နိုဝင်ဘာလ ၃၀ရက်နေ့တွင် ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ် ချမှတ်ခဲ့သည်။ မေလ ၁၄ရက်နေ့တွင် Bago Weekly Journal မှ သတင်းထောက် ကိုငြိမ်းချမ်းဝေကို ဖမ်းဆီးပြီး ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ရက်နေ့တွင် ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) နှင့် ပုဒ်မ ၁၂၄ (က) တို့ဖြင့် ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဇူလိုင်လ ၂၀ရက်နေ့တွင် သံလွင်သွေးချင်း သတင်းဌာန အယ်ဒီတာချုပ် မမြဝန်းရံကို တောင်ကြီးမြို့နယ်တွင် ၎င်း၏ သမီးနှစ်ဦး နှင့်အတူဖမ်းဆီးကာ ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် ထောင်ဒဏ် နှစ်နှစ် ချမှတ်ခဲ့သည်။

မေလ ၄ရက်နေ့တွင် Frontier သတင်းဌာနမှ အယ်ဒီတာ ဒန်နီ ဖန်စထရ် ကို ရန်ကုန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်တွင် ဖမ်းဆီးပြီး

ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) နှင့် မတရားအသင်းအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၇ / ၁ တို့ဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဥပဒေ ၁၃ / ၁ ၊ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေပုဒ်မ ၁၂၄ (က) နှင့် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေပုဒ်မ ၅၀ (က) တို့ဖြင့်ပါ ထပ်မံတရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ထောင်ဒဏ် ၁၁နှစ် ချမှတ်ခံရပြီးနောက် နိုဝင်ဘာလ ၁၅ရက်နေ့တွင် ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့ပြီး ချက်ချင်းဆိုသလိုပင် ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးခဲ့သည်။

သတင်းမီဒီယာဥပဒေအောက်က သတင်းထောက် အခွင့်အရေးများ

စစ်အစိုးရက သတင်းထောက်များနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးထားသည့် မဖြစ်စလောက် တရားဥပဒေအကာအကွယ်များကို ဖယ်ရှားပစ်နေပြီး ထိုအခွင့်အရေးများမှာလည်း အမြဲဆိုသလို ချိုးဖောက်ခံနေရပြီးသားဖြစ်သည်။ ဤဆောင်းပါးသည် သတင်းထောက်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကာအကွယ်များအား မည်ကဲ့သို့ ဆုံးရှုံးနေရသည်ကို နားလည်သဘောပေါက်စေရန် ရည်ရွယ်ထားပြီး တည်ဆဲဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့၏ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်အောင်ရှင်းပြထားသည်။

သတင်းမီဒီယာဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ

- (က) နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ နိုင်ငံသားတိုင်းလွတ်လပ်စွာ ရေးသားထုတ်ဝေဖြန့်ချိခွင့်ရှိသည့် သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများဖြစ်ပေါ်စေရန်။
- (ခ) သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းသည် စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်အဖြစ်ပီပြင်စွာ ရပ်တည်နိုင်ရန်။
- (ဂ) သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ ရပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အပြည့်အဝရရှိစေရန်။

(ဃ) သတင်းမီဒီယာသမားများ လိုက်နာရမည့် တာဝန်၊
ကျင့်ဝတ်၊ စည်းကမ်းနှင့် ကျင့်စဉ်များကို ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း၊
အဖွဲ့အစည်းများ အတွင်း သတ်မှတ်ရေးဆွဲရန်။
(င) နိုင်ငံသားတိုင်း၏ သတင်းသိပိုင်ခွင့်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်။
(စ) သတင်းမီဒီယာတစ်ခုခုတွင် ရေးသားဖော်ပြထုတ်လွှင့်မှု
တစ်ရပ်ရပ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တစ်စုံတစ်ယောက်၏
တိုင်ကြားချက်၊ အငြင်းပွားချက်များကို
နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းသော နည်းလမ်းဖြင့်
ကြေအေးပြေငြိမ်းစေရန်။²

ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၇ တွင်

သတင်းမီဒီယာသမားတစ်ဦးသည် စစ်မက်ဖြစ်ပွားရာဒေသ၊
အရေးအခင်း၊ အဓိကရုဏ်း၊ အများပြည်သူဆန္ဒပြရာနေရာတို့၌
သက်ဆိုင်ရာ
တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်းကသတ်မှတ်ထားသောစည်းကမ်းများနှင့်
အညီ သတင်းရယူစဉ်တွင် - (က)
လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်၏ ဖမ်းဆီး
ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ သတင်းမှတ်တမ်းစသည့် သတင်းရယူခြင်းနှင့်
သက်ဆိုင်သော ကိရိယာများကို သိမ်းယူခံရခြင်းနှင့်
ဖျက်ဆီးခံရခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်စေရမည်။ (ခ)
လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများရှိပါက ယင်းတို့၏
ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို တောင်းခံခွင့်ရှိစေရမည် ဟု
ဖော်ပြထားသည်။³

ထိုဥပဒေပါအခွင့်အရေးများအပြင် ပုဒ်မ ၄ မှ ၆ နှင့် ပုဒ်မ ၈ မှ ၉ တို့တွင်လည်း
သတင်းထောက်များ အကာအကွယ်ရရှိရေး သေချာစေရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။
သို့သော်လည်း စစ်ကောင်စီက ထို တရားဥပဒေအရ
အကာအကွယ်ပေးထားမှုများကို လျစ်လျူရှုထားသည်။ ဤဆောင်းပါးအတွက်

² News Media Law, 2014.

³ News Media Law, 2014.

မေးမြန်းခဲ့သော ဥပဒေပညာရှင်တစ်ဦးက “တချို့ ဥပဒေတွေ၊ စည်းမျဉ်းတွေနဲ့သာ သတင်းထောက်တွေကို ဖမ်းဆီးတရားစွဲဆိုနေတာမျိုး၊ သတင်းထောက်တွေကို ကာကွယ်ပေးထားဖို့ တည်ဆဲဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တွေကို လျစ်လျူရှုတာမျိုးက လိုအပ်နေချိန်မှာ အကာအကွယ် ကင်းမဲ့နေပြီး အန္တရာယ်ရင်ဆိုင်နေရတဲ့ သတင်းထောက်တွေအတွက် ကြီးမားတဲ့ ထိုးနှက်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်” ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

သတင်းမီဒီယာအလုပ်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများအပေါ် အခြား ခြိမ်းခြောက်မှုများ

၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ သတင်းမီဒီယာ လုပ်ငန်းကို ခြိမ်းခြောက်နေသည့် အခြားသော အဓိက စိန်ခေါ်မှုများလည်း ရှိသည်။ ၎င်းတို့ထဲတွင် လုပ်ငန်းပိတ်သိမ်းခံရခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ၊ သတင်းရင်းမြစ်များ ကန့်သတ်ခံရခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်များ ဖြတ်တောက်ခံရခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် အသေးစိတ်အချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။

သတင်းဌာနများ တားမြစ်ပိတ်သိမ်းခံရခြင်းနှင့် အသစ်ပြန်လည် စတင်ခြင်း

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ဆက်တွဲတွင် သတင်းဌာနအများအပြားမှာ တရားဝင်ထုတ်ဝေခြင်းကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့အထဲတွင် ရန်ကုန် အခြေစိုက်သတင်းဌာနများဖြစ်ကြသည့် 7 Day Media က ၎င်းတို့၏ နေ့စဉ်သတင်းစာ၊ အပတ်စဉ်ဂျာနယ်၊ အွန်လိုင်းဗီဒီယိုနှင့် သတင်း တင်ဆက်မှုများ၊ မြန်မာတိုင်းမ်မှ နေ့စဉ်သတင်းစာ၊ အပတ်စဉ်ဂျာနယ် နှင့် အွန်လိုင်းသတင်း တင်ဆက်မှုများ၊ The Voice Daily မှ နေ့စဉ်သတင်းစာ၊ အပတ်စဉ်ဂျာနယ် နှင့် အွန်လိုင်းသတင်းတင်ဆက်မှုများ စသည်တို့ကို ရပ်တန့်ခဲ့ကြသည်။ အခြားဒေသတွင်းသတင်းဌာနများဖြစ်သည့် မကွေးဂျာနယ်၊ မြစ်ကြီးနားသတင်းဂျာနယ်၊ မုံရွာဂေဇက်ဂျာနယ် နှင့် အွန်လိုင်းသတင်း၊ ကမ္ဘောဇတိုင်းမ်၊ မကွေးပို့စ်အွန်လိုင်း နှင့် တနင်္သာရီဂျာနယ်တို့လည်း ပိတ်သိမ်းခဲ့ကြသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်အကုန်ပိုင်းတွင်

ထုတ်ဝေနေသေးသည့် တစ်ခုတည်းသော ပုဂ္ဂလိကပိုင်သတင်းစာများမှာ
စံတော်ချိန်နှင့် Daily Eleven တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့ပင်လျှင်
စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် လအနည်းငယ်အထိ ထုတ်ဝေမှုကို
ရပ်ဆိုင်းခဲ့ကြသည်။

မီဒီယာလိုင်စင်များရပ်သိမ်းခံခဲ့ရသော်လည်း ဆက်လက်၍ သတင်း
တင်ပြနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းနေကြသည့် သတင်းဌာနအများအပြားရှိသည်။
၎င်းတို့ထဲတွင် DVB၊ မဇ္ဈိမ၊ Myanmar Now၊ ခေတ်သစ်သတင်းဌာန၊
တာချီလိတ်သတင်းဌာန၊ Delta News Agency၊ သံလွင်တိုင်းမ် နှင့် Delta
News Agency တို့ပါဝင်ကြသည်။ သို့သော်လည်း သတင်းထောက်များက
စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် လူငယ်ခေတ်ကဲ့သို့သော လွှမ်းမိုးမှုရှိသည့်
သတင်းဌာနအပါအဝင် အနည်းဆုံးအွန်လိုင်းသတင်းဌာနသစ်ကိုးခုကို စုစည်း
တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ အတွေ့အကြုံရှိသောသတင်းထောက်များက
၎င်းတို့ လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသည့် သတင်းဌာနဟောင်းများ ပိတ်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ်
ဖျက်သိမ်းခြင်းများဖြစ်သည့်အခါ ထိုကဲ့သို့သော သတင်းဌာနသစ်များသို့
ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ပုံ - ၇

အောက်ပါသတင်းဌာနအသစ်များကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။

	New Online Media
1	The Nation Voice
2	National Unity Media
3	Border News Agency
4	Mandalay Free Press
5	Pyu Regional News
6	Chindwin Post
7	Burma Associate Press
8	The Light Myanmar
9	Myanmar Press Freedom

ဘဏ္ဍာရေးပိုင်းဆိုင်ရာ ရေရှည်တည်တံ့မှု စိန်ခေါ်ချက်များ

စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းသည့်အချိန်၌ သတင်းဌာနများသည် လူချင်းတွေ့ဆုံ သတင်းရယူခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအခက်အခဲများအပါအဝင် ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ ကပ်ရောဂါ၏ သက်ရောက်မှုများကြောင့် ရုန်းကန်နေရဆဲအချိန် ဖြစ်သည်။ သတင်းဌာန ၁၇ ခုကို မေးမြန်းထားသည့် စစ်တမ်းအရ ဝင်ငွေကျဆင်းလာခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ အလုပ်များကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ရန် အတွက် အကြီးမားဆုံးစိန်ခေါ်မှုဖြစ်နေသေးသည်ဟု သိရသည်။ ကြော်ငြာများမှဝင်ငွေရရှိမှုရပ်တန့်သွားသည့်အပြင် အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းမီဒီယာများကို ထောက်ပံ့ပေးနေသည့် အချို့သော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများကလည်း ၎င်းတို့၏ မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်များကို ဆိုင်းငံ့ခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေက သတင်းဌာနများ၏ ရေရှည်ရပ်တည်နိုင်မှုအပေါ် သိသိသာသာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။ မေးမြန်းသည့်အခါ ပြည်တွင်း သတင်းဌာနတစ်ခု၏ တည်ထောင်သူက “အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ဝင်ငွေကရပ်တန့်သွားတယ်။ မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်ကလည်း အကန့်အသတ်တွေ ရှိလာတဲ့အခါ ဆက်ပြီးတော့ ရပ်တည်နေဖို့က ခက်ခဲလာတယ်။ သတင်းထောက်တွေကို

လစာ ကောင်းကောင်းပေးတဲ့အစား ဖုန်းဘေလ်နဲ့
 အင်တာနက်ဖိုးပေးတာလောက်ပဲ တတ်နိုင်တော့တယ်။ အဲ့ဒါတောင်မှ
 ရေရှည်လုပ်သွားဖို့ ခက်ခဲနေတယ်” ဟု ဆိုသည်။
 ရန်ကုန်အခြေစိုက်သတင်းဌာန တစ်ခုမှ တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးက “ကျွန်တော်တို့
 ဆက်သွားဖို့အတွက် ကြော်ငြာက ရတဲ့ဝင်ငွေတွေမရှိတော့ဘူး” ဟု
 တဲ့တိုးပြောသည်။

သတင်းဌာနအများစုမှာ လက်ရှိအချိန်တွင် ဝင်ငွေမရှိဘဲ
 သတင်းထောက်များမှာလည်း လုပ်ခလစာများမရရှိကြပေ။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ
 ၎င်းတို့မှာ သတင်းအချက်အလက်အမှန်များကို ပြည်သူများအား
 တင်ပြနိုင်ရေးအတွက် အကောင်းဆုံးလုပ်ကိုင်နေကြဆဲဖြစ်သည်။
 ဤဆောင်းပါးအတွက် မေးမြန်းခဲ့သော သတင်းဌာန ၁၇ခုထဲမှ ၁ခုကသာ
 ၎င်းတို့၏ သတင်းနှင့်ဆောင်းပါးများအတွက် ထောက်ပံ့မှုပမာဏအနည်းငယ်
 ကို ရရှိနေသည်။ သတင်းထောက် ၈၀ ဦးကို စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့ရာတွင်
 ခန့်မှန်းချေ ၅၅ရာခိုင်နှုန်းခန့်က မိသားစုဝင်များနှင့်မိတ်ဆွေများ၏
 ထောက်ပံ့မှုများအပေါ်မှီခိုနေရပြီး ၁၅ရာခိုင်နှုန်းမှာ လစာ၏
 တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမျှသာရရှိကာ ၁၅ရာခိုင်နှုန်းမှာ သတင်းလုပ်ငန်းနှင့်
 မဆိုင်သည့် ပြင်ပအလုပ်များ ဥပမာ -အွန်လိုင်းတွင်ဈေးရောင်းခြင်းကဲ့သို့သော
 အလုပ်များလုပ်ကိုင်နေရသည်။ ၅ရာခိုင်နှုန်းမှာ အလုပ်ရှင်ထံမှ လခအစား
 ဖုန်းဘေလ်နှင့် အင်တာနက်ကြေးသာ ရရှိကြသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်
 အကုန်ပိုင်းတွင် သတင်းထောက် ၁၀ရာခိုင်နှုန်းကသာ ၎င်းတို့၏ သတင်းဌာန
 များထံမှ လစာအပြည့်ရရှိကြသည်။ သတင်းထောက် ၉၀ရာခိုင်နှုန်းကျော်က
 ဝင်ငွေ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု နှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များ အထူးသဖြင့်
 နေအိမ်များမှ မဖြစ်မနေရှောင်တိမ်းနေရခြင်းစသည်တို့မှာ ၎င်းတို့အတွက်
 အဓိက စိန်ခေါ်မှုများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ပုန်းခိုနေရစဉ် နေထိုင်စရိတ်နှင့်
 ကုန်ဈေးနှုန်းများမြင့်တက်နေခြင်းတို့က ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေရသည့်
 သတင်းထောက်များ၏ ဘဝအခြေအနေများကို ပို၍ပင်ခက်ခဲစေသည်။

သတင်းအရင်းအမြစ်များနှင့် သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့်တို့ အကန့်အသတ်ရှိလာခြင်း

စစ်တမ်းများထဲမှ သတင်းဌာန ၁၇ခုက စစ်အာဏာသိမ်းမှုအလွန် အခြေအနေများတွင် သတင်းများကို အမှီအခိုကင်းကင်းနှင့် ဓမ္မဓိဌာန်ကျကျ ရေးသားဖော်ပြရာ၌ စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်ဟု ဝန်ခံပြောဆိုကြသည်။ စစ်ကောင်စီက ဝေဖန်ထောက်ပြမှုများကို လက်သင့်မခံခြင်း၊ အခြေခံ မေးခွန်းများကိုတုန့်ပြန်ဖြေဆိုမှုမရှိခြင်းတို့အပါအဝင် သတင်းဌာနများနှင့် သတင်းထောက်များ၏ လုံခြုံရေးစိုးရိမ်ရမှုများနှင့် တော်လှန်ရေးပဋိပက္ခများမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် သတင်းများကို အတည်ပြုရန်အခက်အခဲများရှိခြင်း တို့က သတင်းထောက်များအတွက် အဓိက ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများဖြစ်လာစေသည်။ သတင်းဌာန ခြောက်ခုက သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်မှာ ယုတ်လျော့လာသည့်အခါ သတင်းမီဒီယာ၏ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စံချိန် စံနှုန်းများမှာလည်း အားနည်းလာသည်ဟု ဆိုကြသည်။ အခြား သတင်းဌာန နှစ်ခုက သတင်းမီဒီယာကျင့်ဝတ် အားနည်းခြင်းက စာဖတ်ပရိတ်သတ်များ၏ လေ့လာသုံးသပ်နိုင်စွမ်းများကို သက်ရောက်မှုရှိသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။ အခြား သတင်းဌာန လေးခုက တစ်ဖက်တည်းမှ သတင်းတင်ပြခြင်းက ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများကို ယိုယွင်းစေသည်ဟု ဆိုသည်။ သတင်းဌာနတစ်ခုတည်းကသာ ၎င်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများကို မချိုးဖောက်ဘဲ မီဒီယာမူဝါဒအတိုင်းလိုက်နာစောင့်ထိန်းသည်ဟု ဆိုသည်။ သတင်းဌာနအများစုက ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများကို စောင့်ထိန်းလိုက်နာ လိုသော်လည်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန်မှာ စစ်ကောင်စီနှင့် ၎င်းတို့၏ သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းဌာနများအပေါ် ဆက်လက်ကျူးလွန်နေသည့် လုပ်ရပ်များအပေါ်တွင် လုံးလုံးလျားလျားမူတည်နေသည်ဟု ဖြေဆိုကြသည်။

အင်တာနက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ယက်များ ဖြတ်တောက်ခံရခြင်း

ကချင်ပြည်နယ်၊ ချင်းပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ မကွေးတိုင်း နှင့် မန္တလေးတိုင်းတို့ရှိ မြို့ပေါင်း ၃၀ ကျော်တွင် စစ်တပ်မှ အင်တာနက်

ဖြတ်တောက်ခြင်းများမကြာခဏဖြစ်ပေါ်နေပြီး ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းနှင့်အတူ ရံဖန်ရံခါတွင် လူအစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းများနှင့် ကျေးရွာများကို မီးရှို့ခြင်းက တွေ့ပါလာတတ်သည်။ အင်တာနက်ဖြတ်တောက်နေသည့် ဒေသများမှ သတင်းပေးပို့ရန်နှင့် သတင်းများကို အတည်ပြုရန်မှာ သတင်းဌာနများ အတွက် ခက်ခဲနေသည်။ သတင်းအချက်အလက် စီးဆင်းမှု နှေးကွေးလာပြီး အချက်အလက်များအတည်ပြုခြင်းက ရှုပ်ထွေးလာကာ ဓာတ်ပုံနှင့် ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းများ ရယူရန်မှာ မဖြစ်နိုင်သလောက်ပင် ဖြစ်သည်ဟု သတင်းထောက်များက ဆိုကြသည်။ သတင်းထောက်များက အင်တာနက်ဖြတ်တောက်ခံထားရသည့် ဒေသများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် သို့မဟုတ် မျက်မြင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် ဒေသခံသတင်းအရင်းအမြစ်များနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်းကိုသာ မှီခိုနေကြရသည်။

သတင်းမီဒီယာကောင်စီသစ်၏ အန္တရာယ်ရှိသည့် သက်ရောက်မှုများ

စစ်အာဏာသိမ်းပြီး ရက်အနည်းငယ်အကြာတွင် သတင်းမီဒီယာဥပဒေ နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံ သတင်းမီဒီယာကောင်စီဝင် အများစုက နှုတ်ထွက်ရန်ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသည့် ကောင်စီအစည်းအဝေး၌ ကောင်စီဝင် ၁၇ ဦးက တပြိုင်နက် နှုတ်ထွက်ခဲ့ကြကာ အခြားသူများက နောက်ပိုင်းတွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ယာယီဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဘဏ္ဍာရေးမှူးတို့က ကောင်စီဝင်အဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေခဲ့ကြသည်။ စစ်ကောင်စီက မတ်လ ၄ရက်နေ့တွင် ထို ကောင်စီဝင် ၂၃ ဦးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ထုတ်ပယ်စာကို အတည်ပြုထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

မြန်မာသတင်းမီဒီယာကောင်စီ ဒုတိယသက်တမ်းအတွက် ရွေးချယ်ခံထားရသည့် ကောင်စီဝင်များနှုတ်ထွက်ခဲ့မှုကြောင့် ဧပြီလ ၃၀ရက်နေ့တွင် စစ်ကောင်စီက လစ်လပ်နေရာများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ကာ အဖွဲ့ဝင် အသစ်များအစားထိုးခဲ့သည်။ သတင်းမီဒီယာကောင်စီက ချက်ချင်း ဆိုသလိုပင် သတင်းထောက်များနှင့် မီဒီယာလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်အခွင့်အရေးများကို ဖိနှိပ်ပြီး ဝေဖန်ပြစ်တင်သည့် ထုတ်ပြန်ချက်များကို တောက်လျှောက်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအထိ သတင်းမီဒီယာကောင်စီသည် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို

ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် စစ်ကောင်စီ၏ ရှုထောင့်များကို သံယောင်လိုက်သည့် ထုတ်ပြန်စာ ခြောက်စောင်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ သတင်းမီဒီယာကောင်စီက သတင်းမီဒီယာဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို လျစ်လျူရှုကာ မီဒီယာလိုင်စင်ပိတ်သိမ်းခံထားရသည့် သတင်းဌာနများကို ပြစ်တင်ရှုတ်ချမှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဇွန်လ ၂၅ ရက်နေ့က ၎င်းတို့ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ထုတ်ပြန်ချက် အမှတ် ၅ / ၂၀၂၁ တွင်

သတင်းဌာနအချို့သည် သတင်းမီဒီယာဥပဒေ၊ သတင်းမီဒီယာ ကျင့်ဝတ်များကို ချိုးဖောက်လျက် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပဋိပက္ခများ ပိုမိုကြီးထွားလာစေရန်လုပ်ဆောင်နေကြသဖြင့် နိုင်ငံတော်မှ ယင်းသတင်းဌာနများကို လိုင်စင်ပိတ်သိမ်းကာ တရားမဝင်သတင်းဌာနများအဖြစ် ကြေညာခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ သတင်းမီဒီယာသမားများသည် အဆိုပါလိုင်စင်ပိတ်သိမ်းခံထားသည့် တရားမဝင်သတင်းဌာနများနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း၊ သတင်းပေးပို့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် တည်ဆဲဥပဒေ၊ သတင်းမီဒီယာဥပဒေ၊ သတင်းမီဒီယာကျင့်ဝတ်ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို မြန်မာနိုင်ငံသတင်းမီဒီယာကောင်စီအနေဖြင့် တာဝန်ခံညှိနှိုင်းဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးမည် မဟုတ်ကြောင်း အသိပေးကြေညာအပ်ပါသည် ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အလားတူပင် ဇွန်လ ၂၁ ရက်နေ့ထုတ် ကြေညာချက်အမှတ် ၄ / ၂၀၂၁ တွင် စစ်ကောင်စီက ကျူးလွန်ခဲ့သည့် မီးလောင်မှုဖြစ်စဉ်တစ်ခုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး သတင်းအဖြစ်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖော်ပြခဲ့ခြင်းကို

ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့က ဖြစ်ပွားခဲ့သော ကင်းမကျေးရွာ မီးလောင်မှုဖြစ်စဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လိုင်စင်ပိတ်သိမ်းခံထားရသည့် ပြည်တွင်းသတင်း မီဒီယာအချို့၊ နိုင်ငံတကာသတင်းဌာနအချို့နှင့်

သံရုံးအချို့တို့သည် ဖြစ်ရပ်မှန် နှင့် ဆန့်ကျင်သော
သတင်းအချက်အလက်မှားများထုတ်လွှင့်ဖော်ပြခဲ့ကြသည်ကို
(ကောင်စီ) မှ ပြင်းထန်စွာကန့်ကွက်ရှုတ်ချပါသည် ဟု
ဖော်ပြထားသည်။

သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရမည့်
သတင်းမီဒီယာကောင်စီသစ်က လက်တွေ့တွင်
သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် စစ်ကောင်စီ၏
မူဝါဒများကိုသာထင်ဟပ်နေသည်။ မေးမြန်းခဲ့သည့် သတင်းထောက်တစ်ဦးက
“မီဒီယာကောင်စီက စစ်အစိုးရရဲ့ ရုပ်သေးရုပ်ဖြစ်လာတယ်။
သတင်းထောက်တွေအတွက် အဖွဲ့အစည်းမျိုး လုံးဝမဟုတ်တော့ဘူး” ဟု
မှတ်ချက်ပြုသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂၄ရက်နေ့တွင် မီဒီယာကောင်စီ၏
တတိယအကြိမ်မြောက် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုပွဲကို ကျင်းပ ခဲ့သည်။
စစ်အာဏာသိမ်းမှုသည် မီဒီယာကောင်စီ၏ မူလရည်ရွယ်ချက်များ
ဖြစ်သည့်သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့်သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများကို
ထောက်ပံ့ပေးရန်၊ သတင်းမီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍအတွက် အရည်အသွေး
မြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ရန် စသည်တို့ကို ပြောင်းပြန်လှန်ပစ်
ခဲ့သည်။ မီဒီယာကောင်စီက ယခုအခါတွင် သတင်းမီဒီယာကို ဖိနှိပ်ကာ
သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ရသင့်ရထိုက်သည့်
သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်များအတွက် နှုတ်ဆိတ်နေနေသည်။

သတင်းဌာနများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ

၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ပထမလအနည်းငယ်အတွင်း
သတင်းအဖွဲ့အစည်းများက သတင်းထောက်များကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများ၊
သတင်းထောက်များ၏လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးအတွက် တောင်းဆိုသည့်
ထုတ်ပြန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ကြသည်။ ထို ထုတ်ပြန်ချက်များကို
စစ်ကောင်စီက တောက်လျှောက်လျစ်လျူရှုခဲ့ကာ သတင်းထောက်များကို
ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်းများ တိုးမြှင့်လာသည်နှင့်အမျှ
သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများထံမှ ထုတ်ပြန်ချက်များမှာလည်း
လျော့နည်းလာခဲ့သည်။ ယခုအပိုင်း၌ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်

အစောပိုင်းလများတွင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် အချို့သောထုတ်ပြန်ချက်များကို စာရင်းပြုစုထားသည်။

တိုင်းရင်းသား သတင်းဌာနများ စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် Burma News International (BNI) မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ရက်တွင် ထုတ်ပြန်သည့် စာထဲ၌ မျက်မှောက်ခေတ်နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှုများနှင့် တိုင်းပြည်တစ်ဝန်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှာ သတင်းမှန်ကိုရရှိရန် လိုအပ်သည့်အချိန်တွင် စစ်ကောင်စီအနေဖြင့် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်များရယူပိုင်ခွင့်တို့ကို လျော့ပါးအောင် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများအား ရပ်တန့်ရန် တောင်းဆိုထားသည်။ သတင်းထောက်များအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများကို ရပ်တန့်ရန်လည်း တောင်းဆိုထားကာ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်၊ ပြည်သူများ၏ သတင်းအချက်အလက်ရပိုင်ခွင့်နှင့် သတင်းထောက်များ၏ လုံခြုံရေးတို့ကို သေချာစေရေးအတွက် ပြည်တွင်းပြည်ပသတင်းဌာနများ၊ ငွေကြေးထောက်ပံ့သူများနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ထို့နောက် မတ်လ ၁၀ရက်နေ့တွင် BNI က သတင်းဌာနငါးခုကို ရုပ်သံထုတ်လွှင့်ခွင့်ပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် သတင်းဌာနနှစ်ခု၏ ရုံးခန်းများကို ဝင်ရောက်စီးနင်းကာ ပစ္စည်းများ ခိုးယူ သွားခြင်းအား ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဆန့်ကျင်ရှုတ်ချကြောင်း ထပ်မံထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ရက်နေ့တွင် သတင်းဌာနနှင့် သတင်းအဖွဲ့အစည်း စုစုပေါင်း ၂၈ခုက စစ်ကောင်စီ၏ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် မူကြမ်းကို ရှုတ်ချခဲ့ကြသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ရက်နေ့ နှင့် ၂၃ရက်နေ့ များတွင် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနပေးပို့ခဲ့သည့် စာရေးသူများနှင့် ထုတ်ဝေသူများကို “အာဏာသိမ်းစစ်တပ်၊ စစ်အစိုးရ၊ စစ်ကောင်စီ” စသည့် ဝေါဟာရများ အသုံးမပြုရန်ညွှန်ကြားသောသတိပေးစာများကို တုန့်ပြန်သည့်အနေဖြင့် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၅ရက်နေ့တွင် သတင်းဌာန ၃၀ ခုက ဝန်ကြီးဌာန၏ သတိပေးချက်သည် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိပါးသောကြောင့် အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းဌာနများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တည်းဖြတ်မှုစံချိန်စံနှုန်းများ၊ မီဒီယာကျင့်ဝတ်များအောက်မှ ဆက်လက်ရေးသားထုတ်ဝေသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။

မတ်လ ၂ရက်နေ့တွင် မြန်မာဂျာနယ်လစ်ကွန်ယက်၊ လားရှိုး သတင်းထောက်များအဖွဲ့၊ တောင်ကြီးသတင်းထောက်အသင်း၊ မြေလတ်

ဂျာနယ်လစ်ကွန်ယက်၊ မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း ဂျာနယ်လစ်ကွန်ယက်၊ မြန်မာ ဂျာနယ်လစ်ကွန်ယက် (ဧရာဝတီတိုင်း) နှင့် မြန်မာအမျိုးသမီးဂျာနယ်လစ် အသင်းတို့က ပူးပေါင်းထုတ်ပြန်ချက်တစ်စောင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ထိုထုတ်ပြန်ချက်ထဲတွင် သတင်းထောက်များကို ချက်ချင်းပြန်လွှတ်ပေးရန်၊ အကြမ်းဖက်ဖြိုခွင်းမှုများ၊ ဖမ်းဆီးမှုများနှင့် သတင်းထောက်များ၏ နေအိမ်များကို ညဖက်ဝင်ရောက်စီးနင်းမှုများ ဖုန်းနှင့် ကင်မရာကဲ့သို့သော သတင်းရယူရာတွင် အသုံးပြုသည့် ပစ္စည်းများကို အဓမ္မသိမ်းယူခြင်း နှင့် သတင်းထောက်များကို တရားစွဲဆိုခြင်းတို့အား ပြစ်တင်ရှုတ်ချထားသည်။

ထိုအဖွဲ့အစည်းများကပင် ပုဒ်မ ၅၀၅(က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရသည့် ပြည်မြို့ အခြေစိုက် DVB သတင်းထောက် ကိုမိုးညိုကို ထောင်ဒဏ် သုံးနှစ် ချမှတ်ခဲ့ခြင်းအား ပြစ်တင်ရှုတ်ချသည့် ထုတ်ပြန်ချက်ကို မေလ ၁၃ရက်နေ့၌ ထပ်မံထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း အစောပိုင်းလများတွင် နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ သတင်းထောက်များကို ကိုယ်စားပြုသည့် ကွန်ယက်များ၊ အသင်းများနှင့် အဖွဲ့အစည်းအများအပြားက စစ်ကောင်စီ၏ သတင်း စစ်ဆင်ရေး နှင့် သတင်းထောက်များကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်းတို့အား ပြစ်တင် ရှုတ်ချသည့်ထုတ်ပြန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ သတင်းထောက် အများအပြား ဖမ်းဆီးခံရခြင်းနှင့် ပုန်းအောင်းနေရမှုများ မြင့်တက်လာမှုကြောင့် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ထို ထုတ်ပြန်ချက်များမှာလည်း ငြိမ်သက်လျော့ပါးလာခဲ့သည်။

မေးမြန်းမှုတစ်ခုထဲတွင် မြန်မာဂျာနယ်လစ် ကွန်ယက်၏ အမှုဆောင်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးက သတင်းထောက်များစွာမှာ မဖြစ်မနေ ပုန်းအောင်းနေရသောကြောင့် ယခုအခါ သတင်းထောက် အဖွဲ့အစည်း အများအပြားသည် ထုတ်ပြန်ချက်များအား ထိရောက်မှုမရှိသည့် ညှိနှိုင်းချဉ်းကပ်မှုတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်လာကြသည်ဟု ဆိုသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ BNI က ၂၀၂၁ ခုနှစ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်းအား ပြစ်တင်ရှုတ်ချသည့် ထုတ်ပြန်ချက်များကို ဆက်လက်ထုတ်ပြန်နေခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့ထုတ် BNI ထုတ်ပြန်ချက်ထဲတွင် သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီးခြင်းများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေမှုအား ပြစ်တင်ရှုတ်ချထားသည်။ ထို့ပြင် ချင်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊

စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ မန္တလေးတိုင်းနှင့် မကွေးတိုင်းတို့ရှိ မြို့နယ် ၂၅မြို့နယ်တွင်
အင်တာနက် ဖြတ်တောက်ထားခြင်းသည် နိုင်ငံသားများ၏
သတင်းအချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ
ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းကိုပါ
ဖြည့်စွက်ထားသည်။ ထိုထုတ်ပြန်ချက်ထဲတွင် ဖမ်းဆီးခံ
သတင်းထောက်များကို ချက်ချင်းလွှတ်ပေးရန်၊ အကျဉ်းထောင်များနှင့်
စစ်ကြောရေးစခန်းများတွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှိပ်စက်
ညှဉ်းပန်းမှုများကို ရပ်တန့်ရန်နှင့် သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဝရမ်း
ထုတ်ထားခြင်းတို့အား ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုထားသည်။
ထိုတောင်းဆိုချက်များတွင် ပိတ်ပင်ထားသည့် သတင်းဌာနများကို လိုင်စင်
ပြန်ပေးရန်၊ သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်
ရယူပိုင်ခွင့်တို့အား အသိအမှတ်ပြုပေးရန်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

**မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်တွင်းသတင်းမီဒီယာများ
ရေရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံ
အကြံပြုချက်များ**

**မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်မှန်သည့် သတင်းမီဒီယာပညာနှင့် သတင်းမီဒီယာ
လွတ်လပ်ခွင့်တို့ သေချာစေရန်**

၁။ သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ
လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၁၉ နှင့်လျော်ညီစွာ အပြည့်အဝ
အာမခံချက်ပေးရမည်။ စစ်ကောင်စီအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများသည်
သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့် စံချိန်စံနှုန်းများကို ဆန့်ကျင်နေခြင်း မရှိရန်
လုပ်ဆောင်ရမည်။

၂။ စစ်ကောင်စီက သတင်းထောက်များကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊
ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခြင်း၊ သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းမီဒီယာများကို
ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ၊ မတရားအသင်းအက်ဥပဒေ၊ ပေါက်ကွဲစေတတ်သော
ပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေနှင့် အခြားရာဇဝတ်ဥပဒေများဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်း
တို့အား ချက်ချင်းရပ်တန့်ရမည်။

၃။ စစ်ကောင်စီက သတင်းမီဒီယာဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တင်းကြပ်စွာလိုက်နာပြီး အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရမည်။

၄။ စစ်ကောင်စီက ရုပ်သံထုတ်လွှင့်ခွင့်လိုင်စင်များပိတ်သိမ်းခြင်း၊ တီဗီရုပ်သံလိုင်းများကို ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ဖေ့ဘွတ်ခ်စာမျက်နှာများနှင့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်စာမျက်နှာများကို ပိတ်ပင်ကာ အမည်ပျက်စာရင်းသွင်းခြင်း တို့ကို ပြန်လည်ပယ်ဖျက်သင့်သည်။

၅။ စစ်ကောင်စီလက်အောက်မှ ရုံးဌာနများသည် ကန့်သတ်ချက်များ သို့မဟုတ် တရားစွဲဆိုခံရခြင်းများမရှိဘဲ သတင်းရယူနိုင်ခွင့်ရှိသည့် သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းမီဒီယာများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရမည်။

၆။ သတင်းမီဒီယာဖွံ့ဖြိုးရေးကို ရှေးရှုလုပ်ကိုင်နေသည့် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ပြည်တွင်းသတင်းမီဒီယာများ၊ သတင်းထောက်များနှင့်အတူ တစ်သားတည်းရပ်တည်ရန်လိုအပ်ပြီး ပြည့်စုံ လုံလောက်သည့်ထောက်ပံ့မှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ်ပေးအပ်ကာ သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ထိထိရောက်ရောက်တောင်းဆိုရမည်။

၇။ မြန်မာသတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများ အကာအကွယ်ရရန် သေချာစေရေး၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ လက်လှမ်းမီစေရေး နှင့် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ပံ့ပိုးပေးသည့် ပတ်ဝန်းကျင်အတွက် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက မူဝါဒများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်။

သတင်းထောက်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်လုံခြုံရေးကို ကာကွယ်ရန်

၁။ သတင်းထောက်များ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို သတင်းမီဒီယာ ဥပဒေ အခန်းနှစ် နှင့် အခန်းသုံးတို့တွင် ပါရှိသည့် ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အပြည့်အဝကာကွယ်ရမည်။ သတင်းထောက်များသည် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို မဖြစ်မနေရရှိရမည်။

၂။ သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းဌာနများအားလုံးသည် စောင့်ကြည့်စုံစမ်းစစ်ဆေးခံရခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း တို့မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိ ရမည်။ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များကို အပြည့်အဝရရှိရမည်။

၃။ ပြည်တွင်းပြည်ပအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတင်းထောက်များ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်သင့်ပြီး သတင်းထောက်အားလုံးရယူအသုံးပြုနိုင်သည့် အကာအကွယ်ပေးရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်။

၄။ ပြည်တွင်း၌ဖြစ်စေ၊ ပြည်ပသို့ဖြစ်စေ နေရပ်ရွှေ့ပြောင်း ရသည့်အခါ သတင်းထောက်များ၏လုံခြုံရေး၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများနှင့် သတင်းမီဒီယာများတည်တံ့ရေးတို့ကို သေချာစေမည့် ရေတို၊ ရေရှည် အစီအစဉ်များအား စီမံဆောင်ရွက်ထားရမည်။

၅။ ပြည်တွင်း၌ဖြစ်စေ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ဖြစ်စေ နေရပ်ရွှေ့ပြောင်းရသည့် သတင်းထောက်များ၏ လုံခြုံရေးနှင့် ဘဝနေထိုင်မှုအဆင်ပြေရေးတို့ကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေမည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် အကာအကွယ်များကို လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာအစိုးရများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရ မဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

သတင်းမီဒီယာအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် ပတ်ဝန်းကျင် တစ်ရပ် ဖန်တီးပေးရန်

၁။ သတင်းမီဒီယာ၏ စစ်မှန်သည့် တည်တံ့မှုနှင့် သတင်းမီဒီယာ ဥပဒေ အခန်းနှစ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကျင့်သုံးရန်တို့မှာ ဒီမိုကရေစီ နည်းကျကျအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို လိုအပ်သည်။

၂။ သတင်းမီဒီယာလိုဏ်စင်များကိုပိတ်သိမ်းခြင်း၊ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် စောင့်ကြည့်မှုများ၊ ခြိမ်းခြောက်မှုများ၊ သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် သတင်းမီဒီယာပညာကို ရာဇဝတ်မှုတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း စသည့် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုအား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု အားလုံးကိုရပ်တန့်ရမည်။

၃။ ဖမ်းဆီးခံသတင်းထောက်များအားလုံးကို ခြွင်းချက်မရှိ ချက်ချင်း ပြန်လွှတ်ပေးရမည်။

၄။ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများထံမှ ရေတို၊ ရေရှည် အထောက်အပံ့များအား စီမံဆောင်ရွက်ထားရန်လိုအပ်ပြီး သတင်းမီဒီယာ ရေရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် ချက်ချင်းဆိုသလို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်။

ကိုးကားချက်များ

News Media Law of the Republic of the Union of Myanmar, Pyidaungsu Hluttaw Law No. 12/2014. (2014). *Burma Library*. Unofficial English translation. https://www.burmalibrary.org/sites/burmalibrary.org/files/obl/docs18/2014-Media_Law-en.pdf

Pictured: An undercover journalist captures flash protesters dispersing before the military can identify and attack them in 2022.

Navigating the Post-Coup Media World: The Creative and Precarious Labor of Myanmar's New Generation of Media Workers

Lisa Brooten & Jane Madlyn McElhone

Abstract

This article focuses on the experiences and actions of the young Myanmar media workers who participated in the keynote panel at the Myanmar Media Update conference in Chiang Mai, Thailand in March 2022, in response to the devastating coup d'état in their country. Their experiences demonstrate how Myanmar's professional independent media workers perform a unique type of *professional precarious creative labor* that combines both professional and revolutionary responses with varying degrees of precarity. Their experiences also demonstrate the importance of recognizing media workers' close proximity to the consequences of violence and the emotional responses this provokes, rather than focusing through the lens of distance often used to assess journalism's "objectivity" in contexts of violence.

Introduction

In the wake of Myanmar's¹ February 2021 military coup d'état a young media owner lost his house and car but continues to do journalism. Another writes news in his living room and then goes to the kitchen to cook food that he sells to support his media business. A third sold his wedding ring to keep his outlet afloat and then witnessed the death of his colleague after the borderland village in which they had sought refuge was attacked by military junta forces. These are just some of the poignant

¹ In this article we use Burma for the period prior to the 2010 elections and Myanmar for the subsequent period. For direct quotations or summaries of work by other authors we use their chosen terminology. For further reflection on this issue, please refer to Brooten et al., 2019a, pp. xvii-xix.

stories shared by the group of younger generation media leaders that came together at the Myanmar Media Update conference in Chiang Mai, Thailand, in March 2022.

Their experiences detail how, while working to maintain their professional codes of conduct and adapt them to the drastically altered context, Myanmar media workers have also had to dodge bullets, flee into hiding, live out of suitcases and backpacks, respond to death, destruction, and loss, and set up new lives and new outlets. Their responses to the coup, and to the enormous and sudden changes it imposed on everyone in the country, can be understood as a form of creativity in response to duress, a strategic “process of making do under structural constraints” that is “more deeply and more intimately entangled with the human body” than most forms of creativity in the workplace.²

While not involved in direct resistance against the junta, these media workers’ responses nevertheless indicate their desire to build a different world than the one created under decades of direct military rule, especially given the freedoms they enjoyed during the decade-long opening (2011-2021). They exemplify the “expressions of human affects and aspirations” characteristic of activists performing what Kraidy calls *revolutionary creative labor*.³ He distinguishes this from *industrial creative labor* using a conceptualization of creativity that moves away from a purely aesthetic understanding of the term, instead seeing all human action as inherently creative, whether for good or ill.⁴

In this article we explore the ways in which Myanmar’s professional independent media workers, including those who participated in the keynote panel for the Myanmar Media Update conference, perform a unique type of creative labor,⁵ combining

² Kraidy, 2016, pp. 233-234.

³ Kraidy, 2016.

⁴ Joas, 1996.

⁵ While the term “creative labor” is often used to draw attention to personal qualities of individuals, our approach concurs with Smith & McKinlay (2009), who argue that media workers’ labor experiences are a result of “the organization of cultural production.... [and] freelance writers’ labor experiences

both professional and revolutionary responses with varying degrees of precarity. We refer to this as *professional precarious creative labor*, to address a gap in existing research, which does not adequately theorize the labor of professional media workers under duress and in exile. In Myanmar's case, we will demonstrate how the approach to journalism and media in the current post-coup context differs significantly from the attitude and experiences of the 1988 generation students who fled into exile decades ago. Several '88 activists established and developed over decades three of the larger and better-known independent media news outlets still bringing the world up-to-date Myanmar news today.⁶ This article focuses on the immediate post-coup experiences and actions of the young Myanmar media workers on our keynote panel and discusses what they reveal about precarious creative labor in the face of unexpected crisis.

Discussions about the media's role in responding to the massive resistance and civil disobedience movements, and more recently, armed resistance groups, that comprise Myanmar's Spring Revolution, tend to focus on the older generation of media workers. We do not often hear from the field's younger generation. This latter generation entered media work during Myanmar's period of opening, without experiencing the repressive working conditions and/or exile their media elders suffered during nearly half a century of direct military rule. This reality has informed younger media workers' experiences in the wake of the most recent coup. The keynote panel also pushed us to reflect on how the experiences of these younger generation media workers compare to the experiences of those often discussed in research on journalism in conflict-affected areas. In the case of both Myanmar's older and younger generations of media

flow directly from the logics of the industry in which they work" (as cited in Cohen, 2016, p. 3).

⁶ Democratic Voice of Burma (later renamed the DVB Multimedia Group), Mizzima and The Irrawaddy are three of the most well-known media outlets set up by '88 generation students, most from the majority Bama ethnic group, who had fled to the borderlands. All three relocated their operations inside Myanmar during the political opening, and then moved them back into exile in the wake of the February 2021 coup (McElhone & Brooten, 2019).

workers, Al-Ghazzi's notion of *affective proximity* offers insight from the embodied perspective of media workers.⁷ This concept recognizes their close proximity to the consequences of violence and the emotional responses this provokes, as opposed to examining their experiences through the lens of distance often used to assess journalism's "objectivity" in contexts of violence. This lens of distance is dominant in transnational news reporting and in the literature on global journalism, both largely framed through the perspectives of foreign journalists parachuting into what is usually for them a faraway, unfamiliar context.⁸

The five media workers on the keynote panel talked about how and why they ended up working in Myanmar media, the impact of the coup on their work and their careers, the role they play as media workers in rebuilding their country, and the kind of media sector they dream of building in a reimagined Myanmar. As organizers and moderators of this panel, we were privileged witnesses to their stories, which they have given us permission to write about, and in some cases, to quote.⁹ Because they needed to respond to the coup and its challenges, they have been forced to reconsider their personal survival strategies and their professional work, and in the process have grown as leaders and thinkers, bringing their skills to the collective struggle to conceptualize, work towards, and demand change. Their responses reveal a strong belief in and commitment to professional journalism and free expression in the face of the complete political, economic and social disruption of their lives as young professionals forced to flee, and a dedication to continuing their work motivated by the desires to build something better and to transcend their country's history of media repression.

Myanmar's Tumultuous Media History

⁷ Al-Ghazzi, 2021.

⁸ Al-Ghazzi, 2021; Blussé, 2012; Hamilton, 2009; Murrell, 2015.

⁹ The Myanmar Media Update conference operated under the Chatham House rule. Direct quotes from the participants in this article are taken either from the conference itself or from other conversations, with their permission.

Myanmar's current post-coup media sector can be best understood against the backdrop of the country's tumultuous media history—starting from British rule and independence in 1948 to close to half a century of military rule, followed by a much-lauded decade-long ‘political opening’ that abruptly ended on 1 February 2021. British colonists established Burma's earliest media outlet in 1842, and then its first censorship law in 1857.¹⁰ A strong advocate for press freedom, Burma's King Mindon introduced the country's first indigenous press freedom law in 1873.¹¹ During the 1920s and 1930s the nationalist independence movement radicalized Burmese media,¹² and in 1947 Burma's first constitution stipulated the right to freely express opinions. The subsequent brief, heady period of democracy and free expression that followed the country's independence in 1948 fostered Burma's reputation for having one of the most active media sectors in Asia, with more than 30 daily newspapers in operation.¹³ Ethnic language journals also emerged over the same period in borderland areas controlled by ethnic armed organizations (EAOs).¹⁴ Yet, by the 1950s, free expression and free media were under threat, and in 1962 General Ne Win seized power in a coup d'état—the start of nearly 50 years of military rule.

In the wake of that coup, the new regime revoked existing press laws, imposed strict media censorship via the Printers and Publishers Registration Law, created two state newspapers, nationalized private publications, banned private newspapers, and arrested editors and journalists.¹⁵ Surviving publications were largely considered mouthpieces of Ne Win's Burma Socialist Programme Party.¹⁶ In 1974 a new constitution limited “free expression” to the “Burmese Way to Socialism” and a blacklist banned

¹⁰ De, 2013; Larkin, 2003; U Thaung, 1995.

¹¹ Lintner, 2001; Burma's Media, 2016.

¹² Linter, 2001; San San May, 2016.

¹³ Allott, 1993; Leehey, 1997.

¹⁴ Smith, 1991.

¹⁵ Allott, 1993; Lintner, 2001; Smith, 1991.

¹⁶ Allott, 1994; Leehey, 1997; Smith, 1991.

many writers from publishing.¹⁷ The broadcast sector remained state-run.

Then, in 1988, in the wake of nationwide protests spearheaded by students, freedoms increased, albeit briefly, in what became known as the Democracy Spring. Dozens of private publications that critically reported news quickly emerged.¹⁸ Yet, after another coup d'état brought the infamous State Law and Order Restoration Council to power later in the year, the new regime imposed martial law and strict censorship, banned protests and private newspapers, and arrested editors, journalists and writers.¹⁹ An estimated 3,000 people were killed and another 3,000 imprisoned. Approximately 10,000 people fled to ethnic-controlled areas along the borderlands or into exile;²⁰ some set up Burma's first generation of exile media outlets.

Despite the crippling media repression that characterized this period, Burmese people still found ways to access non-state news, including from international broadcasters such as the BBC, Voice of America and Radio Free Asia,²¹ videotapes of foreign broadcasts smuggled into the country,²² reports from small media outlets in ethnic-controlled areas, and publications and broadcasts by exile media outlets set up by students who fled into exile in 1988.²³ Inside the country, private monthly publications emerged in the 1990s, using metaphor and irony in an effort to evade the censors; they were the forerunners of the private weekly publications that emerged in the early 2000s, and the newsweeklies in the mid-2000s.²⁴

At the start of the much-heralded decade-long political opening (2011-2021) between the last regime and the current one—part of the preceding junta's so-called “Seven-Step Roadmap to Democracy”—the media sector was active yet also

¹⁷ Allott, 1993.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Guyon, 1992.

²¹ Fink, 2001; Lintner, 1989.

²² Smith, 1991.

²³ Brooten, 2003; Smith, 1991.

²⁴ Brooten et al., 2019b.

highly restricted. An estimated 200 private weekly and monthly journals and magazines—most associated with high-ranking military personnel—covered news, sports and lifestyles, yet grappled with pre-publication censorship.²⁵ The military-backed government, military and a few crony business partners controlled the broadcast sector. The telecommunications sector was stagnant, SIM cards were unaffordable, and access to the internet was limited to an estimated one percent of the population.²⁶

Many media actors and free expression activists embraced the media reform agenda set into motion in early 2012 by the military-backed quasi-civilian Union Solidarity and Development Party (USDP). Pre-publication censorship was abolished²⁷ and the telecommunications sector was liberalized,²⁸ making SIM cards widely available and affordable. Access to internet and digital communications technologies soared, at least in the main urban centers. International news agencies opened offices inside the country. The majority of exiled media returned. Established media across the country expanded and new private independent media outlets launched in Burmese and ethnic languages. Old and new media development organizations and international donors increased support for the sector.²⁹

Yet the political opening seems to have been an anomaly and was fragile and uncertain from the start. In 2014 the USDP began a rollback on media freedom and free expression. By 2015 Myanmar was included in the Committee to Protect Journalists' list of the world's ten most censored countries.³⁰ When the National League for Democracy (NLD) assumed power in 2016 under the *de facto* leadership of Aung San Suu Kyi, there was hope of renewed reform; instead, the new government did not prioritize independent media development or free expression; it employed the country's laws to silence journalists and critics, and

²⁵ Nwe Nwe Aye, 2012.

²⁶ Crouch, 2016.

²⁷ Kumar, 2014.

²⁸ Heijmans, 2017; Trautwein, 2015.

²⁹ Brooten et al., 2019b.

³⁰ Committee to Protect Journalists, 2015.

it preserved state-owned media privileges and powerful joint ventures between the state and its business partners.

Arguably more than anything else, however, the Rohingya crisis of 2017 and the military, NLD and independent media responses tested the very foundation of the political opening, including media freedom, free expression, and journalistic ethics and professionalism.³¹ While violence against the Rohingya had been recurrent for decades, an August 2017 attack by a Rohingya splinter group against a government military outpost provoked an especially widespread, violent military crackdown that forced more than 700,000 Rohingya refugees to flee the country. The violence was condemned by the United Nations (UN), which cited serious human rights violations and recommended that top military figures, including later coup leader Min Aung Hlaing, be investigated for genocide against the Rohingya.³² The NLD government and its *de facto* leader Aung San Suu Kyi were criticized at first for their silence, and then for their justifications for the attacks. In June 2019, the NLD also initiated the world's longest internet shutdown in Rakhine and Chin states.³³ The December 2017 arrest and September 2019 conviction of two Reuters journalists for reporting on a mass killing of Rohingya by the military was emblematic of the ruthlessness of the military and the failure of the government to protect freedom of the press and the safety of journalists.³⁴ Independent media survived the tumult, despite these challenges and ethics concerns (often raised by Western donors), although with damaged reputations for some.³⁵

Prior to the coup, then, Myanmar's independent media landscape was well developed and robust, despite the many

³¹ Brooten & Verbruggen, 2017; Brooten et al., 2019b; Htusan, 2019; McElhone, 2019; Wade, 2017. Further analysis of Myanmar's state-run and independent media responses to the Rohingya crisis is beyond the scope of this article, but for more information, see Kironska & Ni Ni Peng, 2021; Lee, 2019; McElhone, 2019; Myanmar Institute for Democracy, 2017; Wade, 2017.

³² UNOHCHR, 2022a; 2022b.

³³ Free Expression Myanmar, 2020.

³⁴ See also Htusan, 2019.

³⁵ McElhone & Brooten, 2019.

criticisms, ethical dilemmas and challenges it faced, including the impact of the COVID-19 crisis. Yet in the course of writing about the experiences shared by our panelists at the 2022 conference, we realized that the post-coup lives and experiences of the women on our panel and other Myanmar independent media workers are not adequately represented in the academic literature. While there are useful concepts from conflict journalism, media studies and social movement studies, for example, we could find no theory that provides an adequate, relevant framework for thinking about the creative, precarious labor of these media workers in the service of their profession and in the face of Myanmar's revolution against military dictatorship.

Media's Creative Professional Labor in the Face of a Revolution

In *The Art of Moral Protest*, James Jasper offers a start.³⁶ He examines the creative mechanisms of protest, comparing activists and artists to center the notion of creativity as a vital component of revolutionary labor that provides alternatives to corporate and state entities. Given that we also understand the power of media not merely as channels through which others mediate their messages, but “media’s representational power [as] one of society’s main forces in its own right”, we focus here on the creative agency and labor of media workers.³⁷ The media workers on our panel, while making decisions and acting individually and on behalf of their organizations and outlets, nevertheless clearly conceive of themselves as part of a larger collective action, contributing in various ways to “the emergence, reproduction, and transformation of social order”.³⁸ Yet the creative labor of Myanmar’s newly exiled independent media differs from that of the media that emerged after 1988 (including in some cases, earlier versions of their own outlets): while in both periods this has been precarious work, independent media workers

³⁶ Jasper, 1997.

³⁷ Couldry & Curran, 2003, p. 4.

³⁸ Joas, 1996, p. 199.

responding to the 2021 coup define and understand their work as avowedly *professional*.

Rather than working to tear down an existing social order through the actions of revolutionary creative labor, Myanmar's 2021 Spring Revolution is a *response* to a brutal militarized attack against and subsequent collapse of this order. The Myanmar people have been forced to respond by defending against and working to take down the destructive military so they can build their country anew. In this way, the revolution embodies a defensive, exhausting yet productive new moment for the Myanmar social order "in the process of self-generation".³⁹ While Jasper argues that protest movements operate at the edges of a society and its understandings of itself,⁴⁰ in post-coup Myanmar protest is at the center of this societal reassessment. Myanmar media workers' creative, professional labor in response to this revolution is precarious, embodied work, carried out by people who are also members of the communities involved in the conflicts, vitally contributing to imagining new possibilities for Myanmar, the first step in building a new nation.

Yet this situation produces tensions between professionalism and activism. This is not the first time that Myanmar media have had to grapple with this tension between their commitment to struggling against the military dictatorship and their commitment to professional journalistic ethics. Foreign funders and trainers from more stable, democratic countries have also long struggled with this complex question. Some media donors and media development organizations, for example, have made the adherence to dominant conceptions of professional, ethical journalism a condition of their support for exile media, or at least an aspiration. Another set of donors focusing on democratization have not necessarily shared the same viewpoint or set the same conditions. This is a longstanding debate in the donor community. Academics have also raised questions or pointed to questions being raised in Myanmar about just who defines what

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Jasper, 1997.

is “ethical” or “professional” in the Myanmar context.⁴¹ Even during the Independent Media in Exile Conference held in Stockholm in October 2010, during the first period of exile for some Myanmar media, this tension fueled one of the main debates. Ronald Koven, at that time European representative for the World Press Freedom Committee, argued that this tension remains a largely false dichotomy because, “sending in factual reporting is a form of political activism”.⁴² By being professional, ethical and truthful, in other words, exiled journalists have their own distinct role to play in the fight against oppressive regimes. While we cannot ignore this tension, especially because it remains a concern for many Myanmar media workers, it is not our intention to rehash it from the familiar lens of “objective” distance. When we do touch on this dominant debate, our focus is instead on the creative nature of the embodied responses to the coup by Myanmar’s professional independent media, as exemplified by the young media workers on our panel.

Research focusing on “alternative media”, “alternative journalism”, and “radical media” is also helpful here, yet still tangentially related to our focus. Discussions of alternative media and alternative journalism largely focus on non-professional media outlets.⁴³ Atton & Hamilton’s theorization of alternative journalism focuses on media ideally “produced outside mainstream media institutions and networks”, encompassing the media of “protest groups, dissidents, fringe political organizations, even fans and hobbyists” and generally produced by untrained “amateurs” who for the most part “lack training or professional qualifications”.⁴⁴ Downing defines radical media not in terms of any specific political ideology—they run the gamut—but rather as “media, generally small-scale and in many different forms, that express an alternative vision to hegemonic policies, priorities, and perspectives”.⁴⁵ He notes that these media:

⁴¹ Brooten, 2006; Brooten & Swan Ye Htut, 2022; Chu May Paing & Than Toe Aung, 2021; Tharaphi Than, 2021.

⁴² Ristow, 2011, p. 17.

⁴³ Atton & Hamilton, 2008; Forde, 2015.

⁴⁴ Atton & Hamilton, 2008, p. 1.

⁴⁵ Downing, 2001, p. v.

Generally serve two overriding purposes: (a) to express opposition vertically from subordinate quarters directly at the power structure and against its behavior; and (b) to build support, solidarity, and networking laterally against policies or even against the very survival of the power structure.⁴⁶

These concepts are relevant for thinking about the wider sector of communicative forms emerging from the coup, such as “blogs and social networking sites; pamphlets and posters; fanzines and zines; graffiti and street theater; independent book publishing and even independent record production”.⁴⁷ This includes those media that, reminiscent of 1988, self-define as the voice of the resistance, whether for the Spring Revolution, the National Unity Government (NUG), People’s Defense Forces, or others. Yet these bear little similarity to Myanmar independent media or our panelists, who are all part of established, professional media groups.

Shifting Conceptions of Information and Media

Independent media workers’ post-coup experiences are both different and similar to those of the 1988 generation. The two generations’ flight from the country to escape the dangers under the military presented different forms of precarity and opportunity in exile, yet they shared a commitment to unknown futures different than if they remained. When students, most from the country’s majority Bama ethnic group, fled after the 1988 uprising and subsequent crackdown, they met and joined forces with EAOs in the jungle borderlands. At that time, the students and EAOs both viewed media as tools for propaganda and as the mouthpieces or close allies of specific opposition political forces.⁴⁸ The media they launched were the result of

⁴⁶ Downing, 2001, p. xi.

⁴⁷ Atton & Hamilton, 2008, p. 1.

⁴⁸ Brooten, 2003.

revolutionary creative labor, for the most part small-scale and created by people with no experience in journalism.⁴⁹ One of the rationales for support from foreign funders in the post-1988 period was the development of independent media with journalists who would operate according to globally dominant and hegemonic journalistic standards of “objectivity”. While Myanmar’s professional independent media still largely aim to operate according to these standards, they have also recognized the need for adjustment in contexts very different from those in which these standards were established, and where many of the visiting trainers themselves became professionals.⁵⁰ Commenting on the influx of professional journalism training opportunities after the 1988 uprising, budding ethnic media⁵¹ journalists, whose days were spent reporting on the violence in and around their own communities, questioned strict notions of journalistic

⁴⁹ Brooten et al., 2019.

⁵⁰ The more violent the attacks are against their communities, the more difficult it becomes to maintain the distance required for professional standards, a phenomenon that played out in the aftermath of the high profile hanging of four detainees by the Myanmar military (Jimmy, Phyo Zeya Thaw, Hla Myo Aung and Aung Thura Zaw), two of whom (Jimmy and Phyo Zeya Thaw) were especially well-known democracy activists. These deaths were met with shock and rage by many. A week after the hangings appeared in the news, *The Irrawaddy* published the editorial, “The Myanmar People’s Desire: Min Aung Hlaing Must Hang”, accompanied by a graphic of the notorious senior military general hanging from a gallows, with a silhouetted, cheering and celebrating crowd behind him (*The Myanmar People*, 2022). While this article was clearly identified as an editorial, it stretches the boundaries of what even the most sympathetic observer would consider professional standards.

⁵¹ In the Myanmar context, we use ‘ethnic media’ to refer to small media outlets that function primarily to serve the information needs of a particular ethnic nationality (McElhone, 2019).

“objectivity”,⁵² and emphasized the need for trainers who also came from areas of conflict.⁵³

These standards, while valued, are similarly being challenged in the aftermath of the coup, as journalists remain simultaneously committed to professionalism and to the success of the Spring Revolution. Journalists of both eras, similar to the Syrian journalists in 2011 who insisted on calling their country’s protests a “revolution” despite the label of the “Arab Spring” used in the Western media, have remained committed to countering the military regime. For Syrian journalists, “the word ‘revolution’ was not simply a description of a literal overthrow of authority that was or is happening. Rather... it is invoked as a sign of commitment to a desired event projected onto the near future”.⁵⁴

Myanmar’s professionally oriented independent media developed over decades after 1988, many with foreign media development support, establishing a good number of the senior independent media journalists of today, who then hired and trained the younger generation of media workers. This includes the larger Bama-run exile media and smaller ethnic media that operated in Myanmar’s borderlands, cross-border in India, Thailand and Bangladesh, and overseas, as well as the significant journalism industry that developed inside Burma under military rule. When the country opened up in 2011, the two media streams coalesced, competing for stories, staff, audience, advertising, investment and funding. While the 2021 coup took many by surprise, independent media with professional outlooks—albeit with varying degrees of professionalism—were already long established. While several outlets stopped their work after the coup, for the most part these media have proved nimble when it

⁵² The notion of objectivity has been challenged in many academic disciplines, including journalism studies, where some have argued that “striving for objectivity has actually hindered us from adequately covering truth, giving context and achieving equity” and that journalists instead should be “seeking truth, providing context, and including voices and perspectives left behind by the adherence to objectivity” (Baleria, 2020).

⁵³ Brooten, 2006.

⁵⁴ Al-Ghazzi, 2021, p. 3.

comes to survival, quickly adjusting to the new reality, once again often with international media development support. This is particularly true for the ethnic editors and journalists operating in the ethnic states, who have dealt with military repression for decades, and have developed many cross-border ties and in some cases, border-based offices.

In response to the coup, many of Myanmar's professionally oriented independent media, like their Syrian counterparts, have felt "forced to report' because if they do not tell the world what was happening, no one else would".⁵⁵ Reflecting on what Al-Ghazzi calls "affective proximity", which "captures the feeling of being close to violence in one's own country and community", Syrian journalists reported that "they felt they were needed to simultaneously project authenticity and emotion onto news narratives as well as act as objective witnesses able to produce truthful accounts".⁵⁶ This reflects the need of journalists living in or through violent contexts to acknowledge the emotional aspects of their experiences as part of the reality they are reporting on.

Challenges and Contradictions of Living Through Violence

One of the most significant threats Myanmar independent media are facing is the contradiction inherent in a reliance on digital technologies that also render them vulnerable to digital security threats and surveillance. Syrian and Tibetan media in exile, also unable to safely physically access the country on which they report, despite being a vital source of independent information in and on their country, also grapple with this contradiction.⁵⁷ All of these media face "network shutdowns, Internet filtering, social media censorship, confiscation of satellite dishes", and other efforts to block the flow of information.⁵⁸ Yet

⁵⁵ Al-Ghazzi, 2021, p. 2; Brooten, 2022.

⁵⁶ Al-Ghazzi, 2021, p. 3.

⁵⁷ Crete-Nishihata & Tsui, 2021.

⁵⁸ Crete-Nishihata & Tsui, 2021, p. 4

according to the Media Development Investment Fund (MDIF), in the wake of the coup Myanmar media outlets have seen astonishing audience growth on social media platforms—as high as 93 percent⁵⁹—an immense benefit that is nevertheless undermined by the regime regularly cutting internet and phone lines, especially in areas of heavy fighting between the Myanmar military and opposition forces.⁶⁰ One advantage in Myanmar, as in Syria, is that many of the media workers come from the same younger generation of digital natives who also make up a significant component of the media’s target online audience, including a diverse community of young digital experts who quickly went underground in the wake of the coup and offered support to the media.⁶¹

Although journalistic credibility is often linked to being on the ground and an eyewitness to events,⁶² after the coup this quickly became unsafe for Myanmar’s independent professional journalists. Like Tibetan exile media, many independent Myanmar media have had to rely on “circles of trust” that form their journalistic network of freelancers, non-professional citizen journalists (CJs) and social networks inside the country.⁶³ Reliance on freelancers and CJs is not a new phenomenon in Myanmar. During the previous period of military rule, Myanmar media and journalists inside the country did what they could to assist the outlets in exile, as did freelancers and CJs, even before anyone used that term.

This time around, while still taking daunting risks to do their work, media outlet staff, freelancers and CJs working in Myanmar have a larger set of tools to rely on: better and more affordable technologies, more widely available and faster internet access, and more options for staying safe via the use of tools such as Signal and virtual private networks. Nevertheless, our panelists stressed that the situation is far more precarious for

⁵⁹ MDIF used Facebook follower and YouTube subscriber data for its audience growth analysis (Myanmar Development Investment Fund, 2022).

⁶⁰ Santos, 2022.

⁶¹ Tatmir et al., 2020; McElhone, 2022.

⁶² Usher, 2019; Zelizer, 2007.

⁶³ Crete-Nishihata & Tsui, 2021, p. 2; Kunnuwong, 2022.

those working inside the country than it is for those operating in exile, and that without their labor many independent media would not be able to continue their work. By working in exile during the previous decades of military rule, Myanmar media went some way toward allaying their institutional precarity and enabling their operations to continue.⁶⁴ Yet much like the last time, many staff, freelancers and CJs operating inside say they have often had very little financial or security support, in some cases even laboring for free and taking great risks in sharing information. As Kraidy notes, the impact of creativity in making do despite constraints operates “according to rules of exclusion and inclusion that serve criteria of social distinction”.⁶⁵ As one working class Syrian noted about their 2011 revolution, “working class Syrians felt even more obliged to tell the Syria story because they were stuck there as compared to their more mobile middle-class compatriots”—those intellectuals and journalists who were able to leave the country.⁶⁶ The precarity of those working inside Myanmar in the post-coup period is a topic of concern for many in the media field, including those on our panel.⁶⁷

It is therefore important to note that all of our keynote panelists, in addition to being women, have relatively privileged backgrounds that enabled them to attain education and English-language skills that prepared them for professional careers. This also made it possible for them to take advantage of the sudden opportunities presented by the influx of international donor funding and other kinds of support, as well as the opening in the media sector in the decade prior to the coup.

⁶⁴ Banki & Seng Ing, 2019.

⁶⁵ Kraidy, 2016, p. 233.

⁶⁶ Al-Ghazzi, 2021, p. 10.

⁶⁷ A significant number of senior Myanmar media executives now have staff working inside the country; in some cases, their work continues to be complemented by freelancers, CJs and social networks. See IFJ Asia Pacific’s anti-wage theft campaign, in collaboration with Myanmar Journalists Network and the Myanmar Women Journalists Society (IFJ Asia Pacific, 2022).

Coming of Age in a Time of Opportunity

Myanmar's decade of political opening was a time of change and opportunity. Panelist Tin Htet Paing changed careers in 2014, after spending five years working for an international logistics company in Yangon, and found that "2014 was such an interesting time to be in your 20's. There were so many opportunities and so many possibilities. I decided to become a journalist no matter what". Her peers cite similar stories of changing jobs and deciding to follow their passions, or as another panelist, media worker Grace Thu put it, "a career that impressed me". Grace moved first into interpretation for journalists and media trainers and then into media work after leaving a retail job, which, she said, "was not my best choice". Another of our panelists, Shoon Naing, returned to Myanmar just before the 2015 elections after pursuing a degree in engineering abroad. As the election neared, she also found work as an interpreter and fixer, and says this made her fall in love with journalism. Another panelist, Nang Hyeo Hom,⁶⁸ returned home to Shan State in 2019 after ten years in Thailand, where she completed a university degree. She wanted to contribute to her community and was thrilled to discover that a local ethnic media outlet was searching for young people to work with it. Wah Wah Phaw⁶⁹ also moved back to Myanmar after obtaining an advanced degree in a neighboring country. Inspired by her young journalist friends, she helped establish a small civil society organization working on digital issues, media literacy training and eventually fact-checking, and was the only one of our panelists who had done at least some media work prior to the political opening.

⁶⁸ This panelist requested anonymity. This is a pseudonym.

⁶⁹ This panelist requested anonymity. This is a pseudonym.

Responding to the Shock

Despite rumors of a possible coup circulating among media workers days and even weeks before 1 February, for most of these women a coup seemed inconceivable, and they did not believe it would actually happen. In Grace's words, "We didn't know they'd be that stupid". But however ill-prepared and shocked, their work required them to think and react quickly and creatively to the constantly shifting and unpredictable environment and new dangers. Yet without prior experience or knowledge to fall back on, the younger generation did not really know how to do that.

When the coup happened, Myanmar editors and journalists suddenly had to deal with breaking news at all hours of the day and night, and, making matters worse, one of the coup regime's first moves was to shut down the internet. When it was again possible to get online, they needed to institute immediate safety measures, such as moving from accustomed ways of communicating, like cellphones and Facebook messenger, onto safer platforms, like Signal. A few weeks into the coup, realizing that they had now become targets of the junta's soldiers, journalists ditched their press IDs, hats and armbands, as well as their larger, professional equipment, shifting to unobtrusive equipment, primarily cellphones that had been wiped clean. As the security situation became increasingly dire, the focus shifted to the safety of their teams and figuring out how to support the journalists reporting on the ground. Many media workers felt the need to move from their homes to find temporary places to stay and work, which they then had to keep changing. Many fled the country entirely. Many news outlets closed their offices, at least temporarily, while they waited to see what would happen.

In the midst of all of these changes and their need to flee to safety, media workers also had to manage the emotional weight of the atrocities they were witnessing in their own communities. Shoon Naing continued her reporting because, "it's a very important job to do right now, and so many changes were happening and so many atrocities, and also very resilient fighting back

by the people”. She felt driven to document even the smallest developments. Much like their Syrian counterparts, Myanmar journalists have had “to deal, emotionally and logistically, with deaths of loved ones, as well as escape and exile”, experiences “often unrecognized as part of their journalistic labor”.⁷⁰ Acknowledging this struggle is vital so we can move beyond the predominant research focus on Western foreign correspondents or one-off experiences of violence that journalists report on, to a greater understanding of the very different and difficult “experiences of communities that find themselves forced to live through violence”.⁷¹

Myanmar media workers also had to grapple with the sudden need to change organizational and personal plans. Before the coup, Wah Wah Phaw and her colleagues had been engaged in five-year planning, but on 1 February 2021 their plans were turned upside down. Recognizing that even fact-checking and media literacy programs could be used as weapons by the coup regime to create distrust of the media, they had to think hard about how to continue their work in ways that would not harm media colleagues who were already under immense pressure. As a result, Wah Wah Phaw’s organization made the difficult decision to stop working as a fact-checker, because as she put it, “this is the time when we need to work as a community rather than working as an organization building a brand”. They decided instead to work directly with their journalist colleagues, whose work they had previously been monitoring, and help them with the investigative reporting they were now conducting to counter military propaganda. And to further counter the impact of military propaganda, they also continued their media literacy work in local communities. The significant risks posed by the conflict required organizations like hers, that in times of peace function as watchdogs, to shift to cooperation with the media they used to monitor—an understandable shift, but one

⁷⁰ Al-Ghazzi, 2021, p. 3. See also Kotisova, 2019; Rentschler, 2010; Wahl-Jorgensen, 2019.

⁷¹ Al-Ghazzi, 2021, p. 3. See also Ashraf, 2022.

that in the long run has significant consequences for the media's role as the Fourth Estate.

Reflective of the opportunities for young media workers in the decade of political opening, Grace Thu and Nang Hyeo Hom had been promoted to jobs with far greater responsibility just one month before the coup, and on the very first day of the coup, Shoon Naing had assumed a team leadership position. Pointing to the impact of the coup on her appointment as Media Development Investment Fund's Myanmar Program Director one month prior, Grace says, "It changed everything. We had to make so many quick decisions to protect ourselves and to protect our partners. It was non-stop and very challenging". Nang Hyeo Hom was also promoted one month prior to the coup, to deputy executive director of an ethnic media outlet, yet she had only recently returned to Myanmar. For this reason she had to adjust not only to being home in a country very different from the one she had left, but also to assuming a new management role. "I was the only manager inside Myanmar so I had to take charge", she explained. "All of the staff were living in the office so I had to work quickly to find them safe houses, move our documents and equipment out of the office, and eventually find a way for them all to cross the border into a neighboring country."

Many young generation journalists, while mourning the loss of their newsroom experiences, looked to their newsroom elders for advice about what to do. Although Tin Htet Paing was assistant editor at the investigative outlet Myanmar Now, she was also part of the younger generation. Reflecting on the rapid changes, she admitted:

I didn't know how to absorb this information, you know, because I was born after 1988. So we weren't trained to be in that situation. We only read about it in books. So I was really, really nervous. How do we cope with our life? What's the first thing we should do? Do we run out and protest, or what do we do?

In the end, they all doubled down on their work to help address the difficult issues facing the country.

New Insights and Creative Responses to Conflict

Even prior to the coup and its aftermath, several of the young media workers on our panel had been critically reflecting on what they knew and understood about their own country. Shoon Naing describes herself as Yangon born and bred, a student at an elite school who knew virtually nothing about the entrenched problems in Myanmar until she returned home from abroad. She admits she was shocked by what she learned and observed while working in journalism and covering atrocities in the ethnic states, including the Rohingya crisis in Rakhine State.⁷² She recalled thinking: “This has been going on in my country? Why the hell did I not know that? I was ashamed”. Like Shoon Naing, Grace also grew up in Yangon and went to a respected school, and only had access to more critical views about her country when she went abroad. Then, when both women started working in media they were able to gain a greater understanding of their country’s stark complexities and the contradictions between what they had heard from the state-run media during their childhoods and the reality they now understood. “We all grew up during dark times”, said Grace. “We thought the government media were the only media. But they can’t fool us anymore.”

Tin Htet Paing’s experience, on the other hand, was quite different. She grew up in a town in the Ayeyarwady Delta, listening to her father and his friends discussing current affairs, and with access to his newspapers and books. This gave her a better understanding of her country and a penchant for thinking critically even before she started working in journalism. While acknowledging that many of her Burmese contemporaries have had to learn about the harsh realities of their country while on the job or overseas, Tin Htet Paing also points out that many

⁷² As noted previously, in 2017 more than 700,000 Rohingya Muslims fled across the Rakhine State border to Bangladesh to escape military attacks that the UN later described as ethnic cleansing. According to the UN, the Rohingya is the most persecuted minority in the world (Myanmar Rohingya, 2020; UN Refugees, 2022).

foreigners working in or on Myanmar are also often inadequately informed. To understand the context and consequences of their work, whether that be their journalism on complex issues, such as ethnicity, or their funding and other support decisions if they work in the NGO sector, she says it is vital that they read news and analysis produced by independent Myanmar media and listen to Myanmar editors and journalists. This mirrors a growing call from Myanmar people for greater control over their own stories, and criticism of the dominant narratives of events provided by foreign parachute journalists, analysts and other “experts”.⁷³

Our panelists’ insights into their country include the ways in which those from different backgrounds and ethnicities did not have the privilege of being fooled by government propaganda. Nang Hyeo Hom, who is Shan, grew up in a refugee camp on the Thailand-Burma border, and she was aware from an early age of the longstanding atrocities occurring in Myanmar’s ethnic states. She had a starkly different viewpoint and understanding than her colleagues from the cities about the reality of their shared country long before she worked in media. Observations such as hers are not often found in research addressing violence and journalism, which largely “focuses on the notion of trauma and exposure, rather than on having to live with and/or in violence”.⁷⁴ The lack of attention to contexts in which media workers live “with and/or in violence” applies both to the perspectives of Western foreign correspondents reporting on faraway contexts such as Myanmar, as well as to many of the pre-coup perspectives of the few urban-based Bama journalists who

⁷³ Senior CNN international correspondent Clarissa Ward’s ‘parachute journalism’ trip into Myanmar in early 2021 was controversial, for example—see journalists Aye Min Thant’s (2021) and Thin Lei Win’s (2021) responses. For criticisms of the work of foreign analysts or “experts”, see Babu (2021) and Linn (2022). Calls to decolonize area studies and dismantle the rampant whiteness in Burma studies include Tharaphi Than (2021) and Chu May Paing & Than Toe Aung (2021).

⁷⁴ Al-Ghazzi, 2021, p. 11. See also Ashraf, 2022; Brooten, 2006.

reported on violence in Myanmar's ethnic nationality communities.⁷⁵

The coup highlighted a generational memory gap as well. On the first morning of the coup, Grace was awakened by her aunt, who told her that all the phone lines in the capital Nay Pyi Daw had been shut down. Wondering why her aunt was telling her this, Grace replied that they would probably be back up and working soon. Only then did her aunt whisper that there had been a coup. "Her generation lived under repression for a long time, so when that happened she didn't dare to say aloud in our own home that there was a coup. That was a shock to me", Grace told us. Unlike the many younger people who had never experienced a coup and found it hard to believe it would happen, at least some of those who had lived under previous coup regimes—and their memories of those—made them fear discussing it openly.

Despite the drastically changed circumstances after the coup, Myanmar's independent media workers' resilience and creative responses made it possible for information to continue flowing. Many lost their incomes and were forced almost overnight into newly precarious situations. The changes have also meant gut-wrenching costs for media workers, who have had to worry about the impact on family members either in exile with them or who remain in the country. "In some cases", Grace explained, "families have had to publicly disown their children out of a concern for their safety and security". Situations like this reflect the unrecognized emotional labor required of many local media workers whose homes are in areas targeted with violence, yet which also spurs them on to imagine a better future.⁷⁶

⁷⁵ We use the term "ethnic nationality" (rather than ethnic minority) as it is generally preferred by Myanmar's ethnic groups.

⁷⁶ Al-Ghazzi, 2021; Kotisova, 2019; Rentschler, 2010; Wahl-Jorgensen, 2019.

Reimagining Myanmar Media and Journalism

Since the coup, Myanmar's younger activists and media workers have made it clear that they do not want to return to the status quo under another NLD government term, at least as it was to be after the 2020 election and before the coup. While the initial post-coup protests focused on the reinstatement of the NLD and Aung San Suu Kyi, this quickly changed—especially for younger people, who had become disillusioned with the party over the years prior to the coup,⁷⁷ and who now call for a more just, inclusive, and democratic Myanmar. As a result, our panelists acknowledge that despite the devastating reality of the coup, it has also provided impetus and opportunity for reimagining a very different future Myanmar, including in the media sector.

The women on our panel long for a future media landscape that is more diverse and multicultural, more secure and better resourced. Some of their concerns are practical yet necessary steps to a better future. Nang Hyeo Hom emphasizes the need to invest in ethnic voices and media, and to increase support for ethnic language content, so that a more representative and diverse group of voices, stories and realities are heard and the many people who do not read or understand Burmese are not left out of the national conversation. Wah Wah Phaw calls for inclusive discussions about the kinds of future education and training the media—and future generations—will need. Pointing to the importance of a healthy political economy of the media

⁷⁷ For example, poet, activist and post-coup revolutionary Maung Saungkha campaigned for the NLD in 2015 but left the party in 2018 after becoming disillusioned, in part by NLD leader Aung San Suu Kyi's decision to defend the arrests of two Reuters journalists who exposed a military massacre of Rohingya civilians. In 2020, his free speech youth advocacy group, Athan, found that more people faced legal action for criticizing the government under the NLD than under the previous military-linked government. While Aung San Suu Kyi is imprisoned incommunicado at present, Maung Saungkha fears that any future government under her leadership could one day choose to negotiate with the military or abandon the ideal of a federal union incorporating ethnic groups (The PDFs, 2022). See also Shoon Naing & Poppy McPherson (2018) and Nan Oo Nway (2022).

industry, Grace wants to see a future media landscape where independent professional media are able to become financially sustainable.

All of the panelists also stress the invaluable and brave contributions of citizen journalists and other young people working in especially precarious conditions, who have become key to the media's ongoing resilience. They call for support for CJs and young people new to the field through safety trainings and other fellowships. Wah Wah Phaw also points to the need for young, local digital natives to help fight the increase in online misinformation, disinformation and propaganda through fact-checking and human rights documentation. "You can really see the power of the younger generations leading the resistance", she says. "When dreaming about the future of the media landscape, we need to think about how to support the younger generations and to ensure they are part of the discussion."

This involves taking better pay and working conditions seriously, given the increasingly obvious need for trustworthy journalism. Although her previous non-media job paid very well, Tin Htet Paing says she used all of her savings during her first year as a journalist working for a national media outlet, and that her friends thought she was crazy to continue. Financial considerations, she argues, are one of the reasons many young people don't pursue jobs in journalism. Shoon Naing observes that international media and organizations depend on national and local media for stories, insight and analysis, which is yet another reason why better working conditions that will attract good people are vital.

The panelists also argue that despite their commitment to advancing the revolution, credible journalism requires continued vigilance to protect media independence. Tin Htet Paing dreams of the day when no Myanmar media outlet is a mouthpiece of any individual, organization, or political party; "where journalists are not regarded as traitors for reporting on government wrongdoings"; where the public does not attack or threaten media; and where the government provides data freely. "Instead of the past toxic, divided atmosphere where journalists constantly attacked and criticized each other", she

says, “I want to see a future where journalists can practice their skills freely and openly and where they can benefit from sector-wide debate and learning”.

Perhaps most vitally, these women see the creative potential of this historic moment, arguing that media workers in Myanmar right now have fertile ground for learning their trade in the most difficult circumstances, including, sadly, the coup, ongoing fighting and the impact of genocide. While they warn aspiring media workers not to expect a fancy, easy or safe lifestyle, they also insist on the creative possibilities of commitment and care, and even the benefits of being a little “crazy” given the current context. “I would say you couldn’t have a more interesting period in your early career to study everything that could happen in a country”, Tin Htet Paing explains, “and to learn from our mistakes and to be better than us”.

Proximity, Precarious Creative Labor, and Media Work in Lived Contexts of Violence

The experiences of Myanmar’s young media workers provide a window into the creativity and emotional labor required to respond to a crisis such as the coup and its resultant forced experience of exile, especially because they are part of those communities directly targeted by the violence. In expanding our understanding of creativity beyond the common, purely aesthetic understanding of the term, we can gain insight into how media workers are reimagining their future through their unique forms of *professional precarious creative labor*. Examining the embodied experiences of Myanmar media workers and their *affective proximity* to the violence allows us to move beyond the stale notions of distance that dominate the literature on journalism in contexts of conflict.⁷⁸

The women on our panel exemplify a professional sector of Myanmar independent media that did not exist at the start of the previous period of media in exile. Their professionalization over the years followed journalistic standards established in

⁷⁸ Al-Ghazzi, 2021; Ashraf, 2022.

countries enjoying relative stability and comparatively strong democratic institutions, predominantly in the West but also including some nations in Asia. In the aftermath of the 2021 coup, however, Myanmar's independent media workers, while committed to professionalism, are also committed to the success of the Spring Revolution. For some this has created an uncomfortable ethical dilemma over concerns of bias when covering the resistance forces and the exiled NUG.

While acknowledging that this phenomenon is not unique to the Myanmar context, it provoked the women on our panel to question what professional journalism looks like when journalists must live in and through the violence in their own communities. Their affective proximity to the violence, and the embodied experiences this entails results in a journalism that simultaneously provides factual news narratives and the kind of authenticity and emotion that better captures the lived experiences of affected communities than the distance of the dominant journalistic—and academic—discourses on independent, professional journalism. Yet the kind of detachment demanded by dominant journalistic frameworks can be especially difficult when the stakes are as high as they are in Myanmar; this is one of the specific challenges facing local journalists producing independent reporting on this crisis. Tin Htet Paing, for example, says that who she is, what she has experienced and where she comes from inform her work, and that this is helpful in her journalistic process:

I don't really understand the old, classical notion of journalists being neutral and having no bias at all because I think no human can fully achieve neutrality and objectivity. I am a human being first, then a journalist. I don't try to pretend I have no bias. I acknowledge every bias I have and address it when it reflects on my work when it shouldn't. I also let my superiors vet my work. This is my process.

This professional precarious creative labor also brings with it its own forms of inclusion and exclusion that reinforce professional

and social distinctions. Factors such as education, class, and the impact of ethnicity and geographical location provide different opportunities for different groups, such as the ability of some to leave the country, while others remain behind, performing especially precarious labor in support of the Spring Revolution. The precarity of media workers inside the country in the post-coup period, for example, remains a topic of concern for many young media workers.

Nevertheless, the coup has heightened media workers' awareness of these inequalities and given them a better understanding of their country and its history. They are more aware now of what has been going on for decades, of their earlier lack of recognition of the different experiences between those in urban and rural, ethnic nationality-controlled areas, and of the problems posed by foreigners who parachute into decision-making positions or reporting excursions without an adequate understanding of the context. All of these insights shape their professional precarious creative labor, and perhaps most vitally their creativity in imagining a new future for Myanmar.

The professional precarious creativity of Myanmar's young media workers helps us better understand the need for "contextual objectivity", in which the desire to maintain professional ethics such as journalistic "objectivity" must also resonate with and adapt to the local cultural context.⁷⁹ As Al-Ghazzi puts it:

The exclusive focus on journalism as a modern institution linked to democratic governance and rational choice comes at the expense of recognizing journalistic practices in other political contexts, even when these come at much greater risk to media actors. In these cases, journalistic ideals of objectivity, neutrality and balance naturally take different forms and have to be contextualized within their affective milieus.⁸⁰

⁷⁹ Iskandar & el-Nawaway, 2004.

⁸⁰ Al-Ghazzi, 2021, p. 12.

To the extent that Myanmar media pursue “objectivity”, they “pursue it with more collective, dialogic, egalitarian and multiperspectival methods” than has been conventionally taught in dominant approaches to journalism.⁸¹ This bodes well for the multicultural, inclusive and egalitarian future of Myanmar and its media that the women keynote panelists are working to create.

References

- Al-Ghazzi, O. (2021). ‘Forced to report’: Affective proximity and the perils of local reporting on Syria. *Journalism*. <https://doi.org/10.1177/1464884920984874>
- Allott, A. (1993). *Inked Over, Ripped Out: Burmese Storytellers and the Censors*. PEN American Center. <https://www.burmalibrary.org/sites/burmalibrary.org/files/obl/docs/INKED-OVER.doc>
- Allott, A. (1994). “Burmese Ways”. *Index on Censorship*, 23(3), 87-105.
- Ashraf, S. (2022). *The dark side of news fixing: The culture and political economy of global media in Pakistan and Afghanistan*. Anthem Press.
- Atton, C., & Hamilton, J. F. (2008). *Alternative Journalism*. Sage.
- Aye Min Thant. (2021, April 13). “Every Journalist’s Worst Nightmare”: CNN’s Myanmar Misadventure. *New Naratif*. <https://newnaratif.com/every-journalists-worst-nightmare-cnns-myanmar-misadventure/>
- Babu. (2021, October 7). *Would like to collect recent “bad” articles ...* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/babuhtwe/status/1446156537983078402>
- Baleria, G. (2020, September 11). It’s time for journalism educators to rethink ‘objectivity’ and teach more about context. *Poynter*. <https://www.poynter.org/educators-students/2020/its-time-for-journalism-educators-to-rethink-objectivity-and-teach-more-about-context/>

⁸¹ Hackett & Gurleyen, 2015, pp. 62-63.

- Banki, S., & Seng Ing, J. (2019). Precarity and risk in Myanmar's media: A longitudinal analysis of natural disaster coverage by The Irrawaddy. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 177-200). ISEAS.
- Blussé, J. (2012). *The Fixer's Place in the Field: The Role of Fixers in Foreign News Reporting from China* [Unpublished master's dissertation]. University of Amsterdam.
- Brooten, L. (2003). *Global Communications, Local Conceptions: Human Rights and the Politics of Communication among the Burmese Opposition-in-exile* [Unpublished doctoral dissertation]. Ohio University.
- Brooten, L. (2006). Political Violence and Journalism in a Multi-ethnic State: A Case Study of Burma (Myanmar). *Journal of Communication Inquiry*, 30(4), 354-373. <https://doi.org/10.1177/0196859906290841>
- Brooten, L. (2022). Power grab in a pandemic: Media, lawfare and policy in Myanmar. *Journal of Digital Media & Policy*, 13(1), 9-24. https://doi.org/10.1386/jdmp_00087_1
- Brooten, L., McElhone, J., & Venkiteswaran, G. (Eds.). (2019a). *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change*. ISEAS.
- Brooten, L., McElhone, J., & Venkiteswaran, G. (2019b). Introduction: Myanmar media historically and the challenges of transition. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 1-56). ISEAS.
- Brooten, L., & Swan Ye Htut. (2022, November 2-4). *Burma's Decolonizing Moment? Growing challenges to colonial structures and narratives* [Paper presentation]. The 2nd AlterSEA Conference. Bangkok, Thailand. <https://altersea.hypotheses.org/schedule-2>
- Brooten, L., & Verbruggen, Y. (2017). Producing the News: Reporting on Myanmar's Rohingya Crisis. *Journal of Contemporary Asia*, 47(3), 440-460. <http://dx.doi.org/10.1080/00472336.2017.1303078>

- Burma's Media Landscape through the Years. (2016, May 4). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/burmas-media-landscape-through-the-years.html>
- Chu May Paing, & Than Toe Aung. (2021, August 14). Talking Back To white "Burma Experts." *Agitate Journal*. <https://agitatejournal.org/talking-back-to-white-burma-experts-by-chu-may-paing-and-than-toe-aung/>
- Cohen, N. (2016). Cultural Work as a Site of Struggle: Freelancers and Exploitation. In C. Fuchs, & V. Mosco (Eds.), *Marx and the Political Economy of the Media* (pp. 36-64). Koninklijke Brill.
- Committee to Protect Journalists. (2015). *10 Most Censored Countries*. <https://cpj.org/2015/04/10-most-censored-countries.php>
- Couldry, N., & Curran, J. (2003). The Paradox of Media Power. In N. Couldry, & J. Curran (Eds.), *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World* (pp. 3-15). Rowman & Littlefield.
- Crete-Nishihata, M., & Tsui, L. (2021). "The truth of what's happening" How Tibetan exile media develop and maintain journalistic authority. *Journalism*. <https://doi.org/10.1177/14648849211044899>
- Crouch, E. (2016, January 19). Myanmar Was Off the Grid for Decades – Now it's Catching Up Fast. *Techinasia*. <https://www.techinasia.com/myanmar-internet-revolution-startups>
- De, S. (2013). Marginal Whites and the Great Uprising: A Case Study of the Bengal Presidency. In A. Major, & C. Bates (Eds.), *Mutiny at the Margins: New Perspectives on the Indian Uprising of 1857, vol. 2, Britain and the Indian Uprising* (pp. 165-181). Sage.
- Downing, J. D. H. (2001). *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements*. Sage.
- Fink, C. (2001). *Living Silence: Burma under Military Rule*. Zed Books.
- Forde, S. (2015). Politics, participation and the people: Alternative journalism around the world. In C. Atton (Ed.), *The Routledge Companion to Alternative and Community Media* (pp. 291-300). Routledge. <https://doi.org/10.4324/97813157172>

- Free Expression Myanmar. (2020, November 4). *Illegitimate Internet Shutdown Extended Beyond Elections*. <https://freeexpressionmyanmar.org/illegitimate-internet-shutdown-extended-beyond-elections/>
- Guyon, R. (1992). Violent Repression in Burma: Human Rights and the Global Response. *Pacific Law Journal*, 10(2), 410-459. <https://escholarship.org/content/qt05k6p059/qt05k6p059.pdf>
- Hackett, R. & Gurleyen, P. (2015). Beyond the binaries? Alternative media and objective journalism. In C. Atton. (Ed.), (2015). *The Routledge Companion to Alternative and Community Media* (pp. 54-65). New York: Routledge.
- Hamilton, J. (2009). *Journalism's Roving Eye: A History of American Foreign Reporting*. LSU Press.
- Heijmans, P. (2017, July 11). The Unprecedented Explosion of Smartphones in Myanmar. *Bloomberg Businessweek*. <https://www.bloomberg.com/news/features/2017-07-10/the-unprecedented-explosion-of-smartphones-in-myanmar>
- Htusan, E. (2019). *Burma's Broken Promise* [Public talk]. Oslo Freedom Forum 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=AXjtzMU7CT0>
- IFJ Asia Pacific. (2022, December 1). *Myanmar Journalists - Anti-Wage Theft Campaign - Video 1* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=qJhBfQly8CM>
- Iskandar, A., & el-Nawawy, M. (2004). Al Jazeera and war coverage in Iraq: The media's quest for contextual objectivity. In S. Allan, & B. Zelizer (Eds.), *Reporting War: Journalism in War-time* (pp. 315-332). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203497562>
- Jasper, J. (1997). *The Art of Moral Protest: Culture, Biography, and Creativity in Social Movements*. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/A/bo3629802.html>
- Joas, H. (1996). *The Creativity of Action*. Polity Press.
- Kironska, K., & Ni Ni Peng. (2021). How state-run media shape perceptions: an analysis of the projection of the Rohingya in the Global New Light of Myanmar. *South East Asia*

- Research*, 29(1), 16-31. <https://doi.org/10.1080/0967828X.2020.1850178>
- Kotisova, J. (2019). The elephant in the newsroom: Current research on journalism and emotion. *Sociology Compass*, 13(5), e12677. <https://doi.org/10.1111/soc4.12677>
- Kraidy, M. (2016). Revolutionary Creative Labor. In M. Curtin, & K. Sanson, (Eds.), *Precarious Creativity: Global Media, Local Labor* (pp. 231-240). University of California Press. <https://doi.org/10.1525/luminos.10>
- Kumar, M. (2014). *Media in an Authoritarian State: A Study of Myanmar*. Atlantic.
- Kunnawong, S. (2022). Myanmar Journalists Keep the News Alive. *Fortify Rights*. <https://www.fortifyrights.org/mya-inv-pro-2022-11-02/>
- Larkin, E. (2003). The Self-Conscious Censor: Censorship in Burma under the British, 1900–1939. *Journal of Burma Studies*, 3, 64–101.
- Lee, R. (2019). Extreme Speech in Myanmar: The Role of State Media in the Rohingya Forced Migration Crisis. *International Journal of Communication*, 13, 3203–3224.
- Leehey, J. (1997). Message in a Bottle: A Gallery of Social/Political Cartoons from Burma. *Southeast Asian Journal of Social Science*, 25(1), 151–166.
- Linn, K. (2022, May 30). *Let me tell you #Myanmar story ...* [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/Kevin_linn/status/1531316016772415492?t=StvLHLJmoT4X7oBWiv0tiA&s=03
- Lintner, B. (1989). *Outrage: Burma's Struggle for Democracy*. Review Publishing.
- Lintner, B. (2001). Burma: Denial of Access. In S. Coronel (Ed.), *The Right to Know: Access to Information in Southeast Asia*. Philippine Center for Investigative Journalism.
- McElhone, J. M. (2019). The metamorphosis of media in Myanmar's ethnic states. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 210-228). ISEAS.
- McElhone, J. M. (2022). *Media Assistance in Burma's Reform Decade*. Center for Media Assistance and National Endowment for

- Democracy. https://www.cima.ned.org/wp-content/uploads/2022/10/CIMA_Burma-Working-Paper_web-150ppi.pdf
- McElhone, J. M. & L. Brooten. (2019). *Whispered Support: Two Decades of International Aid for Independent Journalism and Free Expression*. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 95-130). ISEAS.
- Media Development Investment Fund. (2022, November 4). *The Business of Independent Media in Post-Coup Myanmar*. <https://www.mdif.org/media-business-post-coup/>
- Murrell, C. (2015). *Foreign Correspondents and International News-gathering: The Role of Fixers*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315848471>
- Myanmar Institute for Democracy. (2017, October 12). *Interim Report – Summary of Media Coverage on Rakhine Conflict and Recommendations*. <https://view.publitas.com/mid/report-eng/page/1>
- Myanmar Rohingya: What you need to know about the crisis. (2020, January 23). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-41566561>
- Nan Oo Nway. (2022, April 18). Bamar People’s Liberation Army receives support of major rebel groups on one-year anniversary. *Myanmar Now*. <https://myanmar-now.org/en/news/bamar-peoples-liberation-army-receives-support-of-major-rebel-groups-on-one-year-anniversary>
- Nwe Nwe Aye. (2012). Role of the Media in Myanmar: Can It Be a Watchdog for Corruption? In N. Cheeseman, M. Skidmore, & T. Wilson (Eds.), *Myanmar’s Transition: Opening, Obstacles, and Opportunities* (pp. 186–203). ISEAS.
- Rentschler, C. A. (2010). Trauma training and the reparative work of journalism. *Cultural Studies*, 24(4), 447-477. <https://doi.org/10.1080/09502380903215275>
- Ristow, B. (2011). *Independent Media in Exile*. Center for Independent Media Assistance. <https://www.cima.ned.org/publication/independent-media-in-exile/>
- San San May. (2016, December). Early Newspapers in Burma. *Southeast Asia Library Group Newsletter*, 48. <http://www.sealg.org/pdf/newsletter2016.pdf>

- Santoso, T. (2022). *Independent media's struggle to survive in Myanmar*. Media Development Investment Fund. <https://www.mdif.org/independent-medias-struggle-to-survive-in-myanmar/>
- Shoon Naing, & McPherson, P. (2018, December 1). Lost Idol: New Wave of Myanmar Youth Activists Look Beyond Suu Kyi. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/myanmar-activists/feature-lost-idol-new-wave-of-myanmar-youth-activists-look-beyond-suu-kyi-idINL4N1Y42KZ>
- Smith, C., & McKinlay, A. (2009). Creative Industries and Labor Process Analysis. In A. McKinlay, & C. Smith, (Eds.), *Creative Labor: Working in the Creative Industries* (pp. 3–28). Palgrave Macmillan.
- Smith, M. (1991). *State of Fear: Censorship in Burma (Myanmar)*. ARTICLE 19. <https://documents.pub/document/state-of-fear-censorship-in-burma.html>
- Tatomir, B., de Angelis, E., & Sadouskaya-Komlac, M. (2020). *Syrian Independent Exile Media* [Briefing paper]. International Media Support. <https://www.mediasupport.org/publication/syrian-independent-exile-media/>
- Tharaphi Than. (2021, November 20). Commentary: Why Does Area Studies Need Decolonization?. *Critical Asian Studies*. <https://criticalasianstudies.org/commentary/2021/11/20/commentary-tharaphi-than-why-does-area-studies-need-decolonization>
- The PDFs marching to their own tune. (2022, July 13). *Frontier Myanmar*. www.frontiermyanmar.net/en/the-pdfs-marching-to-their-own-tune/
- The Myanmar People's Desire: Min Aung Hlaing Must Hang. (2022, August 1). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/editorial/the-myanmar-peoples-desire-min-aung-hlaing-must-hang.html>
- Thin Lei Win. (2021, April 6). *Many people more eloquent than me...* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/thinink/status/1379478114011602955>
- Trautwein, C. (2015, November 20). Myanmar Named Fourth-fastest-growing Mobile Market in the World by Ericsson. *Myanmar Times*. <http://www.mmmtimes.com/index.php/>

- business/technology/17727-myanmar-named-fourth-fast
est-growing-mobile-market-in-the-world-by-ericsson.html
- U Thaung. (1995). *A Journalist, a General and an Army in Burma*. White Lotus.
- UN Refugees. (2022, July 13). *Rohingya Refugee Crisis Explained*. <https://www.unrefugees.org/news/rohingya-refugee-crisis-explained/>
- UNOHCHR. (2022a). *UN expert calls for action against Myanmar military on anniversary of atrocities against Rohingya*. www.ohchr.org/en/press-releases/2022/08/un-expert-calls-action-against-myanmar-military-anniversary-atrocities
- UNOHCHR. (2022b). *Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar*. www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/myanmar-ffm/index
- Usher, N. (2019). Putting “place” in the center of journalism research: A way forward to understand challenges to trust and knowledge in news. *Journalism & Communication Monographs*, 21, 84–146.
- Wade, F. (2017). *Myanmar’s Enemy Within: Buddhist Violence and the Making of a Muslim “Other.”* Zed Books.
- Wahl-Jorgensen, K. (2019). Challenging presentism in journalism studies. *Journalism*, 20(5), 670–678.
- Zelizer, B. (2007). On “having been there”: “Eyewitnessing” as a journalistic key word. *Critical Studies in Media Communication*, 24(5), 408–428.

အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းမီဒီယာလောက
ခယောင်းလမ်းကို ဖြတ်ကျော်ခြင်း - မြန်မာ့မျိုးဆက်သစ်
သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိမှုနှင့်
မရေရာလှသော လုပ်အား

လီဆာ ဘရူထန် နှင့် ဂျိန်း မဒလင် မက်လ်ဟုန်

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤဆောင်းပါးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အလွန်ဆိုးဝါးလှသော စစ်အာဏာသိမ်းမှုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ချင်းမိုင်မြို့၌ ကျင်းပခဲ့သော Myanmar Media Update ဆွေးနွေးပွဲ၏ အဓိကစကားပိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည့် မြန်မာလူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်တို့အပေါ် အလေးပေးရေးသားပြုစုထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာသမားများသည် မရေရာမှု အတိုင်းအတာ အသီးသီးရှိသည့်ကြားထဲကနေ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုနှင့် တော်လှန်ရေးဆန်မှု နှစ်ရပ်စလုံးပေါင်းစပ်ထားသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ မရောရာလှကာ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသည့်လုပ်အား ဟူသော တမူထူးခြားသည့် လုပ်ငန်းသဘောမျိုးကို လုပ်ဆောင်နေကြောင်း ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော လူငယ်သတင်း မီဒီယာသမားများ၏ အတွေ့အကြုံများက ဖော်ပြနေပေသည်။ ထို့အပြင် အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေများတွင် သတင်းစာပညာ၏ ‘ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု’ ကို အကဲဖြတ်ရာတွင် အဖြစ်အပျက်များအပေါ် စိတ်ခံစားမှုကင်းရမည် (lens of distance) ဟူသော အမြင်ရှုထောင့်မှ ချဉ်းကပ်ခြင်းထက် သတင်းမီဒီယာသမားများသည်လည်း အကြမ်းဖက်မှု၏ အကျိုးဆက်များနှင့်အတူ ၎င်းအကျိုးဆက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်ခံစားမှုတို့နှင့်လည်း ရင်းနှီးထိစပ်မှုရှိသည်ကို အသိအမှတ်ပြုရန် အရေးကြီးကြောင်း ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများက ဖော်ပြနေပေသည်။

နိဒါန်း

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌^၁ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားတစ်ဦးသည် သူ၏ အိမ်နှင့်ကားကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရသော်လည်း သတင်းစာပညာအလုပ်ကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ဦးမှာ သူ၏ ဧည့်ခန်းကနေ သတင်းများရေးသား၍ သူ၏မီဒီယာလုပ်ငန်းကို ပံ့ပိုးဖို့ရန်အတွက် မီးဖိုချောင်ထဲဝင်ကာ အစားအသောက်များ ချက်ပြုတ်၍ ဈေးရောင်းရပေသည်။ တတိယတစ်ဦးမှာမူ သူ၏မီဒီယာလုပ်ငန်း ဆက်လက် ရပ်တည်နိုင်ရန်အတွက် သူ၏လက်ထပ်လက်စွပ်ကို ရောင်းချခဲ့ရပြီး နယ်စပ်ရွာလေးတစ်ရွာသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ ထို့ နောက် ထိုရွာကို စစ်တပ်က ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည့်အတွက် သူ၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တစ်ဦးကျဆုံးခဲ့ ရသည်ကို မျက်မြင်တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်။ ဤအဖြစ်အပျက်များသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ချင်းမိုင်မြို့၌ ကျင်းပခဲ့သော Myanmar Media Up-date ဆွေးနွေးပွဲတွင် တက်ရောက်ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သည့် လူငယ်မျိုးဆက်သစ် သတင်းမီဒီယာသမားများ ပြန်လည်ပြောဆိုဝေမျှသော အဖြစ်အပျက်များထဲမှ စိတ်ထိခိုက်ဖွယ်ကောင်းသော သာဓကဖြစ်ရပ်အချို့ မျှသာဖြစ်သည်။

၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများအရ မြန်မာသတင်းမီဒီယာသမားများသည် ၎င်းတို့၏ ပညာရှင်ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နာ၍ လွန်စွာပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေတို့နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နေရသကဲ့သို့ တစ်ဖက်တွင်လည်း ကျည်ဆံများအကြား ရှောင်တိမ်းရခြင်း၊ ထွက်ပြေးပုန်းအောင်းရခြင်း၊ အဝတ်တစ်ထည် ကိုယ်တစ်ခုနှင့် နေထိုင်လုပ်ကိုင်ရခြင်း၊

^၁ ဤဆောင်းပါးတွင် ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီကာလအတွက် Burma ဟု ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းနောက်ပိုင်းကာလအတွက် Myanmar ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်း သွားပါမည်။ အခြားစာရေးသူများ၏ စာတမ်းများကို တိုက်ရိုက်ကိုးကားရာတွင် လည်း ကောင်း၊ အကျဉ်းချုပ်ရေးသားရာတွင် လည်းကောင်း ၎င်းတို့ရွေးချယ်ထားသော နည်း လမ်းအတိုင်း ရွေးချယ်အသုံးပြုပါမည်။ ဤကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ သုံးသပ်ချက်များကို Brooten et al., 2019a, pp. xvii-xix တွင် ဆက်လက်ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

သေကြေထိခိုက်ပျက်စီးမှုနှင့် ဆုံးရှုံးမှုတို့အပေါ် တုံ့ပြန်ရခြင်းနှင့် ဘဝအသစ်၊ သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းအသစ်များ တည်ထောင်ရခြင်းတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်နေကြရကြောင်းကို တွေ့ရပေသည်။ အာဏာသိမ်းမှုနှင့်အတူ နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူတိုင်းအတွက် အလွန်အလွန်ကြီးမားသော ရုတ်တရက်ပြောင်းလဲမှုများအပေါ် ၎င်းတို့၏ တုံ့ပြန်မှုပုံစံက အခြားသော လုပ်ငန်းခွင်တွင်း တီထွင်ဖန်တီးမှုပုံစံများထက် ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုကို တုံ့ပြန် ရသော တီထွင်ဖန်တီးမှုပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းသည် “လူ့ကိုယ်ခန္ဓာနှင့် ပို၍နက်ရှိုင်းရင်းနှီးသော ရစ်ပတ်မှု” ရှိသည့် မဟာဗျူဟာကျသော “ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များထဲမှနေ၍ ဖြစ်မြောက်အောင်လုပ်ဆောင်ရသော လုပ်ငန်းစဉ်” တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။²

သတင်းမီဒီယာသမားများသည် စစ်အာဏာရှင်တော်လှန်ရေးတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ကြည့်ပါက စစ်တပ်၏ ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာ အုပ်ချုပ်မှုအောက်၌ ဖန်တီးတည်ဆောက်ခဲ့သော ကမ္ဘာနှင့်မတူသည့် ကမ္ဘာသစ်တစ်ရပ်အား ဖန်တီးလိုကြသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတံခါးဖွင့်သည့် (၂၀၁၁ - ၂၀၂၁) ဆယ်စုနှစ် ကာလအတွင်းတွင် လွတ်လပ်ခြင်း၏ အရသာကို ထိတွေ့ခံစားခဲ့ရသော ကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် Kraidy သုံးနှုန်းသော တော်လှန်ရေးဆန်၍ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသည့် လုပ်အား ကို ဆောင်ရွက်ကြသော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ “လူသားခံစားချက်များနှင့် ဆန္ဒများ ထုတ်ဖော်ပြသခြင်း” ဟူသော ပင်ကိုလက္ခဏာ၏ သာဓကများဖြစ်သည်။³ တော်လှန်ရေးဆန်၍ တီထွင် ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသည့် လုပ်အား ဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် စက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသည့် လုပ်အား ဟူသောအသုံးအနှုန်းနှင့် မတူညီကြောင်း ၎င်းက ဖော်ပြသည်။ တီထွင်ဖန်တီးမှုဟူသည်မှာ အနုပညာဆိုင်ရာ ဖန်တီးမှုမျှသာမဟုတ်ဘဲ လူသားအားလုံး၏ လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ ကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ ဆိုးသည်ဖြစ်စေ ပင်ကိုအားဖြင့် တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသည်ဟူသော အယူအဆကို အခြေခံကာ ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။⁴

² Kraidy, 2016, pp. 233-234.

³ Kraidy, 2016.

⁴ Joas, 1996.

ဤဆောင်းပါးတွင် Myanmar Media Update ဆွေးနွေးပွဲ၏ အဓိက စကားပိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော မြန်မာသတင်းမီဒီယာသမားများအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာသမားများအနေဖြင့် မရေရာမှု အတိုင်းအတာ အသီးသီးရှိသည့်ကြားကနေ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုနှင့် တော်လှန်ရေးဆန်မှုနှစ်ရပ်စလုံး ပေါင်းစပ်ထားကာ တမူထူးခြား၍ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသော လုပ်အားတို့အား⁵ မည်သို့မည်ပုံဆောင်ရွက်ကြသည်ကို လေ့လာဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ယင်းကို ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ မရောရာလှကာ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသည့် လုပ်အားဟူ၍ သုံးနှုန်းသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ရှိရင်းစွဲသုတေသနစာပေများတွင် ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုနှင့်အတူ ပြည်ပြေးအခြေအနေ၌ ရုန်းကန်လုပ်ကိုင်ရသော သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ လုပ်အားတို့နှင့် ပတ်သက်၍ လုံလုံလောက်လောက် လေ့လာထားခြင်း မရှိသည်ဖြစ်ရာ ဤသုတေသနက ယင်းဟာကွက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ လက်ရှိအာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် သတင်းစာပညာနှင့် မီဒီယာတို့အပေါ် ချဉ်းကပ်မှုပုံစံသည် လွန်လေပြီးသော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ပြည်ပသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသော ၈၈ မျိုးဆက်လူငယ်များ၏ အမြင် သဘောထားများ၊ အတွေ့အကြုံတို့နှင့် မည်သို့မည်မျှ သိသိသာသာ ကွဲပြား ခြားနားမှုရှိသည်ကို ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်သည်။ ၈၈ မျိုးဆက်တက်ကြွလှုပ်ရှား သူများအပြားသည် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်းတွင် အရွယ်အစား ပိုမိုကြီးမား၍ လူသိများသော အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းမီဒီယာဌာနသုံးခုကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ကာ ယနေ့အချိန်ထိ နောက်ဆုံးရ မြန်မာ့သတင်းများကို

⁵ “တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသော လုပ်အား” ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများကို ဖော်ပြရာတွင် သုံးလေ့ရှိသော်လည်း မိမိတို့၏ ချဉ်းကပ်ပုံမှာ Smith & McKinlay (2009) တို့၏ ချဉ်းကပ်ပုံနှင့် တူညီသည်။ ၎င်းတို့၏ အဆိုအရ သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ လုပ်အားအတွေ့အကြုံများသည် “အစဉ်အလာ၊ အလေ့အထ၊ တန်ဖိုးထားမှုများစုစည်းခြင်းဖြစ်စဉ်၏ ရလဒ်များဖြစ်၍ ... [နှင့်] အလွတ်တမ်းစာရေးသူများ၏ လုပ်အားအတွေ့အကြုံများမှာမူ ၎င်းတို့လုပ်ကိုင်နေသော လုပ်ငန်းနယ်ပယ်၏ ဆင်ခြင်တွေးခေါ်မှုပုံစံမှ တိုက်ရိုက် ဖြစ်ထွန်းလာခြင်းဖြစ်သည် (as cited in Cohen, 2016, p. 3)။

ကမ္ဘာတစ်လွှားသို့ ပြန့်ဝေပေးနေဆဲဖြစ်သည်။^၆ ဤဆောင်းပါးသည် စကားပိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော မြန်မာလူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားတို့၏ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ချက်ချင်းလက်ငင်းတွေ့ကြုံခဲ့ရသော အတွေ့အကြုံများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်တို့အပေါ် ဦးတည်ဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် မမျှော်လင့်ခဲ့သော အကျပ်အတည်းနှင့် ရင်ဆိုင်ရသောအခါတွင် မရေရာလှ၍ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသော လုပ်အားတို့အား မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သော အကြောင်းအရာတို့ကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

မြန်မာ့နွေဦးတော်လှန်ရေး၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော အာဏာရှင်ခုခံတော်လှန်ရေး၊ လူထုအာဏာဖီဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု (CDM) နှင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအစုအဖွဲ့များနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းမီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဆွေးနွေးကြရာတွင် မျိုးဆက်ဟောင်း သတင်းမီဒီယာသမားများကိုသာ အလေးပေးလေ့ရှိတတ်ကြသည်။ မျိုးဆက် သစ်သတင်းမီဒီယာသမားတို့၏ အသံများကို ကြားရလေ့မရှိပေ။ ၎င်းတို့သည် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်ချိန်မှသာ သတင်းမီဒီယာလောကထဲသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ရာ ဝါရင့်သတင်းမီဒီယာသမားများကဲ့သို့ ရာစုနှစ်တစ်ဝက်နီးပါးကြာသော စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်က ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုရှိသည့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများနှင့် ပြည်ပြေးအခြေအနေအမျိုးမျိုးတို့ကို တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရခြင်းမရှိပါ။ မကြာသေးမီက အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းမှာတော့ ယင်းနဖူးတွေ့ဒူးတွေ့အခြေအနေက လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများအတွက် အတွေ့အကြုံအသစ်များ ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ ဤလူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အတွေ့အကြုံသည်

^၆ Democratic Voice of Burma (နောက်ပိုင်းတွင် the DVB Multimedia Group ဟု အမည်ပြောင်းခဲ့သည်)၊ Mizzima နှင့် The Irrawaddy သတင်းဌာနတို့သည် နယ်စပ်ဒေသများသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသော ဗမာလူမျိုးအများစုပါဝင်သည့် ၈၈ မျိုးဆက်ကျောင်းသားလူငယ်တို့ တည်ထောင်ခဲ့သော လူသိအများဆုံးဖြစ်သည့် သတင်းမီဒီယာဌာနများထဲမှ အချို့ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အားလုံးသည် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်ချိန်တွင် ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လည်ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီလ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်မှာတော့ ပြည်ပသို့ ပြန်လည်ထွက်ပြေးပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသည် (McElhone & Brooten, 2019)။

ပဋိပက္ခဒေသအခြေပြု သတင်းစာပညာဆိုင်ရာ သုတေသနစာပေများတွင် လေ့လာဆွေးနွေးလေ့ရှိသော သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အတွေ့အကြုံတို့နှင့် မည်သို့မည်ပုံကွာခြားသည်ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုပြုလုပ်ရန်လည်း ဤစကားဝိုင်းက မိမိတို့ကို လှုံ့ဆော်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မျိုးဆက်ဟောင်းနှင့် မျိုးဆက်သစ်သတင်းမီဒီယာသမားနှစ်မျိုးစလုံး၏ ဖြစ်ရပ်တွင် Al-Ghazzi ၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးထိစပ်မှု (affective proximity) အယူအဆက သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အတွေးအမြင်များကို သိရှိနားလည်စေသည်။⁷ ဤအယူအဆအရ အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေတွင် သတင်းစာပညာ၏ ‘ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု’ ကို အကဲဖြတ်သောအခါ အစီရင်ခံသည့် အဖြစ်အပျက်များအပေါ် စိတ်ခံစားမှု ကင်းရမည် ဟူသော ရှုထောင့်မှ ချဉ်းကပ်ခြင်းထက် သတင်းမီဒီယာသမားများသည်လည်း အကြမ်းဖက်မှု၏ အကျိုးဆက်များနှင့် ၎င်းအကျိုးဆက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်ခံစားမှုတို့နှင့်လည်း ရင်းနှီးထိစပ်မှုရှိသည်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အဖြစ်အပျက်များအပေါ် စိတ်ခံစားမှုကင်းရမည်ဟူသော အမြင်ရှုထောင့်သည် နိုင်ငံတကာ သတင်းတင်ဆက်မှုများတွင်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့သတင်းစာပညာရပ်ဆိုင်ရာ စာပေများတွင်လည်းကောင်း လွှမ်းမိုးထားဆဲဖြစ်သည်။ ယင်းနှစ်ခုစလုံးကို ပုံဖော်ရာတွင် တိုင်းတစ်ပါးသားသတင်းထောက်တို့က ၎င်းတို့နှင့် အလွန်အလှမ်းဝေး၍ အကျွမ်းတဝင်မရှိသော အခြေအနေတွင် ၎င်းတို့၏ အမြင်ရှုထောင့်များကို အခြေခံ၍သာ ပုံဖော်ထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။⁸

စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော သတင်းမီဒီယာသမားငါးဦးတို့သည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံနှင့် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် မြန်မာသတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ဖြစ်ခဲ့ကြပုံ၊ ၎င်းတို့၏ အလုပ်အကိုင်အပေါ် အာဏာသိမ်းမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု၊ တိုင်းပြည်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးတွင် သတင်းမီဒီယာသမားများအနေဖြင့် မည်သို့သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေကြပုံနှင့် ၎င်းတို့၏

⁷ Al-Ghazzi, 2021.

⁸ Al-Ghazzi, 2021; Blussé, 2012; Hamilton, 2009; Murrell, 2015.

စိတ်ကူးစိတ်သန်းထဲက ပြန်လည်ပုံဖော်ထားသော မြန်မာနိုင်ငံထဲက
 ၎င်းတို့တည်ဆောက်ချင်သော သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍပုံစံတို့ကို
 ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့သည် ဤစကားဝိုင်းကို စီစဉ်သူနှင့်
 မော်ဒရိတ်တာများဖြစ်သည့်အလျောက် ၎င်းတို့၏ အဖြစ်အပျက်များကို
 နားထောင်ရခြင်းက မိမိတို့အတွက် အထူးအခွင့်အရေးပင်ဖြစ်သည်။
 ထိုအဖြစ်အပျက်များကို ပြန်လည်ရေးသားပြုစုရန်နှင့်
 အချို့အကြောင်းအရာများတွင် ၎င်းတို့၏ ပြောစကားများကို
 တိုက်ရိုက်ကိုးကားနိုင်ရန်လည်း မိမိတို့အား ခွင့်ပြုပေးခဲ့ကြသည်။^၉
 အာဏာသိမ်းမှုနှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်တုံ့ပြန်ဖို့
 လိုအပ်လာသည့်အတွက် ၎င်းတို့၏
 တစ်ကိုယ်ရည်အသက်ရှင်သန်ရေးနည်းလမ်းများနှင့် အလုပ်အကိုင်တို့ကို
 ပြန်လည်သုံးသပ်ခဲ့ရသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်နေရင်းနှင့်ပင် ၎င်းတို့သည်
 ခေါင်းဆောင်များအဖြစ်လည်းကောင်း၊ တွေးခေါ်သုံးသပ်သူများ
 အဖြစ်လည်းကောင်း ကြီးထွားရင့်ကျက်လာကြကာ အပြောင်းအလဲကို
 ပုံဖော်ရန်၊ ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် တောင်းဆိုရန်အတွက် ၎င်းတို့၏
 စွမ်းရည်များကို စုပေါင်းအင်အားအဖြစ် စုစည်းခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ဘဝတွင်
 နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အနှောင့်အယှက်များနှင့် တွေ့ကြုံရပြီး
 လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများအဖြစ် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသော်လည်း
 ၎င်းတို့၏ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတို့ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့တွင်
 ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်သော သတင်းစာပညာနှင့် လွတ်လပ်စွာ
 ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကို ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် ပြင်းထန်သော
 ယုံကြည်ချက်နှင့် သံန္နိဋ္ဌာန်များရှိသည်မှာ သိသာထင်ရှားနေပေသည်။
 ထို့အပြင် ပိုမိုကောင်းမွန်သော တစ်စုံတစ်ရာကို တည်ဆောက်လိုပြီး
 ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ မီဒီယာဖိနှိပ်မှုသမိုင်းကို ကျော်လွှားလိုသော ဆန္ဒရှိခြင်းကြောင့်

^၉ Myanmar Media Update ဆွေးနွေးပွဲကို Chatham House စည်းမျဉ်းနှင့်အညီ
 ကျင်းပခဲ့သည်။ ဤဆောင်းပါး၌ ကိုးကားထားသော ပါဝင်သူများ၏
 တိုက်ရိုက်ပြောစကားများကို ဤဆွေးနွေးပွဲမှသော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ်
 အခြားသော တွေ့ဆုံမှုများမှ သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်
 ကောက်နုတ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ် သည်။

၎င်းတို့၏ သတင်းမီဒီယာအလုပ်များကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ရန်အတွက် သံန္နိဋ္ဌာန်ချထားကြသည်ကိုလည်း တွေ့နိုင်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဝရုန်းသုန်းကား သတင်းမီဒီယာသမိုင်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဝရုန်းသုန်းကား သတင်းမီဒီယာသမိုင်းနောက်ခံကို လေ့လာခြင်းဖြင့် လက်ရှိ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍကို နားလည်နိုင်ပေမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတင်းမီဒီယာသမိုင်းသည် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်မှုအောက်နှင့် လွတ်လပ်ရေးရရှိသော ၁၉၄၈ ခုနှစ်တို့တွင် အစပြုခဲ့ပြီး စစ်တပ်၏ ရာစုနှစ်တစ်ဝက်အကြာ အုပ်ချုပ်မှုကာလအထိလည်းကောင်း၊ ထို့နောက် လွန်စွာချီးကျူးဖွယ်ကောင်းသော ဆယ်စုနှစ်ကြာ ‘နိုင်ငံတံခါးဖွင့်သည့်’ ကာလနှင့် ထိုကာလ ရုတ်ခြည်းအဆုံးသတ်သွားသော ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ လ ၁ ရက်နေ့ကာလအထိဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှကိုလိုနီတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစောဆုံးသော သတင်းမီဒီယာတိုက်ကို ၁၈၄၂ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ယင်းနောက် ၁၈၅၇ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးသော ဆင်ဆာဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။¹⁰ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်အတွက် အခိုင်အမာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူဖြစ်သော မင်းတုန်းမင်းက ၁၈၇၃ ခုနှစ်တွင် တိုင်းရင်းသား သတင်းစာတိုက်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သည်။¹¹ ၁၉၂၀ နှင့် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်ကာလများတွင် အမျိုးသားလွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုတို့က မြန်မာသတင်းမီဒီယာကို ရယ်ဒီကယ် (radical) ဆန်လာစေ ခဲ့ပြီး¹² မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးသော ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်မူ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးနောက်ပိုင်း တိုတောင်းသည့် ကာလအပိုင်းအခြားတွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ စုံလင်ပြည့်ဝခဲ့ပြီး နေ့စဉ်သတင်းစာပေါင်း ၃၀ ကျော်ကို လည်ပတ်နေခဲ့ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတစ်ခွင် အတက်ကြွဆုံးသော မီဒီယာကဏ္ဍများရှိသည့် နိုင်ငံများထဲမှ

¹⁰ De, 2013; Larkin, 2003; U Thaung, 1995.

¹¹ Burma's Media, 2016; Lintner, 2001.

¹² Linter, 2001; San San May, 2016.

တစ်နိုင်ငံအဖြစ် ဂုဏ်သတင်းထုံသင်းခဲ့ပေသည်။¹³ တစ်ချိန်တည်းတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတို့ (EAOs) ထိန်းချုပ်သော နယ်စပ်ဒေသများတွင်လည်း တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် ရေးသားထုတ်ဝေသော ဂျာနယ်များပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။¹⁴ သို့ပေသည့် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်များတွင်မူ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်တို့ ခြိမ်းခြောက်ခံခဲ့ရပြီး ၁၉၆၂ တွင် ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းက အာဏာသိမ်းကာ နှစ် ၅၀ နီးပါးရှည်ကြာသော စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို အစပြုခဲ့လေသည်။

အာဏာသိမ်းပြီးနောက် တက်လာသော စစ်အစိုးရအသစ်က ရှိရင်းစွဲ သတင်းမီဒီယာဥပဒေများကို ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ ပုံနှိပ်သူများနှင့် ထုတ်ဝေသူများ မှတ်ပုံတင်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်း၍ တင်းကြပ်သော မီဒီယာဆင်ဆာစစ်ဖြတ်တောက်မှုတို့ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံပိုင် သတင်းစာနှစ်စောင်ကို ဖန်တီးထုတ်ဝေခြင်း၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများကို နိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ပုဂ္ဂလိက သတင်းစာများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းစာအယ်ဒီတာများအား ဖမ်းဆီးအကျဉ်းချခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေတော့သည်။¹⁵ ဆက်လက်ရပ်တည်နိုင်ခဲ့သော ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုအများစုမှာ ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်း၏ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၏ အဘော်များသာ ဖြစ်သည်ဟု အများက ယူဆထားကြသည်။¹⁶ ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်က “မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်” အရ “လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်” ကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်၍ နာမည်ပျက်စာရင်း၌ပါရှိသော စာရေးဆရာအများအပြားကိုလည်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့် ပိတ်ပင်တားမြစ်ခဲ့သည်။¹⁷ ရုပ်သံထုတ်လွှင့်ရေးမှာမူ နိုင်ငံပိုင်အဖြစ်သာ ဆက်လက်တည်ရှိနေခဲ့သည်။

ထို့နောက် ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းသားထုတို့ ဦးဆောင်သော ဆန္ဒပြ မှုများ တစ်နိုင်ငံလုံးအနှံ့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့လာပြီးနောက်မှာတော့

¹³ Allott, 1993; Leehey, 1997.

¹⁴ Smith, 1991.

¹⁵ Allott, 1993; Lintner, 2001; Smith, 1991.

¹⁶ Allott, 1994; Leehey, 1997; Smith, 1991.

¹⁷ Allott, 1993.

လွတ်လပ်ခွင့်တို့မှာ အချိန်ကာလအားဖြင့် တိုတောင်းသော်လည်း
ပိုမိုတိုးတက်လာခဲ့သည်။ ယင်းကို ဒီမိုကရေစီနွေဦးဟု လူသိများခဲ့ကြသည်။
ဒါဇင်နှင့်ချီသော ဆန်းစစ်ဝေဖန်ရေးသတင်းများ ရေးသားထုတ်ဝေသည့်
ပုဂ္ဂလိကပိုင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေး လုပ်ငန်းတို့မှာ မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပင်
ပေါ်ထွက်လာခဲ့ကြသည်။¹⁸ သို့သော်လည်း နောက်တစ်ကြိမ် အာဏာသိမ်းမှု
ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးနောက်မှာတော့ သတင်းဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားသော
နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့က အာဏာရယူခဲ့ပြန်သည်။
ထိုစစ်အစိုးရအသစ်က စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအမိန့်ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် တင်းကြပ်သော
ဆင်ဆာစစ်စစ်ဖြတ်တောက်မှုတို့ကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ဆန္ဒပြပွဲများနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်
သတင်းစာတို့ကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်း၊ သတင်းအယ်ဒီတာများ၊
သတင်းထောက်များနှင့် စာရေးဆရာများအား ဖမ်းဆီးအကျဉ်းချခြင်းတို့ကို
ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။¹⁹ ခန့်မှန်းခြေအရ လူပေါင်း ၃၀၀၀ ခန့်
သတ်ဖြတ်မှုခံခဲ့ရပြီး လူပေါင်း ၃၀၀၀ ခန့်မှာ အကျဉ်းချခံခဲ့ရသည်။ လူပေါင်း
၁၀,၀၀၀ ခန့်မှာ နယ်စပ်ဒေသတစ်လျှောက်ရှိ
တိုင်းရင်းသားထိန်းချုပ်နယ်မြေများသို့ လည်းကောင်း၊ ပြည်ပသို့လည်းကောင်း
ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။²⁰ ၎င်းတို့ထဲမှ အချို့မှာမူ မြန်မာနိုင်ငံ၏
ပထမဦးဆုံးသော ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာဌာနများကို
တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။

ထိုကာလတွင် မီဒီယာဖိနှိပ်မှုမှာ အင်မတန်ဆိုးဝါးခဲ့သော်လည်း မြန်မာ
ပြည်သူများသည် နိုင်ငံပိုင်သတင်းဌာနမဟုတ်သော သတင်းများအား
နားဆင်ကြည့်ရှုနိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေနိုင်ခဲ့သည်။ ဥပမာ - BBC၊
VOA နှင့် Radio Free Asia ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ အသံလွှင့်ဌာနများ၊²¹
ပြည်တွင်းထဲသို့ မှောင်ခိုဝင်ရောက်လာသော နိုင်ငံခြားသတင်းရုပ်သံ
ဗီဒီယိုတိပ်ခွေများ၊²² တိုင်းရင်းသားထိန်းချုပ်နယ်မြေရှိ
သတင်းမီဒီယာဌာနငယ်များ၏ သတင်းများနှင့် ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ပြည်ပသို့
ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသော ကျောင်းသားတို့ တည်ထောင်ခဲ့သည့်

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Guyon, 1992.

²¹ Fink, 2001; Lintner, 1989.

²² Smith, 1991.

ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာဌာနများ၏ ထုတ်လွှင့်မှု စသည်တို့ဖြစ်သည်။²³

ပြည်တွင်းတွင်မူ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များတွင် လစဉ်ထုတ်ဝေသော ပုဂ္ဂလိကပိုင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်းတို့ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်အတွက် အလင်္ကာနှင့် အထွေအထွေ အရေးအသားတို့ကို အသုံးပြုခဲ့ရသည်။ ယင်းတို့သည် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အပတ်စဉ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများနှင့် ၂၀၀၀ ပြည့် နှစ်အလယ်ပိုင်းက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အပတ်စဉ်သတင်းစာများ၏ ရှေ့ပြေးများ ဖြစ်ကြသည်။²⁴

စစ်အာဏာရှင်၏ ဒီမိုကရေစီလမ်းပြမြေပုံ (၇) ချက်အရ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော လွန်စွာချီးကျူးဖွယ်ရာ ဆယ်စုနှစ်ကြာ နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်သည့် ၂၀၁၁-၂၀၂၂ ကာလ (နောက်ဆုံးစစ်အစိုးရနှင့် လက်ရှိစစ်အစိုးရကြားကာလ) အစတွင် သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍမှာ သက်ဝင်လှုပ်ရှားမှုရှိခဲ့သော်လည်း လွန်စွာပင် ကန့်သတ်ခံခဲ့ရသည်။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင် အပတ်စဉ်နှင့် လစဉ်ထုတ်ဂျာနယ်နှင့် မဂ္ဂဇင်း ၂၀၀ ခန့်မှာ သတင်းများ၊ အားကစားနှင့် လူမှုနေထိုင်မှုပုံစံတို့ကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အများစုမှာ အဆင့်မြင့် စစ်တပ်အရာရှိများနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိကြသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ရေးသားထုတ်ဝေခြင်း မပြုမီတွင် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနှင့် လုံးထွေးသတ်ပုတ်ခဲ့ကြရသည်။²⁵ ရုပ်သံထုတ်လွှင့်ရေးကဏ္ဍကိုမူ စစ်တပ်ကကျောထောက်နောက်ခံပြုသော အစိုးရ၊ စစ်တပ်နှင့် ခရိုနီစီးပွားဖက်တို့က ထိန်းချုပ်ခဲ့ကြသည်။ ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍမှာ တိုးတက်မှုမရှိဘဲ တယ်လီဖုန်း ဆင်းမ်ကတ်များမှာလည်း အဆမတန် ဈေးကြီးသဖြင့် အင်တာနက်သုံးစွဲနိုင်သည့် လူဦးရေမှာ လူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ရှိခဲ့သည်။²⁶

၂၀၁၂ ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် စစ်တပ်က ကျောထောက်နောက်ခံပြုသော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP) ၏ အရပ်သားတစ်ပိုင်း အစိုးရက သတင်းမီဒီယာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်ကို

²³ Brooten, 2003; Smith, 1991.

²⁴ Brooten et al., 2019b.

²⁵ Nwe Nwe Aye, 2012.

²⁶ Crouch, 2016.

အဆိုတင်သွင်းခဲ့ရာ သတင်းမီဒီယာသမားများနှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအများအပြားက လက်ခံကြိုဆိုခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းမပြုမီ ဆင်ဆာစိစစ်ဖြတ်တောက်မှုစနစ်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး²⁷ ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍအပေါ် တင်းကြပ်မှုတို့ကို ဖြေလျှော့လိုက်ရာ²⁸ တယ်လီဖုန်းဆင်းကတ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် ဈေးသက်သက်သာသာ ဝယ်ယူနိုင်စေခဲ့သည်။ အနည်းဆုံးတော့ မြို့ပြဒေသများတွင် အင်တာနက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာတို့အပေါ် လက်လှမ်းမီနိုင်မှုက တစ်ဟုန်ထိုး မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ သတင်းမီဒီယာအေဂျင်စီများမှာလည်း ပြည်တွင်းတွင် ၎င်းတို့၏ ရုံးခန်းများကို ဖွင့်လှစ်လာကြသည်။ ပြည်ပရောက်သတင်း မီဒီယာအများစုသည်လည်း ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာကြသည်။ နိုင်ငံအနှံ့ရှိ ရှိရင်းစွဲသတင်းမီဒီယာဌာနများ တိုးပွားလာပြီး ပုဂ္ဂလိကပိုင် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာဌာနအသစ်များကိုလည်း မြန်မာဘာသာစကား အပါအဝင် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားတို့နှင့်ပါ တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍကို ကူညီထောက်ပံ့သော အသစ်၊ အဟောင်း သတင်းမီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများလည်း ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။²⁹

သို့သော်လည်း နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်ခြင်းမှာ အစကတည်းကပင် မူမမှန်၊ ထိလွယ်ရှလွယ်၍ မသေချာ၊ မရေရာဖြစ်ဟန်တူသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် USDP ပါတီက သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် တို့ကို ပြန်လည်လျှော့ချခဲ့သည်။ Committee to Protect Journalists အဖွဲ့၏ အဆင့်သတ်မှတ်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဆင်ဆာစိစစ် ဖြတ်တောက်မှုအမြင့်ဆုံးသော (၁၀) နိုင်ငံစာရင်းတွင် ပါဝင်လာခဲ့သည်။³⁰ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) အာဏာရလာသောအခါ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ထပ်မံလုပ်ဆောင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့ကြသည်။

²⁷ Kumar, 2014.

²⁸ Heijmans, 2017; Trautwein, 2015.

²⁹ Brooten et al., 2019b.

³⁰ Committee to Protect Journalists, 2015.

သို့သော်အစိုးရအသစ်က အမှီအခိုကင်းသောသတင်းမီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး
သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကို ဦးစားပေးမှု မရှိခဲ့ပေ။
ယင်းအစား သတင်းထောက်များနှင့် ဝေဖန်သူများကို
ရေငုံနှုတ်ပိတ်ရန်အတွက် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ နိုင်ငံပိုင်
သတင်းမီဒီယာများအတွက် အထူးအခွင့်အရေးများ
ဆက်လက်ထားရှိခြင်းအပါအဝင် အစိုးရနှင့် စီးပွားဖက်များအကြားတွင်
အားကောင်းသော ဖက်စပ်လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

သို့သော် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာအကျပ်အတည်း
ပေါ်ပေါက်ခဲ့ချိန်မှာတော့ ယင်းကိစ္စရပ်အပေါ် စစ်တပ်၊ NLD ပါတီနှင့်
အမှီအခိုကင်းသော သတင်း မီဒီယာတို့၏ တုံ့ပြန်မှုပုံစံတို့က
သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊
သတင်းထောက်ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များနှင့် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှု အစရှိသော
နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်ခြင်း၏ အခြေခံအုတ်မြစ်တို့ကို
စမ်းသပ်စစ်ဆေးခဲ့လေသည်။³¹ ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုက
ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်းတွင် မကြာခဏဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊
ဩဂုတ်လတွင် ရိုဟင်ဂျာခွဲထွက်ရေးအဖွဲ့တစ်ခုက အစိုးရစစ်တပ်၏
တပ်စခန်းကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက် စစ်တပ်က တန်ပြန်အနေဖြင့်
ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် စစ်ရေးအရကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အကြမ်းဖက်ဖြိုခွင်းခဲ့ရာ
ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်ပေါင်း ၇၀၀,၀၀၀ ကျော်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကနေ
ထွက်ပြေးခဲ့ကြရသည်။ ဆိုးဝါးပြင်းထန်သော
လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများရှိသည့်အတွက် ကုလသမဂ္ဂက
ထိုအကြမ်းဖက်မှုအပေါ် ပြစ်တင်ရှုတ်ချခဲ့ပြီး အာဏာသိမ်းခေါင်းဆောင်
မင်းအောင်လှိုင်အပါအဝင် ထိပ်တန်းစစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များကိုလည်း
ရိုဟင်ဂျာ အပေါ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်သည့်အတွက်

³¹ Brooten & Verbruggen, 2017; Brooten et al., 2019b; Htusan, 2019; McElhone, 2019; Wade, 2017. ရိုဟင်ဂျာအကျပ်အတည်းအပေါ် နိုင်ငံပိုင်သတင်း မီဒီယာနှင့် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာတို့၏ တုံ့ပြန်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် လေ့လာဆန်းစစ်မှုက ဤစာတမ်း၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာထက် ကျော်လွန်ပါသည်။ သို့သော် နောက်ထပ်အချက်အလက်များပိုမို ရယူလိုပါက Kironka & Ni Ni Peng, 2021; Lee, 2019; McElhone, 2019; Myanmar Institute for Democracy, 2017; Wade, 2017 တို့ကို ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုပြုလုပ် ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။³² NLD အစိုးရနှင့် အာဏာရခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစစ်ကြည်တို့မှာ အစောပိုင်းတွင် နှုတ်ဆိုတင်နေခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် စစ်တပ်၏ အကြမ်းဖက်မှုတို့ကို ခုခံကာကွယ်ပေးသည့်အတွက် ဝေဖန်ခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် NLD အစိုးရက ရခိုင်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် ကမ္ဘာ့ အရှည်ကြာဆုံးသော အင်တာနက်ဖြတ်တောက်မှုကို စတင်ခဲ့သည်။³³ ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများအပေါ် စစ်တပ်၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းများ ရေးသားသည့်အတွက်လည်း ရိုက်တာသတင်းဌာန၏ သတင်းထောက်နှစ်ဦးကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ဖမ်းဆီး၍ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ တွင် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဤဖြစ်ရပ်က စစ်တပ်၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုနှင့် အတူ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းထောက်များ၏ လုံခြုံရေးတို့ကို အကာအကွယ်မပေးနိုင်ခဲ့သော အစိုးရ၏ ပျက်ကွက်မှုတို့ကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။³⁴ ဤသို့သော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် (အနောက်တိုင်းအလှူရှင်များ မကြာ ခဏပြောဆိုလေ့ရှိသော) ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များရှိသော်လည်း အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာများမှာ ဤဝရန်းသုန်းကားအခြေအနေကို ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဂုဏ်သတင်း ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့သည့် သတင်းမီဒီယာအချို့လည်း ရှိခဲ့သည်။³⁵

အာဏာမသိမ်းမီကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာအခြေအနေသည် COVID-19 ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု အပါအဝင် စိန်ခေါ်မှုများ၊ ဝေဖန်မှုများနှင့် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ဒွိဟများစွာရှိခဲ့သော်လည်း ကောင်းမွန်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရှိခဲ့သလို တောင့်တင်းခိုင်မာမှုလည်းရှိခဲ့သည်။ သို့သော် မိမိတို့၏ ၂၀၂၂ ဆွေးနွေးပွဲ၌ ပါဝင်ခဲ့သော စကားဝိုင်း ဆွေးနွေးသူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို ပြန်လည်ရေးသားနေသည့်အချိန်တွင် စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်သော အမျိုးသမီးသတင်းမီဒီယာသမားများနှင့်အတူ အခြားသော အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းမီဒီယာသမားတို့၏ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း တွေ့ကြုံရသော

³² UNOHCHR, 2022a; 2022b.

³³ Free Expression Myanmar, 2020.

³⁴ Htusan, 2019.

³⁵ McElhone & Brooten, 2019.

အခြေအနေတို့ကို ရှိရင်းစွဲ စာပေတို့တွင် လုံလုံလောက်လောက်
ရေးသားပြုစုထားခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ
သတင်းစာပညာ၊ မီဒီယာလေ့လာမှုနှင့် လူမှုလှုပ်ရှားမှုဆိုင်ရာ
ဘာသာရပ်များတွင် အသုံးဝင်သော အယူအဆ၊ သဘောတရားများ
ရှိသော်လည်း စစ်အာဏာရှင်တော်လှန်ရေး အခြေအနေတွင်
ဤမီဒီယာသမားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိမှုနှင့် မရေရာလှသော
လုပ်အားတို့ကို လုံလောက်သင့်လျော်စွာ ဖော်ပြပေးနိုင်သည့်
သီအိုရီမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

**တော်လှန်ရေးကာလတစ်ရပ်အတွင်းတွင် သတင်းမီဒီယာ၏
တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်လုပ်အား**

The Art of Moral Protest တွင် James Jasper က ဤအကြောင်းအရာနှင့်
ပတ်သက်၍ အစပျိုးပေးထားသည်။³⁶ သူက တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့်
အနုပညာရှင်တို့ကို နှိုင်းယှဉ်၍ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော
ဆန္ဒပြမှုနည်းလမ်းများကို လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သည်။ ၎င်း၏အဆိုအရ
တီထွင်ဖန်တီးမှုသည် တော်လှန်ရေးလုပ်အား၏ အရေးကြီးသော
အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော ဆန္ဒပြမှုနည်းလမ်းများက
ကော်ပိုရေးရှင်းများကိုဖြစ်စေ၊ အစိုးရအစုအဖွဲ့များကိုဖြစ်စေ အကဲစမ်းနိုင်ကာ
အခြား ရွေးချယ်နိုင်သော အာဏာအခင်းအကျင်းတို့ကို
ကမ်းလှမ်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သတင်းမီဒီယာကို သတင်းစကားများ ဆက်သွယ်
ဖြန့်ဝေပေးသော ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း တစ်ခုအနေနှင့်သာ မဟုတ်ဘဲ
“မီဒီယာ၏ ကိုယ်စားပြုနိုင်မှုစွမ်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အဓိကအင်အားစု
များထဲမှ တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်” ဟု မိမိတို့ နားလည်ထားသည့်အလျောက်
ဤစာတမ်းတွင် သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော
လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် လုပ်အားတို့ကို ဇောင်းပေးဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။³⁷
စကားဝိုင်းတွင် ပါဝင်သော သတင်းမီဒီယာသမားများသည်
ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့ကို တစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊
အဖွဲ့အစည်းနှင့် မီဒီယာတိုက်များ၏ ကိုယ်စားအဖြစ်သော်လည်းကောင်း

³⁶ Jasper, 1997.

³⁷ Couldry & Curran, 2003, p. 4.

ဆောင်ရွက်ရသော်လည်း ၎င်းတို့သည် ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သော စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ခံယူထားကြသည်မှာ ထင်ရှားနေပြီး “လူမှုဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံစနစ် (social order) ပေါ်ပေါက်ခြင်း၊ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း” တို့ကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ပါဝင်ပံ့ပိုးပေးနေပေသည်။³⁸ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လောလောလတ်လတ် ပြည်ပရောက် အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားက ၁၉၈၈ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းက သတင်းမီဒီယာတို့၏ လုပ်အားနှင့် ကွဲပြားမှုရှိသည် (အချို့အခြေအနေများတွင် ၎င်းတို့ သတင်းတိုက်များ၏ လက်ရှိပုံစံက ယခင်အစောပိုင်းပုံစံများနှင့်ပင် ကွဲပြားမှုများရှိနေတတ်သည်)။ သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းမှာ ကာလနှစ်ခုလုံးတွင် မရေရာနိုင်လွန်းသော လုပ်ငန်းများဖြစ်သော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုအပေါ် တုံ့ပြန်လိုက်ရသော အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းမီဒီယာ သမားများကမူ ၎င်းတို့၏အလုပ်ကို ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်သော အလုပ်အဖြစ် အတိအလင်း ခံယူသတ်မှတ် နားလည်ထားကြပေသည်။

ရှိရင်းစွဲ လူမှုဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံစနစ် (social order) ကို တော်လှန်ရေးဆန်၍ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားတို့မှတစ်ဆင့် ဖြိုဖျက်မည့်အစား မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၁ နွေဦးတော်လှန်ရေးက ယင်းလူမှုအဖွဲ့အစည်းတည်ဆောက်ပုံစနစ်အပေါ် စစ်တပ်၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အင်အားသုံးတိုက်ခိုက်မှုတို့နှင့် ထို့ကြောင့် ထိုတည်ဆောက်ပုံစနစ်ပြိုဆင်းလာမှုကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ခြင်း သာဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်သူများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံကို အသစ်တဖန် ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ဖို့ရန်အတွက် ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်သော စစ်တပ်ကို ခုံခံကာကွယ်ရန်နှင့် ဖြုတ်ချရန် ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် တော်လှန်ရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ “ပြင်ပအကူအညီ မပါဘဲ ကိုယ်တိုင်လည်ပတ်ဖြစ်ထွန်းနေသော” (self-generation) လူမှုဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံစနစ်အတွက် ခုံခံကာကွယ်ရေးဆန်၍ ခြေကုန်လက်ပန်းကျစရာဖြစ်သော်လည်း အကျိုးရှိသော အခိုက်အတန့်တစ်ခုဖြစ်သည်။³⁹ Jasper က ဆန္ဒပြလှုပ်ရှားမှုတို့သည်

³⁸ Joas, 1996, p. 199.

³⁹ Ibid.

လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အစွန်အဖျား၌သာ လည်ပတ် သည်ဟု ဆိုသော်လည်း⁴⁰
 အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆန္ဒပြ မှုများက
 ဤလူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြန်လည်သုံးသပ်မှု၏ ဗဟိုချက်ဖြစ်နေပေသည်။
 တော်လှန်ရေးအပေါ် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရသော
 မြန်မာသတင်းမီဒီယာသမားများ၏ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိ၍
 ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်သောလုပ်အားမှာ မရေရာလှသော်လည်း
 သရုပ်ဖော်သောအလုပ်ဖြစ်ပြီး ထိုအလုပ်ကို ဆောင်ရွက်နေရသော
 သတင်းမီဒီယာသမားများမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်နေသော
 လူမှုအသိုက်အဝန်းများထဲက လူများပင်ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်အားက
 မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် အသစ်အသစ်သော အလားအလာများကို
 စိတ်ကူးမှန်းဆနိုင်ဖို့ရန်အတွက် အထောက်အကူပြုသည်ဖြစ်ရာ
 နိုင်ငံတော်အသစ် တည်ဆောက်ရန်အတွက် ပထမဆုံးသော
 ခြေလှမ်းတစ်လှမ်းပင်ဖြစ်လေသည်။

သို့ပေသည့် ဤအခြေအနေက ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုနှင့် တက်ကြွလှုပ်
 ရှားမှုတို့အကြား အားပြိုင်မှုကို ဖြစ်စေသည်။ ဤသို့သော စစ်အာဏာရှင်ကို
 တော်လှန်လိုသော သန္နိဋ္ဌာန်နှင့် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်
 သတင်းစာပညာကျင့်ဝတ်များကို စောင့်ထိန်းရမည်ဟူသော
 သန္နိဋ္ဌာန်နှစ်ခုတို့အကြားက အားပြိုင်မှုနှင့် ကြုံရသည်မှာ
 မြန်မာသတင်းမီဒီယာအတွက် ပထမဆုံးအကြိမ်တော့ မဟုတ်ပေ။ ပို၍
 တည်ငြိမ်အေးချမ်းပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများက နိုင်ငံတကာ
 အလှူရှင်များနှင့် သင်တန်းနည်းပြတို့မှာလည်း ဤရှုပ်ထွေးနက်ရှိုင်းသော
 မေးခွန်းနှင့်ပတ်သက်၍ ခေါင်းခဲနေရဆဲဖြစ်သည်။ ဥပမာ - အချို့သော
 သတင်းမီဒီယာ အလှူရှင်များနှင့် သတင်းမီဒီယာ
 ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာများကို
 ထောက်ပံ့ရာတွင် အများစုလက်ခံထားသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုနှင့်
 ကျင့်ဝတ်စောင့်ထိန်းမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်တို့ကိုအခြေခံ၍ ပံ့ပိုးပေးကြသည်။
 ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းရေးကို ဦးစားပေးသည့် အလှူရှင်များတွင်မူ
 ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မတူညီသော အမြင်များနှင့်
 သတ်မှတ်ချက်များရှိနေတတ်ကြသည်။ ဤသည်မှာ အလှူရှင်

⁴⁰ Jasper, 1997.

အဖွဲ့အစည်းအကြားရှိ ကာလရှည်ကြာ ငြင်းခုံစရာကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်နေပေသည်။ ပညာရှင်များကလည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကာလဒေသအခြေအနေတွင် “ကျင့်ဝတ် နှင့်ညီသော” သို့မဟုတ် “ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်သော” ဟူသော စကားရပ်တို့ကို မည်သူက အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်သနည်းဟူ၍ မေးခွန်းထုတ်မှုများရှိခဲ့ပါသည်။⁴¹ အချို့သော မြန်မာသတင်းမီဒီယာများအတွက် ပြည်ပထွက်ပြေးခိုလှုံခဲ့ရသော ပထမကာလအပိုင်းအခြားဖြစ်သည့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် စတော့ဟုမ်းမြို့၌ ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာများ၏ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲ (Independent Media in Exile Conference) ဟူသော ဆွေးနွေးပွဲတစ်ရပ်ကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲတွင်လည်း ဤအားပြိုင်မှုမှာ အဓိက ဆွေးနွေးငြင်းခုံစရာကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ကမ္ဘာ့စာ နယ်ဇင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကော်မတီ (World Press Freedom Committee) ၏ ဥရောပကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ Ronald Koven က “အဖြစ်မှန်များကို အစီရင်ခံ တင်ပြခြင်းက နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားမှု ပုံစံတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်” ဟုဆိုကာ ဤအားပြိုင်မှုသည် မှားယွင်းသော အမြင်ကွဲမှုတစ်ခုသာဖြစ်သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြော ဆိုခဲ့သည်။⁴² တစ်နည်းအားဖြင့် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှု၊ ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီမှုနှင့် ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုတို့ရှိခြင်းဖြင့် ပြည်ပရောက် သတင်းထောက်များသည် စစ်အာဏာရှင်ကိုတော်လှန်ရာတွင် မတူကွဲပြားသော ကိုယ်ပိုင်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေကြ ပါသည်။ ဤအားပြိုင်မှုသည် မြန်မာသတင်းမီဒီယာသမား တော်တော်များများအတွက် အမှုထားစရာကိစ္စဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ လျစ်လျူရှု၍ မရနိုင်ပါ။ သို့သော် ယင်းကို “ဓမ္မမိဋ္ဌာန်ကျသော” အမြင်ရှုထောင့်မှနေ၍ တဖန်ပြန်လည်ဆွေးနွေးရန်မှာ မိမိတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်မဟုတ်ပါ။ ဤသို့သော ထင်ရှားသည့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုကို ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်သော်လည်း မိမိတို့ ဦးတည်ဆွေးနွေး မည်မှာ မိမိတို့၏ စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်သော လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများက ဥပမာပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း စစ်အာဏာသိမ်းမှုအပေါ်တွင်

⁴¹ Brooten, 2006; Brooten & Swan Ye Htut, 2022; Chu May Paing & Than Toe Aung, 2021; Tharaphi Than, 2021.

⁴² Ristow, 2011, p. 17.

ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာတို့၏ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိရှိနှင့် တစ်စုတစ်စည်း တုံ့ပြန်မှုတို့ သာဖြစ်သည်။

“အော်တာနေတစ် မီဒီယာ”၊ “အော်တာနေတစ် သတင်းစာပညာ” နှင့် “ရယ်ဒီယိုကယ် မီဒီယာ” တို့အပေါ် ဇောင်းပေးသည့် သုတေသနတို့မှာ အသုံးဝင်သော်လည်း ၎င်းတို့မှာ မိမိတို့ အဓိကအလေးပေး ဆွေးနွေးမည့် အကြောင်းအရာများ မဟုတ်ပေ။ အော်တာနေတစ်မီဒီယာနှင့် အော်တာနေတစ် သတင်းစာပညာနှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုအများအပြားမှာ ပရော်ဖက်ရှင်နယ် အဆင့်မဟုတ်သော မီဒီယာများကို ဇောင်းပေးကြသည်။⁴³ Atton & Hamilton တို့က အော်တာနေတစ် သတင်းစာပညာအပေါ် ကောက်ချချက်ရာတွင် ယင်းသို့သော မီဒီယာသည် “ပင်မမီဒီယာအင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ကွန်ရက်များ၏ အပြင်ဘက်ကနေ ထုတ်လုပ်သော” မီဒီယာဖြစ်၍ “ဆန္ဒပြအုပ်စုများ၊ အစိုးရဆန့်ကျင်သူများနှင့် သမားရိုးကျမဟုတ်သော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အားပေးသူ ပရိသတ်များနှင့် ဝါသနာရှင်များ” ထုတ်လုပ်သော မီဒီယာများအထိပါ အကျုံးဝင်သည်။

ထိုမီဒီယာများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားထားခြင်းမရှိသော “အပျော်တမ်းသမား” တို့က ထုတ်လုပ်၍ ၎င်းတို့ထဲမှ အများစုမှာ “သင်ကြားတတ်မြောက်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ပရော်ဖက်ရှင်နယ် အရည်အချင်းတို့မရှိကြပေ”။⁴⁴ Downing ကမူ ရယ်ဒီယိုကယ်မီဒီယာကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် နိုင်ငံရေး အတွေးအမြင် တစ်စုံတစ်ရာကို ရည်ညွှန်းခြင်းမပြုဘဲ “ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုရှိသော မူဝါဒများ၊ ဦးစားပေးမှုများ၊ ရှုထောင့်များနှင့်ပတ်သက်၍ မတူညီသော အမြင် ရှုထောင့်များကို ဖော်ပြသည့် မီဒီယာတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် အသေးစားမီဒီယာဖြစ်ကာ အခြားသော ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့်လည်း တည်ရှိနေကြသည်” ဟူ၍ ဆိုထားပေသည်။⁴⁵ ထိုမီဒီယာများသည် “ယေဘုယျအားဖြင့် ပဓာနရည်ရွယ်ချက်နှစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ကြသည်။ (၁) အထက်အောက် အာဏာတည် ဆောက်ပုံ (power structure) နှင့် အာဏာစက်ရှိသူတို့၏ လုပ်ရပ်များအပေါ် ဆန့်ကျင်မှုကို တိုက်ရိုက်ပြသနိုင်ရန်နှင့် (၂) အာဏာစက်ရှိသူတို့၏ မူဝါဒများကို

⁴³ Atton & Hamilton, 2008; Forde, 2015.

⁴⁴ Atton & Hamilton, 2008, p. 1.

⁴⁵ Downing, 2001, p. v.

ဆန့်ကျင်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ထို့အပြင် အာဏာစက်ရှိသူတို့၏ ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်မှုကို ဆန့်ကျင်ရာတွင်လည်းကောင်း ကူညီထောက်ပံ့မှု၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ကွန်ရက်များကို တည်ဆောက်ပေးရန်တို့ဖြစ်သည်။⁴⁶ ဤအယူအဆများက အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ဆက်သွယ်ရေးပုံစံများ၊ ဥပမာ “ဘလောက်များ၊ လူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာများ၊ လက်ကမ်းစာစောင်များနှင့် ပို့စတာများ၊ ဝါသနာအိုးများအတွက် ထုတ်လုပ်သော မဂ္ဂဇင်းများ၊ နံရံပန်းချီ (graffiti) နှင့် လမ်းပေါ်ပြဇာတ်ရုံ (street theater)၊ အမှီအခိုကင်းသော စာအုပ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းတို့အပြင် အမှီအခိုကင်းသော မှတ်တမ်းပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း” တို့ကို လေ့လာရာတွင် ဆီလျော်မှုရှိပေသည်။⁴⁷ ၁၉၈၈ ခုနှစ်က မီဒီယာများနှင့် ဆင်တူယိုးမှားဖြစ်နိုင်သော ထိုသို့သော မီဒီယာများတွင် နွေဦးတော်လှန်ရေးအတွက်ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) အတွက်ဖြစ်စေ၊ ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များအတွက်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အခြားသော အစုအဖွဲ့များအတွက်ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်ပေးနေ၍ မိမိကိုယ်ကို တော်လှန်ရေးအသံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော မီဒီယာတို့ ပါဝင်သည်။ သို့သော်လည်း ယင်းမီဒီယာတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာများ သို့မဟုတ် မိမိတို့၏ စကားဝိုင်း၌ပါဝင်သော သတင်း မီဒီယာသမားတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်သော သတင်းမီဒီယာ အဖွဲ့အစည်းတို့နှင့် အလားသဏ္ဌာန် ကွဲပြားပေသည်။

သတင်းအချက်အလက်နှင့် မီဒီယာအပေါ် ပြောင်းလဲလာသော အမြင်သဘောထားများ

အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း တွေ့ကြုံရသော အတွေ့အကြုံများသည် ၁၉၈၈ မျိုးဆက်သတင်းမီဒီယာသမားတို့၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် တူညီမှုရှိသလို ကွဲပြားမှုလည်းရှိသည်။ မျိုးဆက် နှစ်ခုစလုံးမှာ စစ်တပ်၏ အန္တရာယ်များမှ ရှောင်တိမ်းရန်အတွက် နိုင်ငံမှ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ ထိုသို့ ပြည်ပသို့

⁴⁶ Downing, 2001, p. xi.

⁴⁷ Atton & Hamilton, 2008, p. 1.

ထွက်ပြေးခိုလှုံရသည့် အခြေအနေတွင် မရေရာမှုအပါအဝင် အခွင့်အလမ်း အသီးသီးကိုလည်း တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်။ သို့သော် မတူညီသော အနာဂတ်များအတွက် ဆောင်ရွက်ကြမည်ဟူသော ကတိကဝတ်ကို ချမှတ်ထားခဲ့ကြသည်။ ၁၉၈၈ အရေးအခင်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ဖြိုခွင်းမှုတို့ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသော ကျောင်းသားများထဲတွင် အများစုမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူများစုလူမျိုးဖြစ်သော ဗမာလူမျိုးတို့ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် တောတောင်နယ်စပ်ဒေသများရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (EAOs) တို့နှင့် တွေ့ဆုံ၍ လက်တွဲခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်အခါက ကျောင်းသားများနှင့် EAOs နှစ်ဖက်စလုံးသည် သတင်းမီဒီယာကို ဝါဒဖြန့်ချိရေးအတွက် အသုံးပြုသော နည်းလမ်းများအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အချို့သော အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ အဘော်ဖြန့်ချိပေးသူ သို့မဟုတ် အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများနှင့် ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေးရှိသည့် မဟာ မိတ်များအဖြစ်လည်းကောင်း ရှုမြင်ခဲ့ကြသည်။⁴⁸ ၎င်းတို့ တည်ထောင်ခဲ့သော သတင်းမီဒီယာများသည် တော်လှန်ရေးဆန်၍ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အား၏ ရလဒ်ဖြစ်ပြီး အများစုမှာ အဖွဲ့ငယ်လေးများဖြစ်၍ သတင်းစာပညာနှင့် ပတ်သက်၍ အတွေ့အကြုံမရှိသော သူများက ဖန်တီးတည်ထောင်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။⁴⁹ ၁၉၈၈ အလွန်ကာလတွင် မြန်မာသတင်းမီဒီယာတို့ကို အထောက်အပံ့များ ပံ့ပိုးပေးခဲ့သော ပြည်ပအလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုမှာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလက်ခံထား၍ လွှမ်းမိုးမှုရှိသော သတင်းစာပညာဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းဖြစ်သည့် “ဓမ္မမိဋ္ဌာန်ကျမှု” နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်သော သတင်းထောက်တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရန်ပင်ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာတို့သည် အများအားဖြင့် ယင်းစံချိန်စံညွှန်းတို့နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း ယင်းစံချိန်စံညွှန်းများ ပြုစုချမှတ်ခဲ့သော ဒေသများရှိ ကာလဒေသအခြေအနေများနှင့် အလွန်ကွဲပြားခြားနားသော အခြေအနေတွင်

⁴⁸ Brooten, 2003.

⁴⁹ Brooten et al., 2019.

အလိုက်သင့် ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်သည်ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုကြသည်။
ထိုအခြေအနေတွင် ဧည့်သည်သင်တန်းနည်းပြ အများအပြားမှာလည်း
ပရော်ဖက်ရှင်နယ်များဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။⁵⁰ ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း တွင်
ပရော်ဖက်ရှင်နယ်သတင်းစာပညာနှင့် ပတ်သက်သော သင်တန်းများ စုပြုံ
ပေါ်ပေါက်လာခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်ချက်ပေးရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ
လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွင်းဖြစ်ပေါ်နေသော အကြမ်းဖက်မှုတို့ကို
ရေးသားအစီရင်ခံခြင်းဖြင့် အချိန်ကုန်ဆုံးနေရသော ဖူးသစ်စ တိုင်းရင်းသား
သတင်းမီဒီယာ⁵¹ တို့က တင်းကျပ်သော သတင်းစာပညာဆိုင်ရာ

⁵⁰ ၎င်းတို့၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းအပေါ် တိုက်ခိုက်မှုသည်
ပိုမိုရက်စက်ကြမ်းကြုတ်လေလေ ပရော်ဖက်ရှင်နယ် စံချိန်စံညွှန်းတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန်
ပိုမိုခက်ခဲလေဖြစ်သည်။ ဤသို့သော အခြေအနေကို မြန်မာစစ်တပ်က
ကြိုးပေးကွပ်မျက်ခဲ့သော အကျဉ်းသား (၄) ဦးဖြစ်သည့် (ကိုဂျင်မီ၊ ဖြိုးဇေယျာသော်၊
လှမျိုးအောင်၊ အောင်သူရဇော်) တို့၏ ဖြစ်ရပ်နောက်ပိုင်းတွင် တွေ့ရသည်။ ယင်း (၄)
ဦးထဲတွင် နှစ်ဦးမှာ (ကိုဂျင်မီနှင့် ဖြိုးဇေယျာ သော်) တို့မှာ လူသိများသည့်
ဒီမိုကရေစီအရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတို့ဖြစ်သည်။ ဤသေဒဏ်ချမှတ်မှုကြောင့်
လူထုအများအပြားမှာ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်၍ ဒေါသပူပန်ထဲခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့
ကြိုးပေးကွပ်မျက်မှုသတင်းထွက်ပေါ်လာပြီး တစ်ပတ်အကြာတွင်
ဧရာဝတီသတင်းဌာနက “မြန်မာလူထုဆန္ဒ - မင်းအောင်လှိုင်ကို ကြိုးမိန့်ပေးရမည်”
ဟူသော အယ်ဒီတာ့အာဘော်ကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ယင်းအယ်ဒီတာ့အာဘော်
တွင် နာမည်ဆိုး၊ နာမည်ပျက်ဖြင့် ကျော်စောသော ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးတစ်ဦးကို ကြိုးစင်
ပေါ်တွင် ကြိုးကွင်းစွပ်ထား၍ နောက်ခံအမည်းတွင် ဩဘာပေးနေသော၊ အောင်ပွဲခံ
နေကြသော လူအုပ်စုပုံတို့ပါဝင်သည့် ရုပ်ပုံတစ်ခုကိုပါ ဖော်ပြထားသည် (The Myan-
mar People, 2022)။ ဤဆောင်းပါးသည် အယ်ဒီတာ့အာဘော်ဖြစ်သည်မှာ
ထင်ရှားသော်လည်း ကိုယ်ချင်းအစာတတ်ဆုံး လေ့လာသူတစ်ဦးအနေဖြင့်
သတ်မှတ်စဉ်းစားထားနိုင်သော ပရော်ဖက်ရှင်နယ် စံချိန်စံညွှန်းနယ်ပယ်များကိုပင်
ကျော်လွန်ဆွဲဆန့်နေပါသည်။

⁵¹ မြန်မာနိုင်ငံ၏အခြေအနေတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ‘တိုင်းရင်းသားသတင်းမီဒီယာ’ ကို
တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတစ်စု၏ သတင်းအချက်အလက်လိုအပ်ချက်များအတွက်
ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် အဓိကထားဆောင်ရွက်နေသော
သတင်းမီဒီယာအေဂျင်စီအသေးများကို ရည်ညွှန်းရန် အသုံးပြုပါသည် (McElhone,
2019)။

“ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု” အပေါ်မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ပြီး⁵² ပဋိပက္ခဒေသများမှလာသော သင်တန်းနည်းပြများကို လိုအပ်ကြောင်း အသားပေးပြောဆိုခဲ့သည်။⁵³

ဤစံချိန်စံညွှန်းတို့သည် အရေးကြီးသော်လည်း အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင်မူ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာခဲ့ရသည်။ အကြောင်းမှာ သတင်းထောက်တို့သည် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ပီသမိုရန်နှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေး အောင်မြင်ဖို့ရန်ကို တစ်ပြိုင်တည်း အားထုတ်ဆောင်ရွက်နေရခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ခေတ်နှစ်ခေတ်စလုံးက သတင်းထောက်များသည် စစ်အာဏာရှင်ကို ဆန့်ကျင်ရန်အတွက် သန္နိဋ္ဌာန်ချထားကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တုန်းက ဆီးရီးယားသတင်းထောက်တို့နှင့် အလားသဏ္ဌာန်တူပေသည်။ အနောက်နိုင်ငံမီဒီယာများက “အာရပ်နွေဦး” ဟု သုံးနှုန်းခဲ့ကြသော်လည်း ဆီးရီးယား သတင်းထောက်တို့က ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ ဆန္ဒပြပွဲများကို “တော်လှန်ရေး” ဟူ၍သာ ခိုင်ခိုင်မာမာ သုံးနှုန်းခဲ့ကြပြီး စစ်အာဏာရှင်ကို ဆန့်ကျင်ရန်သန္နိဋ္ဌာန်ချထားခဲ့ကြပါသည်။ ဆီးရီးယားသတင်းထောက်များအတွက်မူ “တော်လှန်ရေးဟူသော စကားလုံးသည် ယခင် သို့မဟုတ် လက်ရှိ အာဏာပိုင်ကို ဖြုတ်ချရေးကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပေ။ ယင်းအစား ... မဝေးတော့သောအနာဂတ်တွင် မျှော်မှန်းထားသည့် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် သန္နိဋ္ဌာန်ချမှတ်လုပ်ဆောင်မှု၏ သင်္ကေတတစ်ခုသာဖြစ်သည်။”⁵⁴

⁵² ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှုနှင့်ပတ်သက်သော အယူအဆသည် သတင်းစာပညာဘာသာရပ် အပါအဝင် ဘာသာရပ်အများအပြားတွင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံရဆဲဖြစ်သည်။ အချို့ ငြင်းခုံသည်မှာ “ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှုဖြစ်အောင် ကြိုးပမ်းခြင်းက အမှန်တရားအား လုံလုံလောက် လောက်ရေးသားခြင်း၊ နောက်ခံအခြေအနေများကို တင်ပြခြင်းနှင့် ညီမျှမှု ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်” ဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းအစား သတင်းထောက်များအနေဖြင့် “အမှန်တရားကို ရှာဖွေခြင်း၊ နောက်ခံအခြေအနေများကို တင်ပြခြင်းနှင့်အတူ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှုကို လိုက်နာခြင်းကြောင့် မဖော်ပြလိုက်သည့် အသံများနှင့် ရှုထောင့်တို့အား ထည့်သွင်းခြင်း” တို့ကို လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု ဆိုကြသည် (Baleria, 2020)။

⁵³ Brooten, 2006.

⁵⁴ Al-Ghazzi, 2021, p. 3.

၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းကစ၍ ဆယ်စုနှစ်များစွာအကြာတွင်
 ပရော်ဖက်ရှင်နယ် သတင်းမီဒီယာများစွာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။
 သတင်းမီဒီယာအများ အပြားသည်လည်း ပြည်ပမှ
 မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ များကို ရရှိခဲ့ကြသည်။
 ယနေ့အချိန်တွင် အမှီအခိုကင်းသော ဝါရင့်သတင်းထောက်
 အများအပြားကိုပျိုးထောင်ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့က မျိုးဆက်သစ်လူငယ်
 သတင်းမီဒီယာသမားများကို တဖန်ငှားရမ်း၍ လေ့ကျင့်ပေးခဲ့ကြသည်။
 ယင်းထဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နယ်စပ်ဒေသများတွင်လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ၊
 ထိုင်းနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံများတွင် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍လည်းကောင်း၊
 ပြည်ပနိုင်ငံ များတွင်လည်းကောင်း လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေသော
 ဗမာလူမျိုးဦးစီးသည့် ပိုမိုကြီးမားသော ပြည်ပရောက်သတင်းမီဒီယာများနှင့်
 ပိုမိုသေးငယ်သော တိုင်း ရင်းသားသတင်းမီဒီယာများ တို့ပါဝင်သည်။ ထို့အတူ
 စစ်အုပ်ချုပ်မှုကာလတွင် ပြည်တွင်း၌ ပေါ်ပေါက်လာသော
 သတင်းစာပညာလုပ်ငန်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတံခါးဖွင့်သည့် ၂၀၁၁
 ခုနှစ်ရောက်သောအခါ မီဒီယာရေစီးကြောင်းနှစ်ခု ပေါင်းစည်းသွား၍
 သတင်းများ၊ ဝန်ထမ်းများ၊ ပရိသတ်များ၊ ကြော်ငြာများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်
 ရန်ပုံငွေတို့အတွက် ယှဉ်ပြိုင်ကြရသည်။ ၂၀၂၁ အာဏာသိမ်းမှု က
 လူအများအတွက် အံ့အားသင့်စရာဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ပရော်ဖက်ရှင်နယ်
 အမြင်ရှိသော သတင်းမီဒီယာများ (ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှု အတိုင်းအတာ
 ကွဲပြားမှုရှိသော်လည်း) ကို ထူထောင်ထားကြသည်မှာ ကြာလှပြီဖြစ်သည်။
 အာဏာသိမ်းပြီးနောက် သတင်းမီဒီယာတိုက် တော်တော်များများမှာ ၎င်းတို့၏
 လုပ်ငန်းများကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့ရသော်လည်း သတင်းမီဒီယာအများစုမှာ
 ဆက်လက်ရှင်သန်ရမည့်အရေးနှင့် ကြုံလာတိုင်း သွက်လွက်ကျွမ်းကျင်စွာ
 ဆောင်ရွက်နိုင်ကြသည့်အလျောက် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းတို့ကို
 ပြောင်းလဲလာသော လက်တွေ့ အခြေအနေသစ်တစ်ရပ်နှင့်အညီ အလိုက်သင့်
 ပြောင်းလဲခဲ့ကြသည်။ တဖန် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ
 မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အပံ့များဖြင့် ဆောင်ရွက်ကြသည်။
 အထူးသဖြင့် စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်မှုကို ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာ ခံစားခဲ့ရသော
 တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များရှိ တိုင်းရင်းသားသတင်းစာအယ်ဒီတာများနှင့်
 သတင်းထောက်တို့အတွက် နဖူးတွေ့၊ ခူးတွေ့ အခြေအနေများဖြစ်ခဲ့ပြီး

၎င်းတို့သည် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍လည်းကောင်း၊ နယ်စပ်ဒေသအခြေစိုက် ရုံးခန်းများဖွင့်လှစ်၍လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ကြသည်။

အာဏာသိမ်းမှုကို တုံ့ပြန်ရာတွင် ဆီးရီးယား သတင်းမီဒီယာများကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်သတင်းမီဒီယာများသည် “ဖြစ်ပျက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ကမ္ဘာသိဖို့ရန်အတွက် ၎င်းတို့မှ မပြောလျှင် မည်သူမျှ ပြောမည်မဟုတ်သည့်အတွက် အတင်းအကျပ် ဖိအားပေးမှုကြောင့် သတင်း များရေးသားတင်ဆက်ရသလို” ခံစားခဲ့ကြရသည်။⁵⁵ Al-Ghazzi

သုံးနှုန်းသော “စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးထိစပ်မှု” နှင့်ပတ်သက်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်ရာတွင် ဆီးရီးယားသတင်းထောက်တို့က “စစ်မှန်သော ဖြစ်စဉ်များကို ရေးသားတင်ဆက်ရန်အတွက် သတင်းဇာတ်ကြောင်းများတွင် စစ်မှန်မှုနှင့်အတူ စိတ်ခံစားမှုတို့ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ပြသရသကဲ့သို့ ယင်းဖြစ်စဉ်များအတွက် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော

မျက်မြင်သက်သေများသဖွယ်လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ရကြောင်း” ဆိုခဲ့ကြသည်။⁵⁶ “စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးထိစပ်မှု” ဆိုသည်မှာ “မိမိ၏ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းရှိ အကြမ်းဖက်မှုတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နီးစပ်မှု၊ နီးကပ်မှုရှိသည်ဟူသော ခံစားချက်မျိုး” ရှိခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ပေါ်နေသော ဒေသအခြေအနေများတွင် နေထိုင်နေရသော သို့မဟုတ် ဖြတ်သန်းကျော်လွှားနေရသော သတင်းထောက်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့ရေးသားတင်ဆက်နေရသော လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့၏ စိတ်ခံစားမှုတို့ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

အကြမ်းဖက်မှုအောက် ဖြတ်သန်းကျော်လွှားနေထိုင်ရခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုများ နှင့် ဝိရောဓိများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာများအတွက် အသိသာဆုံးသော ခြိမ်းခြောက်မှုများစွာထဲက တစ်ခုမှာ ဒီဂျစ်တယ်နည်းပညာအပေါ် မှီခိုရခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဝိရောဓိပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့မှီခိုနေရခြင်း၏ အခြားတစ်ဖက်တွင် ဒီဂျစ်တယ်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် စောင့်ကြည့်ခံရမှု

⁵⁵ Al-Ghazzi, 2021, p. 2; Brooten, 2022.

⁵⁶ Al-Ghazzi, 2021, p. 3.

အန္တရာယ်တို့နှင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်ဖွယ်ရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ပြည်ပရောက် ဆီးရီးယားနှင့် တိဗက်သတင်းမီဒီယာများသည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများအတွက် အလွန်အရေးပါသော အမှီအခိုကင်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သော်လည်း ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများတွင် ဘေးကင်းလုံခြုံစွာဖြင့် လူကိုယ်တိုင် သတင်းယူခွင့်မရခဲ့ကြပေ။ ၎င်းတို့သည်လည်း ဤသို့သော ဝိရောဓိနှင့် လုံးထွေးသတ်ပတ်ခဲ့ကြရသည်။⁵⁷ ဤသတင်းမီဒီယာအားလုံးသည် “ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် ဖြတ်တောက်ခံရခြင်း၊ အင်တာနက်အသုံး ပြုမှု ကန့်သတ်ခံရခြင်း၊ လူမှုမီဒီယာဆင်ဆာစိစစ်ဖြတ်တောက်ခံရခြင်း၊ ဂြိုဟ်တု စလောင်းများ သိမ်းယူခံရခြင်း” တို့အပြင် သတင်းအချက်အလက် စီးဆင်းမှုကို ပိတ်ပင်တားဆီးလိုသည့် အခြားသော လုပ်ဆောင်ချက်အသီးသီးနှင့် ရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။⁵⁸ သို့ပေသည့် မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရန်ပုံငွေ (Media Development Investment Fund) ၏ အချက်အလက်အရ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာသတင်းမီဒီယာဌာနများ၏ လူမှုမီဒီယာပလက်ဖောင်းများပေါ်ရှိ ဖတ်ယူကြည့်ရှုသူ ပရိသတ်ဦးရေမှာ အံ့အားသင့်ဖွယ် ကောင်းအောင် တိုးပွားလာပြီး အများဆုံး ၉၃ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိခဲ့သည်။⁵⁹ ယင်းသည် အင်မတန်ကြီးမားသော အကျိုးကျေးဇူးများရရှိစေသော်လည်း စစ်အာဏာရှင်က အထူးသဖြင့် စစ်တပ်နှင့် အတိုက်အခံအင်အားစုများအကြား တိုက်ပွဲများ ပြင်းထန်နေသည့်ဒေသများတွင် အင်တာနက်နှင့် ဖုန်းလိုင်းများ ပုံမှန် ဖြတ်တောက်လျက်ရှိရာ ယင်းအကျိုးကျေးဇူးများကို အားလျော့စေပါသည်။⁶⁰ ဆီးရီးယားကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အားသာချက်တစ်ခုမှာ သတင်းမီဒီယာသမားအများအပြားသည် ဒီဂျစ်တယ်ခေတ်ဖွား မျိုးဆက်သစ်လူငယ်များထဲက

⁵⁷ Crete-Nishihata & Tsui, 2021.

⁵⁸ Crete-Nishihata & Tsui, 2021, p. 4

⁵⁹ MDIF က ဖတ်ယူကြည့်ရှုသူ ပရိသတ်ဦးရေ တိုးပွားလာမှုနှင့်ပတ်သက်သော ဆန်းစစ် လေ့လာမှုအတွက် Facebook follower ဦးရေနှင့် YouTube subscriber ဦးရေ အချက် အလက်တို့ကို အသုံးပြုထားပါသည် (Myanmar Development Investment Fund, 2022)။

⁶⁰ Santoso, 2022.

လူငယ်များပင်ဖြစ်ကြသည်။ ဤသို့သော ဒီဂျစ်တယ်ခေတ်ဖွား လူငယ် မျိုးဆက်သစ်အများစုမှာ မီဒီယာများ အဓိက ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားသော မီဒီယာအသုံးပြုသူများဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်းတို့ထဲတွင် လူငယ် ဒီဂျစ်တယ်ကျွမ်းကျင်သူများလည်း ပါရှိပြီး ၎င်းတို့သည် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် မြေအောက် လှုပ်ရှားမှုတို့တွင်ပါဝင်ပြီး သတင်းမီဒီယာတို့ကို ပံ့ပိုးကူညီပေးခဲ့ကြသည်။⁶¹

သတင်းစာပညာ၏ အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှု (credibility) ရှိဖို့ရန်မှာ မြေပြင်ကွင်းဆင်း၍ အဖြစ်အပျက်များကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ မျက်မြင်တွေ့ ရှိရန်လိုအပ်သော်ငြားလည်း⁶² အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင်မူ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်သတင်းထောက်များ အတွက် ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် ဘေးကင်းလုံခြုံမှုမရှိတော့ပေ။ ပြည်ပရောက် တိဗက်သတင်းမီဒီယာများနည်းတူပင် အမှီအခိုကင်းသော မြန်မာသတင်းမီဒီယာအများအပြားသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အလွတ်တန်းသတင်းထောက်များ၊ ပရော်ဖက်ရှင်နယ် မဟုတ်သော ရပ်ရွာထဲက သတင်းသမားများ (citizen journalists - CJs) နှင့် လူမှုကွန်ရက်တို့ပါဝင်သည့် “ယုံကြည်ရသော အသိုင်းအဝိုင်းများ (circles of trust)” အပေါ် အမှီပြုခဲ့ရသည်။⁶³ အလွတ်တန်းသတင်းထောက်များနှင့် CJs များအပေါ် မှီခိုခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အသစ်အဆန်းတော့မဟုတ်ပေ။ ယခင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလတွင်လည်း ပြည်တွင်းက သတင်းထောက်များ အပါအဝင် အလွတ်တန်းသတင်းထောက်များနှင့် CJs များသည် ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာတိုက်များအား ၎င်းတို့ တတ်နိုင်သည့်ဘက်ကနေ ကူညီခဲ့ကြသည်မှာ ယင်းအသုံးအနှုန်းများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မသုံးနှုန်းခင်ကတည်းကပင် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိကာလတွင်မူ သတင်းမီဒီယာတိုက်ဝန်ထမ်းများ၊ အလွတ်တန်း သတင်းထောက်များနှင့် CJs များအဖို့ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို စွန့်စွန့်စားစား လုပ်ဆောင်ရသော်လည်း ပိုမိုအားထားနိုင်လောက်သော နည်းလမ်းများရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှာ ပိုမိုကောင်းမွန်၍ ဈေးသက်သာသော နည်းပညာများ၊ ပိုမို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲနိုင်ပြီး ပိုမိုမြန်ဆန်သော အင်တာနက်၊ Signal နှင့်

⁶¹ Tatomir et al., 2020; McElhone, 2022.

⁶² Usher, 2019; Zelizer, 2007.

⁶³ Crete-Nishihata & Tsui, 2021, p. 2; Kunnuwong, 2022.

ပုဂ္ဂလိကအွန်လိုင်းကွန်ရက်ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများကိုအသုံးပြု၍ ဘေးကင်း လုံခြုံစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ ပိုမိုစုံလင်လာခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်သောသူများ၏ ဆွေးနွေးချက်အရ ပြည်တွင်း၌ လုပ်ကိုင်နေရသော သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အခြေအနေမှာ ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အခြေအနေထက် ပို၍ မရေရာမှု များရှိကြောင်းနှင့် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာ တော်တော်များများမှာ ပြည်တွင်းသတင်းမီဒီယာသမားများ၏ လုပ်အားမပါဘဲ ရပ်တည်နိုင်ရန် မဖြစ် နိုင်ကြောင်း အလေးပေးဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ယခင် ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ပြည်ပြေးဘဝဖြင့် လုပ်ကိုင်ခဲ့ခြင်းဖြင့် မြန်မာသတင်းမီဒီယာသမားများသည် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မရေရာမှုတို့ကို ဖြေဖျောက်ရန်နှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုတို့ကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းနိုင်ခဲ့ကြသည်။⁶⁴

သို့သော်လည်း နောက်ဆုံးအကြိမ်တုန်းကလိုပင် ပြည်တွင်း၌ လုပ်ကိုင်နေရသော ဝန်ထမ်းများ၊ အလွတ်တန်းသမားများနှင့် CJs အများအပြားက ၎င်းတို့တွင် ဘဏ္ဍာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ အလွန်နည်းကြောင်းနှင့် အချို့သော အခြေအနေများတွင် သတင်းအချက် အလက်မျှဝေရန်အတွက် ကြီးမားသောအရဲစွန့်မှုတို့ ဆောင်ရွက်ရသော်လည်း အခကြေးငွေမရသည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။ Kraidy မှတ်ချပြခဲ့သလိုပင် ကန့်သတ်မှုများရှိသည့်ကြားက ဖြစ်မြောက်အောင်ဆောင် ရွက်နိုင်ရန်အတွက် တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်ရာတွင် “လူမှုအဆင့် အတန်းကွဲပြားခြားနားမှု (social distinction) ၏ သတ်မှတ်ချက်များဖြစ်သော ပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်း (inclusion) နှင့် ဖယ်ကြည့်ခြင်း (exclusion) ဟူသော စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ” လုပ်ဆောင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။⁶⁵ ဆီးရီးယားနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၁ တော်လှန်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အလုပ်သမားလူတန်းစား ဆီးရီးယားပြည် သူတစ်ဦး ဆိုခဲ့သည်မှာ “ရွှေ့ပြောင်းသွားလာနိုင်တဲ့ တစ်နိုင်ငံတည်းသား လူ လတ်တန်းစားတွေနဲ့ ယှဉ်ပါက အလုပ်သမားလူတန်းစားတွေဟာ နိုင်ငံထဲမှာ ပိတ်မိနေတဲ့အတွက် ဆီးရီးယားနိုင်ငံရဲ့ ဖြစ်ရပ်မှန် ဇာတ်ကြောင်းတွေကို

⁶⁴ Banki & Seng Ing, 2019.

⁶⁵ Kraidy, 2016, p. 233.

အများသိအောင် ပြောပြဖို့ ပိုပြီးတာဝန်ရှိတယ်လို့ ခံစားရတယ်” ဟုဆိုခဲ့သည်။ လူလတ်တန်းစားဆိုသည်မှာ နိုင်ငံကနေ ထွက်ခွာသွားနိုင်သော ပညာတတ်များနှင့် သတင်းထောက်များကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။⁶⁶ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းကနေ လုပ်ကိုင်နေရသူများ၏ မရေရာဖွယ်ကောင်းလှသော အခြေအနေများမှာ မိမိတို့၏ စကားပိုင်း၌ ပါဝင်သောသူများအတွက်သာမက သတင်းမီဒီယာသမား တော်တော်များများအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်နေရသော အကြောင်းအရာတစ်ခု ဖြစ်နေဆဲပင်။⁶⁷

ထို့ကြောင့် မိမိတို့၏ စကားပိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများသည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြသည့်အပြင် ၎င်းတို့၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အလုပ်အကိုင်များအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသော ပညာရေးနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားစွမ်းရည်တို့ကို သင်ယူလေ့လာနိုင်သည့် အထူးအခွင့်အရေးများအတော်အသင့်ရှိခဲ့ကြောင်း မှတ်သားထားရန် အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်များ၏ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုများနှင့် အခြားသော ထောက်ပံ့မှုများ စုပြုံရောက်ရှိလာချိန်နှင့် အာဏာမသိမ်းခင် ဆယ်စုနှစ်အလိုက သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍ တံခါးဖွင့်ချိန်တို့တွင် ရုတ်ခြည်းပေါ်ပေါက်လာသော အခွင့်အလမ်းများကို ကောင်းစွာဖမ်းဆုပ်၍ အသုံးပြုနိုင်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

အခွင့်အလမ်းကာလတွင် ဖွံ့ဖြိုးရင့်ကျက်လာမှု

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကြာ နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်ချိန်ကာလသည် အပြောင်းအလဲနှင့် အခွင့်အလမ်းတို့ စုံလင်သော အချိန်ကာလဖြစ်သည်။

⁶⁶ Al-Ghazzi, 2021, p. 10.

⁶⁷ ဝါရင့် မြန်မာသတင်းမီဒီယာအလုပ်အမှုဆောင် တော်တော်များများတွင် ပြည်တွင်းကနေ လုပ်ကိုင်ပေးနေသော ဝန်ထမ်းများရှိကြသည်။ အချို့သော အခြေအနေတွင် အလွတ်တန်းသတင်းထောက်များ၊ CJs များနှင့် လူမှုကွန်ရက်များက ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို အားဖြည့်ပေးနေဆဲဖြစ်သည်။ IFJ Asia Pacific၊ မြန်မာသတင်းထောက် များကွန်ရက်နှင့် မြန်မာအမျိုးသမီးသတင်းထောက်များအသင်းတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ထားသော လုပ်အားခ အပြည့်အဝမပေးခြင်းအပေါ် ဆန့်ကျင်သည့်ကမ်ပိန်းကိုဖတ်ရှုပါ (IFJ Asia Pacific, 2022)။

စကားဝိုင်းတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးသူတစ်ဦးဖြစ်သူ တင်ထက်ပိုင်က ရန်ကုန်မြို့ရှိ နိုင်ငံတကာ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုတွင် ငါးနှစ်ကြာ လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အလုပ်ပြောင်းခဲ့သည်။ သူမက “၂၀၁၄ ဆိုတာ အသက် ၂၀ ဝန်းကျင်အရွယ် တွေအတွက် အင်မတန် စိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းတဲ့အချိန်ပါပဲ။ အခွင့်အလမ်းတွေ၊ အလားအလာကောင်းတွေ အများကြီးပဲ။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် သတင်းထောက်လုပ်ဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တယ်” ဟု ဆိုသည်။ သူမ လိုပင် အခြားသတင်းထောက်များကလည်း ၎င်းတို့၏ စိတ်အားထက်သန်မှုနောက်လိုက်ဖို့ရန် ဆုံးဖြတ်၍ အလုပ် အကိုင်ပြောင်းခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်ဇာတ်ကြောင်းတို့ကို ပြောပြကြသည်။

နောက်ထပ် ပါဝင်ဆွေးနွေးသူတစ်ဦးဖြစ်သူ ဂရေစ်သူက “ကျွန်မကို အထင်ကြီး သဘောကျစေတဲ့ အလုပ်ပါပဲ” ဟု ဆိုသည်။ ဂရေစ်က သတင်းထောက်နှင့် သတင်းမီဒီယာ သင်တန်းနည်းပြများအတွက် စကားပြန်အဖြစ် စတင်ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် “ကျွန်မအတွက် အကောင်းဆုံးရွေးချယ်မှု မဟုတ်ဘူး” ဟုဆိုသော အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်ပြီး သတင်းမီဒီယာလောကထဲသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။ နောက်တစ်ဦးဖြစ်သူ ရွှန်းနိုင်မှာ ပြည်ပတွင် အင်ဂျင်နီယာဘာသာရပ်ဖြင့် ပညာသင်ကြားပြီးနောက် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပမီတွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ နီးကပ်လာသည့်အလျောက် စကားပြန်နှင့် သတင်းထောက်များသတင်းယူရာတွင် အဆင်ပြေစေရန်အတွက် ဘက်စုံကူညီပေးသူ (fixer) အဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီးနောက် သတင်းစာပညာကို ချစ်မြတ်နိုးသွားသည်ဟု ဆိုသည်။ နောက်ထပ် ပါဝင်ဆွေးနွေးသူဖြစ်သော နန်းဟိုးဟွမ်^{၆၈} က သူမ တက္ကသိုလ်တက်ခဲ့သော ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဆယ်နှစ်ကြာ နေထိုင်ခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဇာတိမြေ ဖြစ်သော ရှမ်းပြည်နယ်သို့ ပြန်လာခဲ့သည်။ သူမ၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းကို ပံ့ပိုးကူညီပေးရန် ဆန္ဒရှိခဲ့ပြီး ထိုအချိန်တွင် ဒေသအခြေစိုက် တိုင်းရင်းသားသတင်းမီဒီယာတစ်ခုက ၎င်းတို့နှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်လိုသည့် လူငယ်များကို ရှာဖွေနေကြောင်း သိလိုက်ရသောအခါ သူမ စိတ်လှုပ်ရှားခဲ့ရသည်။

^{၆၈} ဆွေးနွေးသူက အမည်မဖော်လိုသည့်အတွက် နာမည်လွှဲကို အသုံးပြုထားပါသည်။

အလားတူပင်ဝါးဝါးဖောသည်လည်း⁶⁹ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတစ်ခုတွင် အဆင့်မြင့်ပညာရေးဘွဲ့ကို သင်ယူဆည်းပူးပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့သည်။ သူမ၏ လူငယ်သတင်းထောက် သူငယ်ချင်းများကိုကြည့်ပြီး စိတ်အားထက်သန်လာသည့်အတွက် ဒီဂျစ်တယ်ကိစ္စပြဿနာများ၊ မီဒီယာစာတတ်မြောက်မှု သင်တန်းများနှင့် နောက်ပိုင်းတွင် အချက်အလက်ခိုင်လုံမှုစစ်ဆေးခြင်း (fact-checking) တို့ကို ဆောင်ရွက်သော အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းငယ်တစ်ခု ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် ကူညီပေးခဲ့သည်။ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများထဲတွင် သူမက နိုင်ငံရေး တံခါးမဖွင့်ခင်ကာလအတွင်း သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်း အနည်းအကျဉ်းဆောင် ရွက်ခဲ့ဖူးသည့် အတွေ့အကြုံရှိသော တစ်ဦးတည်းသောသူဖြစ်သည်။

တုန့်လှုပ်ချောက်ချားဖွယ် အဖြစ်အပျက်အပေါ် တုံ့ပြန်ခြင်း

ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်နေ့မတိုင်ခင် ရက်ပိုင်းအလိုသာမက ရက်သတ္တပတ်များစွာ အလိုကတည်းပင် သတင်းမီဒီယာသမားများကြားတွင် အာဏာသိမ်းနိုင်သည် ဟူသော ကောလဟာလများရှိခဲ့သော်လည်း ဤအမျိုးသမီးသတင်းထောက် အများစုကမူ ယင်းအပေါ် ယုံကြည်နိုင်ရန်ခက်ခဲသကဲ့သို့ အမှန်တကယ်ဖြစ် လာမည်ဟုလည်း မယုံကြည်ခဲ့ကြပေ။ ဂရုစိုက်စွာ စကားလုံးများအတိုင်း ပြန်သုံး ရမည်ဆိုပါက “သူတို့တွေ ဒီလောက်ထိ မိုက်ရှူးရဲဆန်လိမ့်မယ်လို့ကို မသိခဲ့ဘူး” ဟု ဆိုပေသည်။ သို့ပေသည့် လုံလုံလောက်လောက် ပြင်ဆင်ထားမှုမရှိသလို တုန့်လှုပ်ချောက်ချားမှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသောအခါတွင် အဆက်မပြတ် ပြောင်းလဲနေပြီး ခန့်မှန်းရခက်သော အခြေအနေများ၊ အန္တရာယ်အသစ်များအပေါ် မြန်မြန်ဆန်ဆန်နှင့် တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိစွာ တုံ့ပြန်ရန် လိုအပ်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အားထားနိုင်ရလောက်သော ယခင်အတွေ့အကြုံ သို့မဟုတ် ဗဟုသုတများ မရှိသောအခါတွင် လူငယ်မျိုးဆက်သစ်တို့မှာ မည်သို့မည်ပုံ လုပ်ရကိုင်ရမည်ကို အမှန်တကယ် မသိရှိခဲ့ကြပေ။

အာဏာသိမ်းမှု ဖြစ်ပွားပြီးသည့်နောက်တွင် မြန်မာသတင်းစာအယ်ဒီတာများနှင့် သတင်းထောက်တို့သည်

⁶⁹ ဆွေးနွေးသူက အမည်မဖော်လိုသည့်အတွက် နာမည်လွှဲကို အသုံးပြုထားပါသည်။

ကြားဖြတ်သတင်းများကို နေ့ရောညပါ ရေးသားတင်ဆက်ဖို့ရန်
 လိုအပ်လာခဲ့ပြီး အာဏာသိမ်းစစ်အစိုးရ၏ ပထမခြေလှမ်းတစ်ခုမှာ
 အင်တာနက်ဖြတ်တောက်ခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် အခြေအနေကို
 ပို၍ဆိုးဝါးစေခဲ့သည်။ ယင်းနောက်တွင် အင်တာနက် ပြန်လည်အသုံးပြုနိုင်ခဲ့
 သော်လည်း ဘေးကင်းလုံခြုံရေးဆိုင်ရာအစီအမံများကို
 ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ဖို့ရန် လိုအပ်လာခဲ့သည်။ ဥပမာ - ဆက်သွယ်ရေးအတွက်
 ပုံမှန်အသုံးပြုနေကျ ဆဲလ်ဖုန်းများနှင့် Facebook messenger တို့အစား
 Signal ကဲ့သို့ ပို၍လုံခြုံသော ပလက်ဖောင်းများကို
 အစားထိုးအသုံးပြုခဲ့ကြရသည်။ အာဏာသိမ်းပြီး ရက်သတ္တပတ်
 အနည်းငယ်ကြာပြီးနောက်မှာတော့ ၎င်းတို့သည်လည်း စစ်သားများ၏
 ပစ်မှတ်များဖြစ်လာခဲ့သည်ကို သတိပြုမိလာခဲ့ရာ ၎င်းတို့၏
 သတင်းထောက်ကတ်ပြားများ၊ ဦးထုတ်များနှင့် လက်ပတ်များအပြင်
 အရွယ်အစားအားဖြင့်ပိုကြီးသော ပစ္စည်းကိရိယာတို့ကို ချောင်ထိုးခဲ့ကြရသည်။
 ယင်းအစား ထင်းထင်းကြီးဖြစ်မနေသော ပစ္စည်းကိရိယာများ၊ အထူးသဖြင့်
 သတင်းအချက်အလက်များ ရှင်းလင်းထားသော ဆဲလ်ဖုန်းများကို
 အစားထိုးအသုံးပြုခဲ့ရသည်။ လုံခြုံရေးအခြေအနေ ပိုဆိုးလာသည်နှင့်အမျှ
 အဖွဲ့သားများ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးမှာ အဓိက ဦးစားပေးဖြစ်လာပြီး
 မြေပြင်တွင် သတင်းရယူနေသော သတင်းထောက်များအား မည်သို့
 ကူညီပံ့ပိုးရမည်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခဲ့ရသည်။
 သတင်းမီဒီယာသမားတော်တော်များသည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များကို စွန့်ခွာ၍
 ယာယီနေထိုင်ဖို့ရန်နှင့် အလုပ်လုပ်ဖို့ရန်အတွက် နေရာများ
 ရှာဖွေဖို့လိုအပ်ကြောင်း ခံစားခဲ့ရသည်။ သို့သော် ထိုသို့သော
 ယာယီနေရာများကိုလည်း ခဏ ခဏ ပြောင်းလဲနေထိုင်ခဲ့ရပြန်သည်။
 သတင်းထောက်တော်တော်များများမှာ မြန်မာနိုင်ငံကနေ
 လုံးလုံးလျားလျားထွက်ပြေးခဲ့ကြသည်။ သတင်းတိုက်
 အများအပြားသည်လည်း ရှေ့ဆက် ဘာတွေဖြစ်လာမလဲဆိုသည်ကို
 စောင့်ကြည့်နေစဉ်တွင် ၎င်းတို့၏ရုံးခန်းများကို (အနည်းဆုံးတော့ ယာယီ)
 ပိတ်သိမ်းခဲ့ရသည်။

ဤသို့သော အပြောင်းအလဲများစွာနှင့်အတူ ဘေးကင်းလုံခြုံဖို့ရန်အတွက်
 ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေရသောအခြေအနေတွင် ၎င်းတို့၏ လူမှုအသိုက်အဝန်း
 အတွင်းက ရက်စက်ယုတ်မာမှုတို့ကို မျက်မြင်ကြုံတွေ့နေရသည့်အတွက် စိတ်

ခံစားမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုတို့ကို စီမံခန့်ခွဲဖို့ လိုအပ်လာခဲ့သည်။ ရွန်းနိုင်က “ဒီအလုပ်က လက်ရှိမှာ အရမ်းအရေးကြီးတဲ့အလုပ်ဖြစ်တယ်။ နောက်ပြီးတော့ အပြောင်းအလဲတွေ အများကြီးဖြစ်ပျက်နေတယ်။ ရက်စက်ယုတ်မာတဲ့ လုပ်ရပ်တွေကလည်း အများကြီးဖြစ်ပေါ်နေတယ်။ လူထုကလည်း ဒူပေနာပေ ခံနိုင်ရည်ရှိရှိနဲ့ ပြန်လည်ခုခံနေကြတယ်” ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် သတင်းထောက်အလုပ်ကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ အသေးငယ်ဆုံးသော ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှုတို့ကိုပင် မှတ်တမ်းတင်လိုသော ဆန္ဒရှိခဲ့သည်။ ဆီးရီးယားသတင်း ထောက်များကဲ့သို့ပင် မြန်မာသတင်းထောက်များသည်လည်း “ချစ်ခင်မြတ်နိုးရသူများ၏ သေဆုံးမှုများအပြင် ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်မှုနှင့် ပြည်ပထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်မှုတို့ကို စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရသော်လည်းကောင်း၊ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာပြင်ဆင်မှုများ အရသော်လည်းကောင်း ရင်ဆိုင်ဖြတ်ကျော်” ခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့သည် “သတင်းစာပညာလုပ်အား၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမှုမခံရခြင်း” ကို မကြာခဏ တွေ့ကြုံတတ်ကြသည်။⁷⁰ ဤသို့သော ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုတို့ကို အသိအမှတ်ပြုရန်မှာ အလွန်အရေးကြီးသည်။ သို့မှသာ အနောက်နိုင်ငံက သတင်းထောက်များကို အခြေခံသော သို့မဟုတ် သတင်းထောက်တို့ အစီရင်ခံသည့် တစ်ပွဲတိုးအကြမ်းဖက်မှု အတွေ့အကြုံတို့အပေါ် အခြေခံသည့် လက်ရှိကြီးစိုးနေဆဲ သုတေသနတို့ထက် ကျော်လွန်၍ “အကြမ်းဖက်မှုကို မဖြစ်မနေ ကျော်လွှားဖြတ်သန်းနေထိုင်နေရသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ ပို၍ ကွဲပြားခြားနား၍ ပို၍ ခက်ခဲသော အခြေအနေတို့ကို” ပိုမို နားလည်သည့် သုတေသနတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။⁷¹

မြန်မာသတင်းမီဒီယာသမားများသည် အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အစီအစဉ်တို့ကို ရုတ်တရက်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်လာခဲ့သည်။ အာဏာ သိမ်းမှုမတိုင်ခင်တွင် ဝါးဝါးဖောနှင့် ၎င်း၏လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တို့မှာ (၅) နှစ်တာ စီမံကိန်းတစ်ခုနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်နေခဲ့ကြသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁) ရက်နေ့မှာတော့ ၎င်းတို့၏ အစီအစဉ်အားလုံးမှာ ကမောက်ကမ၊ ဇောက်ထိုးမိုးမျှော်ဖြစ်ခဲ့ရ

⁷⁰ Al-Ghazzi, 2021, p. 3. See also Kotisova, 2019; Rentschler, 2010; Wahl-Jorgensen, 2019.

⁷¹ Al-Ghazzi, 2021, p. 3. See also Ashraf, 2022.

သည်။ စစ်အစိုးရက မီဒီယာအပေါ် ယုံကြည်မှုပျက်ပြားစေရန်အတွက် အချက်အလက်ခိုင်လုံမှုစစ်ဆေးခြင်း (fact-checking) နှင့် မီဒီယာ စာတတ်မြောက်မှုသင်တန်းတို့ကိုပင်လျှင် လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုလာနိုင်ခြေရှိသည်ကို သိရှိသွားပြီးနောက်မှာတော့ ဖိအားအမျိုးမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော သတင်းမီဒီယာမိတ်ဆွေတို့ကို မထိခိုက်စေသည့်နည်းဖြင့် သူမတို့၏ လုပ်ငန်းများအား မည်သို့ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ကို ခက်ခက်ခဲခဲ စဉ်းစားခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံးမှာတော့ ဝါးဝါးဖောတို့၏ အဖွဲ့အစည်းသည် အချက်အလက်ခိုင်လုံမှု စစ်ဆေးခြင်းလုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို ရပ်နားရန်အတွက် ခက်ခက်ခဲခဲဆုံးဖြတ်ခဲ့ရသည်။ သူမက “ဒီအချိန်ဟာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေနဲ့ ကိုယ့် brand ကို တည်ဆောက်တာထက် အသိုက်အဝန်းတစ်ခုအနေနဲ့ အတူတကွ လုပ်ဆောင်ရမယ့်အချိန်” ဟု ပြောခဲ့သည်။ ယင်းအစား သူမတို့ ယခင်က စောင့်ကြည့်လေ့လာဖူးသော သတင်းထောက်မိတ်ဆွေများနှင့် တိုက်ရိုက်လက်တွဲလုပ်ဆောင်ဖို့ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်ချိမှုကို တန်ပြန်လုပ်ဆောင်နေသော စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရေး အစီရင်ခံစာတို့အတွက် ပံ့ပိုးကူညီပေးလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်ချိမှုကို တန်ပြန်လုပ်ဆောင်ရွက်ရန် အတွက် ရပ်ရွာဒေသများတွင် မီဒီယာစာတတ်မြောက်မှုသင်တန်းတို့ကို ဆက်လက်ပို့ချခဲ့သည်။ ပဋိပက္ခကြောင့် ကြီးမားသော အန္တရာယ်များနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည့်အခြေအနေတွင် သူမ၏ အဖွဲ့အစည်းလိုမျိုး အဖွဲ့အစည်းများကို လိုအပ်ပေသည်။ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်ချိန်တွင် လေ့လာစောင့်ကြည့်ဖော်ထုတ်သူများ (watchdogs) များအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ရာမှ ၎င်းတို့စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့ဖူးသော သတင်းမီဒီယာတို့နှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သည့်ဘက်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့ရ သည်။ ဤအပြောင်းအလဲမှာ နားလည်လက်ခံနိုင်သော အပြောင်းအလဲဖြစ်သော်လည်း ရေရှည်တွင်မူ မီဒီယာ၏ စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်အခန်းကဏ္ဍအပေါ် သိသာထင်ရှားသော အကျိုးဆက်များ ရှိလာပါသည်။

နိုင်ငံရေးတံခါးဖွင့်သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်းက လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ အခွင့်အလမ်းတို့ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ကြည့်ပါက ဂရေစ်သူနှင့် နန်းဟွီးဟွမ်နှစ်ဦးစလုံးသည် အာဏာမသိမ်းခင် တစ်လအလိုတွင် လုပ်ငန်းတာဝန်ပိုကျယ်ပြန့်သော အလုပ်အကိုင်များအတွက် ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းခံခဲ့ကြရသည်။ ရွှန်းနိုင်မှာမူ

အာဏာသိမ်းသည့် ပထမဆုံးနေ့တွင် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ရာထူးကို လက်ခံခဲ့သည်။ အာဏာမသိမ်းခင် တစ်လအလိုတွင် ဂရုတ်မှာ မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရန်ပုံငွေ ၏ မြန်မာအစီအစဉ် ညွှန်ကြားရေးမှူးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ယင်းအပေါ် အာဏာသိမ်းမှု၏ သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ သူမက “ဒီအာဏာသိမ်းမှုက အရာရာတိုင်းကို ပြောင်းလဲသွားစေတယ်။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို ကာကွယ်ဖို့နဲ့ ကိုယ့်လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေကို ကာကွယ်ဖို့အတွက် ဆုံးဖြတ် ချက်တွေကို မြန်မြန်ဆန်ဆန်ချခဲ့ရတယ်။ တောက်လျှောက်မရပ်မနားလုပ်ရပြီး စိန်ခေါ်မှုတွေအပြည့်ပဲ” ဟုဆိုသည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် နန်းဟိုးဟွမ်သည်လည်း မကြာသေးမီကမှ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့သော်လည်း အာဏာမသိမ်းခင်တစ်လအလိုတွင် တိုင်းရင်းသား သတင်းမီဒီယာဌာနတစ်ခု၏ လက်ထောက်အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာအဖြစ် ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် သူမနောက်ဆုံးနေထိုင်ခဲ့သော နိုင်ငံနှင့် အလွန်ကွာခြားသော နိုင်ငံတွင် နေသားကျဖို့ ကြိုးစားရသကဲ့သို့ စီမံခန့်ခွဲမှုတာဝန်အသစ်ကိုပါ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ “ကျွန်မက မြန်မာနိုင်ငံထဲမှာရှိတဲ့ တစ်ဦးတည်းသော မန်နေဂျာပါ။ ဒါကြောင့် တာဝန်ခံရတယ်” ဟူ၍ သူမက ရှင်းပြသည်။ “ကျွန်မတို့ရဲ့ ဝန်ထမ်းတွေအားလုံးက ရုံးမှာနေကြတာ။ ဒါကြောင့်မို့လို့ သူတို့အတွက် ဘေးကင်းလုံခြုံတဲ့ အိမ်တွေကို မြန်မြန်ဆန်ဆန်ရှာပေးရတယ်။ စာရွက်စာတမ်းတွေနဲ့ ပစ္စည်းတွေကို ရွှေ့ပြောင်းရတယ်။ နောက်ဆုံးမှာတော့ သူတို့တွေ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံကို နယ်စပ်ကနေ ဝင်ရောက်နိုင်ဖို့အတွက် နည်းလမ်းရှာပေးရတယ်” ဟု ဆိုသည်။

လူငယ်မျိုးဆက်သစ် သတင်းထောက် တော်တော်များများသည် သတင်းခန်းများမှနေ၍ သတင်းရေးသားတင်ဆက်ရခြင်း အတွေ့အကြုံတို့ကို ဆုံးရှုံးရသည့်အတွက် ဝမ်းနည်းကြေကွဲရသော်လည်း သတင်းခန်းက ဝါရင့်သတင်းထောက်များထံမှ အကြံဉာဏ်များ ရရှိနိုင်ဖို့ရန်အတွက် မျှော်ကိုးခဲ့ကြသည်။ တင်ထက်ပိုင်မှာ စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရေး သတင်းများရေးသားသော Myanmar Now တွင် လက်ထောက်အယ်ဒီတာအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့သော်လည်း သူမကိုယ်တိုင်က မျိုးဆက်သစ်လူငယ်တစ်ဦးပင်ဖြစ်သည်။ မြန်ဆန်သော အပြောင်းအလဲများနှင့် ပတ်သက်၍ သူမက ယခုလိုဝန်ခံသည်။ “ကျွန်မက

၁၉၈၈ နောက် ပိုင်းမွေးတဲ့အတွက် ဒီသတင်းအချက်အလက်ကို ဘယ်လိုမျိုး
လက်ခံယူရမလဲ ဆိုတာကို မသိခဲ့ဘူး။ ဒီလိုမျိုးအခြေအနေနဲ့ပတ်သက်ပြီး
ကျွန်မတို့ကို မလေ့ကျင့်ပေးထားဘူး။ စာအုပ်တွေထဲမှာပဲ ဖတ်ဖူးခဲ့တာ။
တကယ်၊ တကယ်ကြောက်ရွံ့ခဲ့တာ။ ကျွန်မတို့ရဲ့ဘဝကို
ဘယ်လိုရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရမလဲ။ ပထမ ဆုံးလုပ်သင့်တာက ဘာလဲ။
အပြင်ထွက်ပြီးပဲ ဆန္ဒပြရမလား၊ ဒါမှဟုတ် ဘာလုပ်ရမလဲ” ဟုဆိုသည်။
နောက်ဆုံးမှာတော့ ၎င်းတို့နိုင်ငံ ရင်ဆိုင်နေရသော ခက်ခဲသည့်ကိစ္စရပ်များကို
ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ အလုပ်များကို အန္တရာယ်များနှင့်
မရေရာမှုအသီးသီးကြားကပင် ဆတိုးကာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြလေသည်။

ပဋိပက္ခအပေါ် ထိုးထွင်းသိမြင်မှုအသစ်များနှင့် တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော တုံ့ပြန်မှုများ

အာဏာသိမ်းမှု မတိုင်ခင်နှင့် အာဏာသိမ်းမှု နောက်ပိုင်းတွင် မိမိတို့၏
စကားပိုင်း၌ ပါဝင်သော လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမား
တော်တော်များများသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာတွေ သိရှိထားခဲ့ပြီး
နားလည်ထားခဲ့သည်ကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်ခဲ့ကြသည်။ ရွှန်းနိုင်က
သူမကိုယ်သူမ ရန်ကုန်မြို့တွင် မွေးဖွား ကြီးပြင်းလာသူတစ်ဦးအဖြစ်ဖော်ပြပြီး
မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမြစ်တွယ်နေသော ပြဿနာရပ်များအကြောင်း
ဘာမှမသိသော အထက်တန်းလွှာကျောင်းတစ်ကျောင်းက
ကျောင်းသူတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ပြည်ပမှ ပြန်ရောက်လာမှသာ
မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြဿနာရပ်များကို သိရှိခဲ့ရကြောင်းဆိုသည်။
သတင်းထောက်အဖြစ် လုပ်ကိုင်စဉ်က ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ
ရိုဟင်ဂျာအရေးအခင်းအပြင် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များရှိ
ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုတို့ကို ရေးသားရသောအခါတွင်
အံ့ဩတုန်လှုပ်ခဲ့ရသည်ဟု သူမကဝန်ခံသည်။⁷² သူမက “ဒါတွေက ငါ့နိုင်ငံမှာ

⁷² ရှေ့တွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သလိုပင် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင် ၇၀၀,၀၀၀
ကျော်သည် စစ်တပ်၏ စီးနင်းတိုက်ခိုက်မှုတို့ကနေ လွတ်မြောက်ရန်အတွက်
ရခိုင်ပြည်နယ် နယ်စပ်ကနေ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။
ယင်းကို ကုလသမဂ္ဂက လူမျိုးတုံး သုတ်သင်ရှင်းလင်းမှု (ethnic cleansing) ဟု

ဖြစ်နေခဲ့တာလား။ ငါဒါတွေကို ဘာကြောင့် မသိခဲ့တာလဲ။ ရှက်ဖို့ကောင်းလိုက်တာ” ဟု တွေးခဲ့မိကြောင်း ပြန်ပြောပြသည်။ ရွန်းနိုင်လိုပင် ဂရုစိုက်သည်လည်း ရန်ကုန်မြို့တွင် ကြီးပြင်းလာသူဖြစ်ပြီး လူအများလေးစားခံရသည့် ကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် ပညာသင်ကြားခဲ့သည်။ ပြည်ပသို့ ရောက်မှသာ မြန်မာနိုင်ငံ နှင့်ပတ်သက်၍ ဆန်းစစ်ဝေဖန်အကဲဖြတ်သော အမြင်ရှုထောင့်များကို သိရှိခွင့်ရခဲ့သည်။ ဤအမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံး သတင်းမီဒီယာနယ်ပယ်တွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီးနောက်မှာတော့ ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ နက်နဲရှုပ်ထွေးနေမှုတို့ကို ပို၍ သိရှိနားလည်လာပြီး ၎င်းတို့ငယ်စဉ်အခါက အစိုးရမီဒီယာများတွင် ကြားခဲ့ရသော အရာများနှင့် တကယ့်လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်တို့အကြားက ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် နေသည့်အရာများကို သိရှိခဲ့ရသည်။ ဂရုစိုက်က “ကျွန်မတို့အားလုံးက အမှောင်ခေတ်မှာ ကြီးပြင်းလာကြတာ။ အစိုးရမီဒီယာကို တစ်ခုတည်းသော မီဒီယာလို့ပဲ ထင်ခဲ့ကြတယ်။ အခုတော့ ကျွန်မတို့ကို လှည့်စားလို့မရတော့ဘူး” ဟု ဆိုသည်။

တင်ထက်ပိုင်၏ အတွေ့အကြုံမှာမူ အလွန်ကွဲပြားသည်။ သူမက ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်က မြို့တစ်မြို့တွင် ကြီးပြင်းလာခဲ့ပြီး သူမ အဖေနှင့် မိတ်ဆွေတွေကြားက လက်ရှိအရေးကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးပြောဆိုချက်တို့ကို နားထောင်ခွင့်ရခဲ့သလို သတင်းစာနှင့် စာအုပ်များကိုလည်း ဖတ်ရှုခွင့်ရခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သူမက သူမ၏ နိုင်ငံအကြောင်းကို ပိုသိရှိနားလည်ခဲ့ရပြီး သတင်းထောက်အဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခြင်းမပြုမီကတည်းကပင် ဝေဖန်ပိုင်းခြားတွေးခေါ်ခြင်းကို ခုံမင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ သူမနှင့် တစ်ခေတ်ထဲ ကြီးပြင်းခဲ့သော မြန်မာမိတ်ဆွေ တော်တော်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရက်စက်ကြမ်း တမ်းသည့် အဖြစ်မှန်များကို ပြည်ပသို့ ရောက်ရှိမှသာ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းခွင်ထဲရောက်မှသာ သိရှိခွင့်ရခဲ့ကြောင်းကို သူမဝန်ခံခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသော သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ကိုင်နေကြသော နိုင်ငံခြားသား အများအပြားမှာလည်း မြန်မာနိုင်ငံနှင့်

ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏အဆိုအရ ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် နှိပ်ကွပ်မှုအခံရဆုံးသော လူနည်းစုဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည် (Myanmar Rohingya, 2020; UN Refugees, 2022)။

ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကို လုံလုံလောက်လောက်သိရှိခွင့်
မရကြောင်း တင်ထက်ပိုင်က ထောက်ပြသည်။ ၎င်းတို့၏ အလုပ်က
သတင်းထောက်ဖြစ်စေ၊ NGO ဖြစ်စေ ၎င်းတို့လုပ်ငန်းများ၏
ကာလဒေသအခြေအနေနှင့် အကျိုးဆက်များ (ဥပမာ -
သတင်းထောက်အလုပ်ဖြစ်ပါက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးရေးကွဲသို့သော
ရှုပ်ထွေးနက်နဲသည့် ကိစ္စရပ်များ၊ NGO အလုပ်ဖြစ်ပါက ရန်ပုံငွေများနှင့်
အခြားကူညီထောက်ပံ့မှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ) ကို
နားလည်ရန်အတွက် အမှီအခိုကင်းသော မြန်မာသတင်းမီဒီယာများ၏
သတင်းများနှင့် ဆန်းစစ်လေ့လာမှုတို့ကို ဖတ်ရှုခဲ့ရပြီး မြန်မာသတင်းစာ
အယ်ဒီတာများနှင့် သတင်းထောက်များ၏ ပြောစကားတို့ကိုလည်း
နားထောင်ခဲ့ရကြောင်း သူမက ထပ်လောင်းပြောကြားသည်။ သို့ဖြစ်၍
မြန်မာပြည်သူများက ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ ဖြစ်ရပ်ဇာတ်ကြောင်းများအား
ရေးသားရာတွင် ၎င်းတို့၏ အသံနှင့် သဘောထားများကို ပိုမိုထင်ဟပ်စေလိုပြီး
မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း ဂဃနဏမသိသော နိုင်ငံခြားသတင်းထောက်များ၊
ဆန်းစစ်လေ့လာသူများနှင့် အခြား “ကျွမ်းကျင်သူများ” ရေးသားသော
မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖြစ်ရပ်ဇာတ်ကြောင်း များအပေါ် ဝေဖန်မှုတို့
မြင့်တက်လာခဲ့သည်။⁷³

သို့ရာတွင် အခြား မတူညီကွဲပြားသော လူမှုရေးနောက်ခံများမှ
ကြီးပြင်းလာသူများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့မှာ အစိုးရ၏
ဝါဒဖြန့်လှည့်စားမှုတို့ကို ယုံကြည်ဖို့ရန်ပင် အခြေအနေမပေးခဲ့ကြောင်း
စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူတို့က ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ရှမ်းလူမျိုးဖြစ်သော
နန်းဟိုးဟွမ်သည် ထိုင်းမြန်မာနယ်စပ်ရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းတစ်ခုတွင်

⁷³ ၂၀၂၁ ခုနှစ်အစောပိုင်းက CNN သတင်းဌာနမှ နိုင်ငံတကာရေးရာ အကြီးတန်း
သတင်းထောက်ဖြစ်သူ Clarissa Ward ၏ ‘မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း ဂဃနဏမသိဘဲ
သတင်းယူသည့်ခရီးစဉ် (parachute journalism)’ သည် အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်ခဲ့သည်။
ဥပမာ - သတင်းထောက်များဖြစ်သော Aye Min Thant’s (2021) နှင့် Thin Lei Win’s
(2021) တို့၏ တုံ့ပြန်မှုများကို ကြည့်ပါ။ နိုင်ငံခြားသား ဆန်းစစ်လေ့လာသူများ
သို့မဟုတ် “ကျွမ်းကျင်သူများ” အပေါ် ဝေဖန်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ Babu (2021) နှင့်
Linn (2022) ကို ဖတ်ရှုပါ။ မြန်မာ့အရေးလေ့လာမှုများတွင် ကိုလိုနီဆန်မှုနှင့်
အဖြူကြီးစိုးမှုတို့ကို ဖြိုဖျက်ရန်တောင်းဆိုသည့် စာတမ်းများတွင် Tharaphi Than
(2021) နှင့် Chu May Paing & Than Toe Aung (2021) တို့ပါဝင်သည်။

ကြီးပြင်းလာသူဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာလရှည်ကြာ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုတို့ကို ငယ်စဉ်ကတည်းကပင် သိရှိခဲ့သူဖြစ်သည်။ သတင်းမီဒီယာနယ်ပယ်ထဲသို့ မဝင်ခင်ကတည်းကပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဖြစ်မှန်ကို မြို့ပြ၌ ကြီးပြင်းလာခဲ့သော သူမ၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များထက် ပိုမိုနားလည်ခဲ့ပြီး သူမ၏ အမြင်ရှုထောင့်မှာလည်း သူတို့ထက် သိသိသာသာကွဲပြားခဲ့သည်။ သူမ၏ အတွေ့အကြုံကဲ့သို့သော အကြောင်းအရာတို့ကို အကြမ်းဖက်မှုနှင့် သတင်းစာပညာဆိုင်ရာ သုတေသနများတွင် တွေ့ရလေ့မရှိပါ။ ယင်းသုတေသနများသည် “အကြမ်းဖက်မှုကို ကျော်လွှားဖြတ်သန်းနေရသောသူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို လေ့လာခြင်းထက် အကြမ်းဖက်မှုကြောင့် ဖြစ်လာသော စိတ်ဒဏ်ရာနှင့် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ထိတွေ့မှုဆိုင်ရာ သဘောတရားကိုသာ ဦးစားပေး လေ့လာထားကြသည်”။⁷⁴ “အကြမ်းဖက်မှုအောက်နေထိုင်ရသော သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုကို ကျော်လွှားဖြတ်သန်းနေရသော” သတင်းမီဒီယာသမားတို့၏ အခြေအနေများကို အလေးပေးဖော်ပြမှုမရှိခြင်းဟု ဆိုရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံလိုမျိုး မိမိနှင့်မရင်းနှီးသော အခြေအနေများကို ရေးသားအစီရင်ခံကြသည့် အနောက်နိုင်ငံက သတင်းထောက်များ၏ အမြင်ရှုထောင့်တို့အပြင် အာဏာမသိမ်းခင်ကာလတုန်းက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့်ပတ် သက်၍ သတင်းများရေးသားအစီရင်ခံခဲ့ကြသည့် မြို့ပေါ်နေဗမာလူမျိုးသတင်း ထောက် အနည်းအကျဉ်းလည်း ပါဝင်ပေသည်။⁷⁵

မတူညီသည့် မျိုးဆက်များအကြားတွင် မတူညီသည့် အတွေ့အကြုံနှင့် အမြင်ရှုထောင့်များ ရှိကြောင်းကိုလည်း အာဏာသိမ်းမှုက မီးမောင်းထိုးပြနေ သည်။ အာဏာသိမ်းသည့် ပထမနေ့ နံနက်ခင်းအချိန်တွင် ဂရေစ်ကို သူမ၏ အဒေါ်ဖြစ်သူက ခေါ်နှိုးပြီး နေပြည်တော်တွင် ဖုန်းလိုင်းများပြတ်တောက်နေကြောင်း ပြောသည်။ ဂရေစ်က သူ့အဒေါ် အဘယ်ကြောင့် ထိုအကြောင်းပြော ရသည်ကို နားမလည်သဖြင့် မကြာခင်ပြန်

⁷⁴ Al-Ghazzi, 2021, p. 11. See also Ashraf, 2022; Brooten, 2006.

⁷⁵ ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစုများသည် (တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု) ဟူ သော အသုံးအနှုန်းထက် “တိုင်းရင်းသားလူမျိုး” ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို ပိုနှစ်သက် သည့်အတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးဟု သုံးနှုန်းထားပါသည်။

ကောင်းသွားမှာပါဟူ၍သာပြန်ဖြေခဲ့သည်။ ထိုအခါမှသာ အဒေါ်ဖြစ်သူက လေသံတိုးတိုးဖြင့် အာဏာသိမ်းသွားပြီဟု ပြောသည်။ ဂရုစစ်က “သူတို့ မျိုးဆက်က ဖိနှိပ်မှုအောက်မှာ နေလာရတာ တော်တော်ကြာပြီ။ ဒါကြောင့်မလို့လည်း အဲဒါဖြစ်သွားတဲ့အခါမှာ အိမ်ထဲက နေပြီးတော့တောင် အာဏာသိမ်းပါတယ်ဆိုပြီး သူက ကျယ်ကျယ်မပြောရဲဘူး။ ကျွန်မကို အံ့ဩသွားစေတယ်” ဟု ဆိုသည်။ အာဏာသိမ်းမှုကို တစ်ခါမှ မကြုံဖူးသလို အာဏာသိမ်းလိမ့်မည်ဟု မထင်ခဲ့သော လူငယ်များနှင့် မတူညီသည် မှာ ယခင်စစ်အစိုးရအသီးသီး၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်၌ နေထိုင်ခဲ့ဖူးသူအချို့သည် အာဏာသိမ်းမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆွေးနွေးရန် ကြောက်ရွံ့နေခဲ့ ကြခြင်းဖြစ်သည်။

အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အခြေအနေများ ဆိုးဆိုးဝါးဝါးပြောင်းလဲ လာခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံက အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာသမား များ၏ ကြံ့ကြံ့ခိုင်ခိုင်မှုနှင့် တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိခြင်းတို့ကြောင့် သတင်းအချက် အလက်များ ဆက်လက်စီးဆင်းနိုင်ခဲ့သည်။ တော်တော်များများမှာ ဝင်ငွေများ ဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီး ညတွင်းချင်းနီးပါးပင် မရေရာဖွယ်ကောင်းလွန်းသော အခြေအနေ သစ်များသို့ တွန်းပို့ခံလိုက်ကြရသည်။ ၎င်းတို့နှင့်အတူ ပြည်ပြေးဘဝရောက်နေသော မိသားစုဝင်များ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း၌ ကျန်ရစ်ခဲ့ရသော မိသားစုဝင်များအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်နေရသည့် သတင်းမီဒီယာသမားများအတွက်မူ ဤအပြောင်းအလဲများက အလွန်အမင်း စိတ်မချမ်းမြေ့စရာကောင်းလှသော ပေး ဆပ်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ “တချို့အခြေအနေတွေမှာဆို မိသားစုတွေက သူတို့ရဲ့ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအတွက်ကြောင့် သူတို့ရဲ့ သားသမီးတွေကို သားသမီးအဖြစ်ကနေ လူသိရှင်ကြား စွန့်လွှတ်လိုက်ရတာတွေရှိတယ်။” ဟု ဂရုစစ်က ရှင်းပြသည်။ ဤသို့သောအခြေအနေများသည် အကြမ်းဖက်မှုဒဏ်ခံစားရသော ဒေသများမှာလာသော ပြည်တွင်းသတင်းမီဒီယာသမားများ၏ လုပ်ငန်းခွင်အတွင်းက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စီမံအားထုတ်မှုတို့အား အသိအမှတ်ပြုမှု မရှိကြောင်းကို ဖော်ပြနေသော်လည်း ပိုကောင်းသော အနာဂတ်တစ်ခုကို မျှော်မှန်းရန်အတွက် လှုံ့ဆော်ပေးနေပေသည်။⁷⁶

⁷⁶ Al-Ghazzi, 2021; Kotisova, 2019; Rentschler, 2010; Wahl-Jorgensen, 2019.

မြန်မာသတင်းမီဒီယာနှင့် သတင်းစာပညာကို ပြန်လည်ပုံဖော်ခြင်း

အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းကစ၍ မြန်မာနိုင်ငံက လူငယ်တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် သတင်းမီဒီယာသမားများသည် နောက်ထပ် NLD အစိုးရသက်တမ်း (အနည်းဆုံးတော့ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲအလွန်နှင့် အာဏာမသိမ်းခင်စပ်ကြားကာလတွင် နောက်သက်တမ်းတစ်ခုထပ်တိုးဖို့ရှိခဲ့သည်) အောက်က ပိုနေမြဲကျားနေမြဲ အခြေအနေသို့ ပြန်မသွားချင်ကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြောဆိုခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ ကနဦး စစ်အာဏာရှင်ဆန့်ကျင်ရေးဆန္ဒပြပွဲများတွင် NLD ပါတီနှင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်တို့ အာဏာပြန်လည်ရရှိရေးကို ဦးတည်တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း ယင်းတောင်းဆိုချက်များမှာ မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပင် ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ နှစ်များအတွင်းက NLD ပါတီအပေါ် စိတ်ပျက်လာခဲ့သော လူငယ်တို့သည်⁷⁷ ပို၍ မျှတပြီး အားလုံး

⁷⁷ ဥပမာ - ကဗျာဆရာ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူနှင့် အာဏာသိမ်းမှုအလွန် တော်လှန်ရေးသမားဖြစ်လာသူ မောင်ဆောင်းခမှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် NLD ပါတီအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးပေးခဲ့သော်လည်း NLD ပါတီအပေါ် စိတ်ပျက်လာသည့်အတွက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ပါတီမှ နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာအရပ်သားများအပေါ် စစ်တပ်၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သော ရိုက်တာသတင်းထောက်နှစ်ဦးအား ဖမ်းဆီးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ NLD ပါတီ ခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က စစ်တပ်ဘက်ကနေ ကာကွယ်ပေးခဲ့ခြင်းက သူစိတ်ပျက်ခဲ့ရသည့် အကြောင်းရင်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် သူ၏ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ လူငယ်အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော အသံ (Athan) ၏ တွေ့ရှိချက်အရ အစိုးရကိုဝေဖန်၍ အရေးယူခံရသည့် အရေအတွက်မှာ ယခင်စစ်တပ်နှင့်ဆက်သွယ်သည့်အစိုးရလက်ထက်က ထက် NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် ပိုများကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှာ အဆက်အသွယ်ဖြတ်၍ အကျဉ်းချခံထားရသော်လည်း တစ်နေ့ကျလျှင် သူမ၏ ဦးဆောင်မှုအောက်ရှိ မည်သည့်အစိုးရမဆို စစ်တပ်နှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမည့် လမ်းကြောင်းကို ရွေးချယ်လေမလား သို့မဟုတ် လူမျိုးစုအစုအဖွဲ့များ ပါဝင်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး ရည်မှန်းချက်ကို စွန့်လွှတ်လေမလားဟူ၍ မောင်ဆောင်းခက စိုးရိမ်နေသည် (The PDFs, 2022)။ Nan Oo Nway (2022); Shoon Naing & Poppy McPherson (2018) ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

ပါဝင်နိုင်သော ဒီမိုကရေစီမြန်မာနိုင်ငံ ရရှိရေးအတွက် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။
ရလဒ်အနေဖြင့် ဆိုးဝါးလှသော အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း
မီဒီယာကဏ္ဍအပါအဝင် အလွန်ကွဲပြားခြားနားသော
အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို ပုံဖော်နိုင်ရန်အတွက် တွန်းအားနှင့်
အခွင့်အလမ်းများပေးခဲ့ကြောင်း စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူတို့က
အသိအမှတ်ပြုကြသည်။

စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်သော အမျိုးသမီးများမှာ ပိုမိုစုံလင်ကွဲပြား၍ ယဉ်ကျေး
မှုစုံလင်ကာ ပိုမိုလုံခြုံပြီး ပို၍ အရင်းအမြစ်ကြွယ်ဝသော
အနာဂတ်သတင်းမီဒီယာ အခင်းအကျင်းတစ်ခုကို
မျှော်လင့်တောင့်တနေကြသည်။ ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်မှုအချို့မှာ
လက်တွေ့ကျသော်လည်း ပိုမိုကောင်းမွန်သော
အနာဂတ်တည်ဆောက်ရေးအတွက် အရေးကြီးသည့် ခြေလှမ်းများဖြစ်သည်။
နန်းဟွီးဟွမ်က တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ စကားသံများနှင့် မီဒီယာတို့တွင်
ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်လို အပ်ပြီး တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား
အကြောင်းအရာများအတွက် ပိုမိုထောက်ပံ့ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း
အလေးပေးပြောဆိုသည်။ သို့မှသာ ကွဲပြားစုံလင်၍ ကိုယ်စားပြုမှုရှိသော
စကားသံများ၊ ဖြစ်ရပ်ဇာတ်ကြောင်းများနှင့် လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်မှန်များကို
ကြားနိုင်မည်ဖြစ်ကာ ဗမာဘာသာစကားကို မဖတ်တတ်သူ၊ နားမလည်သူ
အများအပြားမှာလည်း နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆွေးနွေးမှုများတွင်
ဖယ်ကြည့်ခြင်းမခံရဘဲ ပါဝင်ခွင့်ရနိုင်မှာဖြစ်ကြောင်း သူမက ဆိုသည်။
ဝါးဝါးဖောကတော့ အနာဂတ်မျိုးဆက်သစ်များ လိုအပ်နိုင်မည့်
အနာဂတ်ပညာရေးနှင့် သတင်းမီဒီယာသင်တန်းအမျိုးအစားများအတွက်
အားလုံးပါဝင်သော ဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်သင့်ကြောင်း
တောင်းဆိုလိုက်သည်။ ဂရေစ်မှာမူ သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းတွင်
ကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးဘောဂဗေဒ၏ အရေးကြီးပုံကို ထောက်ပြခဲ့ပြီး
အနာဂတ်တွင် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် ငွေကြေးအရ
ရေရှည်ရပ်တည်နိုင်ခြင်းက သူမမြင်ချင်သော အနာဂတ် သတင်းမီဒီယာ
အခင်းအကျင်းပင်ဖြစ်၏။

စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူအားလုံးကလည်း သတင်းမီဒီယာများ
ဆက်လက်၍ ကြံ့ကြံ့ခိုင်ခိုင်ရေးအတွက် အဓိက ထောက်တိုင်များဖြစ်သော
ရပ်ရွာထဲ က CJs နှင့် မရေရာသော အခြေအနေအသီးသီးအောက်၌

လုပ်ကိုင်နေရသော လူငယ်များ၏ ရဲရင့်ပြတ်သား၍ တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ပါဝင်အားဖြည့်မှုတို့ကို အလေးထားပြောဆိုခဲ့သည်။

သတင်းမီဒီယာနယ်ပယ်နှင့် မရင်းနှီးသေးသော CJs များနှင့် လူငယ်များကို ဘေးကင်းလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများနှင့်အတူ အခြားသော သင်တန်းများမှတစ်ဆင့် ကူညီထောက်ပံ့ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။

ဝါးဝါးဖောက်လည်း ဒီဂျစ်တယ်နှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းကျင်သော ဒေသခံလူငယ်များအနေဖြင့် အချက်အလက်ခိုင်လုံမှုစစ်ဆေးခြင်း (fact-checking) နှင့် လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းတင်ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် တိုးပွားလာနေသော အွန်လိုင်းသတင်းမှားများ၊ သတင်းတုများနှင့် ဝါဒဖြန့်မှုတို့ကို ကူညီတိုက်ဖျက်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြသည်။

သူမက “တော်လှန်ရေးကို ဦးဆောင်နေတဲ့ လူငယ်မျိုးဆက်တွေရဲ့ စွမ်းအားကို အမှန်တကယ် တွေ့နိုင်ပါတယ်” ဟုဆိုသည်။ “အနာဂတ်သတင်းမီဒီယာ အခင်းအကျင်းကို စိတ်ကူးတဲ့အခါမှာဆိုရင် လူငယ်မျိုးဆက်သစ်တွေကို ဘယ်လိုမျိုး ပံ့ပိုးပေးရမလဲ၊ သူတို့တွေ ဆွေးနွေးမှုတွေမှာ ပါဝင်လာအောင် ဘယ်လိုမျိုး လုပ်ရမလဲဆိုတာကိုပါ စဉ်းစားဖို့လိုအပ်ပါတယ်”။

ယုံကြည်စိတ်ချရသော သတင်းစာပညာကို လိုအပ်နေသည်မှာ ပို၍သိသာ ထင်ရှားလာသည့်အလျောက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော လုပ်အားခနှင့် လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေတို့ကိုလည်း လေးလေးနက်နက်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပေသည်။ တင်ထက်ပိုင်ကမူ သူမ၏ သတင်းမီဒီယာမဟုတ်သော ယခင်အလုပ်တွင် လစာအလွန်ကောင်းခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံအဆင့် သတင်းမီဒီယာတိုက်တစ်ခုတွင် သတင်းထောက်အဖြစ် စတင်လုပ်ကိုင်ခဲ့သော ပထမနှစ်မှာပင် စုဆောင်းထားခဲ့သမျှ ငွေအားလုံးကို အသုံးပြုခဲ့ရသည်။ သို့သော် ထိုအလုပ်ကိုပင် ဆက်လုပ်နေသည့်အတွက် သူငယ်ချင်းများက သူမကို ရူးနေပြီဟုပင် ထင်ခဲ့ကြသည်။ လူငယ်အများအပြား သတင်းထောက်အလုပ် မလုပ်ကိုင်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများတွင် ငွေကြေးကလည်း အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု သူမထုတ်ဖော် ပြောဆိုသည်။ နိုင်ငံတကာ သတင်းမီဒီယာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှာ သတင်းများ၊ အတွေးအမြင်များ၊ လေ့လာဆန်းစစ်မှုများအတွက် နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ဒေသမီဒီယာများကို အားကိုးနေကြကြောင်း ရွှန်းနိုင်က သတိပြုမိသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း လူတော်များကို ဆွဲဆောင်နိုင်မည့်

ပိုမိုကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများ ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် အရေးကြီးပေသည်။

တော်လှန်ရေး ပိုမိုအားကောင်းလာအောင် ဆောင်ရွက်ဖို့ရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချထားသော်ငြားလည်း သတင်းမီဒီယာ အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် ယုံကြည်အားကိုးထိုက်သော သတင်းစာပညာကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အမြဲတစေ သတိဝီရိယရှိရှိ ဆောင်ရွက်ဖို့ရန် လိုအပ်ကြောင်းကို ဆွေးနွေးသူများက ဆိုကြသည်။ မြန်မာ့သတင်းမီဒီယာများသည် မည်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီ၏ အာဘော်ကိုမှ ပြန်လည်ဖော်ပြနေသူများ မဟုတ်တော့မည့် နေ့တစ်နေ့ကို တင်ထက်ပိုင်က မျှော်လင့်နေသည်။ “အစိုးရရဲ့ အမှားတွေကို တင်ပြလို့ သစ္စာဖောက်တွေအနေနဲ့ သတ်မှတ်ခြင်း မခံရတဲ့နေ့”၊ ပြည်သူလူထုက သတင်းမီဒီယာတွေကို တိုက်ခိုက်တာ ဒါမှမဟုတ် ခြိမ်းခြောက်တာတွေ မလုပ်တော့တဲ့နေ့၊ အစိုးရက သတင်းအချက်အလက်တွေကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်ပေးတဲ့တစ်နေ့ကို သူမမျှော်လင့် နေပေသည်။ သူမက “သတင်းထောက်တွေ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် တိုက် ခိုက်တာတွေ၊ ဝေဖန်တာတွေ လုပ်ခဲ့တဲ့ အရင်က အဆိပ်အတောက်များပြီး ကွဲကွဲပြားပြားဖြစ်နေတဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်လိုမျိုးအစား သတင်းထောက်တွေက ကိုယ့်ရဲ့ကျွမ်းကျင်မှုတွေကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်လပ်နဲ့ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း လေ့ကျင့်အသုံးပြုနိုင်တဲ့ အနာဂတ်မျိုးကို မြင်ချင်တယ်။ သတင်းမီဒီယာနယ်ပယ် တစ်ခုလုံးထဲမှာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုတွေ၊ သင်ယူမှုတွေကနေတစ်ဆင့် သူတို့အတွက် အကျိုးရှိစေချင်တယ်” ဟု ဆိုသည်။

အရေးကြီးဆုံးဟု ဆိုနိုင်သောအရာတစ်ခုမှာ ဤအမျိုးသမီးများက ဤ သမိုင်းဝင် နိုင်ငံရေးအခြေအနေအပေါ်တွင် ဆန်းသစ်သော အလားအလာကို မြင်ကြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ သတင်းမီဒီယာသမားများသည် အာဏာသိမ်းမှု၊ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော တိုက်ပွဲများ၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၏ အကျိုးဆက်များ စသည့် အခက်အခဲဆုံးသော အခြေအနေများနှင့် ကြုံနေရသော်လည်း ဤအခြေအနေများမှာ ၎င်းတို့အတွက် သင်ယူလေ့လာနိုင်သော အခွင့်အလမ်းများလည်း ဖြစ်ပေသည်။ သတင်းမီဒီယာသမားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်လိုသောသူများအနေဖြင့် စိတ်ကူးယဉ်ဆန်သော၊ လွယ်ကူသော

သို့မဟုတ် ဘေးကင်းလုံခြုံသော လူနေမှုပုံစံကို မမျှော်လင့်ဖို့ရန် သတိပေးကြသော်လည်း တစ်ဖက်တွင် စိတ်အားထက်သန်စွာနှင့် သတိရှိစွာ ဆင်ဆင်ခြင်ခြင် လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် ဆန်းသစ်ကောင်းမွန်သော ရလဒ်များကို ဖန်တီးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် လက်ရှိအခြေအနေအရ အလုပ်ကို အနည်းငယ် “ရှေးရှေးမူးမူး” နှင့် သတ္တိရှိရှိ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့်ပင်လျှင် အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိနိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ၎င်းတို့က ဆိုကြသည်။ တင်ထက်ပိုင်က “ကိုယ့်ရဲ့ လုပ်သက်နုနယ်စဉ်ကာလမှာ နိုင်ငံထဲမှာ ဖြစ်ပျက်နေသမျှကို လေ့လာဖို့ဆိုရင် ဒီထက်ပိုစိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းတဲ့ အချိန်မရှိဘူးလို့ ဆိုရမယ်” ဟု ရှင်းပြသည်။ “ကျွန်မတို့ရဲ့ အမှားတွေကနေတစ်ဆင့် သင်ယူပါ။ ကျွန်မတို့ထက် ပိုကောင်း၊ ပိုတော်အောင်လုပ်ကြပါ” ဟု အကြံပြုသည်။

စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးထိစပ်မှု၊ မရေရာ၍ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားနှင့် အကြမ်းဖက်မှု အခြေအနေများတွင် လုပ်ဆောင်ရသော သတင်းမီဒီယာအလုပ်

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ကပင် အကြမ်းဖက်မှုဒဏ်ခံစားရသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်နေသည့်အားလျော်စွာ အာဏာသိမ်းမှုနှင့်အတူ နောက်ဆက်တွဲ ပြည်ပသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် အကျပ်အတည်းများအား မည်ကဲ့သို့ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိရှိနှင့် စိတ်ခံစားမှုရှိရှိ တုံ့ပြန်ကြသည်ကို ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများက ဖော်ပြပေးနိုင်သည်။ တီထွင်ဖန်တီးမှုဟူသော စကားရပ်ကို ပုံမှန်နားလည်နေကျ အနုပညာဖန်တီးမှု ပုံစံမျိုးထက်ကျော်လွန်ပြီး ပို၍ နားလည်လာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် သတင်းမီဒီယာသမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တမူထူးခြားသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ မရေရာလှကာ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသောလုပ်အား များမှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့၏ အနာဂတ်အား မည်သို့မည်ပုံ ပြန်လည်ပုံဖော်နေ ကြသည်ကို သိရှိနားလည်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာမီဒီယာသမားများ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးထိစပ်မှု တို့ကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခအခြေပြု သတင်းစာပညာစာပေများကို လွှမ်းမိုးထားသည့်

အဖြစ်အပျက်များအပေါ် စိတ်ခံစားမှုကင်းရမည်ဟူသော အယူအဆကို ကျော်လွန်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။⁷⁸

စကားဝိုင်းတွင် ပါဝင်သော အမျိုးသမီးများသည် ယခင်ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာများ စတင်ချိန်ကာလက မရှိခဲ့သော အမှီအခိုကင်း၍ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်သော မြန်မာသတင်းမီဒီယာကဏ္ဍ၏ သာဓကများဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်းတွင် ၎င်းတို့၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုမှာ အတော်အသင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းပြီး ဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျူးရှင်းများ အားကောင်းသော အနောက်နိုင်ငံများအပါအဝင် အာရှနိုင်ငံအချို့၏ သတင်းစာပညာ စံချိန်စံညွှန်းအပေါ် အခြေခံခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၂၁ အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာသမားများသည် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချထားသကဲ့သို့ နွေဦးတော်လှန်ရေးအောင်မြင်ရေးအတွက်လည်း သန္နိဋ္ဌာန်ချ လုပ်ဆောင်လိုကြသည်။ ဤအရာက အချို့သောသူများအတွက် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ဒွိဟများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ တော်လှန်ရေးအင်အားစုများနှင့် ပြည်ပရောက် NUG အစိုးရနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းများရေးသားရာတွင် ဘက်လိုက်မှုများ ရှိနိုင်လေမလားဟူ၍ စိုးရိမ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဤဖြစ်စဉ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေအတွက်သာ တမူထူးခြားနေသော ဖြစ်စဉ်မဟုတ်ဟု မိမိတို့ အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း သတင်းထောက်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းများရှိ အကြမ်းဖက်မှုအခြေအနေများနှင့်အတူ နေထိုင်နေရချိန် သို့မဟုတ် ဖြတ်သန်းကျော်လွှားနေရချိန်တွင် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်မှုဟူသည် အဘယ်သို့နည်းဟု စကားဝိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော အမျိုးသမီးတို့က မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးထိစပ်မှုနှင့် ၎င်းတို့၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများ၏ ရလဒ်အနေဖြင့် သတင်းများရေးသားရာတွင် စစ်မှန်သော ဖြစ်ရပ်မှန် ဇာတ်ကြောင်းများကို ရေးသားဖော်ပြနိုင်သည့်အပြင် ထိခိုက်ခံစား ရသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ အသက်ရှင်နေထိုင်မှု အတွေ့အကြုံများကို

⁷⁸ Al-Ghazzi, 2021; Ashraf, 2022.

ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ဖမ်းဆုပ်ပေးနိုင်သည့် အစစ်အမှန်ဖြစ်မှု (authenticity) နှင့် စိတ်ခံစားမှုတို့ကိုလည်း ရေးသားဖော်ပြနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤသို့သော ရေးသားဖော်ပြမှုတို့သည် အဖြစ်အပျက်များအပေါ် စိတ်ခံစားမှုကင်းရမည်ဟူသော သမားရိုးကျ သတင်းစာပညာနှင့် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ အမြင်ရှုထောင့်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ အတွေ့အကြုံများကို ပို၍ ရေးသားဖော်ပြနိုင်ပေသည်။ သို့ပေသည့် မြန်မာနိုင်ငံလိုမျိုး အလွန်ရှုပ်ထွေးပွေလီ၍ အန္တရာယ်များပြားလှသော အခြေအနေများသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအကျပ်အတည်းနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းများ ရေးသားတင်ဆက်နေသည့် ဒေသခံသတင်းထောက်များ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော အဓိကစိန်ခေါ်မှုများဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ သမားရိုးကျ သတင်းစာပညာရပ်ဘောင်များ၏ လိုအပ်ချက်ဖြစ်သော စိတ်ခံစားမှုကင်းရမည်ဟူသည့် သတ်မှတ်ချက်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန်မှာ ခက်ခဲပေသည်။ ဥပမာ - တင်ထက်ပိုင်က သူမ မည်သူဖြစ်သည်၊ မည်သည့်အရာများကို တွေ့ကြုံခဲ့သည်နှင့် မည်သည့်နေရာကလာသည်ဆိုသည့် အချက်များမှာ သူမ၏ အလုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များဖြစ်ပြီး သူမ၏ သတင်းထောက်ဘဝအတွက်လည်း အထောက်အကူဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ “သတင်းထောက်တွေက ကြားနေရမယ်၊ ဘက်လိုက်မှု မရှိရဘူးဆိုတဲ့ ရှေးရိုးဆန်တဲ့ အယူအဆတွေကို ကျွန်မတကယ်နားမလည်နိုင်ဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ ဘယ်လူသားတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမှ ပြည့်ပြည့်ဝဝ ကြားနေနိုင်ပြီး ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျနိုင် မယ်မထင်ဘူး။ ကျွန်မ သတင်းထောက်မဖြစ်ခင်မှာ ကျွန်မက လူသားတစ်ယောက်အရင်ဖြစ်တယ်။ ကျွန်မမှာ ဘက်လိုက်မှုမရှိဘူးဆိုပြီး ဟန်ဆောင်ဖို့လည်း မကြိုးစားဘူး။ ကျွန်မရဲ့ ဘက်လိုက်မှုတိုင်းကို ကျွန်မကိုယ်တိုင် အသိအမှတ်ပြုပြီးတော့ အလုပ်ထဲမှာ မဖြစ်သင့်တဲ့ ဘက်လိုက်မှုတွေပါလာခဲ့ရင် အဲဒါတွေကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလိုက်တယ်။ ပြီးတော့ အထက်အရာရှိတွေကိုလည်း ကျွန်မရဲ့အလုပ်ကို စိစစ်ဖို့ ခွင့်ပြုထားပါတယ်။ ဒါက ကျွန်မရဲ့ နည်းစနစ်ပါပဲ။” ဟု ပြောခဲ့သည်။

ဤသို့သော ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ မရေရာလှကာ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားသည်ပင်လျှင် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် လူမှုကွဲပြားခြားနားခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည့်

ပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်း (inclusion) နှင့် ဖယ်ကြည့်ခြင်း (exclusion) ဟူသော ပုံစံအသစ်များကို ယူဆောင်လာပါသည်။ ပညာရေး၊ လူတန်းစားအလွှာ၊ လူမျိုးနှင့် ပထဝီဝင်ဒေသ အစရှိသည့် အကြောင်းအရာများက မတူညီသော လူအုပ်စုများအတွက် မတူညီသော အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ ဥပမာ - အချို့သောသူများမှာ နိုင်ငံကနေထွက်သွားနိုင်သည့် အနေအထားရှိခဲ့ပြီး အချို့မှာမူ နိုင်ငံအတွင်း၌သာ ဆက်လက်ကျန်ရှိခဲ့ပြီး အထူးသဖြင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးအတွက် မရေရာလှသော အလုပ်များကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကျန်ရှိခဲ့သော သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ မရေရာမှုမှာ လူငယ်သတင်းမီဒီယာသမား တော်တော်များများအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်နေရဆဲ ဖြစ်သော အကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်သည်။

သို့သော် အာဏာသိမ်းမှုက သတင်းမီဒီယာသမားများအကြားတွင် ဤသို့သော တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းတို့ကို ပိုမိုသိရှိလာစေပြီး ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံနှင့် သမိုင်းတို့ကိုလည်း ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ သိရှိနားလည်သွားစေသည်။ ယခင်က မြို့ပြနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးထိန်းချုပ်ရာ ကျေးလက်ဒေသများအကြားရှိ မတူညီသည့် အခြေအနေများနှင့် အတွေ့အကြုံများကို မသိရှိခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်း ဖြစ်ပျက်နေခဲ့သော အကြောင်းအရာများကို ပိုမိုသိရှိလာကြသည်။ ထို့အတူ ဒေသအခြေအနေများကို ဂဗဏ္ဍာမသိသော နိုင်ငံခြားသားများက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် နေရာများဝင်ယူခြင်းကြောင့် သို့မဟုတ် သတင်းများ ရေးသားတင်ဆက်ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြဿနာများကိုလည်း ၎င်းတို့ ပိုမိုသိရှိလာကြသည်။ ဤဆွေးနွေးမှု အကြောင်းအရာများနှင့် အတွေ့အကြုံအားလုံးသည် သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ မရေရာလှကာ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားတို့ကို ပုံဖော်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အသစ်သော အနာဂတ်ကို မျှော်မှန်းပုံဖော်ရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင် ပေသည်။

မြန်မာလူငယ်သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်၍ မရေရာလှကာ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော လုပ်အားများသည် မိမိတို့ကို “ကာလဒေသ အခြေပြု ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျခြင်း (contextual objectivity)” အား ပိုမိုနားလည်စေ သည်။ သတင်းစာပညာဆိုင်ရာ “ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု” ကဲ့သို့သော

ပရော်ဖက်ရှင် နယ်ကျင့်ဝတ်များကို ထိန်းသိမ်းသကဲ့သို့ ကာလဒေသအခြေအနေအပေါ်မူ တည်၍ အလိုက်သင့်ပြောင်းလဲရန် ဆန္ဒရှိခြင်းဖြစ်သည်။⁷⁹ Al-Ghazzi ဆွေးနွေးခဲ့သလိုပင် “သတင်းစာပညာကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ယုတ္တိတန်သည့် ရွေးချယ်မှုတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ခေတ်မီအင်စတီကျူးရှင်းတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သည့်အခါတွင် အခြားသော နိုင်ငံရေးကာလဒေသအခြေအနေများ၊ အထူးသဖြင့် ပို၍အန္တရာယ်ကြီးမားသော အခြေအနေများရှိ သတင်းမီဒီယာသမားတို့၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှုတို့ကို အသိအမှတ်ပြုရန် ပျက်ကွက်နိုင်ပေသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များတွင် သတင်းစာပညာ၏ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု၊ ကြားနေမှု၊ မျှတမှုဟူသော စံနှုန်းများသည် သဘာဝအားဖြင့် မတူညီသော ပုံစံအမျိုးမျိုး ဖြင့်ရှိကြပြီး စိတ်ခံစားမှုဆိုင်ရာ လူမှုပတ်ဝန်းကျင်များအပေါ် အခြေခံ၍ ကာလဒေသနှင့်အညီ အလိုက်သင့်ပြောင်းလဲရမည်ဖြစ်သည်။”⁸⁰ မြန်မာသတင်းမီဒီယာများသည် “ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှု” ကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် သမားရိုးကျသတင်းစာပညာရပ်များတွင် သင်ကြားလာခဲ့သော ချဉ်းကပ်မှု ပုံစံများထက် “ပို၍ စုပေါင်းမှု၊ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးပြောဆိုမှု၊ သာတူညီမျှမှုနှင့် ရှုထောင့်စုံနည်းလမ်းများ” ကို အခြေခံ၍ ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်ကြသည်။⁸¹ ဤသည်မှာ ယဉ်ကျေးမှုစုံလင်သော၊ အားလုံးပါဝင်သော၊ သာတူညီမျှဖြစ်သော အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံအတွက်လည်းကောင်း၊ စကားပိုင်း၌ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော အမျိုးသမီးသတင်းထောက်တို့ ကြိုးစားတည်ဆောက်နေသော အနာဂတ် သတင်းမီဒီယာနယ်ပယ် အတွက်သော်လည်းကောင်း ကောင်းမွန်သော နိမိတ်လက္ခဏာများ ဖြစ်ပေသည်။

ကိုးကားချက်များ

Al-Ghazzi, O. (2021). ‘Forced to report’: Affective proximity and the perils of local reporting on Syria. *Journalism*. <https://doi.org/10.1177/1464884920984874>

⁷⁹ Iskandar & el-Nawaway, 2004.

⁸⁰ Al-Ghazzi, 2021, p. 12.

⁸¹ Hackett & Gurleyen, 2015, pp. 62-63.

- Allott, A. (1993). *Inked Over, Ripped Out: Burmese Storytellers and the Censors*. PEN American Center. <https://www.burmalibrary.org/sites/burmalibrary.org/files/obl/docs/INKED-OVER.doc>
- Allott, A. (1994). "Burmese Ways". *Index on Censorship*, 23(3), 87-105.
- Ashraf, S. (2022). *The dark side of news fixing: The culture and political economy of global media in Pakistan and Afghanistan*. Anthem Press.
- Atton, C., & Hamilton, J. F. (2008). *Alternative Journalism*. Sage.
- Aye Min Thant. (2021, April 13). "Every Journalist's Worst Nightmare": CNN's Myanmar Misadventure. *New Naratif*. <https://newnaratif.com/every-journalists-worst-nightmare-cnns-myanmar-misadventure/>
- Babu. (2021, October 7). Would like to collect recent "bad" articles ... [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/babuhtwe/status/1446156537983078402>
- Baleria, G. (2020, September 11). It's time for journalism educators to rethink 'objectivity' and teach more about context. *Poynter*. <https://www.poynter.org/educators-students/2020/its-time-for-journalism-educators-to-rethink-objectivity-and-teach-more-about-context/>
- Banki, S., & Seng Ing, J. (2019). Precarity and risk in Myanmar's media: A longitudinal analysis of natural disaster coverage by The Irrawaddy. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 177-200). ISEAS.
- Blussé, J. (2012). *The Fixer's Place in the Field: The Role of Fixers in Foreign News Reporting from China* [Unpublished master's dissertation]. University of Amsterdam.
- Brooten, L. (2003). *Global Communications, Local Conceptions: Human Rights and the Politics of Communication among the Burmese Opposition-in-exile* [Unpublished doctoral dissertation]. Ohio University.
- Brooten, L. (2006). Political Violence and Journalism in a Multi-ethnic State: A Case Study of Burma (Myanmar). *Journal of Communication Inquiry*, 30(4), 354-373. <https://doi.org/10.1177/0196859906290841>

- Brooten, L. (2022). Power grab in a pandemic: Media, lawfare and policy in Myanmar. *Journal of Digital Media & Policy*, 13(1), 9-24. https://doi.org/10.1386/jdmp_00087_1
- Brooten, L., McElhone, J., & Venkiteswaran, G. (Eds.). (2019a). *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change*. ISEAS.
- Brooten, L., McElhone, J., & Venkiteswaran, G. (2019b). Introduction: Myanmar media historically and the challenges of transition. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 1-56). ISEAS.
- Brooten, L., & Swan Ye Htut. (2022, November 2-4). *Burma's Decolonizing Moment? Growing challenges to colonial structures and narratives* [Paper presentation]. The 2nd AlterSEA Conference. Bangkok, Thailand. <https://altersea.hypotheses.org/schedule-2>
- Brooten, L., & Verbruggen, Y. (2017). Producing the News: Reporting on Myanmar's Rohingya Crisis. *Journal of Contemporary Asia*, 47(3), 440-460. <http://dx.doi.org/10.1080/00472336.2017.1303078>
- Burma's Media Landscape through the Years. (2016, May 4). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/burmas-media-landscape-through-the-years.html>
- Chu May Paing, & Than Toe Aung. (2021, August 14). Talking Back To white "Burma Experts." *Agitate Journal*. <https://agitatejournal.org/talking-back-to-white-burma-experts-by-chu-may-paing-and-than-toe-aung/>
- Cohen, N. (2016). Cultural Work as a Site of Struggle: Freelancers and Exploitation. In C. Fuchs, & V. Mosco (Eds.), *Marx and the Political Economy of the Media* (pp. 36-64). Koninklijke Brill.
- Committee to Protect Journalists. (2015). *10 Most Censored Countries*. <https://cpj.org/2015/04/10-most-censored-countries.php>
- Couldry, N., & Curran, J. (2003). The Paradox of Media Power. In N. Couldry, & J. Curran (Eds.), *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World* (pp. 3-15). Rowman & Littlefield.

- Crete-Nishihata, M., & Tsui, L. (2021). "The truth of what's happening" How Tibetan exile media develop and maintain journalistic authority. *Journalism*. <https://doi.org/10.1177/14648849211044899>
- Crouch, E. (2016, January 19). Myanmar Was Off the Grid for Decades – Now it's Catching Up Fast. *Techinasia*. <https://www.techinasia.com/myanmar-internet-revolution-startups>
- De, S. (2013). Marginal Whites and the Great Uprising: A Case Study of the Bengal Presidency. In A. Major, & C. Bates (Eds.), *Mutiny at the Margins: New Perspectives on the Indian Uprising of 1857*, vol. 2, *Britain and the Indian Uprising* (pp. 165–181). Sage.
- Downing, J. D. H. (2001). *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements*. Sage.
- Fink, C. (2001). *Living Silence: Burma under Military Rule*. Zed Books.
- Forde, S. (2015). Politics, participation and the people: Alternative journalism around the world. In C. Atton (Ed.), *The Routledge Companion to Alternative and Community Media* (pp. 291-300). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315717241>
- Free Expression Myanmar. (2020, November 4). *Illegitimate Internet Shutdown Extended Beyond Elections*. <https://freeexpressionmyanmar.org/illegitimate-internet-shutdown-extended-beyond-elections/>
- Guyon, R. (1992). Violent Repression in Burma: Human Rights and the Global Response. *Pacific Law Journal*, 10(2), 410-459. <https://escholarship.org/content/qt05k6p059/qt05k6p059.pdf>
- Hackett, R. & Gurleyen, P. (2015). Beyond the binaries? Alternative media and objective journalism. In C. Atton. (Ed.), (2015). *The Routledge Companion to Alternative and Community Media* (pp. 54-65). New York: Routledge.
- Hamilton, J. (2009). *Journalism's Roving Eye: A History of American Foreign Reporting*. LSU Press.
- Heijmans, P. (2017, July 11). The Unprecedented Explosion of Smartphones in Myanmar. *Bloomberg Businessweek*.

<https://www.bloomberg.com/news/features/2017-07-10/the-unprecedented-explosion-of-smartphones-in-myanmar>

Htusan, E. (2019). *Burma's Broken Promise* [Public talk]. Oslo Freedom Forum 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=AXjtzMU7CT0>

IFJ Asia Pacific. (2022, December 1). *Myanmar Journalists - Anti-Wage Theft Campaign - Video 1* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=qJhBfQly8CM>

Iskandar, A., & el-Nawawy, M. (2004). Al Jazeera and war coverage in Iraq: The media's quest for contextual objectivity. In S. Allan, & B. Zelizer (Eds.), *Reporting War: Journalism in War-time* (pp. 315-332). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203497562>

Jasper, J. (1997). *The Art of Moral Protest: Culture, Biography, and Creativity in Social Movements*. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/A/bo3629802.html>

Joas, H. (1996). *The Creativity of Action*. Polity Press.

Kironska, K., & Ni Ni Peng. (2021). How state-run media shape perceptions: an analysis of the projection of the Rohingya in the Global New Light of Myanmar. *South East Asia Research*, 29(1), 16-31. <https://doi.org/10.1080/0967828X.2020.1850178>

Kotisova, J. (2019). The elephant in the newsroom: Current research on journalism and emotion. *Sociology Compass*, 13(5), e12677. <https://doi.org/10.1111/soc4.12677>

Kraidy, M. (2016). Revolutionary Creative Labor. In M. Curtin, & K. Sanson, (Eds.), *Precarious Creativity: Global Media, Local Labor* (pp. 231-240). University of California Press. <https://doi.org/10.1525/luminos.10>

Kumar, M. (2014). *Media in an Authoritarian State: A Study of Myanmar*. Atlantic.

Kunnawong, S. (2022). Myanmar Journalists Keep the News Alive. *Fortify Rights*. <https://www.fortifyrights.org/mya-inv-pro-2022-11-02/>

- Larkin, E. (2003). The Self-Conscious Censor: Censorship in Burma under the British, 1900–1939. *Journal of Burma Studies*, 3, 64–101.
- Lee, R. (2019). Extreme Speech in Myanmar: The Role of State Media in the Rohingya Forced Migration Crisis. *International Journal of Communication*, 13, 3203–3224.
- Leehey, J. (1997). Message in a Bottle: A Gallery of Social/Political Cartoons from Burma. *Southeast Asian Journal of Social Science*, 25(1), 151–166.
- Linn, K. (2022, May 30). *Let me tell you #Myanmar story ...* [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/Kevin_linnn/status/1531316016772415492?t=StvLHLJmoT4X7oBWiv0tiA&s=03
- Lintner, B. (1989). *Outrage: Burma's Struggle for Democracy*. Review Publishing.
- Lintner, B. (2001). Burma: Denial of Access. In S. Coronel (Ed.), *The Right to Know: Access to Information in Southeast Asia*. Philippine Center for Investigative Journalism.
- McElhone, J. M. (2019). The metamorphosis of media in Myanmar's ethnic states. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 210–228). ISEAS.
- McElhone, J. M. (2022). *Media Assistance in Burma's Reform Decade*. Center for Media Assistance and National Endowment for Democracy. https://www.cima.ned.org/wp-content/uploads/2022/10/CIMA_Burma-Working-Paper_web-150ppi.pdf
- McElhone, J. M. & L. Brooten. (2019). Whispered Support: Two Decades of International Aid for Independent Journalism and Free Expression. In L. Brooten, J. McElhone, & G. Venkiteswaran (Eds.), *Myanmar Media in Transition: Legacies, Challenges and Change* (pp. 95–130). ISEAS.
- Media Development Investment Fund. (2022, November 4). *The Business of Independent Media in Post-Coup Myanmar*. <https://www.mdif.org/media-business-post-coup/>
- Murrell, C. (2015). *Foreign Correspondents and International News-gathering: The Role of Fixers*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315848471>
- Myanmar Institute for Democracy. (2017, October 12). *Interim Report – Summary of Media Coverage on Rakhine Conflict and*

- Recommendations.* <https://view.publitas.com/mid/report-eng/page/1>
- Myanmar Rohingya: What you need to know about the crisis. (2020, January 23). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-41566561>
- Nan Oo Nway. (2022, April 18). Bamar People's Liberation Army receives support of major rebel groups on one-year anniversary. *Myanmar Now*. <https://myanmar-now.org/en/news/bamar-peoples-liberation-army-receives-support-of-major-rebel-groups-on-one-year-anniversary>
- Nwe Nwe Aye. (2012). Role of the Media in Myanmar: Can It Be a Watchdog for Corruption? In N. Cheeseman, M. Skidmore, & T. Wilson (Eds.), *Myanmar's Transition: Opening, Obstacles, and Opportunities* (pp. 186–203). ISEAS.
- Rentschler, C. A. (2010). Trauma training and the reparative work of journalism. *Cultural Studies*, 24(4), 447–477. <https://doi.org/10.1080/09502380903215275>
- Ristow, B. (2011). *Independent Media in Exile*. Center for Independent Media Assistance. <https://www.cima.ned.org/publication/independent-media-in-exile/>
- San San May. (2016, December). Early Newspapers in Burma. *Southeast Asia Library Group Newsletter*, 48. <http://www.sealg.org/pdf/newsletter2016.pdf>
- Santoso, T. (2022). *Independent media's struggle to survive in Myanmar*. Media Development Investment Fund. <https://www.mdif.org/independent-medias-struggle-to-survive-in-myanmar/>
- Shoon Naing, & McPherson, P. (2018, December 1). Lost Idol: New Wave of Myanmar Youth Activists Look Beyond Suu Kyi. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/myanmar-activists/feature-lost-idol-new-wave-of-myanmar-youth-activists-look-beyond-suu-kyi-idINL4N1Y42KZ>
- Smith, C., & McKinlay, A. (2009). Creative Industries and Labour Process Analysis. In A. McKinlay, & C. Smith, (Eds.), *Creative Labor: Working in the Creative Industries* (pp. 3–28). Palgrave Macmillan.

- Smith, M. (1991). *State of Fear: Censorship in Burma (Myanmar)*. ARTICLE 19. <https://documents.pub/document/state-of-fear-censorship-in-burma.html>
- Tatomir, B., de Angelis, E., & Sadouskaya-Komlac, M. (2020). *Syrian Independent Exile Media* [Briefing paper]. International Media Support. <https://www.mediasupport.org/publication/syrian-independent-exile-media/>
- Tharaphi Than. (2021, November 20). Commentary: Why Does Area Studies Need Decolonization?. *Critical Asian Studies*. <https://criticalasianstudies.org/commentary/2021/11/20/commentary-tharaphi-than-why-does-area-studies-need-decolonization>
- The PDFs marching to their own tune. (2022, July 13). *Frontier Myanmar*. <https://www.frontiermyanmar.net/en/the-pdfs-marching-to-their-own-tune/>
- The Myanmar People's Desire: Min Aung Hlaing Must Hang. (2022, August 1). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/editorial/the-myanmar-peoples-desire-min-aung-hlaing-must-hang.html>
- Thin Lei Win. (2021, April 6). *Many people more eloquent than me...* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/thinink/status/1379478114011602955>
- Trautwein, C. (2015, November 20). Myanmar Named Fourth-fastest-growing Mobile Market in the World by Ericsson. *Myanmar Times*. <http://www.mmmtimes.com/index.php/business/technology/17727-myanmarnamed-fourth-fastest-growing-mobile-market-in-the-world-by-ericsson.html>
- U Thaung. (1995). *A Journalist, a General and an Army in Burma*. White Lotus.
- UN Refugees. (2022, July 13). *Rohingya Refugee Crisis Explained*. <https://www.unrefugees.org/news/rohingya-refugee-crisis-explained/>
- UNOHCHR. (2022a). *UN expert calls for action against Myanmar military on anniversary of atrocities against Rohingya*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/08/un-expert-calls-action-against-myanmar-military-anniversary-atrocities>

- UNOHCHR. (2022b). *Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar*. www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/myanmar-ffm/index
- Usher, N. (2019). Putting “place” in the center of journalism research: A way forward to understand challenges to trust and knowledge in news. *Journalism & Communication Monographs*, 21, 84–146.
- Wade, F. (2017). *Myanmar’s Enemy Within: Buddhist Violence and the Making of a Muslim “Other”*. Zed Books.
- Wahl-Jorgensen, K. (2019). Challenging presentism in journalism studies. *Journalism*, 20(5), 670–678.
- Zelizer, B. (2007). On “having been there”: “Eyewitnessing” as a journalistic key word. *Critical Studies in Media Communication*, 24(5), 408–428.

Pictured: Journalists
work from their new
shelter in Kayin State,
2021, after fleeing
Yangon.

How Independent News Media Struggles to Survive

Kyaw Swar

Abstract

Independent media in Myanmar benefited from ten years of relative press freedom until the 2021 military coup. After the coup, these media agencies did their best to report on protest movements as oppression quickly increased, with the Myanmar military targeting, detaining, torturing and killing journalists. Many media agencies and workers have now left the country or moved to other areas of Myanmar free from military control in order to continue operating. This article discusses some of the difficulties independent news media now encounter in reporting, including how international support for these media organizations is insufficient to mitigate the huge safety and security challenges journalists face in Myanmar and abroad. It concludes with a list of recommendations for international media support organizations.

Introduction

After the 1 February 2021 military coup, people's interest in independent news media increased, as they were eager to seek out the truth about what was happening. At the same time, the military sought to oppress independent news media agencies in earnest, using several methods. In the first month after the coup, most journalists who were detained by authorities—while simply trying to report the news—were released within 24 hours of their detention. But in March 2021, the military began pressing charges against the journalists they detained. On 5 March 2021, the military raided the office of the Myanmar Now media organization and revoked its license to publish, along with the licenses of Mizzima, 7 Day, the Democratic Voice of Burma (DVB), and Khit Thit Media. At the time of writing, nearly two

years after the 2021 coup, the total number of media organization licenses the military has arbitrarily revoked sits at 12.

The military has detained no less than 115 journalists throughout the country, and approximately 40 of them remain imprisoned. Since 2021, the military has killed no fewer than four journalists and photographers. Myanmar's ranking in the Press Freedom Index has fallen three years in a row and now stands at 176th place among 180 countries. The Committee to Protect Journalists (CPJ) has announced that Myanmar is now the second-worst country in the world by its metrics, with the military having detained and imprisoned so many journalists throughout 2021 and 2022. A small number of journalists have been released from prison after serving their sentences. The military offered to release about 6,000 prisoners throughout the country on the 17 October 2022 as an amnesty in commemoration of National Victory Day, but there were only a few journalists among those released.

In the early days of the coup, journalists throughout Myanmar were able to report at protests while wearing press helmets. However, the security situation has deteriorated so much that currently it is impossible for a journalist to even disclose their job to another person. Most journalists now work 'underground' due to their profession becoming a basis for the military and its supporters to detain or kill them. Most news media agencies have by now either moved to territories controlled by ethnic armed organizations, out of control of the Myanmar military, or have relocated to neighboring countries.

Difficulties Reporting Authentic News

It is no secret that independent news media agencies face overwhelming challenges reporting news following the coup, such as obtaining and verifying information, financial and technological difficulties in running the news agencies, and challenges related to journalists' security and protection. Most news agencies are now completely unable to gather news in-person on the ground, and they mostly rely on citizen journalists (CJs) to gather news

and information, which is difficult to authenticate and verify. News agencies now compete with each other to break news online using information, photos, and videos sent in by audience informants and agency CJs.

CJs have in many cases replaced conventional journalists on the ground, leading to many news agencies that stand with the people struggling to abide by primary journalistic principles such as impartiality. While some CJs want to systematically study and pursue journalism as a career, many see their work as revolutionary in spirit, aiming to expose and report on the atrocities committed by the military as they occur; access to such information has become a necessity in the revolution since the coup. CJs who live on the ground in Myanmar are provided with only short training courses but are heavily relied upon to gather information. The quality of their reporting is a concern, and it is questionable whether it is possible to report without bias in such extreme circumstances. Because CJs are risking their lives and facing security risks in gathering news as a part of the revolution, it is difficult to entirely adhere to the ideal that ‘journalists cannot be activists’.

That challenge becomes a barrier in revealing the entire truth, as mentioned above. Some news agencies have declared themselves as revolution-news agencies, and they report news swiftly, often with questionable verification processes. Most news agencies turn a blind eye to human rights violations by revolutionary forces, the killing of civilians by People’s Defense Forces based on false information, and war crimes committed by armed groups opposing the Myanmar military. It is possible that agencies do not report these types of events because, although they are true, the public could criticize them and turn against them for it. While some busy news agencies face this kind of difficulty, there are other outlets that struggle to operate at all.

The Reality of International Support of the News Media

Since the coup, news media agencies have had absolutely no income from advertisements, and therefore have had to rely completely on funding and support from other sources, such as international organizations. Myanmar news agencies had to undergo emergency relocations to the Thailand–Myanmar border and China–Myanmar border areas, which funding from the international community was instrumental in supporting. However, international funding for news agencies is affected by gaps in donor organizations' systems and methods of selection. Some news media outlets do not receive any funding at all, or they receive only a small sum of money, for their work trying to report authentic, unbiased news.

There is an abundance of funds for major news agencies such as DVB, Mizzima, Myanmar Now, Irrawaddy and Frontier Myanmar; international donor organizations also prioritize select organizations such as Burma News International (BNI), an umbrella organization for local news agencies. The above media agencies have the luxury to choose which organizations they will be funded by and did not seem to have significant financial problems following the coup, even when transitioning their base of operations abroad to a location outside of Myanmar.

On the other hand, there are numerous news agencies which have been reporting accurate and authentic news since the coup, and gaining public trust, although there is still a huge gap in audience numbers and organizational size when compared to major news agencies. These outlets include a lot of local news agencies which are not a part of BNI, as well as others that receive very little funding from the international community and are struggling as the days pass. These agencies covering news and reporting accurately in real-time receive no support, raising questions about donor organizations' selection processes. The systems and selection criteria used by international donor and fund management organizations to choose media

recipients of financial support are not transparent. There have been accusations against these organizations about the selection processes involved. Some claim that only those agencies with close relationships to them are selected; as the proverb says, *“Only when you know the person, can you see that they are just”*.

It is difficult for organizations to refute such accusations with blanket statements or claims that they are unfounded.

It is not clear which criteria are used by donor organizations when selecting which outlets to provide financial support to. Is it audience reach, news quality, type of content, project management skills, donor compliance capacity, or other standards? On top of contending with these existential funding issues, news agencies also face risks every day simply trying to report the news in any way they can.

Safety and Security Challenges of News Media

When the military initiated its brutal oppression of the media, most agencies' staff and offices had to move to the Thailand–Myanmar and China–Myanmar borders for safety and security reasons. Those who fled to the Thailand–Myanmar border then had to move again, this time into Thailand, due to the intense advancement of the military. In the process of doing so, some news agencies received timely funding, but there were many journalists who did not receive funding early enough, leading them to take risks and live in unsafe circumstances. They faced problems such as not understanding the laws in Thailand, language difficulties, inadequate temporary accommodation, and the financial demands associated with arriving in Thailand illegally.

At the time of writing, some active news agencies who report in accordance with quality standards are still struggling to pay their staff an adequate salary. Some still face difficulties in finding accommodation and covering the costs of official residency cards or visas for staff members. Although this article cannot exhaustively list how many news agencies are in this

position, the abovementioned difficulties are real challenges faced by many.

The news agencies that relocated to the China–Myanmar border faced different kinds of challenges. Some were restricted from reporting about the organization controlling the territory they lived in for security reasons, and some were even threatened. Journalists experienced military artillery attacks and air strikes in person, and some journalists lost their lives in these indiscriminate attacks.

Journalists still working underground in-country are at constant risk of being detained by the military, and they lack adequate safety and security training and technological support. There are few news agencies able to provide sufficient protection for their journalists. For example, only a few of the many journalists arrested and charged by the military were lucky enough to receive lawyers, salaries or stipends, or have their visitation costs covered, during their imprisonment, let alone other support. Insufficient accommodation and safehouses for targeted journalists, lack of equipment and training on how to reduce the risk of arrest when recording videos and photos, and lack of protection mechanisms in place for journalist arrests are some of the security difficulties Myanmar journalists experience on a daily basis as they struggle to report in high-risk situations.

Policy Recommendations for Supporting Independent News Media

Based on the realities described above, the following is a list of policy recommendations for local and international stakeholders:

- Prioritize capacity building training on newsroom management during crisis periods.
- Encourage putting CJ protection mechanisms in place in every news agency as CJs are crucial and heavily relied upon at this time.

- Ensure news media actually practice their safety and security policies in order to receive funding.
- Provide technology support to journalists in areas where internet is not available so that they are able to send information safely and securely.
- Allocate a percentage of the funding provided to each news agency to safety and protection concerns.
- Monitor the use of funds provided to news agencies and prioritize transparency.
- Assist news agencies and journalists who meet the requirements for obtaining visas, residency cards, healthcare, and basic humanitarian support; these are necessities when based abroad or in border areas.
- Provide more financial support to the local news agencies that are trusted by the public.
- Encourage news agencies based in border areas where ethnic armed groups have control to report news more independently.

Conclusion

Myanmar recently enjoyed the taste of democracy. For the decade leading up to the 2021 coup, people had the opportunity to access unbiased information reported by independent news agencies in real-time. After the coup, there was a decline in every sector of the country, including news media. Independent and unbiased news agencies are doing everything in their power to survive under a military dictatorship that oppresses them. No matter what kind of difficulties the news media sector faces, it continues to be vital in highlighting the difficult lives of people in Myanmar and plays a crucial role in building federal democracy.

This page left intentionally blank.

စိန်ခေါ်မှုများအကြား ရှင်သန်ရန်ကြိုးစားရန်ကန်နေရသည့် လွတ်လပ်သည့်သတင်းမီဒီယာများ

ကျော်စွာ

စာတမ်းအကျဉ်း

၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီအထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာများသည် အသင့်အတင့်ရှိခဲ့သော သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကြောင့် ၁၀ နှစ်တာအကျိုးရလဒ်များ ခံစားခဲ့ကြရပါသည်။ အာဏာသိမ်းမှု နောက်ပိုင်းတွင် စစ်တပ်မှ သတင်းထောက်များအား ပစ်မှတ်ထားကာ ဖမ်းဆီးနှိပ်စက် သတ်ဖြတ်လာမှုများဆောင်ရွက်ကာ ဖိနှိပ်မှုများ လျှင်မြန်စွာတိုးတက်လာခဲ့သည်နှင့်တပြေးညီ ထိုမီဒီယာအေဂျင်စီများသည် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ရေးလှုပ်ရှားမှုများအကြောင်း တတ်စွမ်းသမျှ တင်ပြခဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မီဒီယာအေဂျင်စီများစွာသည် ဆက်လက်လည်ပတ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ပြည်ပသို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေချခြင်း သို့မဟုတ် စစ်တပ်ထိန်းချုပ်မှုမရှိသော အခြားနေရာများသို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေချခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရပါသည်။ ဤဆောင်းပါးသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရော ပြည်ပတွင်ပါရှိနေသည့် သတင်းထောက်များရင်ဆိုင် နေရသည့် ကြီးမားသောလုံခြုံရေးဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများကို လျှော့ချရန် နိုင်ငံတကာမှ သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများကို ပံ့ပိုးပေးမှုများ မလုံလောက်မှုအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် လက်ရှိသတင်းများတင်ပြရာတွင် တွေ့ကြုံနေရသော အခက်အခဲအချို့ကို တင်ပြဆွေးနွေးထားပါသည်။ ဤဆောင်းပါးအား နိုင်ငံတကာမီဒီယာထောက်ပံ့ရေး အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အကြံပြုချက်များဖြင့် အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

စစ်ကောင်စီအာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် အမှန်တရားကို သိရှိနိုင်ရန် လွတ်လပ်သည့် သတင်းမီဒီယာများအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုပိုမိုမြင့်တက်လာသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁

ရက်နေ့မှစတင်ကာ တပ်မတော်က စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း လွတ်လပ်သည့် သတင်းမီဒီယာများကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖိနှိပ်လာခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းစတင် သတင်းမီဒီယာများနှင့် သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီးသည့်အခါ ၂၄ နာရီအတွင်း ပြန်လွတ်ပေးလေ့ရှိသော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လဆန်းမှစတင်ကာ ဖမ်းဆီးရမိသည့် သတင်းထောက်များကို ပုဒ်မအမျိုးမျိုးတပ်ကာ ဖမ်းဆီးတရားစွဲဆိုတော့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၅ ရက်နေ့တွင် စစ်ကောင်စီတပ်က မြန်မာနောင်းသတင်းဌာန၏ ရုံးခန်းကို ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့ပြီး ယင်းသတင်းတိုက်ပါပြင် Mizzima၊ 7 Day၊ DVB နှင့် Khit Thit Media တို့ကို ထုတ်ဝေခွင့်ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းမှုတစ်နှစ်ကျော်အကြာ စစ်ကောင်စီက ထုတ်ဝေခွင့်ရပ်ဆိုင်းခြင်းနှင့် သတင်းမီဒီယာအေဂျင်စီလိုင်စင်ပိတ်သိမ်းခဲ့သည့် သတင်းဌာနစုစုပေါင်း ၁၂ ခုရှိပြီဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် သတင်းထောက် (၁၁၅) ဦးထက်မနည်းကို ဖမ်းဆီးခဲ့ပြီး လက်ရှိအချိန်အထိ (၄၀) ခန့် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံထားရဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ သတင်းထောက်နှင့် ဓာတ်ပုံဆရာ (၄) ဦးထက်မနည်း စစ်ကောင်စီတပ်က သတ်ဖြတ်ခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသည် Press Freedom Index (တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်စာရင်း) တွင် သုံးနှစ်ဆက်တိုက် အဆင့်ကျသွားခဲ့ပြီး နိုင်ငံပေါင်း ၁၇၆ တွင် မြန်မာသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အဆင့် ၁၈၀ တွင် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရသည့် အချို့သတင်းထောက်များမှာ ပြစ်ဒဏ်ကျခံရသည့် ရက်စွဲသဖြင့် ပြန်လည်လွတ်မြောက်လာသူ အနည်းအကျဉ်းရှိသော်လည်း လက်ချိုးရေလို့ရနိုင်သည့် အရေအတွက်သာ ဖြစ်သည်။

စစ်ကောင်စီအနေဖြင့် သတင်းထောက်များကို ဘက်ပေါင်းစုံမှဖိနှိပ်ခဲ့သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်အတွင်း သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီးအကျဉ်းချမှု ဒုတိယအဆိုးဝါးဆုံးနိုင်ငံဖြစ်လာသည်ဟု CPJ (သတင်းထောက်များအကာအကွယ်ပေးရေးကော်မတီ) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၇ ရက်နေ့တွင်

အမျိုးသားအောင်ပွဲနေ့အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိထောင်များမှ အကျဉ်းသား ၆၀၀၀ ခန့်ကို စစ်ကောင်စီက အမှုပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များပေးခဲ့သော်လည်း ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံထားရသည့် သတင်းထောက်များ အနည်းငယ်သာ ပါဝင်သည်။

အာဏာသိမ်းစကားလများတွင် မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းရှိသတင်းထောက်များသည် ဆန္ဒပြပွဲများအတွင်း ဖိုင်ဘာဦးထုပ်ခေါင်းကာ သတင်းထောက်လှမ်းနိုင်သော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် သတင်းထောက်အဖြစ် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် မဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိသွားသည်။ ပြည်တွင်းတွင် သတင်းထောက်အဖြစ် သတင်းထောက်လှမ်းနေပါက ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ခံရနိုင်သည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေသဖြင့် သတင်းထောက်အများစုက မြေအောက်သတင်းထောက်များအဖြစ် တိုးတိုးတိတ်တိတ် သတင်းထောက်လှမ်းနေကြရပြီး သတင်းဌာနအများစုမှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်သည့်ဒေသ သို့မဟုတ် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားကြရပြီဖြစ်သည်။

သတင်းမှန်တင်ပြရာတွင် ရင်ဆိုင်ရသည့် အခက်အခဲများ

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း လွတ်လပ်သည့်သတင်းမီဒီယာဌာနများ အနေဖြင့် မတူကွဲပြားသည့် အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်မှာ အားလုံးသိပြီးသား အခြေအနေဖြစ်သည်။ သတင်းဌာနအများစုရင်ဆိုင်ရသည့် အခက်အခဲများတွင် သတင်းထောက်လှမ်းခြင်းနှင့် စိစစ်အတည်ပြုခြင်းစသည့် သတင်းပိုင်းဆိုင်ရာအခက်အခဲများ၊ သတင်းတိုက်ဆက်လက်လည်ပတ်နိုင်ရန် ငွေကြေးနှင့် နည်းပညာအခက်အခဲများအပြင် သတင်းထောက်များ၏ လုံခြုံရေးနှင့်အကာအကွယ်ပေးရေး စသည့် စိန်ခေါ်မှုများ ပါဝင်သည်။ သတင်းတိုက်အများစုသည် မြေပြင်တွင်သတင်းထောက်လှမ်းနိုင်မှု လုံးဝနီးပါးလျော့နည်းသွားပြီး နိုင်ငံသားသတင်းထောက် (citizen journalist, CJ) များကို အဓိကအားပြု သတင်းထောက်လှမ်းရသည်ဖြစ်ရာ သတင်းမှန်ရရှိနိုင်မှုနှင့် သတင်းစိစစ်အတည်ပြုရန် အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။

သတင်းဌာနကို သတင်းပေးပို့သည့် စာဖတ်ပရိတ်သတ်များနှင့် သတင်းတိုက်ကအသုံးပြုသည့် CJ များက ပေးပို့သည့် အချက်အလက်များ၊ ဓာတ်ပုံများနှင့် ရုပ်သံများကို အသုံးပြုရာတွင် အချိန်နှင့်တပြေးညီ အခြားသတင်းတိုက်များနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ကာ သတင်းဦးရန် ကြိုးပမ်းကြရသဖြင့် သတင်းတိကျမှုနှင့် သတင်းမှန်ရရှိနိုင်ရန် ခက်ခဲခြင်းဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါအခက်အခဲများအပြင် သတင်းတင်ဆက်ရာတွင် ပြည်သူ့ဘက်ရပ်တည်သည့် သတင်းဌာနအဖြစ် ရပ်တည်ကြရာဝယ် အမှန်တရားကို တိကျစွာတင်ဆက်ခြင်းဆိုသည့် အခြေခံမူများကို တိတိကျကျစောင့်ထိန်းနိုင်ရန်လည်း ခက်ခဲနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်တွင်းသတင်းဌာနကြီးများနှင့် ဒေသတွင်းသတင်းဌာနများက ပြင်တွင်သတင်းထောက်လှမ်းနိုင်မှုမရှိတော့ဘဲ စစ်ကောင်စီ၏ ဖမ်းဆီးထောင်ချမှုမှ ဘေးလွတ်ရာသို့ တိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသဖြင့် လိုအပ်နေသည့် သတင်းအချက်အလက်ရယူထောက်ပံ့နိုင်မှုကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် CJ များက သွေးသစ်လောင်း ဝင်ရောက်လာကြသည်။ အဆိုပါ CJ များတွင် သတင်းထောက်လှမ်းသည့်အလုပ်ကို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ်အဖြစ် စနစ်တကျလေ့လာလုပ်ဆောင်လိုသူများ ပါဝင်သလို တော်လှန်ရေးတွင် သတင်းအချက်အလက်က မရှိမဖြစ်အရေးပါသဖြင့် စစ်ကောင်စီ၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုကို တင်ပြနိုင်ရန် တော်လှန်ရေး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် CJ အဖြစ်လုပ်ကိုင်နေသူများလည်း အများအပြားပါဝင်နေပါသည်။ မြေပြင်တွင်နေထိုင်ကြသည့် CJ များကို ရက်တိုသင်တန်းများပေးပြီး သတင်းထောက်လှမ်းရန် အားထားနေကြရသဖြင့် စွမ်းရည်ပြည့်ဝမှုအပိုင်းတွင် စိုးရိမ်စရာရှိသလို ပြည့်စုံသည့်အမှန်တရားကို တင်ပြနိုင်မှုသည်လည်း မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်နေပါသည်။

လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်များတွင် အသက်နှင့်ရင်းပြီး သတင်းထောက်လှမ်းကြရသည့် CJ များက တော်လှန်ရေးတွင်တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်နေကြရသည်ဖြစ်ရာ ‘သတင်းထောက်များသည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများမဟုတ်ရပါ’ ဟုဆိုသည့် အခြေခံသတ်မှတ်ချက်ကို တင်းပြည့်ကြပ်ပြည့်လိုက်နာရန် ခက်ခဲနေပါသည်။ ထိုစိန်ခေါ်မှုက အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း

ပြီးပြည့်စုံသည့်အမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်ရေးသားရန်
ကန့်သတ်ချက်များဖြစ်လာပါသည်။ အချို့သတင်းဌာနများက
တော်လှန်ရေးသတင်းဌာနများအဖြစ် တရားဝင်ကြေညာပြီး
သတင်းတင်ဆက်ကြရာတွင် သတင်းမြန်သော်လည်း
သတင်းမှန်ဖြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းထုတ်စရာများစွာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။
တော်လှန်ရေးအင်အားစုများကျူးလွန်သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊
မှားယွင်းသည့် ထောက်လှမ်းရေးအချက်အလက်ပေါ်အခြေခံပြီး
သာမန်ပြည်သူများကို သတ်ဖြတ်မှုများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက
ကျူးလွန်သည့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများကို သတင်းဌာနအများစုက
နှုတ်ဆိတ်နေတတ်ကြသည်။ အဆိုပါသတင်းများကို တင်ဆက်ပါက
မှန်ပင်မှန်သော်ငြားလည်း ပြည်သူလူထုက ဝေဖန်တိုက်ခိုက်
ဆဲဆိုလာနိုင်သဖြင့် မတင်ဆက်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။
သတင်းဌာနများအနေဖြင့် သတင်းတင်ဆက်ရာတွင်
ဖော်ပြပါအခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်နေကြရသလို
သတင်းဌာနရှင်သန်ရပ်တည်ရန် ရုန်းကန်နေရသည့် သတင်းဌာနများလည်း
ရှိနေသည်။

သတင်းမီဒီယာများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာထောက်ပံ့မှုစီးဆင်းမှုဆိုင်ရာ အရှိတရားများ

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းဌာနများအနေဖြင့် ကြော်ညာများမှ
ဝင်ငွေလုံးဝမရှိတော့ဘဲ နိုင်ငံတကာမှ ရန်ပုံငွေအထောက်အပံ့များကို
အလုံးစုံမီဒီယာကြရသည်။ ပြည်တွင်းအခြေစိုက်သတင်းဌာနများက
စစ်ကောင်စီ၏ဆိုးဝါးသည့်ဖိနှိပ်မှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် ထိုင်း-
မြန်မာနယ်စပ်နှင့် တရုတ်မြန်မာနယ်စပ်ဒေသများသို့
အရေးပေါ်ပြောင်းရွှေ့လာကြရပြီး ထိုသို့ ပြောင်းရွှေ့နိုင်ရန်လည်း
နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေများက များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့သည်။
အဆိုပါနိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေများက သတင်းဌာနများကို ထောက်ပံ့ရာတွင်
နည်းစနစ်နှင့် ရွေးချယ်မှုလိုအပ်ချက်များကြောင့် သတင်းမှန်များကို
အမှန်တကယ်ကြိုးစားတင်ဆက်နေသော်လည်း ရန်ပုံငွေလုံးဝမရှိခြင်း

သို့မဟုတ် အနည်းငယ်သာရရှိခြင်းများဖြစ်နေသည်ကလည်း
မြေပြင်အရှိတရားဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းအခြေစိုက်သတင်းဌာနကြီးများဖြစ်ကြသည့် DVB၊ Mizzima၊ Myanmar Now၊ Irrawaddy နှင့် Frontier Myanmar ကဲ့သို့သော သတင်းဌာနများအတွက် နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေအကူအညီများ အလျှံပယ်ရရှိနေသလို Burma News International (BNI) ကဲ့သို့သော ဒေသန္တရအခြေစိုက်သတင်းဌာနများကို စုစည်းထားသည့် အဖွဲ့ကို ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့သည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များက လွယ်လင့်တကူရွေးချယ်တတ်ကြသည်။ ဖော်ပြပါသတင်းဌာနများက ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မည့်အဖွဲ့အစည်းများကို စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ်နိုင်သည်ကို တွေ့ရပြီး ပြည်ပအခြေစိုက်သည့်သတင်းဌာနများအဖြစ် အသွင်းပြောင်းရာတွင် ငွေရေးကြေးရေးသည် ၎င်းတို့အတွက် ကြီးမားသည့်ပြဿနာဖြစ်ဟန်မတူပါ။

တစ်ဖက်တွင် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း တိကျမှန်ကန်သည့်သတင်းများကို အချိန်နှင့်တပြေးညီတင်ဆက်နိုင်သဖြင့် ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်မှုကိုရရှိလာသော်လည်း သတင်းဌာနကြီးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အရွယ်အစားနှင့် ပရိသတ်အရေအတွက်ကွာဟနေသေးသည့် သတင်းဌာနအများအပြားရှိနေသည်။ အဆိုပါသတင်းဌာနများတွင် BNI အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သည့် ဒေသတွင်းအခြေစိုက်သတင်းဌာနအများအပြားရှိနေပြီး နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေအကူအညီရရှိမှုအလွန်နည်းပါးပြီး ဖြစ်သလိုရုန်းကန်နေကြရသူများလည်း အများအပြားပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသိရှိပြီးသား သတင်းဌာနများနှင့် သတင်းဌာနကွန်ရက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရန်ပုံငွေရရှိရန် မခက်ခဲသော်လည်း အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများနည်းတူ သတင်းမှန်များကိုအချိန်နှင့်တပြေးညီတင်ဆက်နေသည့် အခြား သတင်းဌာနအများအပြားတွင် ရန်ပုံငွေလိုအပ်ချက်ကြီးမားနေခြင်းသည် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ သတင်းဌာနရွေးချယ်မှုအပေါ် မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာစေသည်။ မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများကို ကူညီရန် နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေများကို စီမံခန့်ခွဲသည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏

သတင်းဌာနများကို ရွေးချယ်ထောက်ပံ့သည့် နည်းစနည်းများသည်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနည်းပါးပြီး မေးခွန်းထုတ်စရာအခြေအနေများရှိနေသည်။ နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေအဖွဲ့အစည်းများ၏ ရန်ပုံငွေကိုစီမံသည့်အဖွဲ့အစည်းအချို့က ၎င်းတို့ထောက်ပံ့သည့်သတင်းဌာနများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ‘လူကိုခင်မှ တရားမြင်တယ်’ ဆိုသည့် ဆိုးရိုးအတိုင်း နီးစပ်မှုရှိသူများကို ဦးစားပေးရွေးချယ်သည်ဟု စွပ်စွဲနေသူများလည်း ရှိနေသည်။ အဆိုပါ စွပ်စွဲမှုများသည် အခြေအမြစ်မရှိသည့် စွပ်စွဲမှုများ မဟုတ်ပါဟု ငြင်းချက်ထုတ်ရန် ခက်ခဲနေပါသည်။

ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရန် အဖွဲ့များကို ရွေးချယ်ရာတွင် ပရိတ်သတ်ရောက်ရှိမှု (audience reach)၊ သတင်းအရည်အသွေး (news quality)၊ သတင်းထုတ်လုပ်မှု အမျိုးအစား (types of content)၊ စီမံကိန်းစီမံခန့်ခွဲမှုစွမ်းရည် (project management skills) နှင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့သည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ မတူကွဲပြားသည့်စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များ (differing donor compliance) ပေါ်တွင် အခြေပြုသည်လော သို့မဟုတ် အခြားမည်သည့် စံနှုန်းများကို အခြေခံသည်လောဆိုသည်မှာလည်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရပါ။ သတင်းဌာနဆက်လက်လည်ပတ်နိုင်ရန် ရန်ပုံငွေလိုအပ်ချက်ကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေကြရသည့် သတင်းဌာနများသည် အချိန်နှင့်တပြေးညီသတင်းတင်ဆက်နိုင်ရန် ဘေးအန္တရာယ်များကို ရရာနည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းနေကြရသည်။

သတင်းမီဒီယာများ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ

စစ်ကောင်စီက သတင်းမီဒီယာများကိုဆိုးဝါးစွာဖိနှိပ်မှုစတင်ခဲ့ချိန်တွင် သတင်းဌာနအများစုသည် ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်နှင့် တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်ဒေသများကို ဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ရှေးရှုပြီးထွက်ပြေးခဲ့ကြရသည်။

ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်သို့ထွက်ပြေးခဲ့ကြရသူများတွင် စစ်ကောင်စီ၏ပြင်းထန်သည့်ထိုးစစ်များကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံဘက်သို့

ရရာနည်းဖြင့် ထပ်မံပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြရသည်။ ထိုသို့ရွှေ့ပြောင်းကြရာတွင် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုအချိန်မီရရှိသည့် အဖွဲ့များရှိသလို ရန်ပုံငွေလိုအပ်ချက်ကို လုံလောက်စွာနှင့်စောလျင်စွာမရသည့် သတင်းသမားအများအပြားရှိပြီး တစ်ဘက်နိုင်ငံတွင် ကိုယ်စိတ်မလုံခြုံမှုများဖြင့် သွားရောက်ကြရသည့် သတင်းဌာနနှင့် သတင်းသမား အများအပြားရှိကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ တရားမဝင်နည်းလမ်းဖြင့် ရောက်ရှိလာသဖြင့် နိုင်ငံတွင်းဥပဒေများကို နားမလည်ခြင်း၊ ဘာသာစကားခက်ခဲမှုရှိခြင်း၊ ခေတ္တနေထိုင်မည့် နေရာထိုင်ခင်းများ မလုံလောက်ခြင်းနှင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်အတွက် သုံးစွဲမည့် ငွေကြေးလိုအပ်ချက်များပြားခြင်းတို့ကို သတင်းတိုက်အများအပြား ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ဤဆောင်းပါးကိုရေးသားစဉ်တွင် အချိန်နှင့်တပြေးညီ သတင်းအရည်အသွေးပြည့်မှီစွာ သတင်းတင်ဆက်နေဆဲဖြစ်သည့် သတင်းဌာနအချို့က ၎င်းတို့၏ဝန်ထမ်းများကို လုံလောက်သည့် လုပ်ခလစာပေးရန် ကြပ်တည်းနေသေးသလို၊ အချို့ကလည်း ဝန်ထမ်းများ၏ နေရာထိုင်ခင်းနှင့် တရားဝင်နေထိုင်ရန် လိုအပ်သည့် နေထိုင်ခွင့်ကတ် သို့မဟုတ် ဗီဇာကုန်ကျစရိတ်များကို ဖြေရှင်းရန် ခက်ခဲနေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော သတင်းဌာနအရေအတွက်မည်မျှရှိသည်ကို ဤဆောင်းပါးတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း ဖော်ပြပါစိန်ခေါ်မှုများသည် အမှန်တကယ်ရင်ဆိုင်နေရသည့် အခက်အခဲများဖြစ်သည်။

တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြရသည့် သတင်းဌာနများသည်လည်း မတူကွဲပြားသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်ပင်။ တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်ရှိ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လုံခြုံရေးအကြောင်းပြု ပိတ်ပင်တားဆီးမှုအချို့ကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရပြီး အချို့မှာ ခြိမ်းခြောက်မှုများကိုပင် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ သတင်းဌာနများသည် နယ်စပ်ဒေသများတွင် စစ်ကောင်စီ၏လက်နက်ကြီးနှင့် လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများကို ကိုယ်တွေ့ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသလို အဆိုပါစစ်ကောင်စီ၏ ခွဲခြားမှုမရှိသည့် တိုက်ခိုက်မှုများတွင် သတင်းထောက်အချို့အသက်ပေးခဲ့ရပြီးဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းတွင် မြေအောက်သတင်းဌာနများအဖြစ် လှုပ်ရှားနေသည့် သတင်းထောက်များသည်လည်း စစ်အာဏာရှင်၏ဖမ်းဆီးမှုအန္တရာယ်များကို ရင်ဆိုင်နေရသည့်အပြင် လုံလောက်သည့်ဘေးကင်းလုံခြုံမှုဆိုင်ရာ

သင်တန်းများနှင့် နည်းပညာအထောက်အပံ့များကို မရရှိကြပါ။ ထို့အပြင် သတင်းထောက်အများစုကို သတင်းဌာနများက လုံလောက်သည့် အကာအကွယ်ပေးမှုများ နည်းပါးနေသေးသည်။ ဥပမာ - သတင်းထောက်ဖမ်းဆီးခံရပါက ရှေ့နေနှင့် ထောင်ဝင်စာစရိတ်၊ ဖမ်းဆီးခံရစဉ် လစာနှင့်အခြားခံစားခွင့်များကို လုံလောက်စွာရရှိသည့် သတင်းသမား အနည်းငယ်သာရှိသည်။ သတင်းထောက်များကို လိုက်လံဖမ်းဆီးပါက လိုအပ်သည့် နေရာထိုင်ခင်း သို့မဟုတ် safehouse လုံလောက်စွာမရှိခြင်း၊ ရုပ်သံနှင့်ဓာတ်ပုံများကိုရိုက်ကူးရာတွင် ဖမ်းဆီးခံရမည့်အန္တရာယ်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း လျော့ချပေးနိုင်သည့် ပစ္စည်းကိရိယာများနှင့် သင်တန်းများလုံလောက်စွာ မရရှိခြင်း၊ အန္တရာယ်များကြား သက်စွန့်စံဖျား သတင်းထောက်လှမ်းရသော်လည်း ဖမ်းဆီးခံရပါက အကာအကွယ်ပေးနိုင်မည့် ယန္တရားမရှိခြင်း စသည့်စိန်ခေါ်မှုများသည်လည်း ပြည်တွင်းသတင်းထောက်များနေစဉ်ရင် ဆိုင်ရသည့် အခက်အခဲများဖြစ်ပါသည်။

သတင်းမီဒီယာနှင့်ပတ်သက်ပြီး မူဝါဒဆိုင်ရာအကြံပြုချက်အချို့

သတင်းမီဒီယာထောက်ပံ့သည့် ပြည်တွင်းပြည်ပအဖွဲ့အစည်းများကို မူဝါဒဆိုင်ရာ အောက်ပါအချက်အလက်အချို့ကို အကြံပြုလိုပါသည်။

- သတင်းဌာနများအနေဖြင့် အကြပ်အတည်းကာလတွင် သတင်းခန်းစီမံခန့်ခွဲခြင်း ဆိုင်ရာ စွမ်းရည်မြှင့်သင်တန်းများ လုံလောက်စွာ ရရှိနိုင်ရန် ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။
- နိုင်ငံသားသတင်းထောက် (CJ) ကို အဓိကအားထားရသည့် ကာလဖြစ်သည့်အတွက် CJ များကို အကာအကွယ်ပေးသည့် ယန္တရားများ သတင်းဌာနတိုင်းတွင်ထားရှိရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သင့်ပါသည်။
- သတင်းဌာနများ၏ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများထားရှိမှုနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးနေမှုကို ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရာတွင် လိုအပ်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ထားရှိရန် သတ်မှတ်သင့်ပါသည်။

- အင်တာနက်မရှိသည့် ဒေသများမှ သတင်းထောက်များအနေဖြင့် ဘေးကင်းလုံခြုံသည့်နည်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ပေးပို့နိုင်ရန် နည်းပညာအထောက်အပံ့များ ပံ့ပိုးကူညီသင့်ပါသည်။
- သတင်းဌာနလည်ပတ်နိုင်မှုအတွက် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရာတွင် ဘေးကင်းလုံခြုံမှုနှင့် အကာအကွယ်ပေးမှုများအတွက် ရာခိုင်နှုန်းတစ်ခုသတ်မှတ်ကာ ပံ့ပိုးကူညီသင့်ပါသည်။
- သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့သည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ၎င်းတို့ထောက်ပံ့သည့်ရန်ပုံငွေစီးဆင်းမှုကို မျက်ခြေမပြတ်စောင့်ကြည့်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန် ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။
- ပြည်ပနိုင်ငံအခြေပြု သို့မဟုတ် နယ်စပ်ဒေသအခြေပြုသတင်းဌာနများအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် ဗီဇာ သို့မဟုတ် နေထိုင်ခွင့်ကတ်ပြားများ၊ ကျန်းမာရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများနှင့် အခြေခံလူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို သတ်မှတ်အရည်အချင်းနှင့်ကိုက်ညီသည့် သတင်းဌာနနှင့် သတင်းသမားများရရှိရန် အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ကူညီသင့်သည်။
- သတင်းဌာနများကို ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရာတွင် လူထုယုံကြည်သည့် ဒေသန္တရသတင်းဌာနများကို ယခုထက်ပိုမို ထောက်ပံ့ကူညီသင့်ပါသည်။
- နယ်စပ်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေရှိ သတင်းဌာနများအနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာသတင်းတင်ပြနိုင်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သင့်ပါသည်။

နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ဒီမိုကရေစီ၏အရသာကို မြည်းစမ်းခဲ့ပြီး လွတ်လပ်သည့်သတင်းဌာနများ

တင်ဆက်သည့် ဘက်မလိုက်သည့်အချက်အလက်များကို
 အချိန်နှင့်တပြေးညီရယူခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံရှိခဲ့ပြီးသားဖြစ်သည်။
 စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း တစ်နိုင်ငံလုံး
 အဘက်ဘက်မှဆုတ်ယုတ်ခဲ့ရာတွင် သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍသည်လည်း
 တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်ပြီး ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သည့်
 သတင်းမီဒီယာကိုနည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်နေသည့် စစ်အာဏာစနစ်တွင်
 ဘက်မလိုက်သည့်သတင်းဌာနများက အသက်ရှင်သန်နိုင်ရန်
 နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ကြိုးစားနေကြရသည်။

မည်သည့်အခက်အခဲကိုကြုံတွေ့နေကြရသည်ဖြစ်စေ ပြည်သူလူထု၏
 လူနေမှုဘဝကို မီးမောင်းထိုးပြရန်နှင့်
 ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်နိုင်ရန် သတင်းမီဒီယာသည်
 အရေးအကြီးဆုံးအခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေဦးမည်ဖြစ်သည်။

Pictured: A flash strike protest against the military coup photographed by a Lu Nge Khit journalist in 2021.

This page left intentionally blank.

Lu Nge Khit: Swimming Against the Tide

Hsu Htet¹

Abstract

The 2021 military coup in Myanmar led to soldiers targeting and persecuting media organizations. Offices were raided, licenses were revoked, and journalists were detained, tortured and killed. Numerous media organizations did not survive these attacks and others were forced to relocate outside of the country. Bucking this trend, one group of dedicated media supporters decided to start a new outlet to fight for press freedom, access to information and human rights in Myanmar. We formed Lu Nge Khit with the mandate to provide content for Myanmar's youth and prevent them from growing up in a dark age of information like we did in the 1990s and 2000s, when military propaganda, misinformation and disinformation dominated our development as children, teenagers and young adults. Our organization's journalists and citizen journalists work in a context of immense insecurity and our organization faces many practical challenges, yet it has grown steadily and seen several successes since 2021.

Introduction

Relations between Myanmar's media and state authorities have always been fraught. This may be connected to the role that the press has played in many of the country's political movements. The story of British authorities expelling Aung San from Rangoon University for not giving away writer Nyo Mya's identity as the author of an anti-colonial article published in the university student union's Oway magazine, of which Aung San was

¹ Hsu Htet is a founder of the Lu Nge Khit news agency. Lu Nge Khit means "Era of the Youth" in English.

editor, has long been a motivational story for young journalists in Myanmar. The university, worker and farmer strikes that followed this event led to the armed rebellion for independence from British rule.²

Myanmar society enjoyed press freedom in the post-independence period of parliamentary democracy, from 1948 to 1962, after which a military coup led new authorities to render the media an enemy of the state.³ The military's Burma Socialist Programme Party banned private media, shut down or nationalized publications, introduced censorship, arrested journalists and filled the remaining state media with propaganda. The media sector in Myanmar struggled to serve the people in these repressive conditions for nearly five decades. This media policy not only made people's daily lives more difficult, but it also caused devastating harm at times of conflict and disaster. For example, people's lack of access to information and journalists' lack of freedom to report likely contributed to the deaths of over 100,000 people when Cyclone Nargis ravaged Ayeyarwady Division in 2008.⁴

While the years following the military's 2008 Constitution saw improved elections, increased civilian participation in politics and the removal of pre-publication censorship, this did not prevent intimidation, detention and attacks against journalists.⁵ During the Union Solidarity and Development Party's government term from 2011-2016, and continuing under the National League for Democracy's term from 2016-2021, the media and journalists were at constant risk, most often attacked for reporting on corruption, human rights violations, and the actions of the Myanmar military. Some reporters investigating human rights violations by the Myanmar military were even charged

² Lintner, 2001.

³ Burma had the freest press in Asia in the 1950s (Ohnmar Nyunt, 2018) but was named 'top enemy of the press in Asia' by the US-based Committee to Protect Journalists in 1988.

⁴ The official death toll and number of people missing stands at over 130,000 people but other estimates have put the count closer to 300,000.

⁵ Brooten, 2016.

with high treason and imprisoned.⁶ Others received death threats, faced physical violence or were killed by authorities.⁷

When the military staged its latest coup on 1 February 2021, journalists knew the media would likely suffer from a brutal crackdown and severe repression. Being aware of the vital role the media plays in struggles for democracy, the authoritarian coup leaders predictably quickly oppressed the fourth estate, using the same methods as in the past.⁸ The army's new State Administration Council (SAC) targeted journalists and news service providers that reported on the military's mass violence against peaceful protests, revoking the registration of 13 local and national news media agencies. Huge, township and district-level internet shutdowns took place, often to hide military offensives and abuses. The SAC banned home satellite dishes, installed spyware on internet service providers and aimed to control access to information by targeting the media workers and agencies that criticized the coup and reported on the army's mass violence, torture and killings of civilians.

At the time of writing, a total of 154 journalists have been arrested since the coup and 57 are still detained.⁹ At least one reporter has been killed in military interrogation and at least two more killed in military attacks. Pu Dwee Tin, a journalist based in Chin State, was arrested in a conflict area and killed

⁶ Reuters journalists Wa Lone and Kyaw Soe Oo were arrested in 2017 for exposing just one of the many massacres of Rohingya people by the Myanmar military in northern Rakhine State. They were found guilty of breaching the Official Secrets Act on 3 September 2018 and were in prison for a total of 511 days before being released in an amnesty (PEN America, 2019).

⁷ For instance, freelance journalist Ko Par Gyi (aka) Aung Kyaw Naing was killed by the Myanmar military while reporting near the Thailand-Myanmar border in 2014 (Regan & Stout, 2014).

⁸ In general, authoritarian regimes, such as the Myanmar military's sporadic but dominant juntas, control information to maintain power. This control can be broken down into six techniques: suppression of local media, dissemination of propaganda, ownership of media outlets, censorship of independent outlets, blockage of access to technology and restrictions of access to outsiders (Ghitis, 2002).

⁹ A total of 97 journalists were released during the most recent amnesty in October 2022.

together with other civilians. A Sai K, an editor of the Federal Journal, was hit by an artillery shell and killed while reporting in a conflict zone.

The junta sealed off the homes of media workers and threatened and arrested their family members. Myanmar journalists now face death threats, attacks and arrests mobilized through pro-military groups and accounts on social media. Hundreds of media workers have lost their livelihoods. Although some organizations managed to relocate staff to areas outside of military control to continue their work, others, such as the 7 Day News Journal and The Voice Daily, completely shut down. Myanmar is now ‘the country without newspapers’:¹⁰ since 17 March 2021, Myanmar has not had a single independent print newspaper in publication.¹¹ According to the World Press Freedom Index by Reporters Without Borders, Myanmar’s press freedom decreased dramatically in the year after the coup, and it currently stands at 176th out of 180 countries, followed by countries like North Korea and Iran.¹² Robust press freedoms and the right to information, always struggled for in Myanmar, have been pushed to the brink of destruction by the 2021 coup.

Starting Lu Nge Khit: New, but Not So New

We, the founders and editors of Lu Nge Khit, grew up in the late 1980s and 1990s under the previous military regime. Access to independent and verifiable information was difficult, but military propaganda was always available.¹³ Our growth and development was shaped by military misinformation and disinformation, including intense nationalist propaganda. For instance,

¹⁰ Myanmar Becomes a Nation, 2021.

¹¹ There are a handful of non-military news agencies that have continued running inside Myanmar after coming to agreements with the military junta. BBC Myanmar continues with staff in the country. Myanmar private media such as the Eleven Media Group and the Standard Times are also still permitted to run, as they agreed to follow the junta’s ‘media policy’.

¹² Reporters Without Borders, 2022.

¹³ Lintner, 2021.

we were intimately familiar with the slogans “VOA is lying, BBC is lying, RFA is fueling” at the back of newspapers, although we had no idea what these organizations did. Growing up watching the TV news and the military parades, we thought soldiers were protecting people. This thought was further misshaped by propaganda war movies, with roles played by charming actors and actress, which represented ethnic armed groups as villains and destabilizing rebels. We were constantly told to use low-quality local products—rarely even available for purchase—without being told why the military regime was promoting that policy. The news informed us that no one was dying of hunger in our country, unlike places like Ethiopia, because ours was a Buddhist country, which encouraged many of us to worship Buddhism and try to forget or justify our hardships. Disinformation also influenced the social fabric, with discrimination against Muslims becoming deeply rooted due to military propaganda aimed at scapegoating and engendering hysteria.

We are concerned about today’s youth suffering under a repeat of the dark, distrustful, divisive age we grew up in. Although technological advancements have thrust us into the digital age, internet-based media platforms are now being affected by increasing disinformation and misinformation: the former caused by the military’s systematic attempts at psychological warfare and propaganda, and the latter often honest mistakes due to difficulties verifying stories and/or the lack of robust editorial policies. Although access to accurate and balanced information in Myanmar has become more critical than ever, independent media operations on the ground have only become fewer and weaker.

We participated in the Civil Disobedience Movement (CDM) following the coup. As the situation quickly deteriorated, we decided to remain steadfast and never give up on the journalism profession. We came together and founded Lu Nge Khit. Reporting impartially on important stories and providing the public with opportunities to participate in dialogue would be our fight against injustice and authoritarianism. Forged in the ashes of

the coup, this new organization would be a force for democracy and the rights of the Myanmar people.

We founded Lu Nge Khit with three objectives. The first is to counter the misinformation that has thrived in independent media since the coup. Social media—particularly Facebook—was implicated in facilitating increased intercommunal violence in Rakhine State long before the coup,¹⁴ and many new Facebook pages have now proliferated online, in response to the SAC's suppression of the public. Some merely report news in a satirical style, making fun of authorities and other groups. Others publish hasty, unverified news, prioritizing speed over quality. Many new Facebook pages irresponsibly spread compromised news reports, tarnishing the quality of independent media and eroding the public's trust—not to mention abusing the public's right to true information.

Another part of our first objective is to counter military and other disinformation. Systematic propaganda campaigns are being spread through state media such as the Myawaddy television channel, and on social media platforms such as Telegram and Facebook. One of the military's campaigns is to—both directly and indirectly—denounce, defame and slander those who resist the coup or still support the outcome of the 2020 elections. The junta also spreads disinformation about the international community, claiming some organizations and national governments are supporting 'terrorism'—its term for anti-coup resistance. This involves disseminating fake news, creating fake social media accounts and influencing online discussions, hacking civilians, and more.

Our second objective is to provide news that is tailored and useful to young people. We aim to act as a platform for facilitating the free expression of Myanmar's youth. The youth of today are the leaders of tomorrow, but they suffer the most from military persecution due to their passionate participation in anti-coup resistance. Young people have lost their education, jobs and political rights after the coup. They deserve a space to share,

¹⁴ Whitten-Woodring et al., 2020.

to discuss and to work through the difficulties of life under military rule together.

Our third objective is to assist the citizen journalists (CJs) from different parts of Myanmar who risk their lives sharing and publishing the events covered up by the SAC's media policy and propaganda. CJs, who are mostly younger, face innumerable difficulties in their work and personal lives. At the same time, in Myanmar's increasingly unsafe reporting environment, media organizations inside and outside the country depend on them more than ever. CJs were crucial to understanding the 2007 political uprising in Myanmar, even before they could use smartphone technology.¹⁵ Lu Nge Khit aims to utilize its expertise to mentor, train and guide CJs in their work, as well as provide them with production facilities and other support.

Bearing this in mind, through all our actions we strive to safeguard the freedom of the press and the institutionalization of democracy in Myanmar. As editors we monitor reporting and prioritize the public interest. We not only report on rights violations, but we respect and exercise those rights in our workplace. Lu Nge Khit has zero tolerance of plagiarism, exploitation and discrimination. Most of our journalists are young, like our audience, and key leadership roles are held by women.

Practical Challenges

Starting a new media organization is challenging at any time, let alone in direct response to a military coup. Even if we ignore the military's suppression of the media, the junta's absurd economic policies have led to huge devaluation of the national currency and a massive downturn in spending and investment. The business models of major media organizations, already severely tested by the COVID-19 pandemic, are now obsolete. Even large

¹⁵ During what came to be called the 2007 Saffron Revolution, CJs, internet café users, and bloggers anonymously uploaded images and videos of the military's persecution of protesters. They emailed information to friends and relatives outside Myanmar and even carried data across the border to Thailand (Chowdhury, 2008).

organizations with public donation schemes, subscriptions, advertisements and live broadcast services have struggled. Lu Nge Khit faces both internal and external challenges in its ongoing attempts to establish itself.

Our external challenges relate to the military's suppression of the media and persecution of journalists. Although Lu Nge Khit operates underground without registration, meaning the military regime does not know who works for us, our journalists still face security challenges due to their record of previous employment. This was not helped by some of the media organizations that agreed to the military's media policy reportedly providing information on which of their employees quit to join the CDM. Myanmar journalists are targeted for arrest not just for what they do in the present, but for what they did in the past. One notable international example was the regime's detention of American journalist Danny Fenster (a contributor to this special issue), who was arrested at Yangon airport for being previously associated with media organization Myanmar Now, even though he had long since quit and was working at a different organization at the time of the coup.¹⁶ He spent six months in prison.

In some cases, journalists are traced by the information they had to provide to authorities before the coup. For instance, journalists who covered election news and parliamentary sessions from 2011-2021 often had to provide details to civilian authorities in order to do so, including their addresses. After the coup the military and its supporters used this information to target these journalists. One Lu Nge Khit journalist was forced to flee their home as their address and the fact that they previously worked with Al Jazeera was promulgated in the pro-military Telegram channel Han Nyein Oo.¹⁷ Several of our journalists have been forced to leave their homes due to security concerns—even

¹⁶ Myanmar Musings, 2022.

¹⁷ Han Nyein Oo has over 100,000 pro-military subscribers. Participants promote military propaganda and reveal the information, activities and locations of anti-coup activists and journalists. They also use it to mobilize for physical attacks on them and their property (Soe San Aung, 2023).

though their association with Lu Nge Khit was kept secret. Some must move repeatedly, which is risky and expensive. Some have 'Profession: Journalist' printed on their national identity cards and household registration documents, limiting their ability to do simple things like rent a house, use air travel, or even open a bank account without compromising their security and being exposed and persecuted.

The internal challenges we face relate to the technological context of digital news in Myanmar and also our mental well-being. Lu Nge Khit is an online, digital media organization, with a presence on internet platforms like Facebook, Telegram and YouTube, among others. However, Facebook is most crucial: over 28 million people in Myanmar used Facebook as their main source of news before the coup, which is approximately 51 percent of the population,¹⁸ and 29.1 percent of the population has remained active on Facebook despite internet shutdowns and restrictions after the coup.¹⁹ Facebook is the most important platform for distributing our news, and consequently, its restrictions shape most of our operations.

Reaching users on Facebook is constrained by the platform's algorithms and the amount of money spent on promoting posts, as opposed to the quality, newsworthiness or public interest of a particular story. When we report on political violence such as conflict, torture, arson and killings, posts are often taken down. Facebook's algorithms also often 'warn' the Lu Nge Khit media page for allegedly violating 'community standards'. This forces us to moderate the contents of our reporting for the platform, raising the question of whether freedom of information and the press is even possible on Facebook. The platform seems geared to reduce the quality and reliability of information in favor of its profits. This problem is not new, and other digital media, both local and national, have raised similar concerns as more and more people began receiving their news through Facebook. In September 2022, 45 media organizations published a joint statement urging Facebook to review its policy to reduce what it calls

¹⁸ NapoleonCat, 2023a.

¹⁹ NapoleonCat, 2023b.

‘public affairs content’ in users’ news feeds—in the Myanmar context, this is a euphemism for preventing news in the public interest from reaching users.²⁰ At the time of writing this article, Lu Nge Khit’s Facebook page, which has more than 300,000 followers, is one step away from being closed for good by the platform for violating ‘community standards’ too many times when reporting important news from Myanmar.

Another internal challenge for Lu Nge Khit is maintaining the positive mental health of our team. Dealing with the stress of insecurity, the difficulties of living in a failed economy, and the traumatic and violent events in our own personal lives, all while reporting daily on the horrors perpetrated by the military, is our default state.²¹ Too often we repress our trauma in order to continue working productively. Our journalists are most at risk of mental health concerns. Whenever a journalist’s source who knows their identity is arrested, even if they do not talk under military interrogation, the journalist must relocate and/or hide until they get some kind of partial assurance their own identity and whereabouts are safe. Of all our staff, journalists spend the most time dealing with graphic violence and worse, either in original reporting or fact-checking. While journalists strive to do all this objectively and with detachment, it is difficult for them not to be affected. When not working, they sleep restlessly. Sometimes when our journalists contact sources by phone for comment, the source is hiding or running from artillery, air strikes or other threats. Detachment is impossible in such circumstances.

Sometimes these internal and external challenges are intertwined. The fact that the Lu Nge Khit team works mostly remotely and online, without an official registered presence in Myanmar, mitigates existential security concerns, but poses challenges to reporting. Journalists must be cautious to identify

²⁰ Free Expression Myanmar, 2022.

²¹ One overview updated in 2019 claims 80 percent of journalists, including foreign correspondents and freelancers, which cover war, disasters, and conflict, experience work-related trauma and are at risk of developing mental health related problems (Smith et al., 2019).

themselves and must build trust with sources in other ways. As military persecution of society worsens, some people are refusing to talk to journalists out of fear. Our journalists are suspected of being military informants if they ask sensitive questions without building up sufficient trust beforehand. Because we are unregistered, we also cannot directly contact the military and police forces for their right of reply or to verify news—although as noted, in the current context, that would only lead to the military targeting our organization for suppression more precisely, potentially leading to the detention and torture of our staff.

These challenges all affect our ongoing mission to meet our objectives. With that said, our first year of operation from 2021–2022 ran successfully. We covered many important stories and have gained a loyal audience. One incident encapsulates both our successes and our challenges. Figure 1 is a photo taken by one of our journalists during a peaceful protest held by youth on 7 July 2022 in Hlaing Township, Yangon Region.²² A white vehicle can be seen ramming into a protester from behind at speed; it continued on and narrowly missed our journalist. The car looks like a private vehicle, but was in fact driven by soldiers, who now use any means to terrorize the public and intimidate protesters.²³ After running over the protester, the soldiers fired two shots from the car and threw a sound grenade. The Lu Nge Khit journalist and the victim injured by the car managed to escape—but five young protesters were not so lucky and were detained.

²² Han Thit, 2022.

²³ The military has used private and military vehicles to kill and injure peaceful protesters dozens of times since the coup. The Irrawaddy put together a list of such events in 2021—let alone 2022 (A Chronology, 2021).

Figure 1

Military in civilian car rams protester at speed.

Our journalists are proud to still walk among the public and contribute to their communities as best they can. Lu Nge Khit has covered many peaceful protests led by youth and student activists—a selection shown in thumbnails in figure 2. All of our coverage is non-profit and our image and video assets are often used and widely shared by other local and international media outlets.

Figure 2

A selection of photographs from protests Lu Nge Khit covered in 2021 and 2022, which were then used and shared by other media outlets.

Aims and Anticipation

Sustainability remains just a dream when we must struggle daily for our organization to survive. Lu Nge Khit alone lacks the resources to prosper long term in the context of military oppression, where viable revenue models, predictable currency and economic policy, and freedom of the press do not exist. Thanks to generous donors we have reached this far, but we still lack the capacity to extend our coverage and programs. We produced successful programs such as a CJ column, the Weekly Youth Voice program, and a podcast series on mental wellbeing which received praise and endorsements. We produced youth, women, and minorities-focused content, which were widely shared. We will soon produce an ‘Info for Youth’ column, which will provide

expert inputs on health and education matters to young people, in addition to the existing news program. Anecdotally, requests for media support from donors doubled in the year after the coup,²⁴ and one donor openly stated that “the sustainability of our existing partners is currently our priority”.²⁵ Donors are hesitant to back a new media agency based in post-coup Myanmar, especially when there are three major exile media outlets that have covered Myanmar since the 1990s and are based in Thailand.

While future sustainability remains a concern, Lu Nge Khit is proud to be fighting for freedom of the press and the right to information. We cannot realistically expect to extend our programs geographically and thematically just yet, but deep down we hope Lu Nge Khit can grow to be firmly established as an independent media agency for youth that is respected by the people and supported by its audience, known for its public service, rather than for its profits, or for accepting military domination. One day, we and all media in Myanmar will be able to report freely without military persecution, censorship, and the restrictions of problematic online platforms.

References

- A Chronology of the Myanmar Junta’s Vehicle-Ramming Attacks on Peaceful Protesters. (2021, December 8). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/a-chronology-of-the-myanmar-juntas-vehicle-ramming-attacks-on-peaceful-protesters.html>
- Brooten, L. (2016). Burmese Media in Transition. *International Journal of Communication*, 10, 182–199.
- Chowdhury, M. (2008). *The Role of the Internet in Burma’s Saffron Revolution*. Berkman Center for Internet and Society at Harvard University. https://cyber.harvard.edu/sites/cyber.harvard.edu/files/Chowdhury_Role_of_the_Internet_in_Burmas_Saffron_Revolution.pdf_0.pdf

²⁴ Anonymous donor, personal communication, 15 September, 2022.

²⁵ Anonymous donor, personal communication, 27 July, 2022.

- Free Expression Myanmar. (2022, September 21). *Facebook's plan threatens to censor media and encourage disinformation*. <https://freeexpressionmyanmar.org/facebook-plan-threatens-to-censor-media-and-encourage-disinformation/>
- Ghitis, F. (2002). *The Media as a Political Tool in the Burmese Conflict* [Unpublished master's dissertation]. University of Northern British Columbia.
- Han Thit. (2022, July 8). Car rams into flash mob protesters in Yangon. *Myanmar Now*. <https://myanmar-now.org/en/news/car-rams-into-flash-mob-protesters-in-yangon>
- Lintner, B. (2001). Access to Information: The Case of Burma. *Asia Pacific Media Services*. http://www.asiapacificms.com/papers/pdf/burma_access_to_information.pdf
- Lintner, B. (2021, August 16). 'All Lies!': Myanmar Junta's Clumsy Propaganda Has a Disturbingly Familiar Ring. *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/guest-column/all-lies-myanmar-juntas-clumsy-propaganda-has-a-disturbingly-familiar-ring.html>
- Myanmar Becomes a Nation Without Newspapers. (2021, March 18). *Myanmar Now*. <https://myanmar-now.org/en/news/myanmar-becomes-a-nation-without-newspapers>
- Myanmar Musings. (2022, January 29). *Danny Fenster Debrief with Ben Dunant* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/danny-fenster-debrief-with-ben-dunant>
- NapoleonCat. (2023a). *Facebook users in Myanmar: January 2021*. <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-myanmar/2021/01/>
- NapoleonCat. (2023b). *Facebook users in Myanmar: December 2022*. <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-myanmar/2022/12/>
- Ohnmar Nyunt. (2018). *Challenges to Press Freedom of Private News Media in Myanmar*. Chiang Mai University Press. https://rcsd.soc.cmu.ac.th/wp-content/uploads/2022/04/CDSSEA09_ChallengesofPressFreedom.pdf
- PEN America. (2019, May 7). *PEN America Celebrates Reuters Journalists WA Lone and Kyaw Soe Oo's Amnesty* [Press release].

- <https://pen.org/press-release/pen-america-celebrates-reuters-journalists-amnesty/>
- Regan, H., & Stout, D. (2014, November 4). A Reporter's Death Shows Just How Little Burma Has Changed. *TIME*. <https://time.com/3550460/burma-myanmar-military-journalist-killing-aung-kyaw-naing/>
- Reporters Without Borders. (2022). *Press Freedom Index 2022*. <https://rsf.org/en/index>
- Smith, R., & Newman, E., Drevo, S., & Slaughter, A. (2019). Covering Trauma: Impact on Journalists. *Dart Center for Journalism & Trauma*. <https://dartcenter.org/content/covering-trauma-impact-on-journalists>
- Soe San Aung. (2022, March 3). Myanmar junta using social media to track its opponents. *Radio Free Asia*. <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/social-media-03032022175020.html>
- Whitten-Woodring, J., Kleinberg, M. S., Thawngmung, A., & Myat The-Thitsar. (2020). Poison If You Don't Know How to Use It: Facebook, Democracy, and Human Rights in Myanmar. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 407–425. <https://doi.org/10.1177/1940161220919666>

လူငယ်ခေတ် - ရေဆန်လမ်းကို ကူးခတ်ခြင်း

ဆုထက်.¹

စာတမ်းအကျဉ်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှု သည် သတင်းမီဒီယာ အဖွဲ့အစည်းများကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ရန် ပစ်မှတ်ထားခြင်း၊ သတင်းခန်းများ ဝင်ရောက်စီးနင်းခြင်း၊ သတင်းမီဒီယာလိုင်းစင် ပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် သတင်းထောက်များ ဖမ်းဆီးနှိပ်စက် သတ်ဖြတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်စေခဲ့သည်။

သတင်းအဖွဲ့အစည်းအများအပြားမှာ ထိုကဲ့သို့ ပစ်မှတ်ထား ဖိနှိပ်ခြင်းကို မကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ကြဘဲ အချို့မှာ နိုင်ငံပြင်ပသို့ မဖြစ်မနေ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ ကြရသည်။ အဆိုပါရေစီးကြောင်းကို ကြံ့ကြံ့ခံ တုန့်ပြန်နိုင်ရန် သတင်းမီဒီယာ ၏အခန်းကဏ္ဍကို တန်ဖိုးထား ကာကွယ်လို သည့် အစုဖွဲ့တစ်စုသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်၊ သတင်း အချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့အတွက် တိုက်ပွဲဝင်ရန် သတင်းမီဒီယာဌာနသစ်တစ်ခုကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ လူငယ်ခေတ်သည် မြန်မာလူငယ်ထုထဲ သတင်းအချက်အလက်များ ပေးပို့နိုင်ရန်နှင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်၊ ၂၀၀၀ ခုနှစ် ကာလများကဲ့သို့ စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်မှုများ၊ သတင်းမှားများနှင့် လုပ်ကြံဖန်တီးထားသည့် သတင်းများ လွှမ်းမိုးနေသည့် သတင်းအမှောင်ခေတ်အောက်တွင် ငယ်ဘဝ၊ ဆယ်ကျော်သက် နှင့် လူလားမြောက် ကြီးပြင်းလာရသည့် မိမိတို့ကဲ့သို့ အဖြစ်မျိုး မကြုံကြုံကြံစေရန်၊ အကာကွယ်ပေး နိုင်ရန် အတွက် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

လူငယ်ခေတ်၏ သတင်းထောက်များနှင့် လူထုသတင်းသမားများသည် အန္တရာယ်အလွန်ကြီးမားသည့် အနေအထားတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေရပြီး

¹ ဆုထက်သည် လူငယ်ခေတ်သတင်းဌာန၏ တည်ထောင်သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ လူငယ်ခေတ်၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့် “လူငယ်များ၏ ခေတ်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

လူငယ့်ခေတ်အနေဖြင့်လည်း စိန်ခေါ်မှုများစွာကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသော်လည်း စတင် တည်ထောင်သည့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှစပြီး ဖြေးဖြေးမှန်မှန် တိုးတက်ကြီးထွားလာသကဲ့သို့၊ အောင်မြင်မှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။

မိတ်ဆက်

မြန်မာ့သတင်းမီဒီယာနှင့် နိုင်ငံအာဏာပိုင်များ၏ ဆက်ဆံရေးမှာ အမြဲ လိုလိုပင် အဖုအထစ်များရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှု များတွင် ၏ ပါဝင်ခဲ့သည့် မီဒီယာများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် အသွင်သဏ္ဌာန်နှင့် ဆက်စပ်နေနိုင်သည်။ ကိုလိုနီခေတ်အတွင်း ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများသမဂ္ဂမှ ထုတ်ဝေသည့် အိုးဝေမဂ္ဂဇင်းတွင် ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေး ဆောင်းပါးရေးသားခဲ့သည့် ဆောင်းပါးရှင် ညိုမြကို ဖော်ထုတ်ပေးရန် ငြင်းဆန်ခဲ့မှုကြောင့် မဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာ ကိုအောင်ဆန်းကို ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်များက ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ထုတ်ပယ်ခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ တက်သစ်စသတင်းထောက်များအတွက် လေးစားအားကျ အတုယူဖွယ်ဖြစ်ရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်မှသည် တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားများ၊ အလုပ်သမားများနှင့် လယ်သမား သပိတ်များပေါ်ပေါက်လာပြီး၊ ထိုမှတဆင့် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်မှု^၂ အောက်မှ လွတ်လပ်ရေး ရယူရန် လက်နက်ကိုင် တော်လှန်မရေး ဆီသို့ ဦးတည်သွားခဲ့သည်။ မြန်မာလူထုသည် လွတ်လပ်ရေးရပြီးစ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်ဖြစ်သည့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှ စစ်အာဏာသိမ်းခဲ့ပြီး အာဏာပိုင်များက သတင်းမီဒီယာကို တိုင်းပြည်၏ ရန်သူအဖြစ် မှတ်ယူခဲ့သည့် ၁၉၆၂ ခုနှစ် အထိ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို မြင်တွေ့ခံစားခဲ့ရသည်။^၃ ၁၉၆၂ အာဏာသိမ်း စစ်တပ်၏ ဗမာ့ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်ပါတီသည် ပုဂ္ဂလိက သတင်းမီဒီယာများကို ပိတ်ပင်ခဲ့ခြင်း၊

^၂ Lintner, 2001.

^၃ ၁၉၅၀ ခုနှစ်များက မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတွင် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်အရှိဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည် (Ohnmar Nyunt, 2018)။ သို့သော် ၁၉၈၈ ခုနှစ်၌ အမေရိကန်အခြေစိုက် သတင်းသမားများကာကွယ်ရေးကော်မတီက “အာရှတွင် သတင်းမီဒီယာ၏ ထိပ်တန်းရန်သူ” အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းကိုခံခဲ့ရသည်။

သတင်းစာတိုက်များကို ပိတ်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူပိုင် သိမ်းခြင်း၊ ဆင်ဆာစနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးခြင်း၊ သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ကျန်ရှိနေသည့် နိုင်ငံပိုင်သတင်းဌာနများကို ဝါဒဖြန့်မှုများသာဖော်ပြစေခြင်း တို့ကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများအောက်တွင် လူထုကို သတင်းတင်ဆက်နိုင်ရန် နှစ်ပေါင်း ၅၀ နီးပါးကြာသည့်တိုင်အောင် ရုန်းကန်ခဲ့ရသည်။ စစ်အစိုးရ အဆက်ဆက်၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော သတင်းမီဒီယာ ဆိုင်ရာ မူဝါဒသည် လူထု၏ နေ့စဉ်ဘဝကို ပိုမို ခက်ခဲစေခဲ့သည်သာမက သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် အကြီးအကျယ် ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - လူထုအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်မှန်များကို အချိန်မီ လက်လှမ်းမီ မရရှိခဲ့ခြင်း နှင့် သတင်းထောက်များအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်မှန်များကို ရယူဖော်ပြခွင့် မရှိခဲ့ခြင်းက ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ဧရာဝတီတိုင်းအတွင်း နာဂစ် ဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်း ဒဏ်ဖြင့် လူပေါင်း ၁၀၀,၀၀၀ ခန့် သေကြေပျက်စီးစေခဲ့သော အကြောင်းရင်းများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။⁴

စစ်တပ်၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသက်ဝင်အပြီး နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှုများစတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပလာခြင်း၊ နိုင်ငံရေးတွင် အရပ်သားများပါဝင်လာခြင်းနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ဖယ်ရှားခြင်းတို့ ရှိလာသည့်တိုင် ထိုအရာများက သတင်းထောက်များကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက် ခြင်းတို့ကို ရပ်တန့်သွားအောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ပေ။⁵ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီအုပ်ချုပ်သည့် ကာလ (၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ) နှင့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ပါတီ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် (၂၀၁၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အထိ) ကာလများတွင် သတင်းမီဒီယာများနှင့် သတင်းထောက်များသည်

⁴ တရားဝင်စာရင်းများအရ သေဆုံးသူနှင့်ပျောက်ဆုံးသူဦးရေမှာ ၁၃၀,၀၀၀ ကျော်ရှိသော်လည်း အချို့သော ခန့်မှန်း တွက်ချက်မှုများအရ ၃၀၀,၀၀၀ ခန့်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။

⁵ Brooten, 2016.

အဂတိလိုက်စားမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် မြန်မာစစ်တပ်၏ ကျူးလွန်မှုများကို သတင်းရေးသား ဖော်ပြသည့်အတွက် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို တောက်လျှောက်ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသည်။
မြန်မာစစ်တပ်၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရေးသားခဲ့သည့် သတင်းထောက်အချို့မှာ နိုင်ငံတော် သစ္စာဖောက်မှုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရကာ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံခဲ့ရသည်။^၆ အချို့မှာ အသက်အန္တရာယ် ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း၊ ကိုယ်ထိလက်ရောက် အကြမ်းဖက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်များ၏ သတ်ဖြတ်ခြင်း ကိုပင် ခံကြရသည်။^၇

နောက်ဆုံးတစ်ကြိမ် စစ်အာဏာသိမ်းခဲ့သည့် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက် နေ့ အပြီးတွင် သတင်းမီဒီယာလောကသည် အကြမ်းဖက်နှိပ်ကွပ်ခြင်း နှင့် အပြင်းအထန် ဖိနှိပ်ခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်ခံစားကြရတော့မည်ကို သတင်းထောက်များ ကြိုတင်တွေးဆ သိရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။
ဒီမိုကရေစီအရေးတိုက်ပွဲဝင်ရာတွင် သတင်းမီဒီယာ၏ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍကို သိရှိထားပြီးဖြစ်သော အာဏာသိမ်းစစ်ခေါင်းဆောင်များသည် အတိတ်ကာလတွင် သုံးခဲ့သည့် နည်းလမ်းဟောင်းများကိုပင် အသုံးပြုကာ တိုင်းပြည်၏ စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်ကို ဖိနှိပ်ရန် အလျင်အမြန်

^၆ ရိုက်တာသတင်းဌာနမှ သတင်းထောက်များဖြစ်ကြသည့် ကိုဝလုံးနှင့်ကိုကျော်စိုးဦးတို့သည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း၌ မြန်မာစစ်တပ်က ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးအများအပြားကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များထဲမှတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သောကြောင့် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်လျှို့ဝှက်ချက် အက်ဥပဒေကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆိုကာ ပြစ်ဒဏ်ချခဲ့ပြီး လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် မလွတ်မြောက်လာမီအချိန်အထိ ရက်ပေါင်း ၅၁၁ ရက်ကြာ အကျဉ်းကျခံခဲ့ရသည် (PEN America, 2019)။

^၇ ဥပမာ - သတင်းထောက် ကိုပါကြီး (ခ) ကိုအောင်ကျော်နိုင်သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်က မြန်မာ-ထိုင်းနယ်စပ်အနီးတွင် သတင်းရယူ နေစဉ် မြန်မာစစ်တပ်၏ သတ်ဖြတ်ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည် (Regan & Stout, 2014)။

လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။^၈ စစ်တပ်၏ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီသစ်သည် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြမှုများအား သတင်းရေးသားဖော်ပြကြသည့် သတင်းထောက်များနှင့် သတင်းထုတ်လုပ်သူ များကို ပစ်မှတ်ထားခဲ့ပြီး ဒေသအခြေစိုက်သတင်းဌာနများနှင့် တစ်နိုင်ငံလုံးလွှမ်းခြုံနိုင်သည့် သတင်းဌာန ပေါင်း ၁၃ ခု၏ လိုင်စင်များကို ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် စစ်တပ်၏ ထိုးစစ်ဆင်မှုများနှင့် မတရားအကြမ်းဖက်မှုများကို ဖုံးကွယ်ရန်အတွက် မြို့နယ်အလိုက်၊ ခရိုင်အလိုက်၊ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးအလိုက် အင်တာနက်ဖြတ်တောက်ခြင်းများကို အကြီးအကျယ် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ စစ်ကောင်စီသည် အိမ်သုံးဂြိုဟ်တုစလောင်းများကို ပိတ်ပင်ခြင်း၊ အင်တာနက်ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကုမ္ပဏီများတွင် ထောက်လှမ်းရေး ဆော့ဖ်ဝဲလ်များတပ်ဆင်ခြင်း၊ စစ်တပ်၏ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းများနှင့် အရပ်သားများ သတ်ဖြတ်ခြင်းတို့ကို သတင်းရယူရေးသားသည့်၊ စစ်အာဏာသိမ်းမှုကို ဝေဖန်ရေးသားကြသည့် သတင်းသမားများ နှင့် သတင်းဌာနများကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်ကာ သတင်းအချက်အလက် လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ခွင့်အား ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။

အာဏာသိမ်းပြီးစဉ်မှစ၍ ယခုဆောင်းပါးကို ရေးသားနေသည့်အချိန်အတွင်း သတင်းထောက်ပေါင်း ၁၅၄ ဦး ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရကာ ၅၇ ဦးမှာ အကျဉ်းကျခံနေရဆဲဖြစ်သည်။^၉

^၈ ယေဘုယျအားဖြင့် မြုပ်ချည်ပေါ်ချည် သို့မဟုတ် သိသာထင်ရှားစွာ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်တတ်သည့် မြန်မာစစ်တပ်ကဲ့သို့သော အာဏာရှင် အစိုးရများသည် အာဏာကိုထိန်းထားနိုင်ရန်အတွက် သတင်းအချက်အလက်ကို ထိန်းချုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ထိန်းချုပ်မှုမျိုးကို ပြည်တွင်းသတင်းဌာနများကို ဖိနှိပ်ခြင်း၊ ဝါဒဖြန့်ခြင်း၊ သတင်းဌာနများကို ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ လွတ်လပ်သည့် သတင်းဌာနများကို ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း၊ နည်းပညာကို လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်ခွင့်အား ပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် ပြင်ပသို့ မဆက်သွယ်နိုင်ရန် ကန့်သတ်ခြင်း စသည့် နည်းလမ်း ခြောက်ခုဖြင့် ခွဲခြားနိုင်သည် (Ghitis, 2002)။

^၉ ၂၀၂၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် နောက်ဆုံးပေးခဲ့သည့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် လွတ်မြောက်လာသည့် သတင်းထောက်ဦးရေမှာ စုစုပေါင်း ၉၇ ဦးရှိသည်။

စစ်ကြောရေးကာလအတွင်း အနည်းဆုံး သတင်းထောက်တစ်ဦးသေဆုံးခဲ့ပြီး စစ်တပ်၏ တိုက်ခိုက်မှုများအတွင်း အနည်းဆုံး သတင်းထောက်နှစ်ဦး သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရသည်။ ချင်းပြည်နယ် အခြေစိုက် သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးပူတိုးဒင်းသည် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသည့် ဒေသတွင် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရကာ အခြား အရပ်သားများနှင့်အတူ သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရသည်။ ဖက်ဒရယ် ဂျာနယ်၏ အယ်ဒီတာ အေစိုင်းကေမှာ ပဋိပက္ခဒေသအတွင်း သတင်းရယူနေစဉ် စစ်တပ်၏ လက်နက်ကြီး ထိမှန်မှုကြောင့် သေဆုံးခဲ့ရသည်။

စစ်အစိုးရသည် သတင်းသမားများ၏ နေအိမ်များကို ချိတ်ပိတ်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် မိသားစုဝင်များကို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မြန်မာသတင်းထောက်များမှာ ယခုအခါတွင် လူမှုကွန်ယက် ပေါ်ရှိ စစ်တပ်ထောက်ခံသည့် အဖွဲ့များနှင့်အကောင့်များ၏ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုများမှတစ်ဆင့် အသက် အန္တရာယ် ခြိမ်းခြောက်မှုများ၊ တိုက်ခိုက်မှုများနှင့်ဖမ်းဆီးမှုများကိုရင်ဆိုင်နေကြရသည့်အပြင် သတင်းသမား ရာနှင့်ချီမှာ ၎င်းတို့၏ သတင်းနှင့်ပတ်သက်သောအလုပ်ကို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု များကို ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ အချို့သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများမှာ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက် ဝန်ထမ်းများကို စစ်တပ်ထိန်းချုပ်မှု ကင်းလွတ်ရာနယ်မြေများသို့ ရွှေ့ပြောင်းစီမံခန့်ခွဲသော်လည်း 7 Day သတင်းဂျာနယ် နှင့် The Voice Daily သတင်းဌာနတို့မှာ အပြီးတိုင် ပိတ်သိမ်းခံခဲ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ယခုဆိုလျှင် “သတင်းစာမရှိသည့် တိုင်းပြည်တစ်ခု” ဖြစ်လာခဲ့သည်။¹⁰ ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၁၇ ရက်နေ့မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်သည့် ပုံနှိပ်သတင်းစာ ထုတ်ဝေမှု တစ်ခုမှမရှိတော့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။¹¹

¹⁰ Myanmar Becomes a Nation, 2021.

¹¹ စစ်တပ်နှင့် သဘောတူညီမှုရယူပြီးနောက် ပြည်တွင်း၌ပင် ဆက်လက်ထုတ်ဝေနေသော စစ်တပ်ပိုင်မဟုတ်သည့် သတင်းဌာနပေါင်း လက်တစ်ဆုပ်စာခန့်ရှိသည်။ BBC မြန်မာပိုင်းသတင်းဌာနက နိုင်ငံတွင်းရှိ ဝန်ထမ်းများနှင့်ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေသည်။ ပုဂ္ဂလိက သတင်းဌာနများဖြစ်သည့် Eleven Media Group နှင့် စံတော်ချိန်သတင်းစာတို့မှာ စစ်အစိုးရ၏

နယ်စည်းမခြားသတင်းထောက်များအဖွဲ့က ထုတ်ဝေသည့် ကမ္ဘာ့သတင်း လွတ်လပ်ခွင့် ညွှန်းကိန်းအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတင်းစာလွတ်လပ်ခွင့်သည် အာဏာသိမ်းပြီး နောက်တစ်နှစ်တွင် သိသိသာသာ နိမ့်ကျလာခဲ့ကာ နိုင်ငံပေါင်း ၁၈၀ နိုင်ငံအနက် အဆင့် ၁၇၆ ၌ ရှိနေပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ နောက်တွင် မြောက်ကိုရီးယားနှင့် အီရန်တို့ သာ ကျန်တော့သည်ကို တွေ့ရသည်။¹² မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစဉ်တစိုက် ခက်ခက်ခဲခဲ ရုန်းကန်နေရသည့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့်တို့မှာ ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် အလုံးစုံ ပျက်သုန်းလုနီးပါး ဖြစ်နေခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။

လူငယ်ခေတ်ကို စတင်ခြင်း - အသစ်မဟုတ်သည့် သတင်းဌာနသစ်

လူငယ်ခေတ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သူများနှင့် အယ်ဒီတာများသည် ယခင် စစ်အစိုးရလက်ထက် ၁၉၈၀ ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းနှင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်များတွင် ကြီးပြင်းခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။ ထိုကာလများတွင် လွတ်လပ်ပြီး မှန်ကန်သည့် သတင်း အချက်အလက်များ ရရှိရန်မှာ ခက်ခဲခဲ့သော်လည်း စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်မှုများကိုမူ လက်လှမ်းမီ အလွယ်တကူ ရရှိခဲ့သည်။¹³ ထိုစဉ်က လူငယ်တို့၏ ကြီးပြင်းဖွံ့ဖြိုးမှုကို ပြင်းထန်သည့် အမျိုးသားရေး ဝါဒဖြန့်မှုများ အပါအဝင် စစ်တပ်၏သတင်းမှားများ၊ လုပ်ကြံသတင်းများက ပုံသွင်းခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် သတင်းစာများ၏ နောက်ကျောတွင် ဖော်ပြထားသည့် “VOA လိမ်နေသည်၊ BBC ညာနေသည်၊ RFA ရန်တိုက် ပေးနေသည်” ဟူသည့် စာသားများကို ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများ က မည်သို့သော အဖွဲ့စည်းများ ဖြစ်သည်ကို အမှန်တကယ် မသိရှိသည့် တိုင် စာသားများကိုမူ ရင်းနှီးနေခဲ့သည်။ တီဗီသတင်းများနှင့် စစ်ရေးပြအခမ်းအနားများကို ကြည့်ပြီးကြီးပြင်းခဲ့ရသည့်အတွက် ထိုစဉ်က စစ်တပ်သည် လူထုကိုကာကွယ်နေသည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ထင်မှတ်မှားခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူလူထု ချစ်ခင်ကြသည့် သရုပ်ဆောင်များ

သတင်းမီဒီယာမူဝါဒကို လိုက်နာရန် သဘောတူကြသဖြင့် ဆက်လက်ထုတ်ဝေခွင့်ရနေသည်။

¹² Reporters Without Borders, 2022.

¹³ Lintner, 2021.

ပါဝင်ကြ သည့် ဝါဒဖြန့်စစ်ကားများထဲတွင်
 တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်များသည် တည်ငြိမ်မှုကို ပျက်ပြားစေ သည့်
 သူပုန်များနှင့် အဖျက်အမှောင့်သမားများအဖြစ် ပုံဖော်ထားခြင်းက
 ကျွန်ုပ်တို့၏ ထင်မှတ်မှားမှုများကို ပို၍ပင် ခိုင်မာစေခဲ့သည်။
 ဝယ်ယူရနိုင်ရန်ပင် အလွန်ရှားပါးပြီး အရည်အသွေးလည်းနိမ့်သည့်
 ပြည်တွင်းဖြစ် ကုန်ပစ္စည်းများကိုသာ သုံးရန် စစ်အစိုးရ၏
 သိမ်းသွင်းခံခဲ့ရသော်လည်း ထိုမူဝါဒကို ဆော်ဩ နေခြင်း၏ နောက်ကွယ်မှ
 အမှန်တကယ် အကြောင်းရင်းများကို မသိခဲ့ကြရပေ။ သတင်းများက
 မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗုဒ္ဓဘာသာတိုင်းပြည်ဖြစ်သောကြောင့်
 အီသီယိုးပီးယားကဲ့သို့ ငတ်၍သေသည့်သူများ တိုင်းပြည်တွင် မရှိဟု ဆိုသည်။
 ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ တော်တော်များများမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ရန်
 တွန်းအားဖြစ်လာပြီး ကျွန်ုပ်တို့၏ ခက်ခဲကြမ်းတမ်းမှုများကို မေ့ပျောက်ရန်
 သို့မဟုတ် နှလုံးသွင်းရန် ကြိုးပမ်းကြသည်။ လုပ်ကြံဖန်တီးထားသည့်
 သတင်းများကလည်း လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို လွှမ်းမိုးခဲ့ကာ မဟုတ်မမှန်
 သွေးထိုး လှုံ့ဆော်မှုများနှင့် တရားခံရှာပြီး အပြစ်ပုံချတတ်သည့် စစ်တပ်၏
 ဝါဒဖြန့်မှုများကြောင့် မူဆလင်များကို ဖိနှိပ်ခဲ့ခြားခြင်းသည်
 အမြစ်တွယ်ခဲ့သည်။

ယနေ့ခတ်လူငယ်များအပေါ် ကျွန်ုပ်တို့ကြီးပြင်းလာခဲ့ရသည့်
 မယုံသင်္ကာမှုများ၊ သွေးခွဲမှုများ၊ လွှမ်းမိုးနေသည့် အမှောင်ခေတ်မျိုး
 တစ်ကျော့ပြန်အုပ်စိုးလာမည်ကို စိုးရိမ်ပူပန်မိသည်။ အဆင့်မြင့်လာသည့်
 နည်းပညာများက ကျွန်ုပ်တို့အား ဒစ်ဂျစ်တယ်ခေတ်ထဲသို့
 တွန်းပို့ပေးခဲ့သော်လည်း အင်တာနက် အခြေပြုသတင်းတင်ဆက်မှုများမှာ
 ယခုအခါတွင် လုပ်ကြံဖန်တီးထားသောသတင်းများ နှင့် သတင်းမှားများ
 များပြားလာခြင်း၏ သက်ရောက်မှုကိုရင်ဆိုင်နေရသည်။
 လုပ်ကြံဖန်တီးထားသည့် သတင်းများမှာ စစ်တပ်၏
 စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေးလုပ်ရန် နှင့် ဝါဒဖြန့်ရန် ရည်ရွယ်၍ စနစ်တကျကြိုးပမ်း
 လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပြီး၊ သတင်းမှားများပေါ်လာခြင်းမှာ
 သတင်းများကို အတည်ပြုရန် ခက်ခဲသော ကြောင့် အမှတ်မထင်
 မှားယွင်းခြင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ခိုင်မာသည့် သတင်းခန်း မူဝါဒ
 မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မှန်ကန်ပြီး မျှတသည့်

သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိရန်မှာ ယခင် အချိန်များ ထက် ပိုပြီးအတိမ်းအစောင်း မခံသည့် အနေအထားတွင်ရှိနေသည့်တိုင်အောင် မြေပြင်တွင် သတင်းရယူနိုင်သည့် လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများမှာ အားနည်းလျော့ပါးလာကြသည်။

လူငယ်ခေတ်အဖွဲ့ သားများသည် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း အာဏာဖီဆန်လှုပ်ရှားမှု (CDM) တွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ အခြေအနေများက အလျင်အမြန်ယိုယွင်းလာသည့်အခါ ဆက်လက်ကြံ့ကြံ့ခိုင်နေရန်နှင့် သတင်းစာပညာလုပ်ငန်းကို မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မှ လက်မလျှော့ရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပြီး လူငယ်ခေတ် သတင်းဌာနကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ အရေးပါသည့် သတင်းများကို ဘက်မလိုက်ဘဲ တင်ဆက်ခြင်း နှင့် လူထုအား ပါဝင်ဆွေးနွေးခွင့်ပေးခြင်းတို့သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ တရားမမျှတမှုနှင့် အာဏာရှင်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန်ပုံ ဖြစ်သည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှု ပြာပုံထဲမှ ရုန်းကန်ပေါက်ဖွားလာသည့် လူငယ်ခေတ် သတင်းဌာနသည် ဒီမိုကရေစီအရေးနှင့် မြန်မာပြည်သူလူထု၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အင်အားတစ်ရပ် ဖြစ်လာမည် ဖြစ်သည်။

လူငယ်ခေတ်သတင်းဌာနကို ရည်မှန်းချက် သုံးခုဖြင့်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ပထမတစ်ခုမှာ အာဏာ သိမ်းပြီး စဉ်ကတည်းက လွတ်လပ်သည့်သတင်းမီဒီယာလောကထဲတွင် ပေါက်ဖွားလာသည့် သတင်းမှား များကို ပြန်လည်ချေဖျက်ရန်ဖြစ်သည်။ လူမှုကွန်ယက် အထူးသဖြင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်သည် အာဏာ မသိမ်းမီ အချိန်တော်တော်ကြာကြာကပင် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်းရှိ လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ မြင့်တက်လာရသည့် အကြောင်းရင်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။¹⁴ ထို့ပြင် စစ်ကောင်စီက လူထုကို ဖိနှိပ်ခြင်းအား တုန့်ပြန်သည့် အနေဖြင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် စာမျက်နှာသစ်မြောက်များစွာ တစ်ဟုန်ထိုးပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ အချို့က အာဏာပိုင်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများကို သရော်သည့်ပုံစံဖြင့် သတင်းများကိုတင်ဆက်ကြသည်။ အချို့က အတည်မပြုရသေးသည့် သတင်းများကို သူများထက်ဦးအောင် အရည်အသွေးထက် မြန်ဆန်မှုကို ဦးစားပေး၍ ပြီးစလွယ်တင်ကြသည်။ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်စာမျက်နှာသစ် တော်တော်များများက လူကြိုက်များအောင် သတင်းများကို

¹⁴ Whitten-Woodring et al., 2020.

တာဝန်ယူမှုအနည်းငယ်မျှဖြင့်သာ ဖြန့်ဝေနေကြခြင်းက လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများ၏ အရည်အသွေးကို ထိခိုက်ကျဆင်းစေပြီး လူထု၏ယုံကြည်မှုကိုလည်း ပျက်ပြားစေ သည့် အပြင် ပြည်သူလူထု၏ သတင်းမှန်များ သိရှိပိုင်ခွင့်ကိုပါ အလွဲသုံးစားလုပ်ရာကျသည်။

ပထမရည်မှန်းချက်၏ နောက်ထပ်အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ စစ်တပ်နှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက လုပ်ကြံဖန်တီးထားသောသတင်းများကို တန်ပြန်ချေဖျက်ရန်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က နိုင်ငံပိုင် မြဝတီ ရုပ်သံလိုင်းနှင့် လူမှုကွန်ယက်များဖြစ်သည့် ဖေ့ဘွတ်ခ်နှင့် တယ်လီဂရမ်ကဲ့သို့သော နေရာများမှတစ်ဆင့် စနစ်တကျဝါဒဖြန့်မှုများကို လုပ်ဆောင်နေကြသည်။ စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်မှုတစ်ခုမှာ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကို ထောက်ခံ နေသေးသည့် လူများနှင့် စစ်အာဏာသိမ်းမှုကို ဆန့်ကျင်သူများအား တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ ဖြစ်စေ အသရေဖျက်ခြင်းနှင့် ပြစ်တင်ရှုတ်ချခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်အစိုးရသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အချို့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရများသည် အကြမ်းဖက်မှုများ (စစ်အာဏာသိမ်းမှု ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများကို စစ်တပ်ကသုံးသည့် အသုံးအနှုန်း) ကို ထောက်ခံနေသည်ဟု စွပ်စွဲထားသည့် လုပ်ကြံသတင်းများကိုလည်းဖြန့်ဝေနေသည်။ ထို အထဲတွင် သတင်းတုများ ဖြန့်ချိခြင်း၊ လူမှုကွန်ယက် အကောင့်တုများ ဖန်တီးကာ အွန်လိုင်းပေါ်မှ ဆွေးနွေးမှုများတွင် လွှမ်းမိုးအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ပြည်သူများ၏ အကောင့်များကို ခိုးယူခြင်း စသဖြင့် နည်းလမ်း ပေါင်းစုံပါဝင်သည်။

ဒုတိယရည်မှန်းချက်မှာ လူငယ်ထုအတွက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်ကာ အကျိုးရှိသည့် သတင်းများကို တင်ဆက်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ လူငယ်ခေတ်အနေဖြင့် မြန်မာလူငယ်များ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆို ခွင့်ရမည့် နေရာတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်ပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ ယနေ့ခေတ်လူငယ်များသည် မနက်ဖြန် အတွက် ခေါင်းဆောင်များဖြစ်သော်လည်း စစ်အာဏာသိမ်းမှုဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ၎င်းတို့က ထက်သန် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သောကြောင့် စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်မှုကို အများဆုံးခံရသူများလည်းဖြစ်သည်။ လူငယ်များသည်

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ၎င်းတို့၏ ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်များနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ရပိုင်ခွင့်များကို လက်လွှတ် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ရင်ဆိုင်ရသည့် ဘဝအခက်အခဲများကို ကိုင်တွယ်ရန်၊ ဆွေးနွေးရန် နှင့် မျှဝေရန် နေရာတစ်ခုကို ရသင့်သည်။

တတိယရည်မှန်းချက်မှာ စစ်ကောင်စီ၏ မီဒီယာမူဝါဒနှင့် ဝါဒဖြန့်မှုများကြောင့် ဖုံးကွယ် ခံထားရသည့် သတင်းများ၊ ဖြစ်ရပ်များကို သက်စွန့်ဆံဖျား သတင်းရယူပေးနေသော မြန်မာပြည် အနှံ့အပြားမှ လူထု သတင်းသမား (CJ) များကို ပံ့ပိုးမှုများပေးရန်ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် လူငယ်ပိုင်းထဲမှဖြစ်သည့် လူထု သတင်းသမားများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ကိုင်နေသည့် လုပ်ငန်းခွင် နှင့် ကိုယ်ပိုင်ဘဝများတွင် မရေမတွက် နိုင်သည့် အခက်အခဲပေါင်း မြောက်များစွာကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း သတင်းရယူရသည့် အခြေအနေသည် အန္တရာယ်များပြီး မလုံခြုံမှုများ မြင့်တက်လာသည့်အတွက် နိုင်ငံတွင်းနှင့် ပြည်ပရှိ သတင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့အပေါ် ယခင်အချိန်များထက်ပို၍ မှီခိုအားထားနေရသည်။ နည်းပညာမြင့် မိုဘိုင်းဖုန်းများ မပေါ်လာသေးသည့်ကာလဖြစ်သော ၂၀၀၇ နိုင်ငံရေးအုံ့ကြွမှုတွင်ပင် လူထုသတင်းသမားများ၏ ကဏ္ဍသည် အလွန်အရေးပါခဲ့သည်။¹⁵ လူငယ်ခေတ်တည်ထောင်သူများက ၎င်းတို့၏ ကျွမ်းကျင်မှုဖြင့် လူထုသတင်းသမားများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း၊ သတင်းထုတ်လုပ်ရေး အတွက် လိုအပ်သည့် အထောက်အပံ့များပေးခြင်းနှင့် အခြားပံ့ပိုးမှုများကို လုပ်ဆောင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။

ဤသည်ကို နှလုံးသွင်း၍ ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို

¹⁵ ရွှေဝါရောင်တော်လှန်ရေးဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည့် ၂၀၀၇ အရေးအခင်းတွင် လူထုသတင်းသမားများ၊ အင်တာနက်အသုံးပြုသူများနှင့် ဘလော့ဂါများက ဆန္ဒပြသူများအား စစ်တပ်မှ ဖိနှိပ်ညှဉ်းပန်းမှုများ၏ ဓာတ်ပုံနှင့်ဗီဒီယိုများကို အမည်မဖော်ပြဘဲ ဝေမျှခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့က နိုင်ငံပြင်ပရှိ မိတ်ဆွေများနှင့် ဆွေမျိုးသားချင်းများထံသို့ သတင်းများကို အီးမေးလ်ပို့ခဲ့ကြပြီး ထိုင်း နယ်စပ်ကို ဖြတ်၍ပင် သတင်းအချက်အလက်များကို သယ်ဆောင်ခဲ့ကြသည် (Chowdhury, 2008)။

ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိကြသည်။ လူငယ်ခေတ်သည် သတင်းတင်ဆက်မှုများကို စောင့်ကြည့်ပြီး ပြည်သူလူထု၏ အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးထားရှိကြသည်။ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများကို ရေးသားဖော်ထုတ်သည် သာမက လူငယ်ခေတ်၏ လုပ်ငန်းခွင်ထဲတွင်လည်း ထိုအခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာပြီး ကျင့်သုံးကြသည်။ လူငယ်ခေတ်သည် သတင်းမှူးယူကူးချမှုများ၊ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်းများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို လုံးဝ လက်သင့်မခံပေ။ လူငယ်ခေတ်၏ သတင်းထောက်အများစုမှာ လူငယ်ခေတ်၏ စာဖတ်ပရိတ်သတ်များကဲ့သို့ပင် လူငယ်များဖြစ်ကြကာ၊ လူငယ်အမျိုးသမီးများက ဦးဆောင်မောင်းနှင်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။

လက်တွေ့ရင်ဆိုင်ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများ

စစ်အာဏာသိမ်းမှုကို တိုက်ရိုက်တုန့်ပြန်ရန်ပင်မဆိုထားနှင့် သတင်းအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို စတင် တည်ထောင်ရာ တွင်ပင် အခက်အခဲများကို အချိန်ပြည့်ရင်ဆိုင်နေရသည်။ စစ်တပ်က မီဒီယာကို ဖိနှိပ်ခြင်းအား ထည့်သွင်းမစဉ်းစားသည့်တိုင်အောင် စစ်အစိုးရ၏ ယုတ္တိမကျသော စီးပွားရေး မူဝါဒများ ကြောင့် ပြည်တွင်းကျပ်ငွေတန်ဖိုး အလွန်အမင်း ထိုးကျသွားကာ ငွေသုံးစွဲမှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမှာလည်း အကြီးအကျယ်ကျဆင်းခဲ့ရသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ ရိုက်ခတ်မှုကို အပြင်းအထန်ခံခဲ့ရပြီးဖြစ်သည့် သတင်းဌာနကြီးများ၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုပုံစံများမှာ ယခုအခါ လုံးဝရပ်နားသွားသည်။ ပြည်သူများ၏ ထောက်ပံ့မှုများ၊ လစဉ်ကြေးများ၊ ကြော်ငြာများနှင့် တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်မှုများဖြင့် လည်ပတ်နေသော သတင်းဌာနကြီးများပင်လျှင် ရုန်းကန်နေကြရသည်။ လူငယ်ခေတ်အနေဖြင့် အခြေခိုင်ရန် ဆက်လက် ကြိုးပမ်းနေစဉ်မှာပင် ရုံးတွင်း၌သာမက လုပ်ငန်းခွင်ထဲတွင်ပါ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။

လူငယ်ခေတ်၏ လုပ်ငန်းခွင်စိန်ခေါ်မှုများမှာ စစ်တပ်က သတင်းမီဒီယာများနှင့် သတင်းထောက်များကို ဖိနှိပ်မှုများဖြင့်

ဆက်နွယ်နေသည်။ လူငယ်ခေတ်သည်မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိဘဲ မြေအောက်
သတင်းဌာန တစ်ခု အဖြစ်ဆောင်ရွက်နေပြီး စစ်တပ်က
ကျွန်ုပ်တို့အတွက်လုပ်ကိုင်ပေးနေသူများကို မသိရှိသည့် တိုင်အောင် ယခင်က
သတင်းဌာနများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသည့် မှတ်တမ်းများကြောင့်
ကျွန်ုပ်တို့၏ သတင်းထောက်များမှာ လုံခြုံရေးအရစိန်ခေါ်မှုများကို
ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ စစ်တပ်၏ မီဒီယာမူဝါဒကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန်
သဘောတူထားသည့် သတင်းဌာနအချို့ကလည်း ၎င်းတို့၏ ဝန်ထမ်းများထဲမှ
မည်သူက CDM လှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ရန် အလုပ်ထွက်သည်ဟူသည့်
အချက်အလက်များကို စစ်တပ်ထံ ပေးနေသောကြောင့် ထို စိန်ခေါ်မှုများမှာ
ပို၍ပင် အခက်ကြုံလာရသည်။ မြန်မာသတင်းထောက်များမှာ
လက်ရှိအချိန်တွင် ၎င်းတို့ လုပ်ကိုင်နေသည့် အလုပ်များကြောင့်သာမက
ယခင်က လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသည့် အလုပ်များကြောင့်ပါ ပစ်မှတ်ထားဖမ်းဆီးခြင်းကို
ကြုံတွေ့နေကြရသည်။ သိသာသည့် ဥပမာတစ်ခုမှာ
အမေရိကန်သတင်းထောက် ဒန်နီဖန်စတာ (ယခု
အထူးထုတ်စာစောင်တွင်လည်း ပါဝင်ရေးသားထားသူ) သည်
စစ်အာဏာသိမ်းသည့်အချိန်က အခြားသတင်းဌာနတစ်ခုတွင်
လုပ်ကိုင်နေသော်လည်း ယခင်က Myanmar Now သတင်းဌာနတွင်
လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူး သောကြောင့်ဟုဆိုကာ မြန်မာစစ်အစိုးရက
ရန်ကုန်လေဆိပ်၌ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့သော ဖြစ်ရပ်ဖြစ်သည်။¹⁶ ၎င်းမှာ
အကျဉ်းထောင်ထဲတွင် ခြောက်လကြာ နေထိုင်ခဲ့ရသည်။

အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် သတင်းထောက်များသည် စစ်အာဏာမသိမ်းမီက
အာဏာပိုင်များကို ပေးခဲ့ရ သည့် အချက်အလက်များကြောင့်
နောက်ကြောင်းပြန်လိုက်ခြင်းကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၁
ခုနှစ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲသတင်းများနှင့်
လွှတ်တော်သတင်းများ ရယူကြသော သတင်းထောက်များသည်
သတင်းရယူနိုင်ရန်အတွက် နေရပ်လိပ်စာများအပါအဝင် ၎င်းတို့၏
အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို ဌာနဆိုင်ရာများသို့ ပေးကြရသည်။
စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် စစ်တပ်နှင့် ၎င်းတို့၏ ထောက်ခံသူများသည်
ထိုအချက်အလက်များကို အသုံးပြုကာ သတင်းထောက်များကို ပစ်မှတ်ထား

¹⁶ Myanmar Musings, 2022.

လာခဲ့သည်။ လူငယ်ခေတ် သတင်းထောက်တစ်ဦးမှာ စစ်တပ်ထောက်ခံသည့် ဟန်ငြိမ်းဦး တယ်လီဂရမ် ချန်နယ်မှ ၎င်း၏ အိမ်လိပ်စာနှင့် ယခင်က Al Jazeera သတင်းဌာနတွင် လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသည့် မှတ်တမ်းများကို တင်လိုက်သဖြင့် နေအိမ်မှ တိမ်းရှောင် ခဲ့ရသည်။¹⁷ ကျွန်ုပ်တို့၏ သတင်းထောက်အများအပြားမှာ လုံခြုံရေး အခြေအနေကို စိုးရိမ်ရသောကြောင့် နေအိမ်များမှ စွန့်ခွာခဲ့ကြရပြီး လူငယ်ခေတ်တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင် နေသည်ကိုပင် လူသိမခံဘဲ ဖုံးကွယ်နေရသည်။ အချို့မှာ မကြာခဏနေရာရွှေ့ပြောင်းရပြီး ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရခြင်းသည် အန္တရာယ်များကာ ငွေကုန်ကြေးကျလည်း များသည်။ အချို့မှာ မှတ်ပုံတင်နှင့် အိမ်ထောင်စုစာရင်းတွင် အလုပ်အကိုင်ကို သတင်းထောက်ဟု ထည့်သွင်းထားသောကြောင့် အိမ်ငှားခြင်း၊ လေယာဉ်ဖြင့်ခရီးသွားခြင်း၊ ဘဏ်အကောင့်ဖွင့်ခြင်းစသည့် အသေးအဖွဲ့ ကိစ္စလေးများလုပ်လျှင်ပင် ၎င်းတို့၏ လုံခြုံရေးကို အထိအခိုက်ခံကာ အချက်အလက်များ မပေါက်ကြားစေဘဲနှင့် ဆောင်ရွက်၍မရပေ။

ရုံးတွင်းရင်ဆိုင်နေရသည့် စိန်ခေါ်မှုများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဒစ်ဂျစ်တယ်သတင်းများ တင်ဆက်ရာတွင် ကန့်သတ်နေသောနည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့် အဖွဲ့သားများ၏ စိတ်ကျန်းမာရေး အခြေအနေများ ဖြစ်သည်။ လူငယ်ခေတ်သည် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်၊ တယ်လီဂရမ် နှင့် ယူကျူဘ် အစရှိသည့် အင်တာနက် စာမျက်နှာများ ထက်တွင် ရေးသားတင်ဆက်နေသည့် အွန်လိုင်းအခြေပြု ဒစ်ဂျစ်တယ်သတင်းဌာနဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း စစ်အာဏာမသိမ်းမီက မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူပေါင်း ၂၈ သန်းကျော်သည် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် လူမှုကွန်ယက်အား သတင်းများ ဖတ်ရှုရန်အတွက် အဓိက

¹⁷ ဟန်ငြိမ်းဦးချန်နယ်တွင် စစ်တပ်ထောက်ခံသူ အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း ၁၀၀,၀၀၀ ကျော်ရှိသည်။ ၎င်း၏ အဖွဲ့ဝင်များသည် စစ်တပ်ဝါဒဖြန့်မှုများကို ထောက်ခံအားပေးကြပြီး စစ်အာဏာသိမ်းမှုဆန့်ကျင်ရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် သတင်းထောက်များ၏ တည်နေရာများ၊ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် လုပ်ဆောင်မှုများကို ဖော်ထုတ်ကြသည့်အပြင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ကိုယ်ထိလက်ရောက် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးရန်လည်း လှုံ့ဆော်စည်းရုံးကြသည် (Soe San Aung, 2023)။

သုံးစွဲကြသောကြောင့် ၎င်းသည် ပြည်တွင်း၌အရေးအပါဆုံး အင်တာနက်စာမျက်နှာဖြစ်နေသည်။ ထိုပမာဏသည် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၅၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး¹⁸ အင်တာနက်ဖြတ်တောက်ခြင်းများနှင့် ကန့်သတ်မှုများ ရှိနေသည့်တိုင်အောင် လူဦးရေ၏ ၂၉.၁ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကို ဆက်လက်၍ အသုံးပြုနေဆဲဖြစ်သည်။¹⁹ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ သတင်းများကို တင်ပြရန်အတွက် အရေးအပါဆုံး နေရာတစ်ခုဖြစ်ကာ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ၎င်း၏ ကန့်သတ်ချက်များကလည်း လူငယ်ခေတ် သတင်းဌာန၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာ အများစုကို ပုံဖော်သွားသည်။

ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်အသုံးပြုသူများထံ ရောက်ရှိရန်မှာလည်း သတင်းအရည်အသွေး၊ သတင်းတန်ဖိုးရှိမှု သို့မဟုတ် သတင်းတစ်ပုဒ်၏ လူထုအပေါ်အကျိုးသက်ရောက်မှုတို့ထက် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်၏ အယ်လ်ဂိုရစ်သမ် များနှင့် သတင်းပို့စ်များကို လူအများမြင်ရန် သုံးစွဲသည့် ငွေကြေးပမာဏအပေါ်မူတည်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့က ပဋိပက္ခ၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုများ၊ မီးလောင်တိုက်သွင်းမှုများနှင့် သတ်ဖြတ်ခြင်းများ စသည့် နိုင်ငံရေး အကြမ်းဖက်မှုများကို ရေးသားဖော်ပြသည့်အခါ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ထိုသတင်းများကို ဖြုတ်ချခြင်း ခံရတတ် သည်။ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်များက တစ်ခါတလေ၌ လူငယ်ခေတ်သတင်းဌာန၏ စာမျက်နှာအား ၎င်းတို့၏ သုံးစွဲသူဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများကို ချိုးဖောက်သည်ဟုဆိုကာ သတိပေးလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့က ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်တွင် သတင်းတင်ဆက်သည့်အခါ သတင်းအကြောင်းအရာများကို အတန်အသင့် မျှသာတင်ပြရသည့် အနေအထားသို့ ရောက်သွားကာ သတင်းနှင့်အချက်အလက်များ၏ လွတ်လပ်ခွင့်မှာ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်တွင် ရှိနိုင်ပါမည်လားဟူသည့်အချက်သည် မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာသည်။ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်က ကုမ္ပဏီအကျိုးအမြတ်ကို ဦးစားပေးပြီး သတင်း အချက်အလက်များ၏ အရည်အသွေးနှင့် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုတို့ကို လျော့ချလာပုံပေါ်သည်။ ဤပြဿနာသည် ယခုမှ ဖြစ်လာခြင်းမဟုတ်ဘဲ အထူးသဖြင့် ပြီးခဲ့သည့် နှစ်များတာ ကာလအတွင်းတွင် လူများက သတင်းများကို ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်မှတစ်ဆင့် ဖတ်ရှုလာကြသည်နှင့်အမျှ ဒေသခံ

¹⁸ NapoleonCat, 2023a.

¹⁹ NapoleonCat, 2023b.

သတင်းဌာနများနှင့် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ဖော်ပြသည့် အခြား
ဒစ်ဂျစ်တယ် သတင်းဌာနများအားလုံးက အလားတူ စိုးရိမ်ပူပန်လာကြသည်။
၂၀၂၂ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ထဲတွင် သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်း ၄၅ ခုက
ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ အသုံးပြုသူများ၏
သတင်းစာမျက်နှာများပေါ်၌ အများပြည်သူအရေးအရာနှင့်ဆိုင်သည့်
အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြခြင်းအား လျှော့ချမည့်မူဝါဒကို
ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ပြီး - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေ
အတွက်ဆိုလျှင် ထိုလုပ်ဆောင်ချက်သည် အသုံးပြုသူများထံသို့
အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သတင်းများ မရောက်ရှိစေရန်
ထိန်းချုပ်ဖိနှိပ်ခြင်းလုပ်မည်ဟု စကားအလိမ္မာသုံး၍ဆိုခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။²⁰
ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားနေသည့်အချိန်တွင် လူငယ်ခေတ်၏
ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်စာမျက်နှာတွင် follower ပေါင်း ၃၀၀,၀၀၀ ကျော်ရှိနေပြီး
မြန်မာနိုင်ငံမှ သတင်းများကို ရေးသားတင်ပြရာတွင် သုံးစွဲသူ ဆိုင်ရာ
စံချိန်စံနှုန်းများကို အကြိမ်ကြိမ် ချိုးဖောက်သည်ဟုဆိုကာ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်မှ
သတိပေးနေပြီး ဖြုတ်ချခံရမည့်ဆဲဆဲအနေအထားတွင်ရှိနေသည်။
နောက်ထပ် ရုံးတွင်းစိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ သတင်းအဖွဲ့သားများ၏
စိတ်ကျန်းမာရေး အခြေအနေ ကောင်းမွန် နေအောင်
ထိန်းသိမ်းပံ့ပိုးပေးရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်က ကျူးလွန်နေသည့် စက်ဆုပ်
တုန်လှုပ်ဖွယ် ဖြစ်ရပ်များကို နေ့စဉ်သတင်းရေးသားဖော်ပြနေရစဉ်မှာပင်
မလုံခြုံမှုများကြောင့် စိတ်ဖိစီးမှုများ ရင်ဆိုင် နေရခြင်း၊
စီးပွားရေးကျဆင်းနေသည့်အတွက် နေထိုင်မှုများခက်ခဲခြင်း၊ ကျွန်ုပ်တို့၏
ကိုယ်ပိုင်ဘဝထဲတွင် တွေ့မြင်နေရသည့် စိတ်ဒဏ်ရာရဖွယ်နှင့်
အကြမ်းဖက်ဖြစ်ရပ်များအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနေရခြင်း စသည်တို့မှာ
ကျွန်ုပ်တို့၏ ပုံမှန်အခြေအနေတစ်ခုဖြစ်နေသည်။²¹ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို

²⁰ Free Expression Myanmar, 2022.

²¹ 2019 ခုနှစ်က ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်တစ်ခုအရ စစ်ပွဲများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ
နှင့် ပဋိပက္ခများကို သတင်းရယူကြသည့် နိုင်ငံခြားသတင်းထောက်များ၊
အလွတ်တန်းသတင်းထောက်များအပါအဝင် သတင်းထောက် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ
လုပ်ငန်းခွင်နှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် စိတ်ဒဏ်ရာများကို ခံစားကြရပြီး

ဖြစ်ဖြစ်မြောက် မြောက် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက်
မကြာခဏဆိုသလိုပင် ကျွန်ုပ်တို့၏ စိတ်ဒဏ်ရာများကို ဖိနှိပ် ချုပ်ထိန်း
ထားရလေ့ရှိသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ သတင်းထောက်များသည် စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ်
စိတ်ကျန်းမာရေး အခြေအနေများ ဖြစ်လာနိုင်သည့် အနေအထား၌ရှိနေသည်။
သတင်းထောက် တစ်ဦးဦးကို သိသည့် သတင်းရင်းမြစ်တစ်ခုအဖမ်းခံရတိုင်း
၎င်းတို့ အနေဖြင့် စစ်ကြောရေး၌ စကားတစ်ခွန်းမဟသည့်တိုင်အောင်
ထိုသတင်းထောက်မှာ နေရာရွှေ့ပြောင်းရခြင်းနှင့် ၎င်းတို့
မည်သူမည်ဝါဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားများ နှင့် တည်နေရာများမှာ
အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုံခြုံမှုရှိသည်ဟု စိတ်မချရမချင်း
ပုန်းအောင်းရခြင်း စသဖြင့် တစ်ခုမဟုတ်တစ်ခု လုပ်ဆောင်ရသည်။
ကျွန်ုပ်တို့၏ ဝန်ထမ်းများအနက် သတင်းထောက်များမှာ
ကိုယ်တိုင်သတင်းရေးသားခြင်း သို့မဟုတ် အချက် အလက်များစိစစ်ခြင်း
တစ်ခုခုကို လုပ်ဆောင်ရင်းမှ စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ် ပုံရိပ်များနှင့်
ထိုထက်ဆိုးရွားသည့် အရာများကို ကိုင်တွယ်ကာ အချိန်အများစုကို
ကုန်ဆုံးနေရသည်။ သတင်းထောက်များက ထိုတာဝန်များအားလုံးကို
သမာသမတ်ကျကျနှင့် စိတ်ခံစားမှု ကင်းကင်း ဆောင်ရွက်ရန်
ကြိုးပမ်းနေရသည့်အတွက် ၎င်းတို့အနေဖြင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အထိအခိုက်
မရှိဘဲ လုပ်ဆောင်ရန်မှာ ခက်ခဲလှပြီး၊ အလုပ်နားချိန်တွင်လည်း ၎င်းတို့မှာ
စိုးတထိတ်ထိတ်ဖြင့် အိပ်စက်ကြရ သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကျွန်ုပ်တို့၏
သတင်းထောက်များက သတင်းရင်းမြစ်များကို ဖုန်းဖြင့် ဆက်သွယ်
မေးမြန်းသည့် အခါမျိုးတွင် ထိုသတင်းရင်းမြစ်က ပုန်းအောင်းနေရခြင်း
သို့မဟုတ် လက်နက်ကြီး၊ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှု နှင့် အခြား
ခြိမ်းခြောက်နှောင့်ယှက်မှုများထံမှ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် နေရသည့်
အခြေအနေမျိုးနှင့် ကြုံရသည့်အခါတွင် စိတ်ခံစားမှုကင်းကင်းဖြင့်နေရန်မှာ
မဖြစ်နိုင်ပေ။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ထိုကဲ့သို့သော ရုံးတွင်းနှင့်လုပ်ငန်းခွင်တွင်း
ရင်ဆိုင်ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများမှာ ရောယှက် ပေါင်းစည်းသွားတတ်သည်။
လူငယ်ခေတ်သတင်းအဖွဲ့က မြန်မာနိုင်ငံတွင် မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိဘဲ

စိတ်ကျန်းမာရေးနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် ပြဿနာများကြီးထွားလာနိုင်သည့်
အန္တရာယ်လည်းရှိနေသည်ဟု သိရသည် (Smith et al., 2019)။

အွန်လိုင်းမှတဆင့် နေရာအနှံ့မှလုပ်ဆောင်နေခြင်းက
 လုံခြုံရေးအရပုဂ္ဂိုလ်များကို လျော့ပါးသက်သာ စေသော်လည်း သတင်း
 ရယူသည့်နေရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။
 သတင်းထောက်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့ မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ကို
 ဖော်ပြရာတွင် သတိထားရကာ သတင်းရင်းမြစ်များနှင့် ယုံကြည်မှု
 တည်ဆောက်ရာတွင် အခြားနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုရသည်။ စစ်တပ်က
 လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ်မှုများ တင်းကြပ်လာသည့်အခါ
 အချို့လူများက ကြောက်ရွံ့ကြသဖြင့် သတင်းထောက်များကို
 လက်ခံစကားပြောဆိုရန် ငြင်းဆန်ကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏
 သတင်းထောက်များက သတင်းမေးမြန်းမှုမပြုမီ ယုံကြည်မှုကို
 လုံလောက်အောင်မတည်ဆောက်ဘဲ ထိရှလွယ်သည့် မေးခွန်းများမေးမိပါက
 ၎င်းတို့က စစ်တပ်သတင်းပေးများဟု သံသယဝင်သွားတတ်ကြသည်။
 ကျွန်ုပ်တို့က မှတ်ပုံတင်မထားသောကြောင့် စစ်တပ်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဘက်အား
 သတင်းများကို တုန့်ပြန်ရန်နှင့် အတည်ပြုခွင့်ပေးရန်အတွက် တိုက်ရိုက်
 ဆက်သွယ်၍လည်း မရဘဲဖြစ်နေသည်။ သို့သော်လည်း အထက်တွင်
 ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း လက်ရှိအနေအထား အရ ထိုသို့ ဆက်သွယ်ပါက
 လူငယ်ခေတ်ကို စစ်တပ်မှ အတိအကျ ပစ်မှတ်ထား၍ ဖိနှိပ်ခြင်းကို
 ဦးတည်သွားနိုင်ကာ ထိုမှတဆင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ သတင်းထောက်များကို ဖမ်းဆီး
 နှိပ်စက်ခြင်းသို့လည်း ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။

ထို စိန်ခေါ်မှုများအားလုံးသည် ရည်မှန်းချက်များပြည့်မီရန်အတွက်
 လူငယ်ခေတ် လက်ရှိ လုပ်ဆောင် နေသော လုပ်ငန်းတာဝန်များကို
 သက်ရောက်မှုရှိစေသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ
 လူငယ်ခေတ်၏ ပထမသက်တမ်းတစ်နှစ်ကို အောင်အောင်မြင်မြင်
 ဖြတ်သန်းနိုင်ခဲ့သည်။ လူငယ်ခေတ် အနေဖြင့် အရေးပါသည့်
 သတင်းများစွာကို ရေးသားတင်ဆက်နိုင်ခဲ့ပြီး အမာခံ
 စာဖတ်ပရိတ်သတ်များလည်း ရရှိခဲ့သည်။ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုက
 လူငယ်ခေတ်၏ အောင်မြင်မှုနှင့် စိန်ခေါ်မှု နှစ်ခုစလုံးကို မှတ်မှတ်ထင်ထင်
 ဖြစ်နေစေသည်။ ပုံ-၁ မှာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၇ ရက်နေ့က ရန်ကုန်တိုင်း၊
 လှိုင်မြို့နယ် တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော လူငယ်များ၏
 ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြပွဲတစ်ခုအတွင်း လူငယ်ခေတ် သတင်းထောက် တစ်ဦးက

ရိုက်ယူထားသည့် ဓာတ်ပုံဖြစ်သည်။²² ပုံထဲတွင်အဖြူရောင်ကားတစ်စီးက ဆန္ဒပြသူတစ်ဦးကို နောက်မှအရှိန်ဖြင့် ဝင်တိုက်သွားသည်ကို တွေ့နိုင်ပြီး ဆက်မောင်းလာသည့် ထိုကားသည် လူငယ်ခေတ် သတင်းထောက် ကို တိုက်မိလုနီးပါးဖြစ်ခဲ့သည်။ ကိုယ်ပိုင်ယာဉ်ဟုထင်ရသည့် ထိုကားမှာ အမှန်တကယ်တွင် လူထုကို အကြမ်းဖက်ရန်နှင့် ဆန္ဒပြသူများကို ခြိမ်းခြောက်ရန် မည်သည့်နည်းလမ်းကိုမဆိုအသုံးပြုမည့် စစ်သားများက မောင်းလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။²³ ဆန္ဒပြသူများထံပြေးလာပြီးနောက် စစ်သားများက ကားထဲမှနေ၍ သေနတ်နှစ်ချက် ဖောက်ကာ အသံဗုံးတစ်လုံးကို ပစ်ခတ်ခဲ့သည်။ လူငယ်ခေတ် သတင်းထောက်နှင့် ကားတိုက်ခံရသော လူငယ်မှာ လွတ်မြောက်လာခဲ့သော်လည်း အခြားဆန္ဒပြလူငယ် ငါးဦးမှာ ကံဆိုးမိုးမှောင်ကျခဲ့ပြီး ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း ခံခဲ့ရသည်။

²² Han Thit, 2022.

²³ စစ်တပ်သည် အာဏာသိမ်းပြီးစဉ်ကတည်းက ပုဂ္ဂလိက နှင့် စစ်တပ်ပိုင် ယာဉ်များကို အသုံးပြုကာ ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြသူများကို သတ်ဖြတ်ရန်နှင့် ဒဏ်ရာရစေရန် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဧရာဝတီသတင်းဌာနက ထိုကဲ့သို့သောဖြစ်ရပ်များကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်ထဲတွင် စာရင်းပြုစုခဲ့သည် (A Chronology, 2021)။

ပုံ - ၁

အရပ်သားများစီးနင်းသည့်ကားကိုမောင်းနှင်လာသော စစ်သားများက ဆန္ဒပြသူများကို အရှိန်ဖြင့် ဝင်တိုက်စဉ်။

လူငယ်ခေတ် သတင်းထောက်များမှာ လူထုကြားထဲသွားလာနေထိုင်၍ ၎င်းတို့၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းကို တတ်နိုင်သည့်အားဖြင့် အကောင်းဆုံးပံ့ပိုးပေးနေနိုင်ခြင်းကို ဂုဏ်ယူကြသည်။ လူငယ်ခေတ်သည် လူငယ်များနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူကျောင်းသားများက ဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြပွဲအများအပြားကို သတင်းရယူ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ထို ဓာတ်ပုံများကို ကောက်နုတ်၍ ပုံ-၂ တွင်ဖော်ပြထားသည်။ လူငယ်ခေတ်၏ သတင်းရယူမှုအားလုံးမှာ အကျိုးအမြတ်တစ်စုံတစ်ရာမရဘဲ လူငယ်ခေတ် ရယူထားသည့် ဓာတ်ပုံများနှင့် ဗီဒီယိုများကို တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာသတင်းဌာနများက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရယူအသုံးပြုကြသည်။

ပုံ - ၂

၂၀၂၁ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်များတွင် လူငယ်ခေတ်သတင်းဌာနမှ သတင်းရယူခဲ့သော ဆန္ဒပြပွဲများမှ ပုံအချို့ကို စုစည်းထားခြင်းဖြစ်ကာ ထိုပုံများကို အခြား သတင်းဌာနများက ရယူသုံးစွဲကြသည်။

ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် မျှော်မှန်းချက်များ

လူငယ်ခေတ် ဆက်လက် ရှင်သန်နိုင်ရေးအတွက် နေ့စဉ်ရုန်းကန်နေရချိန်၌ ရေရှည် တည်တံ့နိုင်ရေး ဆိုသည်မှာ အိပ်မက်တစ်ခုမျှသာဖြစ်သည်။ စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်မှုများအောက်တွင် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်၊ အလားအလာ ရှိသည့် ဘဏ္ဍာရေးအနေအထား၊ ခန့်မှန်းတွက်ဆနိုင်သည့် ငွေကြေးတန်ဖိုးနှင့် စီးပွားရေး မူဝါဒတို့ မရှိသည့်အတွက် လူငယ်ခေတ် သတင်းဌာန တစ်ခုတည်းအားဖြင့် ရေရှည်အောင်မြင် ဖြစ်ထွန်းနိုင် ရန် အတွက်မှာလည်း လုံလောက်သည့် အရင်းအမြစ်များကင်းမဲ့နေသည်။ လူငယ်ခေတ် အနေဖြင့် ရက်ရက် ရောရောရှိသည့် အလှူရှင်များ၏

ထောက်ပံ့မှုကြောင့်သာ ဤမျှခရီးရောက်ခဲ့သော်လည်း သတင်းရယူမှုများ နှင့် အစီအစဉ်များကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်သွားနိုင်ရန်အတွက် လုပ်နိုင်သည့် အင်အားမရှိဘဲ ဖြစ်နေသေး သည်။ လူငယ်ခေတ် အနေဖြင့် CJ ကဏ္ဍ၊ အပတ်စဉ် လူငယ်အသံကဏ္ဍနှင့် ချီးကျူးမှုများ၊ ထောက်ခံမှုများ ရရှိခဲ့သည့် စိတ်ကျန်းမာရေးအထောက်အကူပြု အသံလွှင့်အစီအစဉ် စသဖြင့် အောင်မြင်သည့်ကဏ္ဍများကို ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ လူငယ်များ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများကို အဓိကထားသည့် အကြောင်းအရာများကို တင်ဆက်ခဲ့ပြီး လူအများကလည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်မျှဝေခဲ့ကြသည်။ လူငယ်ခေတ် အနေဖြင့် မကြာမီကာလအတွင်းတွင်လည်း ရှိနေပြီးသား သတင်းအစီအစဉ်များအပြင် ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များက လူငယ်များအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ သိကောင်းစရာများ မျှဝေပေးသွားမည့် “လူငယ်များအတွက် သတင်းအချက်အလက်” ကဏ္ဍတစ်ခုကို တင်ဆက် သွားရန်လည်းရှိသည်။ အာဏာသိမ်းပြီး တစ်နှစ်အတွင်းတွင် မီဒီယာများ ရှင်သန်နိုင်ရေး အတွက် အလှူရှင်များထံမှ ပံ့ပိုးမှုတောင်းခံမှုများမှာ နှစ်ဆမြင့်တက်သွားခဲ့ပြီး²⁴ အလှူရှင်တစ်ဦးက “ယခု ရှိနေပြီးသား မိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းတွေ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ဖို့က ကျွန်ုပ်တို့ရဲ့ လက်ရှိ ဦးစားပေးပါ” ဟု ပွင့်လင်းစွာပင် မှတ်ချက် ပြခဲ့သည်။²⁵ အထူးသဖြင့် ၁၉၉၀ နှစ်ကာလများကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အခြေစိုက်ကာ ရေးသားဖော်ပြနေသည့် ပြည်ပရောက် သတင်းမီဒီယာ အဖွဲ့အစည်းကြီး သုံးခု ရှိနေချိန်တွင် အလှူရှင်များအနေဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုအလွန် မြန်မာနိုင်ငံ၌ သတင်းဌာနအသစ်တစ်ခုကို ထောက်ပံ့ပေးရေးအတွက် တွန့်ဆုတ် နေကြသည်။

အနာဂတ်တွင် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေးမှာ ပူပန်ဖွယ်ရာဖြစ်နေသေးသည့်တိုင်အောင် လူငယ်ခေတ် သတင်းဌာနသည် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်ရပိုင်ခွင့်တို့အတွက်

²⁴ အမည်မဖော်လိုသည့် အလှူရှင်၊ သီးသန့်ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်း၊ စက်တင်ဘာ ၁၅၊ ၂၀၂၂။

²⁵ အမည်မဖော်လိုသည့် အလှူရှင်၊ သီးသန့်ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်း၊ ဇူလိုင် ၂၇၊ ၂၀၂၂။

တိုက်ပွဲဝင်ရသည်ကို ဂုဏ်ယူဝမ်းမြောက်မိသည်။ လူငယ်ခေတ် အနေဖြင့် လူငယ်ခေတ်၏ သတင်း အစီအစဉ်များကို နယ်မြေအရရော အကြောင်းအရာအရပါ ဆက်လက်တိုးချဲ့နိုင်ရန် လက်တွေ့အားဖြင့် မျှော်မှန်း၍မရသေးသော်လည်း လူငယ်များအတွက် လွတ်လပ်သည့် သတင်းဌာနတစ်ခုအဖြစ် စာဖတ် ပရိတ်သတ် များက လေးစားပြီး ထောက်ခံအားပေးသော၊ အကျိုးအမြတ်အတွက် သို့မဟုတ် စစ်တပ်၏ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခံရသော သတင်းဌာနမဟုတ်ဘဲ ပြည်သူလူထုကို ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့်အတွက် လူသိများ ထင်ရှားသော သတင်းဌာနတစ်ခုအဖြစ် ခိုင်မာစွာ ရပ်တည်နိုင်မည်ဟု မျှော်မှန်းထားသည်။ တစ်နေ့နေ့ တစ်ချိန်ချိန်တွင် လူငယ်ခေတ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းမီဒီယာ အဖွဲ့အစည်းများအားလုံး စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများ၊ ဆင်ဆာ ဖြတ်တောက်ခြင်းများနှင့် ပြဿနာ များလှသော အင်တာနက်စာမျက်နှာများ၏ ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုများ မရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာ သတင်းရယူဖော်ပြခွင့်ကို ရရှိလာမည်ဖြစ်သည်။

ကိုးကားချက်များ

- A Chronology of the Myanmar Junta's Vehicle-Ramming Attacks on Peaceful Protesters. (2021, December 8). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/news/burma/a-chronology-of-the-myanmar-juntas-vehicle-ramming-attacks-on-peaceful-protesters.html>
- Brooten, L. (2016). Burmese Media in Transition. *International Journal of Communication*, 10, 182–199.
- Chowdhury, M. (2008). *The Role of the Internet in Burma's Saffron Revolution*. Berkman Center for Internet and Society at Harvard University. https://cyber.harvard.edu/sites/cyber.harvard.edu/files/Chowdhury_Role_of_the_Internet_in_Burmas_Saffron_Revolution.pdf_0.pdf
- Free Expression Myanmar. (2022, September 21). *Facebook's plan threatens to censor media and encourage disinformation*. <https://freeexpressionmyanmar.org/facebook-plan-threatens-to-censor-media-and-encourage-disinformation/>

- Ghitis, F. (2002). *The Media as a Political Tool in the Burmese Conflict* [Unpublished master's dissertation]. University of Northern British Columbia.
- Han Thit. (2022, July 8). Car rams into flash mob protesters in Yangon. *Myanmar Now*. <https://myanmar-now.org/en/news/car-rams-into-flash-mob-protesters-in-yangon>
- Lintner, B. (2001). Access to Information: The Case of Burma. *Asia Pacific Media Services*. http://www.asiapacificcms.com/papers/pdf/burma_access_to_information.pdf
- Lintner, B. (2021, August 16). 'All Lies!': Myanmar Junta's Clumsy Propaganda Has a Disturbingly Familiar Ring. *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/guest-column/all-lies-myanmar-juntas-clumsy-propaganda-has-a-disturbingly-familiar-ring.html>
- Myanmar Becomes a Nation Without Newspapers. (2021, March 18). *Myanmar Now*. <https://myanmar-now.org/en/news/myanmar-becomes-a-nation-without-newspapers>
- Myanmar Musings. (2022, January 29). *Danny Fenster Debrief with Ben Dunant* [Podcast]. <https://myanmarmusings.com/danny-fenster-debrief-with-ben-dunant>
- NapoleonCat. (2023a). *Facebook users in Myanmar: January 2021*. <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-myanmar/2021/01/>
- NapoleonCat. (2023b). *Facebook users in Myanmar: December 2022*. <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-myanmar/2022/12/>
- Ohnmar Nyunt. (2018). *Challenges to Press Freedom of Private News Media in Myanmar*. Chiang Mai University Press. https://rcsd.soc.cmu.ac.th/wp-content/uploads/2022/04/CDSSEA09_ChallengesofPressFreedom.pdf
- PEN America. (2019, May 7). *PEN America Celebrates Reuters Journalists WA Lone and Kyaw Soe Oo's Amnesty* [Press release]. <https://pen.org/press-release/pen-america-celebrates-reuters-journalists-amnesty/>
- Regan, H., & Stout, D. (2014, November 4). A Reporter's Death Shows Just How Little Burma Has Changed. *TIME*.

- <https://time.com/3550460/burma-myanmar-military-journalist-killing-aung-kyaw-naing/>
- Reporters Without Borders. (2022). *Press Freedom Index 2022*. <https://rsf.org/en/index>
- Smith, R., & Newman, E., Drevo, S., & Slaughter, A. (2019). Covering Trauma: Impact on Journalists. *Dart Center for Journalism & Trauma*. <https://dartcenter.org/content/covering-trauma-impact-on-journalists>
- Soe San Aung. (2022, March 3). Myanmar junta using social media to track its opponents. *Radio Free Asia*. <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/social-media-03032022175020.html>
- Whitten-Woodring, J., Kleinberg, M. S., Thawngmung, A., & Myat The-Thitsar. (2020). Poison If You Don't Know How to Use It: Facebook, Democracy, and Human Rights in Myanmar. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 407–425. <https://doi.org/10.1177/1940161220919666>

Pictured: Journalists participate in a training course run by the Myanmar Journalism Institute in Yangon, 15 March 2015, when opportunities were many and freedom of the press was improving.

How the West Helped (and Failed to Help) Myanmar TV Journalism, 2010-2021

Kay Mastenbroek

Abstract

This article describes the relationship between the new generation of Myanmar journalists, and the participants and donors from Europe, Australia, and North America that funded and trained these journalists from 2012 onwards. Written from the perspective of a European practitioner, it describes how Myanmar journalists, growing up in a country deprived of free media, learned to handle the new press freedoms from 2012 onwards, until the moment the Myanmar military generals ended their experiment with democracy, deciding it (and press freedom) had stopped suiting their interests. The article describes how Western trainers and coaches tried to help form a new tradition of journalism for the country and how this both succeeded and failed. The author, a Dutch media director and producer, worked for over 12 years with Myanmar journalists. Together they had their victories, when millions of people watched their investigative documentaries, and together they also had their failures.

A Background in the West

In the 1980s, communication science was still dominated by the ideas of Adorno and Horkheimer and the “culture industry”.¹ The general concept was that the mass media was used by elites to influence people into being docile citizens. In this view, the

¹ The term culture industry (or ‘Kulturindustrie’ in German) was first presented in 1944 by Horkheimer & Adorno in the chapter “The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception” in *Dialectic of Enlightenment* (1972, pp. 120–147). They claim popular culture is the standardized production of films, radio programs, magazines, etc. that is used to keep mass society passive.

media is a social-political instrument for governments and business conglomerates. When I studied at the University of Amsterdam in the mid-1980s, most of my lecturers had come up during the turbulent 1960s and were skeptical of authority. But we students were more practically inclined. From 1980 onward the Netherlands had been in an economic recession, and we prioritized our careers over ideological commitments. The development of new media was just about to explode, and there were increasing creative and business opportunities. Even though I decided to pursue a career in the media following my master's degree, I was influenced by my education and always harbored a fundamental distrust of large media organizations, both private and state owned.

Two years after I left university, I got my first job as a television journalist at the news department of RTL-Veronique.² This was the first commercial broadcaster in the Netherlands, so I was anxious to experience how private advertisers would influence the sector. Instead, I saw how television journalism was not so much hindered by governments or multinationals, but rather by the limitations of the journalists themselves, and the budget they had to work with. As a fresh journalist working at a fledgling news organization, I witnessed all kinds of mistakes and saw how personal relations sometimes influenced the news.

There was the time one reporter refused to get out of the bathtub in his Prague hotel because he claimed he had earned some time off from work. By doing so, he missed Václav Havel's famous speech at Wenceslas Square, ending communism in Czechoslovakia.³ To make things even worse, his hotel was

² RTL-Veronique was the Dutch subsidiary of the CLT (Compagnie Luxembourgeoise de Télédiffusion), the present RTL Group SA. This company has had commercial television stations in Luxembourg since 1954. When European broadcasting was liberalized from 1988 onwards, RTL expanded their operations to other European countries. The Dutch TV-station RTL-Veronique (now RTL4) started in 1989.

³ On 23 November 1989, over 300,000 people gathered on Wenceslas Square as Havel, leader of the Civic Forum, presented a declaration on the movement's program. This led to the successful Velvet Revolution. Three weeks

situated on the very same Wenceslas Square. Another example is more personal; once, long before the internet was widely available, I played the wrong videotape during the daily news broadcast. I played images from a demonstration in Serbia during a story about a demonstration in Bulgaria. Both countries use a Cyrillic alphabet and I could not tell the difference. But the Serbian and Bulgarian viewers in my country sure could, and many called to complain to my editors. I learned the hard way what it means to start a news show and try to build the public's trust.

But for us at RTL-Veronique, being the newest journalists on the block also had its advantages. We were nimble. During the Gulf War (1990-1991), Iraqi president Saddam Hussein had a habit of giving regular 7 p.m. televised speeches. Our daily news show started at 7:30 p.m. That gave us very little time in which to report on the speeches. We had to first listen to the speech (in Arabic) and judge what the most newsworthy soundbite was, get the quote to a translator, edit the quote with subtitles and make sure the videotape (!) was ready in the studio downstairs before the news started, because it was often the opening story. The Netherlands public broadcaster would broadcast its own daily news report at 8 p.m., and even though it had more time than us, it still could not manage to edit and subtitle the quotes. Once when I watched its show, all the way at the end of its report the anchor read from a piece of paper: "This is just in, Saddam Hussein told the world..."—that was at 8:30 p.m., one hour after our news had the same quote, translated, as the opening of our bulletin and the presentation, fully prepared on autocue. The public broadcaster, which was 40 years older than our channel, seemed to us to be bureaucratic, slow, and arrogant.

During my three years working for that commercial station, I never experienced any influence from its owners, the government, or from powerful advertising companies. On the contrary, the many newly formed commercial television stations across Europe instead recognized that news is at the heart of any

later communist rule in Czechoslovakia (now divided into the Czech Republic and the Slovak Republic) was over.

television station. This was especially true in the early 1990s, when the Iron Curtain fell, the Gulf War took place, the Soviet Union collapsed, and war erupted in former Yugoslavia—all in less than five years' time. Commercial television executives created adequate budgets for their news shows, understanding that if your channel's news is not credible, you have a serious problem establishing your overall brand. What really impacted newcomers to the news business was incompetent people doing sloppy jobs, reporters (such as myself) and desk editors without proper historical knowledge, and executive editors giving poor instructions. From this experience, I learned that good television news means journalists working under experienced seniors: editors who understand the stories, understand the context, but also understand the creative and technical possibilities and limitations of news production. I learned the importance of mentorship.

To Myanmar

This links the narrative to Myanmar, and to all the young men and women who wanted to become journalists after the democratization process started. Because of the history of their country, they did not have any institutionalized guidance from senior journalists and there was a lack of the kind of advice needed to learn the trade. Mentorship was sorely needed. In this deprived context, the white knights from Western countries, with all their amassed experience, came to save the day. Or did they?

After experiencing most aspects of news production, including being a war correspondent in Yugoslavia, I considered returning to university to do a PhD on bias in television journalism. But the lure to make lasting documentary films was greater. For the next two decades I worked in documentary film. In 2009 I was directing a series about press freedom in vulnerable countries and one of the episodes was about the Democratic Voice of Burma (DVB),⁴ at that time the biggest Myanmar media

⁴ DVB started as a radio channel in 1992. In 2005 they were pushed by their donors to start a satellite television-channel.

organization working outside the country—based in Chiang Mai, northern Thailand. Since then, I have worked with Myanmar journalists on documentaries for Dutch public television, international productions, and many projects with Burmese news agencies.

Television journalism is complicated, because it involves camerawork, editing, visual narratives, etc., and the combination of all these elements into one story. Thirty years ago, television journalism was an elite business. When I started my career in 1987, the equipment to make a story (camera, sound, editing, etc.) would set you back around half a million U.S. dollars. Now the same equipment (up to the 4K standard) can be bought for U.S. \$5,000. That is a 99 percent reduction, the change in the value of the dollar not included. Today, kids are making wonderful TikTok videos on their phones. Of course, most TikTok videos are not prime examples of quality journalism, but with so many young people gaining experience telling visual stories, it is inevitable that new and differently skilled television journalists will continue to influence the visual language of the news in the future.

Because news production used to be so expensive, the pressure to improve quickly was enormous. When I worked for the RTL news show, I saw it professionalize rapidly in its first two years: rotten apples were kicked out and a couple of editors from the public broadcasting news department were lured away to make up for the lack of experience. Granted, this was under the pressure of the news explosion at the time, which I describe above, but still, when I began working with Myanmar organizations in 2009, I had the thought: if a modest commercial television station in Europe can change for the better, why did Myanmar's exile media organizations take so long to develop quality television news?

I think there are several reasons why television production was initially such an obstacle for Myanmar exile media. First, journalists need competition. Getting a scoop is the highest honor in the career of a journalist, but creative elements like special camerawork, undercover filming, and an original

(visual) approach of a story can be admired by one's peers as well. In Myanmar under military rule there has been little to no organic competition between private and public news agencies. Instead, there was competition between the three exile media organizations⁵ (perhaps better described as trench warfare), in which getting the most money from the donors was sometimes the main objective, rather than reporting innovative news and getting a scoop.

Second, the country's audio-visual tradition (movies and television) has been on ice since the 1950s. Before the country's independence from the United Kingdom, the media was restricted by the imperatives of colonial rule. People in Myanmar lived in relative audio-visual isolation, while much of the world was inundated with such media, especially after the 1980s. Although most of the exile media journalists from Myanmar were living in Thailand, with a very vibrant television industry, they tended to ignore the Thai media environment. In Thailand I never met a male Myanmar journalist who spoke more than a few words of Thai, despite many having lived there for over a decade. Women were more likely to speak Thai, especially after Thai soap operas became popular with Myanmar audiences after 2012.

Third, most Myanmar media organizations had a tendency for 'Asian-style' (for lack of a better descriptor) top-down management. Top-down hierarchy is quite common elsewhere in the news industry, but editors also usually push their staff to display personal initiative. Furthermore, open criticism of management is a sacrilege in Myanmar. There were plenty of complaints in the pub after work, but not on the work floor.

These first three reasons are not hard to comprehend. But the fourth one is more subtle: Asian narratives do not necessarily fit contemporary (and perhaps also Anglo-Saxon) ways of storytelling. Television dictates a straightforward, assertive, and crystal-clear way of storytelling, without fear of stepping on someone's toes. These objectives are many times at odds with

⁵ The three are DVB, Mizzima and the Irrawaddy.

common customs in Asia. (But to be clear, many top journalists, far better journalists than me, have worked for these exile media organizations that were, and still are in most cases, run by intelligent and highly motivated local journalists, with courage, determination, and good instincts.)

In 2010 the generals decided to release Aung San Suu Kyi from house arrest.⁶ I saw the first images while drinking *sapi*⁷ at a bar on the Chinese border of Kachin State. My colleagues and I might have even had one or two cups too many that night. We hoped her release would change everything, for the country, but also for journalism. The generals were finally going to take democracy seriously. When DVB representatives went to the capital, Nay Pyi Taw, in 2012 for the first time to negotiate opportunities for free media in Myanmar and the possibility for their return to the country, they were truly amazed at how they were received. At the Ministry of Information,⁸ they were only asked: “What do you want? How can we help you?” When I came across the DVB representatives returning from the capital the same evening, they were euphoric and could hardly believe what they had experienced that day.

There was freedom of the press for the first time, but that did not solve the problem of professionalization, or the lack of experienced leaders to supervise the impending explosion of media. Fortunately, Western donors, who have supported Myanmar’s exile media for years, foresaw this. It was 2013, two years after the start of the democratization process. Exile media had settled in Yangon and money was released for countless training sessions and workshops. Every self-respecting donor had a jar of money for media training. And thousands of young people in Myanmar wanted to get into journalism.

⁶ The first images of people gathering at Aung San Suu Kyi’s house were broadcast by DVB on 13 November 2010.

⁷ Kachin beer fermented from purple rice.

⁸ The meeting was in February 2012 with Minister of Information U Kyaw San and Ye Htut, the Director General of the Ministry of Information. Ye Htut later became Minister of Information.

I conducted several training programs and weekly courses on investigative journalism for the Myanmar Journalism Institute (MJI).⁹ The problem was that many donors had very similar training programs to one another aimed at the new generation of journalists. At one point my favorite fixer and dear friend told me he would choose which journalism workshop to attend that day by checking the hotels that they were being held in. Different hotels have different catering and he liked to have the best lunch. Usually, he was available after lunch for working with me, as he skipped the afternoon (after lunch) program.

These many training opportunities came mostly from the Anglo-Saxon journalism tradition. Anglo-Saxon media from the UK and the U.S. dominates journalism globally, and news stories and television documentaries often follow a number of Anglo-Saxon rules of storytelling. Other big European countries with a long audio-visual tradition, like Germany, Italy, and France, claim to have their own style of television production. But if you look at their international outlets,¹⁰ you can see they are in fact still largely modeled on their Anglo-Saxon contemporaries. The same goes for Chinese and Russian international news outlets, although they mainly use persuasive techniques of storytelling and have less respect for openness and the truth.

Anglo-Saxon journalism is a respectable tradition, but it embodies a superiority complex that marginalizes local traditions. I felt the reactions to this among the young journalists being trained at the MJI. They wanted to listen to the lessons, but at the same time they felt that the trainers failed to try and understand their country. These suspicions were justified. The Western media trainers I met in those days were often freelancers who simply needed jobs to pay for their stay in Asia. Some foreign trainers had been promoted to Myanmar-based jobs and

⁹ This institute gave full-time and part-time training sessions for starting journalists and was co-founded by Deutsche Welle Akademie, a German NGO that provides training for journalists in several countries. Their budget comes from Germany's Ministry of Development Cooperation.

¹⁰ The French international news channels are France 24 and TV5 Monde and Germany's international news channel is Deutsche Welle news.

were bitter about their experiences at their home offices. They vented their ill-will onto the trainees. The good ones in this cohort of trainers were those who tried to understand Myanmar and opened up their hearts to the country. Not infrequently, people in this group had an intimate relationship with a Myanmar person. That makes a difference, of course. My own way of really getting in touch with the young journalists was by putting a few words of Burmese in my class. Immediately the atmosphere in the group changed. “Hey, this man has a thing for our country, he's not just here for that generous daily allowance he gets.”

Despite the problems I mention above, many young journalists became much wiser through the training sessions. There was plenty of work for them due to the boom in media outlets, so they were able to immediately put their new lessons into practice and develop into professionals. But for me it was not enough. I saw too big a gap between the talk of the Western trainers and the actual stories in the media. The development of TV journalism was going too slowly. Not to mention the development of investigative journalism, my specialty. That is why I changed tack and opted for the hands-on technique: guiding a small group of talented journalists in making investigative documentaries that expose the deeper layers of injustice and corruption.

I started out working with an exile media organization. After being an independent freelancer, paying people per day, I had to get used to the dynamics of a media organization, which sometimes have a different work ethic than freelancers, who are dependent on their next job and need to make their temporary employer happy. Quite a number of my new colleagues did not mind cutting corners and were very disappointed when asked to repeat a task more completely. One foreign producer of the first news talk-show in Myanmar, the multi-camera “DVB Debate”,¹¹ recalled to me that the crew call for the first recording of the show was 9 a.m. on a Saturday. He told me the crew arrived

¹¹ DVB Debate was broadcast from 2013 till 2020. It was funded by USAID.

unwillingly at around 10 a.m., most of them with hangovers. When he asked: “Where is the equipment?” the reply was: “You didn’t tell us to bring the cameras”. This may sound like an isolated incident, but stuff like this happened. The DVB Debate went on to become a huge success, and after a few months the crew worked like a well-oiled machine. But this anecdote shows some of the healthy resistance to foreign producers. As a foreign media expert, you had to work to prove that your way was worthwhile.

A major obstacle to fostering a culture of balanced journalism in Myanmar was the premise, basic to Western journalists, of attempting to tell both sides to a story. This often manifested in Myanmar journalists’ unwillingness to seek out interviews with representatives of the military and its affiliates. This seemed to have two main causes. Why interview people who only lie about the ways in which they enrich themselves and make people suffer? The other, and more common, reason was fear of repercussions. In 2021, I was filming an elections meeting with Aung San Suu Kyi in the Ayeyarwady Delta. I worked with a local journalist to assist with travel and filming. While I was plowing through the crowd to find a spot to film from, my colleague saw a man who they recognized as one of their interrogators during their time as a political prisoner. Although the journalist was not on a wanted list at that time, he panicked and immediately fled the scene. He called later to apologize for his behavior, and I told him that I understood what happened, which was partly a lie, as it was hard for me to understand his emotional reaction. While we had worked together before, we still had to learn a lot about each other. The ghosts of the past were still omnipresent, although younger journalists were more assertive towards authority than the older generation, not having been affected by so many decades of oppression by military dictators. Documentaries featuring these culprits were much more appreciated than the more activist-style expository documentaries. However, preaching to the choir does not make for exciting video journalism.

One of the best journalists I worked with on these documentaries had spent years in prison. It took many days of work before he decided that an objective, rather than activist, approach was more important for good journalism. Of course, I could understand that he still had a bone to pick with the military, but in the end, objectivity was his strongest weapon. In 2019, we made a documentary in which no fewer than two top generals and two leading administrators from the previous Than Shwe regime were interviewed about the way low-ranking army veterans are treated by the Myanmar military. It became our biggest success, with more than six million hits on Facebook and YouTube. Myanmar people are actually begging for stories about their violent past and present, partly because during the democratization process there was a tacit agreement not to talk about the past. This denial of the extent of suffering and injustice is one of the reasons Myanmar is now once again an overt military dictatorship. If you ignore gross human rights, you lay the foundation for new human rights violations.

News media plays a crucial role in the collective processing of a dark past. In a documentary we produced about forced labor in Kayah State in the mid 1990s, we interviewed both military commanders, responsible for the execution of forced labor, and victims, mostly Karenni villagers. One of the forced laborers tells his story: How he tried to escape, how his friends died in front of him, about the punishments he received. In his last quote he thanks the filmmakers, with tears in his eyes, for giving him the opportunity to tell his story after 25 years. When you feel the pain, when a story touches your heart, is when the media is part of processing the past. I cannot emphasize enough how important trauma processing is for millions of people in Myanmar, especially now that the military has added another, even bloodier, tragic chapter to the country's history. When there's an opportunity, politicians, donors and the international community all want to move on and 'hit reset' to build a better country. But ignoring the past and denying victims a platform to express their grief and anger means you do not deal with the reasons for

the state the country is in. Especially when your country is one with severe structural social and economic inequality.

I am trained in Anglo-Saxon journalism with a Dutch twist. All I can do is train others the same way, with respect for local cultures and habits. Because the documentaries my team made were meant for a Myanmar audience, any international viewers were considered a bonus, and I had to trust the journalistic instincts of my colleagues. Only a Western fool thinks he understands the country better than the people who live there. I could still instinctively feel what stories were most needed (maybe you learn this over the years). I had the advantage of not being influenced by herd-journalism: when all the media jumps on one story at the same time. Sometimes my team wanted to go that way; even though we were ostensibly focused on long-form investigative documentaries, it was tempting to jump on every piece of raw meat that was the center of attention. I explained that in fact we should only be interested in a story after the herd had moved to another piece of raw meat. Investigative documentary needs time, it needs people to talk with reflection, and this usually happens only after the dust of the media storm settles.

Cooperation between Myanmar and Western journalists was often hindered by language barriers. Poor education under military rule meant only a few journalists spoke English well. My best colleagues learned English by themselves, though pronunciation was still a challenge. There is a subset of journalists—strangely enough, mostly men—that almost refuse to spend time learning English. My motto was always: a good Myanmar journalist knows English, because he or she always needs to be able to communicate with foreigners, and in international journalism, even in Asia, English is the *lingua franca*.

Language was also a problem when writing documentary voice-overs. Usually, we started with a Burmese narration, which was translated into English, edited and translated back into Burmese. A 27-minute documentary with an English voice-over became a 30-minute documentary with a Burmese voice-over. At first I thought this was inherent to Burmese grammar,

but after a while I discovered my colleagues just liked elegant writing. Sometimes viewers would comment: “That is very well written narration”. Narration should not be badly written *per se*, but it should prioritize being direct, clear and short. In our line of work, you want to communicate to the widest Myanmar audience possible, which means to people who have not had much schooling. If you want to make literary art, you should not make investigative documentaries. I tried to convince my team to write plain and simple voice-overs but made little headway. Sometimes you just have to accept the position you’re in.

Our project was only a small part of the professionalization of journalism in Myanmar. Independent journalism grew from non-existence into an enormous media offering, especially in print, in the early 2010s. But the joy was short-lived. The media sprawl soon proved to have no economic basis, and journalists found themselves in trouble for not covering all the bases in their stories, as they were pushed too hard by their bosses to score. At the same time, donors were phasing out their contributions to the media in Myanmar. That was perhaps the biggest mistake they could have made. They had good reasons for doing so, as the funds distorted competition and were addictive for media organizations. But all those smart people working for the donors should have known that the margins for start-up news organizations were very small and that running a serious TV news department needs support unless you have a big (international) company behind you (there are no such companies in Myanmar for in-depth journalism—they exist only for football and international formats like the Voice¹²). In the rest of South-east Asia, critical and independent TV journalism is not at the top of the priority list either. When Mediacorp¹³ launched its operations in Myanmar with a big party, it forgot to invite its own

¹² The Voice is an international format created by the Dutch company Talpa. It has franchises in more than 35 countries, including almost all the South-east Asian countries, China, and Mongolia.

¹³ Mediacorp is the Singaporean public broadcaster, founded in 1937. It has six tv-channels, including Channel News Asia.

Channel News Asia correspondent and her crew. That is how important Mediacorp considers its news channel to be.

The donors should have realized that independent television journalism in Myanmar cannot support itself. Not in Myanmar, and not in virtually any developing country. Western governments support serious journalism, especially documentaries and investigative journalism, but in Myanmar the new independent media had to make their own money, to reduce donor dependence, which the donors had created.

There was something else most donors failed to see coming: the coup d'état by Min Aung Hlaing. I am not a highly paid political adviser, but I could predict that after a period of ascendant democracy, there very well could be an army coup. That was only logical and had precedent in Myanmar and the wider region. On the night before the coup, I had a glass of wine with an experienced journalist in Yangon celebrating that the threat of a military coup was no longer on the table. The day before, Min Aung Hlaing had said that there was no question of a coup (just as Russia would not invade the Ukraine). We were all wrong. But those consultants and donors, in particular, should have known this, or at least kept the option open.

This error of judgment was not only made by the donors, but also by the Myanmar media itself. When I advised the management of DVB in 2018 to prepare an exit plan in case the military took power again, I was laughed at. Donors should have used their influence to compel media organizations to draft an exit strategy. They also should have intervened in the old-fashioned management culture across different media. The donors would say: "That is going too far. We cannot force our partners to do anything". This is understandable, but when I do a video edit with my Myanmar colleagues and I see a particularly bad or dangerous mistake, I don't say: "Would you like to think about that?" No, it's more like: "How could you make such a serious mistake?" That's how I was trained by my supervisors and that's how I raise my team members. It may not make them happy, but they know that I only strive for better documentaries and that I want to prepare them, willingly or unwillingly, for their own

future leadership. If they sometimes wake up at night sweaty and screaming because they had a nightmare about documentary editing, I say: “They have had a ‘sustainable’ change in their mindset”.

Conclusion

This article is not a straight story you can put a ruler along. It is a summary of experiences over the last 12 years, in which a journalistic miracle happened in Myanmar, thanks in part to money and efforts from North America, Europe and Down Under. A period in which Myanmar journalists did amazing things (and sometimes messed up). Above all, this was a period in which, perhaps against our better judgment, we dreamed of a permanent situation of press freedom. Then came 1 February 2021, and everything was broken at once.

I need not elaborate further on the drama that unfolded after that evil day and how the generals in a Pavlovian response banned most media soon after the coup. What did the media have to do with the supposed ‘election fraud’ that was the reason for the coup? In fact, one of our journalists made a documentary about the shaky preparations for the 2020 elections, which, despite the COVID-19 pandemic, was pushed through by the incumbent National League for Democracy (NLD) government as they expected a big win. Yes, yes, politicians... What would we do without them?

The donors can now only make up for some of their mistakes by continuing to support Myanmar journalism wholeheartedly and engage the question of “How do you cover the resistance to the coup without openly supporting them?”. How do you cover the activities of the National Unity Government, which seems to have a big problem with criticism? These are important matters in this military-created chaos and misery. There are already rumors about shrinking donor budgets for journalism and exiled media agencies fighting over donor money. This is a shame, as journalism is an effective weapon to undermine the military regime without bloodshed, and perhaps more importantly, an

instrument to critically monitor politicians during the next democratic period, if it comes. The colossal mistake of NLD MPs has been that they have not involved the population enough in the democratization process. Like the military, they told the people of Myanmar: “We are your parents, you are our children, and we will arrange everything for you”. Such an arrogant attitude not only underestimates the dynamism of ordinary people, especially those in Myanmar, but it also paves the way for corruption and despotism. And it is precisely honest journalism that is a powerful tool against military regimes, governments and opposition groups that are not so careful with the truth. Even more so in the times of ‘fake news’, because it is especially in the worst of times that people want, and deserve, to hear, see, and read balanced and unbiased stories that present as best they can the facts, without fiction.

References

Horkheimer, M. & Adorno, T.W. (1972). *Dialectic of Enlightenment*. Herder and Herder.

အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံ၏
ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းလောကကို မည်သို့မည်ပုံ
ကူညီခဲ့ပုံနှင့် / ကူညီရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပုံ

ခေ မစတန်ဘရွတ်ခ်

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤဆောင်းပါးသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိမျိုးဆက်သစ်သတင်းသမားများနှင့် ၎င်းတို့ကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစတင်ကာ ငွေကြေးထောက်ပံ့ခဲ့ပြီး သင်တန်းပို့ချပေးခဲ့သည့် ဥရောပ၊ ဩစတေးလျနှင့် မြောက်အမေရိကတို့မှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် ထောက်ပံ့သူများအကြားရှိ ဆက်ဆံရေးကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤဆောင်းပါးထဲတွင် လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာကို ဆုံးရှုံးခဲ့သည့်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ကြီးပြင်းလာခဲ့ကြသည့် သတင်းထောက်များသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစတင်ပြီး မြန်မာတပ်မတော်က ဒီမိုကရေစီအပေါ် ၎င်းတို့၏ စမ်းသပ်မှုကိုအဆုံးသတ်ကာ ဒီမိုကရေစီ (နှင့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်) သည် ၎င်းတို့၏အကျိုးအတွက်အသုံးဝင်မှုမရှိတော့ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်ချိန်အထိ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်အသစ်ကို ကိုင်တွယ်ရန်မည်သို့မည်ပုံလေ့လာခဲ့ကြပုံကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အနောက်တိုင်း သင်တန်းဆရာများနှင့် နည်းပြများအနေဖြင့် သတင်းပညာအစဉ်အလာအသစ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ရန် မည်သို့မည်ပုံကူညီခဲ့ကြပုံနှင့် ထိုအကူအညီသည် မည်သို့မည်ပုံအောင်မြင်ခဲ့ကာ မည်သို့မည်ပုံကျရှုံးခဲ့သည်ကို ဤဆောင်းပါးထဲတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ စာရေးသူကိုယ်တိုင် ဒတ်ချ် မီဒီယာဒါရိုက်တာနှင့် ထုတ်လုပ်သူတစ်ဦးဖြစ်နေသည်နှင့်အညီ ဤဆောင်းပါးကို စာပေပညာရှင်တစ်ဦး၏ ရှုထောင့်အစား တစ်ကယ်လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူတစ်ဦး၏ ရှုထောင့်မှနေ၍ ရှုမြင်ရေးသားထားပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းထောက်များနှင့် နှစ်ပေါင်းတစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်ကျော်ကြာ အလုပ်လုပ်ခဲ့ဖူးပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး သတင်းမှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များကို လူသန်းပေါင်းများစွာကကြည့်ရှုခြင်းကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့အတူတကွ အောင်မြင်မှုများရရှိခဲ့သလို အခြားအခြေအနေများတွင်ကျွန်ုပ်တို့အတူတကွ မအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းများလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။

အနောက်တိုင်းသတင်းလောကအတွင်း စာရေးသူ၏ နောက်ကြောင်းရာဇဝင်

၁၉၈၀ ခုနှစ်များတွင် ဆက်သွယ်ရေးသိပ္ပံအပေါ် Adorno နှင့် Horkheimer တို့နှင့် “culture industry” တို့၏¹ အတွေးအခေါ်များက လွှမ်းမိုးထားခဲ့ဆဲဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအတွေးအခေါ်များ၏ အဓိကသဘောတရားမှာ လူထုကို ကျိုးနွံသောနိုင်ငံသားများ ဖြစ်လာ စေရန် ထိပ်တန်းလူတန်းစားတစ်ရပ်က ယေဘုယျမီဒီယာများအား အသုံးပြုသည်ဟူသောအချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုရှုမြင်ချက်အရ မီဒီယာ သည် အစိုးရများနှင့် စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်းများအတွက် လူမှုနိုင်ငံရေးကိရိယာတစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၈၀ခုနှစ်များအလယ်၌ စာရေးသူ University of Amsterdam တွင်ပညာသင်ကြားခဲ့စဉ်က ကျွန်ုပ်၏ သင်ခန်းစာပို့ချသူများသည် ၁၉၆၀ ခုနှစ်များအတွင်းရှိ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုများအတွင်း လုပ်ကိုင်ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်လာခဲ့သူများ

¹ Culture industry (သို့မဟုတ် ဂျာမန်ဘာသာစကားတွင် ‘Kulturindustrie’ အမည်ရှိ) ဟူသောအခေါ်အဝေါ် သည် ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် Horkheimer နှင့် Adorno တို့မှရေးသားခဲ့သည့် Dialect of Enlightenment (1972, pp. 120-147) ထဲရှိ “The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception” အမည်ရှိ အခန်းတွင်ပထမဆုံးဖော်ပြခြင်းခံခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့မှ လူကြိုက်များသောယဉ်ကျေးမှုသည် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းအများစုကိုတက်ကြွလှုပ်ရှားမှုမရှိစေရန်အသုံးပြုသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များဖြင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ရုပ်ရှင်များ၊ ရေဒီယိုအစီအစဉ်များ၊ မဂ္ဂဇင်းများ အစရှိသည်တို့ဖြစ်ကြောင်း ဆိုခဲ့ပါသည်။

ဖြစ်ကြကာ ၎င်းတို့သည် အာဏာပိုင်များအပေါ် သံသယရှိကြသူများဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့ကျောင်းသားများမှာမူ အရှိတရားဖက်ကို ပိုမိုအားသာခဲ့ကြပါသည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်မှစတင်ကာ နယ်သာလန်နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးကျဆင်းမှုနှင့် ကြုံတွေ့နေခဲ့ပြီး ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့်လည်း ကျွန်ုပ်တို့၏အသက်မွေးလုပ်ငန်းများကို ကျွန်ုပ်တို့ယုံကြည်သောသဘောတရားဆိုင်ရာ အယူအဆများထက်ပိုပြီး ဦးစားပေးခဲ့ကြပါသည်။ ထိုကာလတွင် မီဒီယာအသစ်ကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ထားမှုသည် အကြီးအကျယ်ဖွံ့ဖြိုးတော့မည့် အချိန်ဖြစ်သကဲ့သို့ တီထွင်ဖန်တီးမှုနှင့် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများလည်း ပိုမိုတိုးပွားလာနေခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်၏ မဟာဘွဲ့အပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ်တစ်ခုကို ရယူရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော်လည်း ကျွန်ုပ်သင်ယူထားခဲ့သောအတတ်ပညာ၏လွှမ်းမိုးမှုကိုခံရကာ ပုဂ္ဂလိကပိုင်နှင့် နိုင်ငံပိုင် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းကြီးများအပေါ်တွင် အခြေခံအားဖြင့်မယုံကြည်မှုသည် အမြဲတစေရှိနေခဲ့ပါသည်။

နှစ်နှစ်ကြာသောအခါ ကျွန်ုပ်သည် တက္ကသိုလ်မှ ထွက်ခွာခဲ့ပြီး RTL-Veronique ၏သတင်းဌာနတွင် ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းထောက်တစ်ဦးအဖြစ် ကျွန်ုပ်အတွက် ပထမဆုံး အလုပ်ကို စတင်ရရှိခဲ့ပါသည်။² ၎င်းသည် နယ်သာလန်နိုင်ငံတွင် ပထမဆုံးသော စီးပွားဖြစ်ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လုပ်သူဖြစ်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် ဤအပိုင်းကို ပုဂ္ဂလိက ကြော်ငြာရှင်များမှ မည်သို့မည်ပုံလွှမ်းမိုးသွားမည်ဆိုသည်ကို တွေ့ကြုံရမှာ စိုးရိမ်နေခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းသည် အစိုးရများ၊

² RTL-Veronique သည် CLT (Compagnie Luxembourgeoise de Télédiffusion) ၏ ဒတ်ချ်ပိုင်ကုမ္ပဏီဖြစ်ပြီး လက်ရှိတွင် RTL Group SA ဟုခေါ်ပါသည်။ ၎င်းကုမ္ပဏီသည် ၁၉၅၄ ခုနှစ်ကတည်းက Luxembourg တွင် စီးပွားဖြစ်ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ရုံများ ရှိခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ဥရောပသတင်းထုတ်လွှင့်မှုကို လျှော့ပေါ့ပေးလိုက်ချိန်မှစပြီး RTL သည် ၎င်းတို့၏စီမံကိန်းများကို အခြားသော ဥရောပနိုင်ငံများသို့ ချဲ့ထွင်ခဲ့ပါသည်။ ဒတ်ချ် ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ရုံ RTL-Veronique (ယခုတွင် RTL4) သည် ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင်စတင်ခဲ့ပါသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းကြီးများ၏
တားဆီးမှုမျိုးကိုသိပ်မခံခဲ့ရဘဲ သတင်းသမားများနှင့်
၎င်းတို့လုပ်ကိုင်ခွင့်ရသည့် ငွေကြေးအသုံးစရိတ်ပမာဏက တားဆီးထားခြင်း
ပိုမိုခံခဲ့ရကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

အပျံ့သင်ခါစသတင်းအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် အလုပ်လုပ်နေခဲ့သည့်
သတင်းထောက်အသစ်တစ်ဦးအနေဖြင့် ကျွန်ုပ်သည် အမျိုးမျိုးသော
အမှားများကိုမြင်တွေ့ခဲ့ရသလို တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ
ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှုများက သတင်းများကို မည်သို့မည်ပုံ လွှမ်းမိုးမှုရှိခဲ့
သည်ကိုလည်း တွေ့မြင်ခဲ့ရပါသည်။

သတင်းထောက်တစ်ဦးသည် သူ့အနေဖြင့်
အလုပ်မှအနားယူချိန်တချို့ရသင့်ကြောင်းပြောဆိုကာ ပရောဂ်မြို့မှ သူ၏
ဟိုတယ်ခန်းထဲရှိ ရေချိုးကန်ထဲမှထွက်လာရန် ငြင်းဆန်ခဲ့သည်မျိုး
တစ်ကြိမ်ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်သောကြောင့် သူသည် Václav
Havel ၏ Wenceslas ရင်ပြင်တွင်ပြောကြားခဲ့သည့်
ချက်ကိုစလိုဗားကီးယားနိုင်ငံတွင် ကွန်မြူနစ်ဝါဒကို အဆုံးစေသတ်ခဲ့သည့်
နာမည်ကျော်မိန့်ခွန်းနှင့် လွဲချော်ခဲ့ရပါသည်။³ ပိုမိုဆိုးဝါးသည့်အချက်မှာ
သူရှိရာ ဟိုတယ်သည် ထိုမိန့်ခွန်းပြောကြားမှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် Wenceslas
ရင်ပြင်တွင်တည်ရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော ဥပမာတစ်ခုမှာ ပို၍
ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆန်ပါသည်။ အင်တာနက်ကို ယခုလို ကျယ်ပြန့်စွာ မရရှိခဲ့သေးခင်
ကာလတစ်ခုတွင် ကျွန်ုပ်သည် နေ့စဉ် သတင်းထုတ်လွှင့်မှုတွင်
ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းအမှားတစ်ပုဒ်ကို ဖွင့်ခဲ့မိပါသည်။ ကျွန်ုပ်သည်
ဘူလ်ဂေးရီးယားနိုင်ငံမှ ဆန္ဒထုတ်ဖော် မှုများအကြောင်းတင်ပြနေချိန်တွင်

³ ၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် Civic Forum ၏ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့်
Havel က ယင်းနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှု၏အစီအစဉ်အပေါ် ကြေညာချက်တစ်ခု
တင်ပြခဲ့သည့်အချိန်တွင် လူပေါင်း ၃၀၀,၀၀၀ ကျော်သည် Wenceslas
ရင်ပြင်တွင်စုဝေးခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအချက်သည် Velvet Revolution ၏
အောင်မြင်မှုဆီသို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့ပါသည်။ သုံးပတ်ကြာသောအခါ
ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံ (ယခု ချက်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့်
စလိုဗက်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအဖြစ် ကွဲထွက်သွားသော) ရှိ
ကွန်မြူနစ်အုပ်ချုပ်ရေးသည် အဆုံးသတ်သွားခဲ့ပါသည်။

ဆားဘီးယားနိုင်ငံက ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုမှ ရုပ်ပုံများကို
 မှားယွင်းထုတ်လွှင့်ပြသမိခဲ့ပါသည်။ နှစ်နိုင်ငံလုံးသည် Cyrillic
 အက္ခရာများကိုအသုံးပြုသောကြောင့် ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် မခွဲခြားနိုင်ခဲ့ပါ။
 သို့သော်လည်း ကျွန်ုပ်နိုင်ငံတွင် ကြည့်ရှုနေကြသည့် ဆားဘီးယားနှင့်
 ဘူလ်ဂေးရီးယား ပရိသတ်များ သည် ထိုမှားယွင်းမှုကို ခွဲခြားနိုင်ခဲ့ကြပြီး
 ကျွန်ုပ်၏ အယ်ဒီတာများထံ ဆက်သွယ်ကာ တိုင်ကြားမှုများ
 ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ သတင်းအစီအစဉ် တစ်ခုကို စတင်ခြင်းနှင့်
 လူထု၏ယုံကြည်မှုကို ကြိုးစားတည်ဆောက် ရခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ကို
 စာရေးသူအနေဖြင့် ခက်ခက်ခဲခဲ သင်ယူခဲ့ရပါ သည်။
 ကျွန်ုပ်တို့အတွက်တော့ RTL-Veronique တွင်
 သတင်းထောက်အသစ်များဖြစ်နေခြင်းသည်
 ကောင်းကွက်များလည်းရှိခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည်
 လျင်မြန်သွက်လက်ခဲ့ကြပါသည်။ ပါရုန်းပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲ (၁၉၉၀-၁၉၉၁)
 အတွင်းတွင် အီရတ်သမ္မတဆာဒမ်ဟူစိန်သည် ညနေခင်း ၇ နာရီတိုင်းတွင်
 ရုပ်မြင်သံကြားမိန့်ခွန်းပြောသော အလေ့အကျင့်တစ်ခုရှိခဲ့ပါသည်။
 ကျွန်ုပ်တို့၏နေ့စဉ်သတင်းအစီအစဉ်သည် ညနေ ၇:၃၀ တွင်စခဲ့ပါသည်။
 ကျွန်ုပ်တို့အား လူကြီးများက ထိုမိန့်ခွန်းများနှင့်ပတ်သက်ပြီး မည်သည်တို့ကို
 ထုတ်ပြန်ရမည်ဆိုသည့်အပေါ် အချိန်အနည်းငယ်သာ ပေးခဲ့ပါသည်။
 ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုမိန့်ခွန်းကို (အာရပ်ဘာသာစကားဖြင့်)
 အရင်ဆုံးနားထောင်ပြီး မည်သည့်ပြောဆိုချက်သည် သတင်းအဖြစ်
 ထုတ်ပြန်ဖို့ အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ကာ ထိုပြောဆိုချက်ကို
 ဘာသာပြန်ထံသို့ပို့ဆောင်ပြီး ဘာသာပြန်ဆိုချက်များထည့်သွင်းတည်းဖြတ်
 ထားပြီးဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ၎င်းသတင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့
 သတင်းအစီအစဉ်၏ အဖွင့်သတင်းဖြစ် သောကြောင့် သတင်းမစတင်ခင်
 ထိုဗီဒီယိုတိတ်ခွေ သည် အောက်ထပ်စတူဒီယိုခန်းထဲတွင်အဆင်သင့်
 ဖြစ်နေစေရန် သေချာအောင်ဆောင်ရွက်ထားရပါသည်။
 နယ်သာလန်နိုင်ငံပိုင် သတင်းအစီအစဉ်သည် ၎င်းတို့၏သတင်းများကို
 ညနေ ၈နာရီအချိန်တွင် ထုတ်လွှင့်သောကြောင့်
 ကျွန်ုပ်တို့ထက်အချိန်ပိုရသော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့်
 စကားပြောဆိုချက်များကို စာတမ်းထိုးတည်းဖြတ်ခြင်းမျိုး

မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါ။ တစ်ချိန်က ၎င်းတို့၏သတင်းအစီအစဉ်ကို ကျွန်ုပ်
ကြည့်ရှုစဉ်တွင် သတင်းတင်ဆက်သူသည်
သတင်းများတင်ပြမှုနောက်ဆုံးတွင်မှ “ယခုလေးတင်မှ
ရရှိလာသောသတင်းဖြစ်ပါတယ်၊ ဆာဒမ်ဟူစိန်မှ
ကမ္ဘာကြီးအား...ဟုဆိုခဲ့ပါသည်” ဟုစာရွက်တစ်ရွက်ထဲက စာကို
ဖတ်ပြလေ့ရှိပါသည်။ ၎င်းသည် ည ၈-၃၀ အချိန်တွင်ဖြစ်ပြီး
ကျွန်ုပ်တို့သတင်းဌာနမှ လွန်ခဲ့သောတစ်နာရီကတည်းက ထိုပြောဆိုချက်ကိုပဲ
ဘာသာပြန်ကာ ကျွန်ုပ်တို့သတင်းလွှာ၏ အဖွင့်အဖြစ်သာမက
တင်ပြမှုကိုလည်း စာတမ်းထိုးစက်ထဲတွင်
အပြည့်အဝပြင်ဆင်ထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ချန်နယ်ထက် နှစ်
ပေါင်းလေးဆယ် ပိုမို သက်တမ်းရင့်သော ပြည်သူပိုင်သတင်းဌာနသည်
ကျွန်ုပ်တို့အတွက်မူ ဗျူရိုကရက်တစ်ဆန်ကာ၊ နှေးကွေးပြီး
မောက်မာသည်ဟုထင်ခဲ့ရပါသည်။

စာရေးသူအနေဖြင့် ထိုစီးပွားဖြစ်ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ရုံတွင်
အလုပ်လုပ်ခဲ့သော သုံးနှစ်တာကာလအတွင်း ပိုင်ရှင်များ၊ အစိုးရ သို့မဟုတ်
ဩဇာအာဏာကြီးသော ကြော်ငြာကုမ္ပဏီများထံမှ မည်ကဲ့သို့သော
လွှမ်းမိုးမှုမျိုးမှ မကြုံတွေ့ခဲ့ရဖူးပါ။ ၎င်းနှင့်ပြောင်းပြန်ဖြစ်ကာ သတင်း များမှာ
ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်တိုင်း၏ နှလုံးသည်းခြေ နေရာတွင်ရှိကြောင်း
ဥရောပတစ်ခွင် တည်ထောင်ခါစဖြစ်သော စီးပွားဖြစ် ရုပ်မြင်သံကြား
ထုတ်လွှင့်ရုံများစွာတို့သည် သိရှိနားလည်ခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းအချက်သည်
သံမဏိကန်လန်ကာ (Iron Curtain) ပြိုကျခြင်း၊
ပါရှန်းပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲဖြစ်ပွားခြင်း၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲခြင်း နှင့်
ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံတွင်စစ်ပွဲပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း
(၎င်းအဖြစ်အပျက်များအားလုံးသည် ငါးနှစ်ထက်မကြာသောအချိန်အတွင်း
ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်) တို့ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ၁၉၉၀ အစောပိုင်းနှစ်များတွင်
အမှန်ကန်ဆုံးဖြစ်ခဲ့ ပါသည်။ စီးပွားဖြစ်ရုပ်မြင်သံကြားအဖွဲ့အစည်းများက
အလုပ်အမှု ဆောင်များသည် သူတို့၏ သတင်းအစီအစဉ်များအတွက်
လုံလောက် သော အသုံးစရိတ်များဖန်တီးခဲ့ကြပြီး ချန်နယ်တစ်ခု၏
သတင်းများ သည် မှန်ကန်မှုမရှိပါက ယင်းချန်နယ်၏

ယေဘုယျအမှတ်တံဆိပ်ကို တည်ဆောက်ရာတွင်
 ပြဿနာကြီးတစ်ခုရှိလာမှာဖြစ်ကြောင်း သဘော ပေါက်ခဲ့ကြပါသည်။
 သတင်းလုပ်ငန်းထဲသို့ အသစ်ဝင်ရောက်လာသူများအပေါ် များစွာ
 သက်ရောက်ခဲ့သည့်အချက်မှာ လိုအပ်သော သမိုင်းနောက်ခံ ဗဟုသုတ
 မရှိကြသည့် သတင်းထောက်များ (ကျွန်ုပ်ကဲ့သို့)၊ ရုံးထိုင်အယ်ဒီတာ များနှင့်
 ညံ့ဖျဉ်းသော ညွှန်ကြားချက်များပေးလေ့ရှိကြသည့် အလုပ်အမှု
 ဆောင်အယ်ဒီတာများစသည့် အရည်အချင်းမပြည့်မီသောသူများက
 သပ်ရပ်မှုမရှိသောအလုပ်များ လုပ်နေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတွေ့အကြုံမှ
 ကောင်းမွန်သောရုပ်မြင်သံကြားသတင်းဆိုသည်မှာ သတင်းများကို
 နားလည်သဘောပေါက်သလို အခြေအနေကိုလည်း
 နားလည်သဘောပေါက်ကာ သတင်းထုတ်လုပ်ရေး၏ဖန်တီးမှုနှင့်
 နည်းပညာဆိုင်ရာဖြစ်နိုင်ချေများနှင့် ကန့်သတ်ချက်များကိုလည်း
 သဘောပေါက်သည့်အယ်ဒီတာများ၊ အတွေ့အကြုံရှိစီနီယာများအောက်တွင်
 အလုပ်လုပ်သောသတင်းထောက်များထံမှလာခြင်းဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုကြောင်း
 ကျွန်ုပ်သဘောပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်အနေဖြင့်
 လမ်းညွှန်ပြသမှု၏အရေးပါပုံကို လေ့လာခဲ့ရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံဆီသို့

ထိုအချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ဇာတ်ကြောင်းနှင့်
 ဒီမိုကရေစီအသွင်းကူးပြောင်းရေးလမ်းစဉ် စတင်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်းတွင်
 သတင်းထောက်ဖြစ်လိုခဲ့ကြသော လူငယ်အမျိုးသားများ၊
 အမျိုးသမီးများအားလုံးနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိပါသည်။ သူတို့ နိုင်ငံ၏
 သမိုင်းကြောင်းကြောင့် သူတို့တွင် စီနီယာသတင်းထောက်များထံမှ
 စနစ်တကျဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော လမ်းညွှန်ချက်များမရှိခဲ့သလို
 ပညာရပ်ကိုလေ့လာရန်လိုအပ်သည့် အကြံဉာဏ်မျိုးလည်း မရှိခဲ့ပါ။
 လမ်းညွှန်ပြသမှုသည် အရေးကြီးလိုအပ်နေခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့
 ခံစားခွင့်များဆုံးရှုံးနေသောအခြေအနေတွင် အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများမှ
 မြင်းစီးစစ်သည်ဖြူများသည် ယင်းတို့
 စုဆောင်းထားသောအတွေ့အကြုံများနှင့်

ထိုအခြေအနေကိုကယ်တင်ရန်လာရောက်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော်
သူတို့တကယ်ရောက်ကယ်တင်ခဲ့ကြပါသလား။
ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံစစ်ပွဲ၏ သတင်းထောက်အဖြစ်
ဆောင်ရွက်ခြင်းအပါအဝင် သတင်းထုတ်လုပ်ရေး၏ ရှုထောင့်အများစုကို
တွေ့မြင်ကြုံတွေ့ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် စာရေးသူသည်
ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းလောကတွင်ရှိသော ဘက်လိုက်မှုများအကြောင်းကို
ပါရဂူဘွဲ့အဖြစ်လေ့လာရန် တက္ကသိုလ်သို့ ပြန်သွားဖို့ စဉ်းစားခဲ့ပါသည်။
သို့သော် ရေရှည်ခံမည့် သတင်းမှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များဖန်တီးရန် ဆွဲဆောင်မှုက
ပိုမိုကြီးမားနေခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆယ်စုနှစ်နှစ်စုကြာ
သတင်းမှတ်တမ်းရုပ်ရှင်အလုပ်ကို လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စာရေးသူသည် ထိခိုက်လွယ်သောနိုင်ငံများရှိ
သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်အကြောင်း
မှတ်တမ်းဇာတ်လမ်းတွဲတစ်ပုဒ်ရိုက်ကူးခဲ့ရာမှာ ၎င်းတို့ထဲမှ အပိုင်းတစ်ပိုင်းမှာ
ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံ (DVB)⁴ ၏အကြောင်းဖြစ်ပါသည်။ DVB သည်
ထိုအချိန်က ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းချင်းမိုင်တွင်အခြေစိုက်သည့်
မြန်မာနိုင်ငံပြင်ပတွင်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေသော
မြန်မာနိုင်ငံ၏အကြီးဆုံးသတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါသည်။
ထိုအချိန်မှစတင်ကာ ကျွန်ုပ်သည် ဒတ်ချ်နိုင်ငံပိုင်ရုပ်မြင်သံကြားနှင့်
နိုင်ငံတကာ ထုတ်လုပ်ရေးများအတွက် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များ ဖန်တီးခြင်းနှင့်
အခြားသော ဗမာပြည် သတင်းအေဂျင်စီများအတွက် စီမံကိန်းများစွာကို
မြန်မာသတင်းထောက်များနှင့် အတူတကွဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ရုပ်မြင်သံကြားစာနယ်ဇင်းသတင်းပညာသည် ရှုပ်ထွေးပါသည်။
အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယင်းလုပ်ငန်းတွင် ကင်မရာလုပ်ဆောင်ချက်၊
တည်းဖြတ်ခြင်း၊ အမြင်ပိုင်းဆိုင်ရာဇာတ်ကြောင်းများ အစရှိသည်တို့ပါဝင်ကာ
ထိုအရာအားလုံးကို အကြောင်းအရာတစ်ခုထဲသို့
ပေါင်းစည်းထားသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ကမူ
ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းပညာသည် ထိပ်တန်းစီးပွားရေးတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

⁴ DVB သည် ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ရေဒီယိုလှိုင်းတစ်ခုအဖြစ်စတင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၅
ခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့အား ဂြိုဟ်တုရုပ်သံလှိုင်းတစ်ခုစတင်ရန်
၎င်းတို့၏ထောက်ပံ့သူများမှတွန်းအားပေးခဲ့ပါသည်။

၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ်၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ်ကို စတင်ခဲ့စဉ်က အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဖန်တီးရန်လိုအပ်သည့် ကိရိယာပစ္စည်းများ (ကင်မရာ၊ အသံ၊ တည်းဖြတ်ခြင်း စသည်) တို့၏ကုန်ကျစရိတ်သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ငါးသိန်းဝန်းကျင်ရှိခဲ့ပါသည်။ ယခုတွင် ထိုပစ္စည်းကိရိယာအကုန်လုံး (4K စံနှုန်းအတိုင်း) ကို ဒေါ်လာ ငါးထောင်ဖြင့် ဝယ်ယူနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်သည် ဒေါ်လာ၏ တန်ဖိုးအတက်အကျကိုထည့်မတွက်ထားသည့်တိုင် ကုန်ကျစရိတ် ၉၉ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ကလေး များသည် အံ့သြဖွယ်ကောင်းသော TikTok ဗီဒီယိုများကို သူတို့၏ ဖုန်းများဖြင့် ရိုက်ကူးဖန်တီးနေကြပါသည်။ TikTok ဗီဒီယိုအများစုမှာ အရည်အသွေးပြည့်ဝသော သတင်းပညာအတွက် ထိပ်တန်းဥပမာများ မဟုတ်ဟူသောအချက်မှာ မှန်ကန်သော်လည်း အနာဂတ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာမည့် သတင်းများ၏ အမြင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဘာသာစကား အပေါ် မတူညီသော အရည်အချင်းများပြည့်ဝနေသည့် သတင်းထောက် အသစ်များက လွှမ်းမိုးသွားမည့်အချက်မှာ ရှောင်လွှဲ၍မရနိုင်ပါ။ သတင်းထုတ်လုပ်ရေးသည် လွန်စွာ ကုန်ကျစရိတ်များခဲ့သော ကြောင့် လျင်မြန်စွာ တိုးတက်ရန်အတွက် ဖိအားလွန်စွာကြီးမားခဲ့ပါ သည်။ စာရေးသူက RTL သတင်းအစီအစဉ်အတွက် အလုပ်လုပ်ခဲ့ ချိန်တွင် ပထမဆုံးနှစ်နှစ်အတွင်းမှာပင် လျင်မြန်စွာ ကျွမ်းကျင်လာမှုကို တွေ့မြင်ခဲ့ရပါသည်။ အကျင့်စာရိတ္တမကောင်းသောသူများသည် ထုတ်ပယ်ခံခဲ့ရပြီး နိုင်ငံပိုင်ရုပ်သံထုတ်လွှင့်ရေးဌာနမှ အယ်ဒီတာအချို့ကိုလည်း အတွေ့အကြုံမရှိသောသူများနေရာတွင်အစားထိုး ရန် မက်လုံးပေးဆွဲဆောင်ခဲ့ရပါသည်။

ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ စာရေးသူအနေဖြင့် အပေါ်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုကာလတွင် သတင်းများတစ်ဟုန်ထိုး တိုးပွားလာမှု၏ ဖိအားကြောင့်ဖြစ်သော်လည်း စာရေးသူအနေဖြင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် မြန်မာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စတင်အလုပ်လုပ်ခဲ့သောအခါ တွေးမိခဲ့သောအချက်တစ်ချက်မှာ “ဥရောပက သေးငယ်တဲ့ စီးပွားဖြစ် ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ရုံလေးတောင်မှ ပိုမိုကောင်းမွန်လာဖို့ ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့ရင် မြန်မာနိုင်ငံရဲ့အဝေးရောက် သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့ အစည်းတွေက

အရည်အသွေးပြည့်ဝတဲ့ ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းတွေ ဖန်တီးဖို့ ဘာလို့ဒီလောက်ကြာနေရတာလဲ” ဟူသောအချက်ဖြစ် ပါသည်။

စာရေးသူ၏အမြင်အရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဝေးရောက်သတင်းမီဒီယာ အတွက် ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လုပ်မှုသည် အစောပိုင်းတွင် အဘယ်ကြောင့် ကြီးမားသောအတားအဆီးတစ်ရပ်ဖြစ်နေခဲ့သည် ဆိုသည့် အပေါ် အကြောင်းပြချက်များစွာ ရှိပါသည်။ ပထမဦးဆုံးအချက် သတင်းထောက်များနေဖြင့် အပြိုင်အဆိုင်များ ရှိဖို့ လိုအပ်ပါသည်။ သတင်းထောက်တစ်ဦး၏အလုပ်တွင် သတင်းဦးတင်ပြနိုင်ခြင်းသည် အမြင့်ဆုံးသောဂုဏ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဖန်တီးမှုနှင့်သက်ဆိုင်သော အရာများဖြစ်သည့် ကင်မရာလုပ်ဆောင်ချက်၊ အကာအကွယ်ယူကာ ရုပ်သံရိုက်ကူးခြင်းနှင့် အကြောင်းအရာတစ်ခုအပေါ်မူရင်းဖြစ်သော အမြင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်မှုများသည်လည်း မိမိနှင့်အလုပ်တူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လေးမှုကို ခံရနိုင်သည့်အချက်များဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အစိုးရအောက်၌ ပုဂ္ဂလိကနှင့် ပြည်သူပိုင် သတင်းအေဂျင်စီများအကြား သဘာဝကျသောယှဉ်ပြိုင်မှု မရှိသလောက်နည်းပါးပါသည်။ အဝေးရောက်မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းသုံးခုအကြားတွင်မူ ယှဉ်ပြိုင်မှု ရှိခဲ့သည့်ဟုဆိုနိုင်ပြီး⁵ ယင်းသည် ကတုတ်ကျင်းထဲမှ ယှဉ်ပြိုင် တိုက်ခိုက်သည့်ပုံစံနှင့် ပိုမိုဆင်တူသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တစ်ခါတစ်ရံ တွင် သူတို့အကြား မည်သူကထောက်ပံ့သူထံမှ ပိုက်ဆံပိုရခြင်းက ဆန်းသစ်တီထွင်မှုရှိသောသတင်းများနှင့် သတင်းဦးများရရှိခြင်းထက်ပိုမိုအရေးပါသော အဓိကရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်နေခဲ့လေ့ရှိပါသည်။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရုပ်-သံ ရိုးရာအစဉ်အလာ (ရုပ်ရှင်များနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား) သည် ၁၉၅၀ ခုနှစ်များကတည်းက ရုပ်တန်နေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့ထံမှ လွတ်လပ်ရေးမရခင်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏မီဒီယာသည် ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေး၏ညွှန်ကြားချက်အရ တင်းကျပ်ထားခံခဲ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၈၀ ခုနှစ်များနှောင်းပိုင်း တွင်

⁵ စာရေးသူမှရည်ညွှန်းသော အဖွဲ့အစည်းသုံးခုမှာ DVB၊ မန္တိမ နှင့် ဧရာဝတီ တို့ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နေရာအများစုသည် မီဒီယာဖြင့် ကြီးမားစွာ လွှမ်းမိုးမှုခံခဲ့ရချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံက ပြည်သူများသည် အသင့်အတင့် ရှိသော ရုပ်-သံ သီးခြားဖြစ်နေမှုထဲတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြရပါသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံမှ အဝေးရောက် မီဒီယာသတင်းသမားအများစုသည် လှုပ်ရှား ထကြွမှုရှိသော ရုပ်မြင်သံကြားလုပ်ငန်းရှိသည့် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြသော်လည်း သူတို့သည် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ သတင်းမီဒီယာ ပတ်ဝန်းကျင်ကို လျစ်လျူရှုထားခဲ့ကြပုံပေါ်ပါသည်။ ထိုသူတို့ထဲမှ အများအပြားသည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သည်မှာ ဆယ်စုနှစ် တစ်ခုကျော် ကြာခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ထိုင်းစကား အနည်းငယ်ထက် ပိုမိုပြောဆိုနိုင်သော မြန်မာအမျိုးသား သတင်းထောက်များကို ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် မတွေ့ခဲ့ဖူးပါ။ အထူးသဖြင့် ထိုင်းဇာတ်လမ်းတွဲများ သည် မြန်မာပရိသတ်များအကြား ရေပန်းစားလာခဲ့ချိန် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများသည် ထိုင်းစကားပြောတတ်နိုင်ချေ ပိုမို များလာခဲ့ပါသည်။ တတိယအချက်အနေဖြင့် မြန်မာမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းအများစုသည် ‘အာရှပုံစံ’ (ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဖော်ပြချက်မရှိသောကြောင့်) အထက် - အောက် စီမံခန့်ခွဲမှုမျိုးလုပ်လေ့လုပ်ထရှိခဲ့ပါသည်။ အထက်အောက် ရာထူးအဆင့်ဆင့်ပုံစံသည် သတင်းလုပ်ငန်းခွင်ရှိ အခြားသောကဏ္ဍ များတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော်လည်း အယ်ဒီတာများသည် သူတို့၏ ဝန်ထမ်းများအား ပုံမှန်အားဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လက်ဦး လှုပ်ရှားမှုများကို ထုတ်ဖော်ပြသရန်လည်း တွန်းအားပေးလေ့ရှိပါ သည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီမံခန့်ခွဲမှုအား ပွင့်လင်းစွာ ဝေဖန်ခြင်းသည် စော်ကားရာ မလေးစားရာကျပါသည်။ အလုပ်ချိန်ပြီးနောက် အရက်ဆိုင်ထဲတွင် စောဒကတက်မှုများ အများအပြားရှိသော်လည်း အလုပ်ခွင်ထဲတွင်မူ မည်သည်တို့ကိုမျှ ပြောလေ့မရှိကြပါ။

ဤအကြောင်းပြချက်သုံးခုမှာ နားလည်သဘောပေါက်ရန် မခက်ပါ။ သို့သော် လေးခုမြောက်အကြောင်းပြချက်မှာ အနည်းငယ် သိမ်မွေ့ပါသည်။ အာရှဇာတ်ကြောင်းများသည် လက်ရှိခေတ် အကြောင်းအရာတစ်ခုကိုပုံဖော်ပြောဆိုသည့်ပုံစံ (Anglo-Saxon ပုံစံအပါအဝင်ဖြစ်နိုင်ပါသည်) နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်များသည်

မည်သူ့ကိုအနှောက်အယှက်ဖြစ်စေနိုင်သည်ကို ကြောက်လန့်နေခြင်းမရှိဘဲ
တည့်တိုးဖြစ်သော၊ မိမိကိုယ်ကိုယုံကြည်သော၊ ရှင်းလင်းသော
ဇာတ်ကြောင်းပြောဆိုတင်ပြမှုပုံစံကို အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။
ဤကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အာရှတွင်ရှိသောရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများနှင့်
မကြာခဏဆိုသလို ငြိစွန်း လေ့ရှိပါသည်။ (သို့သော်
ရှင်းလင်းစေလိုသည့်အချက်တစ်ချက်မှာ စာရေးသူထက်များစွာသာလွန်သော
ထိပ်တန်း သတင်းထောက်များစွာသည် သတ္တိ၊ ဇွဲ၊
ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်ပြီး ပညာတတ်ကာ လွန်စွာတက်ကြွမှုရှိသော
သတင်းထောက်များက စီမံခန့်ခွဲနေသည့်
အဝေးရောက်မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အလုပ်လုပ်ပေးခဲ့ /
လုပ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။)

၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် စစ်ဗိုလ်ချုပ်များသည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို
နေအိမ်အကျယ်ချုပ်မှလွတ်ပေးရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပါသည်။^၆
ထိုသတင်းအကြောင်း ပထမဆုံးပုံများကို စာရေးသူသည် ကချင်ပြည်နယ်၏
တရုတ်နိုင်ငံနယ်စပ်တစ်နေရာရှိ ဘားတစ်ခုထဲတွင် စပီ^၇ သောက်နေရင်း
တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

ကျွန်ုပ်နှင့် ကျွန်ုပ်၏လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များသည် ထိုညတွင်
အသောက်များသွားခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုအဖြစ်အပျက်မှ
သတင်းပညာအပါအဝင် နိုင်ငံအတွက်အရာအားလုံးကို ပြောင်းလဲပေးနိုင်ဖို့
မျှော်လင့်ခဲ့ပါသည်။ စစ်ဗိုလ်ချုပ်များသည် နောက်ဆုံးမှာတော့ ဒီမိုကရေစီကို
အတည်မှတ်ယူတော့မည်ဟု ထင်ခဲ့ပါသည်။ DVB မှ ကိုယ်စားလှယ်များသည်
၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် နေပြည်တော်သို့ ပထမဆုံးအကြိမ်သွားရောက်ကာ
မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သူတို့အနေဖြင့်
မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်လည်အခြေချနိုင်ချေအတွက် ဆွေးနွေးခဲ့စဉ်တွင် သူ တို့အား
လက်ခံဆက်ဆံခဲ့ပုံအပေါ် များစွာအံ့သြခဲ့ကြပါသည်။

^၆ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အိမ်ရှေ့တွင် လူများစုဝေးနေခဲ့ကြသည့်ပထမဦးဆုံးပုံများကို
၂၀၁၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် DVB မှ ထုတ်လွှင့်ခဲ့ပါသည်။

^၇ ခရမ်းရောင်ဆန်ဖြင့် ဖောက်ထားသော ကချင်ဘီယာတစ်မျိုး။

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန^၈ တွင် သူတို့အား “ဘာလိုချင်ပါသလဲ၊ ကျွန်ုပ်တို့ ဘယ်လိုကူညီပေးရမလဲ” ဟုမေးမြန်းခံခဲ့ရပါသည်။ DVB မှကိုယ်စားလှယ်များသည်ထိုညနေခင်းမှာပင် နေပြည်တော်မှပြန်လာကြသည်ကို ကျွန်ုပ်တွေ့ခဲ့ပြီး သူတို့သည် သူတို့ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့်အဖြစ်အပျက်အပေါ် လွန်စွာဝမ်းမြောက်နေခဲ့ကြကာ မယုံကြည်နိုင်လောက်အောင် ဖြစ်နေခဲ့ကြပါသည်။

ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ရရှိခဲ့သော်လည်း ယင်းအချက်သည် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာပြဿနာကိုမူ မဖြေရှင်းပေး နိုင်ခဲ့သလို တစ်ဟုန်ထိုးတိုးပွားလာတော့မည့် မီဒီယာအား ကြီးကြပ်ရန် အတွေ့အကြုံရှိသော ခေါင်းဆောင်များမရှိသော အချက်ကိုလည်း မဖြေရှင်းပေးနိုင်ခဲ့ပါ။ ကံကောင်းစွာပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဝေးရောက် မီဒီယာများအား နှစ်ပေါင်းများစွာ ထောက်ပံ့ခဲ့သည့် အနောက်တိုင်း နိုင်ငံများမှ ထောက်ပံ့သူများသည် ထိုပြဿနာကို ကြုံမြင်ခဲ့ကြပါသည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလစတင်ပြီး နှစ်နှစ်အကြာ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အဝေးရောက်မီဒီယာများသည် ရန်ကုန်တွင်အခြေချကာ မရေတွက်နိုင်အောင်များပြားသော သင်တန်းများနှင့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများရရှိခဲ့ပါသည်။ မိမိကိုယ်ကိုလေးစားကာ မီဒီယာကိုအတည်တကျထောက်ပံ့လိုသူတိုင်း မီဒီယာသင်တန်းအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများထားရှိပေးခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထောင်နှင့်ချီသော လူငယ်များမှာလည်း သတင်းလောကထဲသို့ဝင်ရောက်လိုခဲ့ကြပါသည်။

မြန်မာသတင်းပညာသိပ္ပံ (MJPI)^၉ အတွက် ကျွန်ုပ်သည်စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးသတင်းပညာဘာသာရပ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်

^၈ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီး ဦးကျော်ဆန်းနှင့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးရဲထွဋ်တို့နှင့် ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဦးရဲထွဋ်သည် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်လာပါသည်။

^၉ အဖွဲ့အစည်းသည် ယခုမှစတင်နေသော သတင်းထောက်များအတွက် အချိန်ပြည့်နှင့် အချိန်ပိုင်း သင်တန်းချိန်များကမ်းလှမ်းခဲ့ပြီး ၎င်းအား နိုင်ငံများစွာတွင် သတင်းထောက်များကို သင်တန်းများပို့ချပေးနေသော ဂျာမန် NGO တစ်ခုဖြစ်သည့် Deutsche Welle Akademie မှပူးတွဲတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။

လေ့ကျင့်ရေးအစီအစဉ်အများအပြားနှင့် အပတ်စဉ်သင်ခန်းစာများကို ပို့ချခဲ့ပါသည်။ ပြဿနာမှာထောက်ပံ့သူအများအပြားသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးအကြား သတင်းထောက်မျိုးဆက်သစ်များအတွက် ရည်ရွယ်သည့် လွန်စွာဆင်တူသော လေ့ကျင့်ရေးအစီအစဉ်များ ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်၏အနှစ်သက်ဆုံး စီစဉ်သူလည်းဖြစ်သလို ကျွန်ုပ်၏ မိတ်ဆွေ တစ်ဦးလည်းဖြစ်သူမှ ရက်တစ်ရက်အတွက် မည်သည့်သတင်းပညာ ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲအား တက်ရောက်ရမည်ကို ကျင်းပနေသော ဟိုတယ်ကိုကြည့်ပြီး ဆုံးဖြတ်သည်ဟု ဆိုခဲ့ဖူးပါသည်။ ဟိုတယ်တိုင်းသည် မတူညီသော အကျွေးအမွှေးအစီအစဉ်ရှိကာ သူသည် အကောင်းဆုံး နေ့လယ်စာကို စားချင်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် နေ့လယ် စာစားချိန်ပြီး ပါက သူသည် နေ့လယ်ခင်းအစီအစဉ်များ (နေ့လယ်စာနောက်ပိုင်း) ကို တက်ရောက်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ကျွန်ုပ်နှင့်အလုပ်လုပ်ရန် အားလပ်လေ့ရှိပါသည်။

အဆိုပါလေ့ကျင့်သင်ကြားမှုအခွင့်အရေးများသည် Anglo-Saxon သတင်းပညာအစဉ်အလာမှ ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ UK နှင့် US မှ Anglo-Saxon မီဒီယာသည် သတင်းပညာကိုကို တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် လွှမ်းမိုးထားပြီး သတင်းဖြစ်စဉ်များနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များသည် Anglo-Saxon ၏ အကြောင်းအရာများကို ပြောကြားတင်ပြခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအချို့ကို လိုက်နာလေ့ရှိပါသည်။ ရုပ်-သံဆိုင်ရာ အစဉ်အလာကြီးမားသော ဂျာမနီ၊ အီတလီနှင့် ပြင်သစ်ကဲ့သို့ အခြား ဥရောပနိုင်ငံများသည် သူတို့ကိုယ်ပိုင် ရုပ်မြင်သံကြားထုတ် လုပ်ရေးပုံစံ ရှိသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ သို့သော် သင့်အနေဖြင့် သူတို့၏ နိုင်ငံတကာရုပ်သံလိုင်းများ¹⁰ ကိုကြည့်ရှုပါက သူတို့သည် သူတို့၏ Anglo-

ငင်းတို့၏အသုံးစရိတ်သည် ဂျာမနီနိုင်ငံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှ လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

¹⁰ ပြင်သစ်နိုင်ငံတကာသတင်းလိုင်းများမှာ France 24နှင့် TV 5 Monde တို့ ဖြစ်ကြပြီး ဂျာမနီနိုင်ငံနိုင်ငံတကာသတင်းလိုင်းမှာ Deutsche Welle news ဖြစ်ပါသည်။

Saxon ခေတ်ပြိုင်များအပေါ် ကြီးမားစွာ မှီခိုပုံဖော်ထားကြ ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ တရုတ်နှင့် ရုရှားသတင်းဌာနများအတွက် လည်း ထို့နည်းတူစွာပင်ဖြစ်သော်လည်း သူတို့သည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဇာတ်ကြောင်းများကိုပြောဆိုရာတွင် ဆွဲဆောင်သည့် နည်းဗျူဟာ များကိုအသုံးပြုကာ ပွင့်လင်းမှုနှင့် မှန်ကန်မှုတို့အပေါ် လေးစားလိုက်နာမှု လျော့နည်းပါသည်။

Anglo-Saxon သတင်းပညာသည် လေးစားဖွယ်ကောင်းသော အစဉ်အလာတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း ယင်းသည် ဒေသတွင်း အစဉ်အလာများကိုဖယ်ထုတ်ထားသည့် ဘဝင်မြင့်စိတ်စွဲတစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုပုံဖော်ထားပါသည်။ ထိုအချက်အပေါ် တုံ့ပြန်မှုများကို MJI တွင်သင်တန်းပေးခဲ့သော လူငယ်သတင်းထောက်များကြားတွင် ကျွန်ုပ်ခံစားခဲ့ရပါသည်။ သူတို့သည် သင်ခန်းစာများကို နားထောင်လို သော်လည်း တစ်ချိန်တည်းမှာပင် သင်တန်းနည်းပြများအနေဖြင့် သူ တို့၏ တိုင်းပြည်အား နားလည်ဖို့ကြိုးစားရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်ဟု ခံစားခဲ့ကြရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သံသယဝင်မှုများသည် ခိုင်လုံမှုရှိခဲ့ပါ သည်။ ထိုအချိန်က ကျွန်ုပ်တွေ့ခဲ့သောသူများမှာ သူတို့ အာရှတွင် နေထိုင်စဉ် ကုန်ကျစရိတ်များကို ပေးချေရန် ပိုက်ဆံလိုအပ်နေသော အလွတ်တန်းသမားများသာ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံခြားသား နည်းပြများသည် မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက် အလုပ်ရာထူးနေရာများတွင် တိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်းခံခဲ့ရပြီး သူတို့ အခြေစိုက်ရုံးများမှ အတွေ့အကြုံများအပေါ် စိတ်မပျော်ရွှင်နေခဲ့သူများဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ သူတို့သည် သူတို့၏ စိတ်အခြေအနေကို သင်တန်းသားများထံ စောဒကတက်ခဲ့ကြပါသည်။ ဤသင်တန်းနည်းပြအုပ်စုထဲမှ ကောင်းသောသူများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ရန် ကြိုးစားကာ မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် သူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သူများဖြစ်ကြပါသည်။ ဤအဖွဲ့ထဲမှ လူများသည် မြန်မာနိုင်ငံသားတစ်ဦးနှင့် သမီးရည်းစား ဆက်ဆံရေးများရှိခဲ့ကြခြင်းသည်လည်း ရှားပါးသည့် အဖြစ်မျိုးတော့ မဟုတ်ပေ။ ထိုအချက်သည် ကွဲပြားမှုတစ်ခုဖြစ်စေပါသည်။ လူငယ် သတင်းထောက်များနှင့် ရင်းနှီးစွာ ထိတွေ့ဆက်ဆံရန် အသုံးပြုသည့်

ကျွန်ုပ်၏ ကိုယ်ပိုင်နည်းလမ်းမှာ ကျွန်ုပ်၏အတန်းထဲတွင် ဗမာစကား အချို့ ထည့်သုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါက ချက်ချင်းဆို သလိုပင် အတန်းထဲရှိ အနေအထားသည် ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ “ဒီလူက ငါတို့နိုင်ငံကို တကယ်စိတ်ဝင်စားတာ၊ ဒီနိုင်ငံမှာ သူလာနေ တာ ရက်ရောတဲ့ နေ့စဉ် ထောက်ပံ့ကြေး ရနေလို့ကြောင့်ချည်းပဲ မဟုတ်ဘူး” ဟူသော အထင်ရောက်စေပါသည်။

ကျွန်ုပ် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သောပြဿနာများရှိသော်ငြားလည်း သင်တန်းကာလတစ်လျှောက် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ လူငယ် သတင်းထောက် အများအပြားသည် ပိုမိုအသိပညာရှိလာကြပါသည်။ သတင်းဌာနများပိုမိုပေါ်ထွက်လာသောကြောင့် သူတို့အတွက် အလုပ်အကိုင်လည်းများစွာရှိခဲ့ကာ ထိုနည်းဖြင့် သူတို့၏ သင်ခန်းစာများကို လက်တွေ့အဖြစ် ချက်ချင်းအသုံးပြုလာနိုင်ခဲ့ပြီး ကျွမ်းကျင်သူများအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် ကျွန်ုပ်အတွက်တော့ ထိုမျှဖြင့် မလုံလောက်ခဲ့ပါ။ အနောက်တိုင်းမှ သင်တန်းနည်းပြများ၏ ပြောဆိုချက်များနှင့် မီဒီယာများတွင် တွေ့ရသော ဖြစ်ရပ်များအကြား ကြီးမားသောကွာဟချက်တစ်ခုကို ကျွန်ုပ်တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ရုပ်မြင်သံကြားသတင်း၏ တိုးတက်မှုသည် လွန်စွာနှေးကွေးနေခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်၏အထူးပြုနယ်ပယ်ဖြစ်သော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးသတင်းပညာဆိုလျှင် ပြောစရာပင်မလိုပါ။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်သည် လမ်းကြောင်းပြောင်းကာ - တရားမမှုတမှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတို့၏ နက်ရှိုင်းသောအလွှာများကို ထုတ်ဖော်ပြသ သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များကိုဖန်တီးရန် ပါရမီပါ သောသတင်းထောက်အဖွဲ့ငယ်တစ်ဖွဲ့ကို လမ်းညွှန်ပြသခြင်းဖြင့် လက်တွေ့သင်ကြားပြသမှုနည်းစနစ်ကို ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စာရေးသူသည် အဝေးရောက် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြင့် အလုပ် စတင်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ လူတိုင်းကို နေ့စဉ် ပိုက်ဆံပေးနေ သည့် အမှီအခိုကင်းသောအလွတ်တန်းသမား တစ်ဦးအဖြစ်မှ မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ဆောင်ရွက်ပုံနှင့် နေသားကျလာစေရန်ပြုမူ ခဲ့ရပါသည်။ ထိုသူတို့သည် မိမိ၏နောက်လာမည့်အလုပ်အပေါ်တွင်မှီခို နေရကာ သူတို့၏ ယာယီအလုပ်ရှင်ကို စိတ်ချမ်းသာအောင်ပြုမူလေ့ရှိသည့် အလွတ်တန်းသမားများနှင့် တစ်ခါတစ်ရံတွင် မတူညီသော

လုပ်ငန်းဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်များရှိပါသည်။ ကျွန်ုပ်၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အသစ်များစွာသည် အလုပ်လုပ်ရာတွင် အချို့သော နေရာများကို လျှော့ချရန် ဝန်မလေးကြဘဲ သူတို့ ဆောင်ရွက်ပြီးသား အရာတစ်ခုကို ပိုမိုပြည့်စုံစေဖို့ ထပ်မံပြုလုပ်ရန်ပြောဆိုခြင်းကို လွန်စွာ စိတ်ပျက်လေ့ရှိကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး talk-show ဖြစ်သည့် ကင်မရာများစွာ အသုံးပြုထားသည့် DVB Debate¹¹ ၏ နိုင်ငံခြားသားထုတ်လုပ်သူတစ်ဦးသည် ပထမဆုံးရိုးအတွက် ရိုက်ကူးရေးအသင်းသားများကို ခေါ်ဆိုထားချိန်မှာ စနေနေ့တစ်နေ့ မနက် ၉ နာရီအချိန်တွင်ဖြစ်ကြောင်း ကျွန်ုပ်ကိုပြောပြခဲ့ပါသည်။ ရိုက်ကူးရေးအသင်းသားများသည် မနက် ၁၀ နာရီဝန်းကျင်တွင်မှ စိတ်မပါစွာ ရောက်လာခဲ့ကြပြီး အများစုမှာ အရက်နာကျနေခဲ့ကြသည်ဟု သူက ဆက်လက်ပြောပြခဲ့ပါသည်။ သူက “လိုအပ်တဲ့ပစ္စည်းတွေ ဘယ်မှာလဲ” ဟု မေးလိုက်သောအခါ “ကင်မရာတွေ ယူလာခဲ့ဖို့မှ မပြောလိုက်တာ” ဟု ပြန်လည်ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ အထက်ပါဖြစ်ရပ်သည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါတည်းသာဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ထင်ရနိုင်သော်လည်း ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ DVB Debate သည် လွန်စွာအောင်မြင်သွားခဲ့ပြီး လအနည်းငယ်အကြာတွင် ရိုက်ကူးရေးအသင်းသားများသည် ကောင်းမွန်စွာ လည်ပတ်နေသော စက်တစ်စက် ကဲ့သို့ အလုပ်လုပ်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် ထိုဖြစ်ရပ်သည် နိုင်ငံခြားသားထုတ်လုပ်သူများအပေါ် ကောင်းမွန်သည့် အတိုက်အခံအချို့ကို ပြသခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံခြားသား မီဒီယာကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦးအနေဖြင့် သင်သည် သင့်နည်းလမ်းမှာ ကြိုးစားကြည့်ရန် ထိုက်တန်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်ဖို့ ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မျှတမှုရှိသော သတင်းပညာယဉ်ကျေးမှု တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ ကြီးမားသော အတားအဆီးတစ်ခုမှာ အနောက်တိုင်းသတင်းထောက်များအတွက် အခြေခံဖြစ်သည့် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာ ဘက် နှစ်ဖက်စလုံးက ပြောပြနိုင်ရန် ကြိုးစားရသည့်

¹¹ DVB Debate ကို DVB သည် ၂၀၁၃ မှ ၂၀၂၀ အထိ ထုတ်လွှင့်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအား USAID မှ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါသည်။

သဘောတရားဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအချက်သည် မြန်မာ သတင်းထောက်များ၏ တပ်မတော်ကိုယ်စားပြုသူများနှင့် ယင်းတို့ ၏ အဆက်အနွယ်များကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု ပြုလုပ်ခြင်းများ မဆောင်ရွက်လိုမှုဖြင့် မကြာခဏဆိုသလိုပင် ပေါ်လာလေ့ရှိပါ သည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်းအတွက် အကြောင်းရင်းနှစ်ခုရှိပုံ ပေါ်ပါ သည်။ ပထမတစ်ချက်မှာ “သူတို့ကိုယ် သူတို့သာ ကြွယ်ဝအောင် လုပ်ပြီး လူတွေကို ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်စေတဲ့ အကြောင်းအရာတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး လိမ်နေတဲ့သူတွေကို ဘာကြောင့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်း မှုပြုမှာလဲ” ဟူသောအချက် ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ထပ် ပိုမိုပြီး တွေ့မြင်ရလေ့ရှိသော အကြောင်းပြချက်မှာ အကျိုးဆက်များကို ကြောက်လန့်မှုကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအစည်းအဝေးပွဲများအကြောင်း ရိုက်ကူးနေခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ခရီးသွားရန်နှင့် ရိုက်ကူးရေး အတွက် ဒေသခံသတင်း ထောက်တစ်ဦးကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့က ရိုက်ကူးရေး လုပ်နိုင်မည့် နေရာတစ်ခုကို လူအုပ်ထဲ တိုးဝှေ့ပြီး ရှာဖွေနေစဉ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့၏လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်သည် သူ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဘဝတွင် သူ့ကို စစ်ကြောရေးလုပ်ခဲ့သောသူ တစ်ဦးကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုသတင်းထောက်သည် သူတို့၏ အလိုရှိသော စာရင်းထဲတွင် မပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ကြောက်လန့် သွားခဲ့ပြီး ထိုနေရာမှ ချက်ချင်းထွက်ခွာသွားခဲ့ပါသည်။ သူက နောက်ပိုင်းတွင် ဖုန်းဆက်ကာ သူ၏ အပြုအမူအတွက် ပြန်လည် တောင်းပန်ခဲ့ပြီး ကျွန်ုပ်တို့က ဖြစ်ပျက်သွားသည့် ကိစ္စအတွက် နားလည်ကြောင်း ပြန်လည်ပြောခဲ့သော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် သူ ၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာတုံ့ပြန်မှုကို နားလည်ရန် ခက်ခဲခဲ့သောကြောင့် ထိုပြောဆိုချက်သည် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် လိမ်လည်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့နှစ်ဦးသည် အရင်ကတည်းက အလုပ်အတူတူလုပ်ခဲ့ဖူးကြသော်လည်း တစ်ဦးအကြောင်းတစ်ဦး ပိုမိုလေ့လာရန် လိုအပ်နေခဲ့ဆဲဖြစ်ပါသည်။ လူငယ်သတင်း ထောက်များသည် မျိုးဆက်ဟောင်းများထက် အာဏာပိုင်များနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ယုံကြည်မှု ပိုရှိကြသော်လည်း အတိတ်က အရိပ်ဆိုးများသည် နေရာတိုင်းတွင်

ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ သူတို့ သည် စစ်အာဏာရှင်များက ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်ခဲ့မှုကြောင့် ထိခိုက်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။

ကျူးလွန်သူ တရားခံများကို ထည့်သွင်းထားသော မှတ်တမ်း ရုပ်ရှင်များသည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ပုံဖော် ရှင်းပြထားသော မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များထက် ပိုမို အသိအမှတ်ပြုခံခဲ့ရပါသည်။ မိမိနှင့် သဘောတူနေပြီးသားသူများ ကို ထပ်မံဆွဲဆောင်ခြင်းသည် စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ကောင်းသော ရုပ်သံသတင်းမျိုး မဖြစ်နိုင်ပေ။

ထိုမှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များအတွက် ကျွန်ုပ်နှင့် အတူတူအလုပ်လုပ်ခဲ့သော အကောင်းဆုံး သတင်းထောက်များထဲမှ တစ်ဦးသည် ထောင်ထဲတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ နေခဲ့ရပါသည်။ ကောင်းမွန်သောသတင်းအတွက် ဓမ္မဓိဌာန်ကျသော ချဉ်းကပ်မှုသည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦး၏ ချဉ်းကပ်မှုထက် ပိုအရေးကြီးကြောင်း သူ့ အနေဖြင့် လက်ခံနိုင်ရန် ကျွန်ုပ်တို့ရက်ပေါင်းများစွာအတူတကွ အလုပ်လုပ်ခဲ့ရပါသည်။ သူ့အနေဖြင့် တပ်မတော်အပေါ် အခဲမကြေမှု ရှိနေသေးကြောင်း ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် နားလည်နိုင်သော်လည်း အဆုံးတွင်မူ ဓမ္မဓိဌာန်ကျမှုသည် သူ့အတွက် အသန်မာဆုံး လက်နက်ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာတပ်မတော်က ရာထူးအဆင့်နိမ့်သော စစ်သားဟောင်းများကို ဆက်ဆံပုံအကြောင်း ယခင် ဦးသန်းရွှေ ခေတ်မှ အနည်းဆုံး ထိပ်တန်းဗိုလ်ချုပ်နှစ်ဦးနှင့် ထိပ်ပိုင်း ဦးဆောင်သူ နှစ်ဦးတို့ကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းထားသည့် မှတ်တမ်း ရုပ်ရှင်တစ်ပုဒ်ကို ကျွန်ုပ်တို့ ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ထို မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်သည် Facebook နှင့် YouTube ပေါ်တွင် ကြည့်ရှုသူ ငါးသန်းကျော်ဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ ဖန်တီးခဲ့သမျှထဲတွင် အအောင်မြင်ဆုံး ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင် ကူးပြောင်းစဉ်ကာလအတွင်းတွင် အတိတ် အကြောင်းမပြောရန် သဘောတူညီမှုတစ်ရပ် လျှို့ဝှက်စွာ ချမှတ်ထားခဲ့ ခြင်းကြောင့် မြန်မာလူမျိုးများသည် သူတို့၏ ကြမ်းတမ်းခဲ့သော အတိတ်ကာလများထက် လက်ရှိကာလများအကြောင်း အဖြစ်အပျက်များကို ပိုမိုလိုလားတောင်းဆိုလာခဲ့ကြပါ သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆင်းရဲဒုက္ခများနှင့် မတရားမှုများ၏ အတိုင်းအတာကို ငြင်းဆန်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် လက်ရှိတွင် စစ်အာဏာရှင်လက် အောက်သို့ ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ပြန်လည်ကျရောက်နေရသည့် အကြောင်းအချက်များထဲမှ

တစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ သင့်အနေဖြင့် လူ့ အခွင့်အရေးများကို ကြီးမားစွာ လျစ်လျူရှုပါက လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအသစ်များအတွက် အုတ်မြစ်ချပေးခြင်းကို ပြုလုပ်နေခြင်း ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အတိတ်ဆိုးကို စုပေါင်းစီမံကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် သတင်း မီဒီယာများသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ဖန်တီးထုတ်လုပ်ခဲ့သော ၁၉၉၀ နှစ်လည်များအတွင်း ကယားပြည်နယ် တွင်းရှိ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခံရမှုများအကြောင်း မှတ်တမ်းရုပ်ရှင် ထဲတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုအတင်းအဓမ္မစေခိုင်းသူများအား သတ်ဖြတ် မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသည့် တပ်မတော်အရာရှိများသာမက ကရင်နီ ရွာသားများအများစုဖြစ်ကြသည့် နစ်နာသူများကိုလည်း တွေ့ဆုံမေး မြန်းခြင်းများပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းစေခံခဲ့ရသော လုပ်သားတစ်ဦးက သူ၏အဖြစ်အပျက်ကို - သူ့အနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ လွတ်မြောက်ရန်ကြိုးစားခဲ့ပုံ၊ သူ၏သူငယ်ချင်းများ သူ့မျက်စိရှေ့တွင် သေဆုံးခဲ့ပုံ၊ သူခံခဲ့ရသောပြစ်ဒဏ်ပေးမှုများ - ပြောပြခဲ့ပါသည်။ သူ၏ နောက်ဆုံးပြောဆိုချက်ထဲတွင် သူသည်နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်အကြာတွင် သူ၏အဖြစ်အပျက်ကို မျှဝေခွင့်ပေးသော မှတ်တမ်း ရုပ်ရှင်ရိုက်ကူးသူများအား မျက်ရည်များဖြင့် ကျေးဇူးတင်စကားပြော ကြားခဲ့ပါသည်။ သင့်အနေဖြင့် နာကျင်မှုကို ကိုယ်တိုင်ခံစားရချိန်၊ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုသည် သင့်နှလုံးသားကို အမှန်တကယ်ထိတွေ့ချိန်သည် မီဒီယာက အတိတ်ကို စီမံကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း အား လုပ်ဆောင်နိုင်သည့်အချိန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သန်းနှင့်ချီသောလူများအတွက် အထူးသဖြင့် ယခု တပ်မတော်က နိုင်ငံ၏ သမိုင်းထဲတွင် ပိုမိုသွေးမြေကျမှုများသော၊ ပိုမိုစိတ်ဆင်းရဲဖွယ်ကောင်းသော နောက်ထပ် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခု ကို ထည့်သွင်းလိုက်သောကြောင့် စိတ်ဒဏ်ရာကို စီမံကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက် ခြင်းသည် မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ကျွန်ုပ် အလေးပေး ပြော၍ လုံ လောက်နိုင်မည်မထင်ပါ။ အခွင့်အရေးရတိုင်းမှာ နိုင်ငံရေးသမားများ၊ ထောက်ပံ့သူများနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းများတို့သည် အတိတ်မှ ကူးပြောင်းကျော်လွန်ကာ ‘ပြန်လည်စတင်ခြင်း (reset) ခလုတ်ကို နှိပ် ပြီး’ ပိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို တည်ဆောက်လိုကြပါသည်။ သို့သော် အတိတ်ကိုငြင်းဆန်ကာ ခံစားခဲ့ရသူများအတွက် ထိုသူတို့၏

ဝမ်းနည်းပူဆွေးမှုများနှင့် ဒေါသထွက်မှုများကိုဖော်ထုတ်နိုင်မည့် ကြားခံလမ်း
ကြောင်းတစ်ခု ပေးအပ်ရန် ငြင်းဆန်ခြင်းသည် တိုင်းပြည် ၏
လက်ရှိအခြေအနေ၌ ရောက်ရှိနေရသည့် အကြောင်းပြချက်များကို
သင့်အနေဖြင့် စီမံကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်လိုခြင်းမရှိဟု အဓိပ္ပာယ်သက်
ရောက်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် သင့်တိုင်းပြည်သည် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ
ဆိုးဆိုးဝါးဝါးမညီမျှမှု ဖြစ်နေချိန်တွင် ဤချက်သည်
ပို၍ပင်မှန်ကန်နေပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် Anglo-Saxon သတင်းပညာကို ဒတ်ချ်လူမျိုးတို့၏
လှည့်ကွက်တစ်ကွက်ဖြင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားထားခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်
လုပ်နိုင်သည့်အရာမှာ ဒေသတွင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် အလေ့အထ
များကိုလေးစားကာ အခြားသူများကိုလည်း ထိုနည်းအတိုင်း
လေ့ကျင့်ပေးခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်နှင့် ကျွန်ုပ်၏အဖွဲ့သားများမှ
ဖန်တီးခဲ့သော မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံသား ကြည့်ရှုသူများ
အတွက်သာ ရည်ရွယ်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သောကြောင့် နိုင်ငံတကာမှ
ကြည့်ရှုသူတိုင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အပိုဆုသဖွယ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး
ကျွန်ုပ်အနေဖြင့်လည်း ကျွန်ုပ်လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ၏
သတင်းထောက်ဗီဇဓာတ်ခံကို ယုံကြည်ရန်လိုအပ်ခဲ့ပါသည်။
အနောက်တိုင်းမှလူ့အန္တတစ်ဦးသာလျှင် ၎င်းသည် ထိုနိုင်ငံအကြောင်း
ထိုနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်နေသောသူများထက် ပိုနားလည်သဘောပေါက်
သည်ဟု ထင်ပါလိမ့်မည်။ ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် မည်သည့်အဖြစ်အပျက် များသည်
ဖော်ပြမှုအလိုအပ်ဆုံးဖြစ်သည်ကို ကျွန်ုပ်၏အသိစိတ်ထဲတွင်
ခံစားနေရဆဲဖြစ်ပါသည် (ထိုခံစားချက်ကို အလုပ်လုပ်နေခဲ့သော
နှစ်များအတွင်း လေ့လာခဲ့မိသည်မျိုးလည်းဖြစ်နိုင်ပါသည်)။ ကျွန်ုပ် အနေဖြင့်
အုပ်စုလိုက်သတင်းလိုက်ခြင်း (herd-journalism) (မီဒီယာ
များအားလုံးသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုကိုတစ်ချိန်တည်းတွင်
ဖော်ပြပြောဆိုကြခြင်း)၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုမခံရခြင်းဖြင့် အများထက် သာသော
အချက်တစ်ချက်ရှိခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အပြင်ပန်းအား ဖြင့်
စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးမှတ်တမ်းရုပ်ရှင်ကားအရှည်များ ဖန်တီးရာတွင်
အာရုံစိုက်ထားခဲ့သော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကျွန်ုပ်၏အဖွဲ့သားများသည်

လူတိုင်း၏အာရုံစိုက်မှု အလယ်တွင်ရောက်ရှိနေသည့်
 အကြောင်းအရာအသစ်တိုင်းဆီသို့ ခုန်ကူးရန်သည့်စိတ်ဖြစ်လာကာ
 ထိုလမ်းကြောင်းဘက် သွားချင်ခဲ့ကြပါသည်။ အုပ်စုကြီးအနေဖြင့်
 အခြားသောအကြောင်းအရာအသစ်ဆီသို့ ကူးပြောင်းသွားပြီး
 နောက်မှသာလျှင် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ကနဦး အကြောင်းအရာအပေါ်သို့
 စိတ်ဝင်စားလာသင့်ကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့၏အသင်းသားများကို ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။
 စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးမှတ်တမ်းတမ်းရုပ်ရှင်များသည် အချိန်လိုအပ်ပါသည်။
 လူများအနေဖြင့် ကနဦးအကြောင်းအရာအပေါ်
 ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပြီးပြောဆိုမှုများပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင်
 ထိုအကြောင်းအရာအပေါ် မီဒီယာမုန်တိုင်းငြိမ်သက်သွားသည့် အချိန်မှ သာ
 ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပြောဆိုမှုများ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။

မြန်မာနှင့် အနောက်တိုင်းသတင်းထောက်များအကြား ပူးပေါင်း
 ဆောင်ရွက်မှုသည် မကြာခဏဆိုသလိုပင် ဘာသာစကား အတား
 အဆီးများကြောင့် နှောင့်နှေးမှုများရှိခဲ့ပါသည်။ စစ်အစိုးရအောက်တွင်
 အရည်အသွေးမကောင်းသောပညာရေးကြောင့် အနည်းငယ်သော
 သတင်းထောက်များသာလျှင် အင်္ဂလိပ်စကားကို ကောင်းမွန်စွာ
 ပြောဆိုနိုင်ကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ကောင်းများစွာ သည်
 အင်္ဂလိပ်စကားပြောရာတွင် အသံထွက် အခက်အခဲများရှိ သော်လည်း
 အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို ကိုယ်ထူကိုယ်ထ သင်ယူခဲ့ ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။
 အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကိုသင်ယူရန်ငြင်းဆန်သော သတင်းထောက်
 အုပ်စုတစ်စု (ထူးဆန်းသည်မှာ အများစုသည် အမျိုးသားများဖြစ် နေခြင်း)
 ရှိခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ဆောင်ပုဒ်မှာ အမြဲတမ်း - မြန်မာ
 သတင်းထောက်ကောင်းတစ်ဦးဖြစ်ပါက အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား ကိုလည်း
 တတ်ရပါမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သူ/သူမသည် နိုင်ငံခြားသားများနှင့်
 အမြဲတမ်းပြောဆိုဆက်ဆံနိုင်ရန် လိုအပ်သော ကြောင့်ဖြစ်ပြီး အာရှအပါအဝင်
 နိုင်ငံတကာသတင်းပညာတွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားသည်
 အများသုံးဘာသာစကားဖြစ်ပါသည်။

မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များအတွက် နောက်ခံစကားပြောများ ရေးသားရာ
 တွင်လည်း ဘာသာစကားသည် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ပုံမှန် အားဖြင့်
 ကျွန်ုပ်တို့သည် ဗမာလိုဇာတ်ကြောင်းဖြင့်စလေ့ရှိပြီး ၎င်းအား

အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ပြန်ဆိုကာ တည်းဖြတ်ပြီး ဗမာဘာသာသို့ ပြန်လည် ပြန်ဆိုလေ့ရှိပါသည်။

အင်္ဂလိပ်နောက်ခံစကားပြောဖြင့် ၂၇ မိနစ်ရှိသောမှတ်တမ်းရှုပ်ရှင် တစ်ပုဒ်သည် ဗမာနောက်ခံစကားပြောထည့်သွင်းပါက မိနစ် ၃၀ ကြာ သောမှတ်တမ်းရှုပ်ရှင်တစ်ပုဒ်ဖြစ်လာပါသည်။ အစောပိုင်းတွင် ကျွန်ုပ်သည် ထိုအချက်မှာ ဗမာသဒ္ဒါ၏ ရှိရင်းစွဲကြောင့်ဟု ထင်ခဲ့ သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကျွန်ုပ်၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များမှာ သပ်ရပ်လှပသောအရေးအသားမျိုးကို သဘောကျသောကြောင့်ဖြစ် ကြောင်း သိခဲ့ရပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကြည့်ရှုသူများမှ “ဇာတ် ကြောင်းရေးထားတာ အရမ်းကောင်းတယ်” ဟု မှတ်ချက်ပေး ခဲ့ကြပါသည်။ ဇာတ်ကြောင်းများအား ဆိုးဝါးစွာရေးသားရမည်ဟု မဆိုလိုသော်လည်း ဇာတ်ကြောင်းရေးသားရာတွင် လိုရင်းတိုရှင်း ဖြစ်မှုကို ဦးစားပေးသင့်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ အလုပ်သဘောသဘာဝ အရ သင့်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ပရိသတ်တိုင်းဆီသို့ ရောက်ရှိဆက်သွယ်နိုင်ရန်လိုအပ်ပြီး ဆိုလိုသည်မှာ အတန်းပညာ များစွာမရှိထားသော သူများထံကို ရောက်ရှိစေလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သင့် အနေဖြင့် စာပေအနုပညာဖန်တီးလိုပါက စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး မှတ်တမ်းရှုပ်ရှင်များ ဖန်တီးရာတွင် မပါဝင်သင့်ပါ။ ကျွန်ုပ်သည် ကျွန်ုပ် ၏အဖွဲ့သားများကို ပြတ်သားရှင်းလင်းသော နောက်ခံစကားပြောများ ရေးသားရန် နားချခဲ့သော်လည်း သိပ်ပြီးခရီးမတွင်ခဲ့ပါ။ တစ်ခါတစ်ရံ တွင်တော့လည်း သင်ရောက်ရှိနေတဲ့နေရာကို လက်ခံရမည် မဟုတ်ပါ လား။

ကျွန်ုပ်တို့၏ စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းပညာကို ကျွမ်း ကျင်ပညာရပ်နယ်ပယ်တစ်ခု ဖြစ်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် အစိတ်အပိုင်းငယ်လေးတစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်သော သတင်းပညာသည် လုံးလုံးမတည်ရှိနေရာမှသည် အထူးသဖြင့် ၂၀၁၀ ခုနှစ်များအစောပိုင်း၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများတွင် ရွေးချယ်ရန် မီဒီယာများစွာရှိလာသည်အထိ တိုးပွားလာခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထို ပျော်ရွှင်မှုသည် ရေရှည်မခံခဲ့ပါ။ ထိုကဲ့သို့ မီဒီယာများပြန့်ကြဲ နေခြင်းသည် မည်ကဲ့သို့သော စီးပွားရေးအခြေခံအကြောင်းရင်းမျှ မရှိသည်ကို အချိန်ခဏအတွင်း သက်သေပြလာနိုင်ခဲ့ကာ သတင်း ထောက်များသည်လည်း

၎င်းတို့၏ အထက်လူကြီးများထံမှ အမှတ်ရရန် အတွက်သာ အတင်းတွန်းပို့ခဲ့သောကြောင့် သူတို့၏ သတင်းများကို အဖက်ဖက်မှပြည့်စုံအောင် တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် ပြဿနာများဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ထောက်ပံ့သူများသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိမီဒီယာများအတွက် သူတို့၏ ထည့်ဝင်မှုများကို လျှော့ချလာခဲ့ပါသည်။ ထိုအချက်သည် သူတို့ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အကြီးမားဆုံး အမှားဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထောက်ပံ့သူများ အနေဖြင့် ထိုသို့လုပ်ခဲ့ခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်ကောင်းတစ်ခု ရှိနေပြန်ပါသည်။ ထောက်ပံ့မှုများသည် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများ အတွက် စွဲလန်းဖွယ်ဖြစ်ခဲ့သလို ပြိုင်ဆိုင်မှုများကိုလည်း ယိုယွင်းစေခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ယခုမှ စတင်သော သတင်းအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွက် ဝင်ငွေဖန်တီးနိုင်ချေသည် လွန်စွာ ကျဉ်းမြောင်းကာ အတည်တကျ ရုပ်သံသတင်းအစီအစဉ်တစ်ခုကို ထုတ်လွှင့်ရာတွင် သင့်ကို ကျောထောက်နောက်ခံပေးထားသော (နိုင်ငံတကာ) ကုမ္ပဏီကြီးတစ်ခု မရှိပါက (မြန်မာနိုင်ငံတွင် အတည်တကျ သတင်းနယ်ပယ်အတွက် ထိုကဲ့သို့သော ကုမ္ပဏီများမရှိပါ - ၎င်းတို့သည် ဘောလုံးပွဲများနှင့် The Voice¹² ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ အစီအစဉ်များအတွက်သာရှိခဲ့ကြပါသည်) အထောက်အပံ့လိုကြောင်း ထိုထောက်ပံ့သူများအတွက် အလုပ်လုပ်ပေး နေခဲ့သည့် ပညာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် သိရှိခဲ့သင့်ပါသည်။ အရှေ့တောင်အာရှ၏ အခြားသော အစိတ်အပိုင်းများတွင်လည်း ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် ကျပြီး လွတ်လပ်သော ရုပ်သံသတင်းများသည် ဦးစားပေး စာရင်းထိပ်တွင် ရှိမနေပါ။ Mediacorp¹³ သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ယင်းတို့၏ စီမံကိန်းများအား ပါတီပွဲကြီးကျဉ်းပပြီး

¹² The Voice သည် ဒတ်ချ်ကုမ္ပဏီ Talpa မှဖန်တီးခဲ့သည့် နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအားလုံးနီးပါး၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် မွန်ဂိုးလီးယားနိုင်ငံတို့အပါအဝင် နိုင်ငံပေါင်း ၃၅ နိုင်ငံကျော်တွင် ဖြန့်ကျက်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပါသည်။

¹³ Mediacorp သည် ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင်တည်ထောင်ခဲ့ကာ စင်ကာပူနိုင်ငံအခြေစိုက် အများပိုင်ရုပ်သံထုတ်လွှင့်သည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် Channel News Aisa အပါအဝင် ရုပ်သံချန်နယ် ခြောက်ခုရှိပါသည်။

စတင်ခဲ့ချိန်တွင် သူတို့သည် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ချန်နယ်ဖြစ်သည့် Channel News Asia ၏ တာဝန်ရှိသူနှင့် သူမ၏ အသင်းသားများကိုဖိတ်ခေါ်ရန် မေ့လျော့ သွားခဲ့ပါသည်။ ထိုအချက်သည် Mediacorp အနေဖြင့် သူတို့၏ သတင်းချန်နယ်အား မည်မျှအလေးထားကြောင်း ပြသနေပါသည်။

ထောက်ပံ့သူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်သော ရုပ်သံသတင်းများသည် သူတို့ကိုယ်တိုင် ထောက်ပံ့ကာ ရပ်တည် နိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း သဘောပေါက်ခဲ့သင့်ပါသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံတွင်သာမကဘဲ အခြားမည်သည့်ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံတွင်မှာမှ ထို အချက်သည် လက်တွေ့မဖြစ်နိုင်ပါ။ အနောက်တိုင်းအစိုးရများသည် လေးနက်တည်ကြည်သောသတင်းပညာ အထူးသဖြင့် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင် များနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးသတင်းပညာကို ထောက်ပံ့ကြသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာ အသစ်များသည် ထောက်ပံ့သူကို မှီခိုမှုအားလျှော့ချနိုင်ရေးအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေကို ကိုယ်တိုင်ရှာဖွေကြရပါသည်။ ထိုသို့ထောက်ပံ့သူများကိုမှီခိုသော အခြေအနေကိုလည်း ထောက်ပံ့သူ များကိုယ်တိုင် ဖန်တီးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထောက်ပံ့သူအများစု ကြိုမမြင်ခဲ့သည့် အချက်တစ်ချက်မှာ မင်းအောင်လှိုင်၏ အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ငွေကြေး အမြောက်အမြားရရှိသည့် နိုင်ငံရေးအကြံပေးသူတစ်ဦးမဟုတ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ကာလတစ်ရပ်နောက်တွင် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုတစ်ရပ် ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ ထိုအချက်သည် ယုတ္တိရှိပြီး မြန်မာနှင့် အခြားသော ဆင်တူသည့်နိုင်ငံများအတွက် အစဉ်အလာ တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီညတွင် စစ်တပ်အာဏာ သိမ်းခြင်းဟူသော ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ်သည် ဆက်လက်မတည် ရှိတော့ ဟူသောအချက်အား ရည်ညွှန်းသည့်အနေဖြင့် ကျွန်ုပ်သည် ဝါရင့်သတင်းထောက်တစ်ဦးနှင့် ရန်ကုန်တွင် ပိုင်သောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုရက် မတိုင်မီတွင် မင်းအောင်လှိုင်သည် အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်လာနိုင် စရာ မရှိကြောင်းပြောဆိုခဲ့ (ရုရှားမှ ယူကရိန်းအား မကျူးကျော်ဘူးဟု ဆိုခဲ့သလို)ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အားလုံး မှားသွားခဲ့ပါသည်။ သို့သော် အထူးသဖြင့် အတိုင်ပင်ခံများနှင့် ထောက်ပံ့သူများသည်

ထိုအချက်အား သိရှိထားခဲ့သင့်ပြီး အနည်းဆုံး ဖြစ်နိုင်ချေတစ်ရပ်ဟု သတ်မှတ်ထားခဲ့ သင့်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ယူဆချက်မှားယွင်းမှုသည် ထောက်ပံ့သူများ၏ ပြုလုပ်မှုကြောင့်သာမကဘဲ မြန်မာမီဒီယာ၏ ပြုလုပ်မှုကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် DVB ၏ စီမံအုပ်ချုပ် ရေးအား အကယ်၍ စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းမှုထပ်မံပြုလုပ်ပါက နိုင်ငံ ပြင်ပသို့ ထွက်ခွာနိုင်ရန် လမ်းကြောင်းရှာထားသင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့ စဉ်တွင် ဝိုင်းရယ်ခြင်းခံခဲ့ရပါသည်။ ထောက်ပံ့သူများသည် ၎င်းတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုအသုံးပြုကာ မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအား ထိုကဲ့သို့ ထွက်ခွာရန်ဗျူဟာတစ်ရပ် ရေးဆွဲထားဖို့ ဖိအားပေးခဲ့သင့်ပါသည်။ ထိုနည်းလမ်းကောင်းပင် မတူညီသောမီဒီယာများ အားလုံးလိုလိုတွင် ရှိနေသည့် ရှေးရိုးစွဲ စီမံအုပ်ချုပ်သည့် ယဉ်ကျေးမှုကိုလည်း ကြားဝင် စွက်ဖက်ခဲ့သင့်ပါသည်။ ထောက်ပံ့သူများမှ “ဒါက တော်တော်လေးလွန်နေပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့အနေနဲ့ ကျွန်ုပ်တို့ရဲ့ ပါတနာတွေ ကို ဘာလုပ်ဖို့မှ ဖိအားပေးလိုမရဘူး” ဟု ပြောကောင်းပြောနိုင်ပါသည်။ ထိုအချက်ကို နားလည်ပေးနိုင်သော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့် ဗီဒီယိုတည်းဖြတ်ခြင်း ဆောင်ရွက်နေစဉ်တွင် ဆိုးဝါးသော သို့မဟုတ် အန္တရာယ်ရှိသော အမှားတစ်ခုတွေ့ပါက “ဒီအချက်ကို ပြန်စဉ်းစားကြည့်ချင်သလား” ဟု ကျွန်ုပ်တို့မပြောပါ။ “ဒီလောက်ထိ အန္တရာယ်များတဲ့ အမှားတစ်ခုကို ဘယ်လိုလုပ်လိုက် တာလဲ” ဟု ပြောမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ လူကြီးများ ထံမှ ထိုကဲ့သို့ သင်ယူကြီးပြင်းခဲ့ရသောကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များကိုလည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင် သင်ယူကြီးပြင်း စေပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းအား သူတို့ကြိုက်ချင်မှ ကြိုက်ကြပါ လိမ့်မည်။ သို့သော် ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့်သူတို့အနေဖြင့် ကျွန်ုပ် တို့သည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်များဖန်တီးရေးကိုသာ အာရုံစိုက်ကြောင်း သိရှိစေပြီး သူတို့လိုလားသည်ဖြစ်စေ၊ မလိုလား သည်ဖြစ်စေ သူတို့၏ အနာဂတ်ခေါင်းဆောင်မှုအတွက် ကျွန်ုပ်တို့အနေ ဖြင့် သူတို့ကို ပြင်ဆင်ပေးလိုပါသည်။ သူတို့အနေဖြင့် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင် တစ်ပုဒ်ကို တည်းဖြတ်နေသည့်အကြောင်း အိပ်မက်ဆိုးမက် သောကြောင့်

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ညလယ်ခေါင်၌ ချွေးစေးများ ပြန်ပြီး လန့်နိုးတတ်ပါက ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် “သူတို့၏စိတ်ထဲတွင် ‘ရေရှည်ခံ မည့်’ အပြောင်းအလဲတစ်ခုဖြစ်သွားပြီ” ဟု ဆိုရပါလိမ့်မည်။

နိဂုံး

ဤဆောင်းပါးသည် သင့်အနေဖြင့် ပေတံတစ်ချောင်းဖြင့် တိုင်းတာနိုင်သည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုမဟုတ်ပေ။

ဤဆောင်းပါးသည် မြောက်အမေရိက၊ ဥရောပနှင့် ဩစတေးလျမှ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများနှင့် အားထုတ်မှုများ၏ ကျေးဇူးကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းပညာဆိုင်ရာ အံ့ဩဖွယ်ရာတစ်ခု ဖြစ်ပွား ခဲ့သည့် ပြီးခဲ့သောနှစ်ပေါင်း တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်အတွင်းက အတွေ့အကြုံ များဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာသတင်းထောက်များအနေဖြင့် အံ့ဩဖွယ်ရာ များ ဆောင်ရွက်ခဲ့(တစ်ခါတစ်ရံတွင် မှားယွင်းခဲ့)သည့် ကာလတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ခြုံပြီးပြောရလျှင် ကျွန်ုပ်တို့၏ ပိုမိုကောင်းမွန်သော ထင်မြင်ချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေနိုင်သော်လည်း ထာဝရ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို အိပ်မက်မက်ခဲ့သည့် ကာလတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့နောက် ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ ရောက်လာ ခဲ့ပြီး ထိုအိပ်မက်အားလုံး တစ်ပြိုင်နက်တည်း ပြိုကွဲသွားခဲ့ပါသည်။

ထိုဆိုးဝါးသည့် နေ့ရက်နောက်ပိုင်း ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် ဇာတ်လမ်း များနှင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်များက Pavlovian Reaction အတိုင်း မီဒီယာ အများစုအား တားမြစ်ခဲ့ပုံကို ကျွန်ုပ် ပိုမိုရှင်းပြရန် မလိုအပ်ပါ။ အာဏာ သိမ်းမှုအတွက် အကြောင်းပြချက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ဆိုသော “ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှု” သည် မီဒီယာများနှင့် မည်သို့မည်ပုံ သက်ဆိုင် နေခဲ့ပါသလဲ။ ပြောရလျှင် ကျွန်ုပ်တို့၏ သတင်းထောက်တစ်ဦးသည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ၏ခနော်နီခနော်နဲ့ ပြင်ဆင်မှုများအကြောင်း မှတ်တမ်းရှုပ်ရှင်တစ်ခုပင် ရိုက်ကူးခဲ့ပါသေးသည်။ ၎င်း ရွေးကောက်ပွဲသည် ကိုဗစ် - ၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်နေသည့်ကြားကပင် အာဏာရပါတီ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) က ယင်းတို့ အပြတ်အသတ်အနိုင်ရမည်ကို မျှော်လင့်ခဲ့သောကြောင့် ကျင်းပရန် ရှေ့

ဆက်တွန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးသမားတွေပေါ့... သူတို့မရှိရင် ကျွန်ုပ်တို့ ဘယ်လိုများလုပ်ကြမလဲ။

ထောက်ပံ့သူများအနေဖြင့် မြန်မာစာနယ်ဇင်းလောကကို ဆက် လက်ပြီး ပြည့်ပြည့်ဝဝထောက်ပံ့ခြင်းဖြင့် သူတို့ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အမှား တချို့အတွက် ပြန်လည်ပေးဆပ်နိုင်သည်သာမက “အာဏာသိမ်းမှုအား ဆန့်ကျင်သူများကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းထောက်ခံမှုမရှိဘဲ သူတို့ အကြောင်း မည်ကဲ့သို့ စုစည်းတင်ပြမည်နည်း” ဟူသော မေးခွန်းကို လည်း ဖြေရှင်းရာရောက်ပါသည်။ ဝေဖန်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာ ကြီးတစ်ရပ်ရှိနေသည့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို မည်ကဲ့သို့ စုစည်းတင်ပြမည်နည်း။ ဤအချက် များသည် ယခု စစ်တပ်က ဖန်တီးလိုက်သည့် ကစဉ့်ကလျား ဖြစ်မှုများ နှင့် ဆင်းရဲဒုက္ခများထဲမှ အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။ သတင်းလောကအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများလျှော့ချခြင်းနှင့် အဝေး ရောက် မီဒီယာအေဂျင်စီများသည် ထောက်ပံ့ငွေအတွက် အချင်းပွားနေ ကြကြောင်း ကောလာဟလများ ထွက်ပေါ်နေပါသည်။ သတင်းပညာ သည် သွေးမြေမကျဘဲ စစ်အစိုးရကို ထိုးနှက်နိုင်သည့် ထိရောက်မှု ရှိသော လက်နက်တစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် အထက်ပါကိစ္စများ ဖြစ်နေ ခြင်းသည် ရှက်ဖွယ်ကောင်းပါသည်။ ထို့အပြင် ပိုမိုအရေးကြီးသည့် အချက်တစ်ချက်ဖြစ်နိုင်သည့် အနာဂတ်ဒီမိုကရေစီကာလအတွင်းတွင် (အကယ်၍ ရောက်ရှိလာခဲ့ပါက) နိုင်ငံရေးသမားများကို ဘက်မလိုက်ဘဲ စောင့်ကြည့်ဝေဖန်နိုင်မည့် ယန္တရားတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ NLD မှ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် မဟာအမှားမှာ ယင်းတို့၏ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် နိုင်ငံသားများကို လုံလောက်စွာ ထည့်သွင်းပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိမှုဖြစ်ပါသည်။ တပ်မတော်ကဲ့သို့ပင် NLD သည်လည်း ပြည်သူများကို “ငါတို့က မိဘတွေဖြစ်ပြီး မင်းတို့က ငါတို့ရဲ့ သားသမီးတွေဖြစ်တယ်၊ ငါတို့မင်းတို့အတွက် အားလုံးကို စီစဉ် ပေးမယ်” ဟူသောပုံစံမျိုးဖြင့် ဆက်ဆံခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော သဘောထားဖြင့် ချဉ်းကပ်မှုသည် သာမန်ပြည်သူလူထု အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိသော သူများ၏ ခွန်အားကို လျှော့တွက်ရုံသာ မကဘဲ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အာဏာရှင်ဝါဒအတွက်လည်း လမ်း ဖောက်ပေးသလိုဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

အမှန်တရားနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဂရုပြုလေ့ သိပ်မရှိသော စစ်အာဏာရှင်များ၊
 အစိုးရများနှင့် အတိုက်အခံ အဖွဲ့များကို ဆန့်ကျင်နေသည့်
 စွမ်းအားကြီးမားသောလက်နက်မှာ တိကျရိုးသားသော
 စာနယ်ဇင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ‘သတင်းတုများ’ ပေါ်
 ထွက်မှုများနေသည့်ကာလများတွင် ပို၍ပင် အရေးကြီးပါသည်။
 အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လက်ရှိကာလကဲ့သို့ အဆိုးဝါးဆုံးအချိန်မျိုးသည်
 စိတ်ကူးယဉ်မှုမပါဘဲ အချက်အလက်များ ကိုသာ
 အတတ်နိုင်ဆုံးဖော်ပြထားသည့် ညီမျှမှုရှိပြီး ဘက်လိုက်မှု မရှိသည့်
 အကြောင်းအရာများကို လူအများအနေဖြင့် ကြားရ၊ မြင်ရ၊ ဖတ်ရရန်
 လိုလားသင့်သည့် ထိုက်တန်သည့် အချိန်မျိုးဖြစ်သော ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ကိုးကားချက်များ

Horkheimer, M., & Adorno, T.W. (1972). *Dialectic of Enlightenment*.
 Herder and Herder.

Pictured: Journalists who fled military repression prepare a chicken to eat after washing in the jungle near the Thailand border.

Starting at Zero as a Journalist in Thailand

Shwe Yee Oo

Abstract

In this memoir, journalist Shwe Yee Oo describes how she joined the profession, resisted the 1 February 2021 military coup, and then fled to Karen State to work for a media organization based close to the Thailand border, right at the height of the COVID-19 Delta wave in August 2021. Shwe Ye Oo worked there for several months before making the illegal journey into Thailand, where she has lived and worked since. She finishes the memoir with her resolute conviction that the revolution against the military will succeed.

Becoming a Journalist

I am a journalist and member of the resistance against the military dictatorship. This article is a short account of how I entered journalism, reported news through the coup, and fled to Thailand, where I found out firsthand what it means to start your life again from zero. Without a job or a place to stay, I snuck in over the border as a stateless and illegal person and was promptly robbed of all my money. Really starting at zero.

When I was young, I was afraid of everything and was shy to speak in front of others. I was the kid who just mumbled without making any sounds when the teacher called on me to talk in front of the class. Everybody around me was amazed when that shy little girl became a journalist. After I started in this trade, I slowly became more courageous. I learned that you needed to stand on the side of the truth and had to be brave to speak it.

I entered the journalism industry after my final year university exams. I saw an advertisement for an internship and applied. Two weeks later, I got my first job as a journalist at Kumudra Journal. Then, I attended a three-month training course

offered by the journal's publishing company. Senior editors taught me the basics, such as what news actually was, and what ethics to consider when becoming a junior journalist. I also learned a lot from Saya U Ye Naing Moe and Saya Kyaw Yin Myint, who both taught me things I had never even heard of. Spending just five minutes listening to them was invaluable. Sayar U Ye Naing Moe always used both local and international examples for comparison when explaining the value of journalism. Sayar Kyaw Yin Myint imparted valuable knowledge about people and story depiction. I have now had many mentors throughout my career, and I had opportunities to attend both local and international training courses, but these two original luminaries and journalism instructors left a lasting impression.

From that point on, I worked as a journalist and as an editor for journals, online news, newspapers, and for broadcasting departments where I covered news about ethnic groups, land disputes, and politics. There are so many things that stand out in my mind from my career as a journalist. As a girl, I only knew how to get to school and then back home again, but after I became a journalist, I was able to travel throughout the whole country and even to other countries to learn more about and further my profession.

Even so, my father was upset when I chose this career. He wanted me to take a break after university and attend practical computer and language classes. He did not want people to think that he and my mother were allowing their daughter work so young, as I was not even 18 at that time. I paid my respects to him in the form of my first salary package, and while he appreciated the gesture, he still was not very happy. He did not smile until my first article ran and took up half of the second page of Volume 1, Number 1 of the journal. My father always kept a composed face, but on that day, he was positively beaming. After that, my parents never objected to my chosen career. They were proud of me and my new freedom. It's not wrong to say that this motivated me to continue on this path.

In 2012, I got a job at the first exile media outlet to re-enter the country. My work experience development really started

from there. I had opportunities to write political news and travel to ethnic areas. I preferred writing about internally displaced people and others living in unstable and active conflict areas. I always tried to get to those kinds of places whenever I had the chance. I loved talking with these people and getting to know them.

In 2017, I switched careers from pure journalism to an international non-governmental organization (INGO) that focused on the development of journalism via the provision of journalism training. I regarded this as being as close as possible to the journalism industry without being directly in it. Although it was a different career, I continued to regard myself as a journalist because I was still in the same general field. I worked in the journalism development INGO sector up until April 2021, after the coup. All of us in the media sector lost our livelihoods as our ability to work freely was abolished and we were forced into hiding by the military.

Resisting the Military Coup

I resisted the coup as a citizen against dictatorship by banging pots and pans every night as well as by protesting. My friends and I were part of the Myin Taw Tar protest in Thaketa Township when it was attacked by police and soldiers from the State Administration Council (SAC) on 19 March 2021. They shot young protesters on the road with both rubber and live bullets and threw tear gas. We dispersed and ran into nearby streets. The soldiers were not satisfied with this single act of violence and followed us into the nearby residential area and kept shooting, killing more people in the side streets. Some locals opened their doors and offered to shelter us. We hid there and went out when it was safe to continue protesting.

That night we gathered at a friend's house and talked well past the military's curfew time. We decided to spend the night there, and at 8 p.m., we banged the pots and pans as usual. After that, we hung out and watched the news. At around 10 p.m., the ward administrator for my friend's ward started banging on

doors and checking the household guest lists with soldiers. We were scared we could be detained. We thought frantically about how to escape if the soldiers came to check. We tried the back door, as well as the staircases. Fortunately, the soldiers did not come to where we were staying.

While I actively participated in protests myself, I also supported the media personnel bravely reporting from the streets every day by distributing safety kits to them. Later, when the protests died down and many young people went into the jungle to fight back against the military dictatorship, I contributed to the resistance by becoming a part-time remote editor for one of the media organizations that had relocated to the jungle. I also volunteered at a group assisting media workers and connecting those in need with useful organizations and people.

However, I was not satisfied with myself. I kept thinking I was doing nothing meaningful and that nothing would happen by just sitting in Yangon. Every day I thought about how long this coup would go on. I could not figure out an answer. From 1 February 2021 until now—October 2022—I have rarely had a good night's sleep. When I was in Yangon, I always had to get up and check whenever a car passed by our house to see if the SAC was coming to arrest me. Then I would be stuck awake until morning.

To Karen State

At the end of July 2021, I finally decided to follow the many other young people who had fled to a liberated area (i.e., an area controlled by an ethnic armed organization), choosing to head to Karen State, where the media organization that I was working remotely for was based, with four of my colleagues. Our minds were made up to join the resistance against the dictatorship and work in the news. At that time, there were a lot of checkpoints on the way to Mon and Karen states. The thing I worried about most was my Citizenship Scrutiny Card (CSC) which I had hidden in my suitcase; on my CSC, my occupation is listed as 'journalist'. If you were a journalist, the military would arrest you without

question. For someone like me, whose CSC confirmed incontrovertibly that I was a journalist, the anxiety was unbearable.

I was paranoid about disclosing my profession, the career that I wholeheartedly love.

Our group of five finally arrived in Karen National Union (KNU) territory on 8 August 2021 at 6 p.m., when most of the country was celebrating the commemoration of '8888'. This was during the middle of the COVID-19 Delta variant wave that was devastating Myanmar, so we had to quarantine at a place arranged by the KNU, near the village of the media agency we were going to work at. Living there gave me new experiences and new skills. New life experiences, so to speak.

There were no other people in quarantine on the day we arrived. We unpacked our stuff and prepared for the two-week isolation period. The KNU provided each of us with a mosquito net, a blanket, a pillow, and a mat. Our accommodation was a frame, a concrete floor, a corrugated metal tin roof and blue tarpaulin sheet walls. There were three solar-powered light bulbs. All of us were from Yangon and, as new arrivals, we had yet to meet the people we were supposed to be working with. The conditions were totally different from the city; to be truthful, we were quite scared. We worried about the lights going out. We feared the millipedes and caterpillars that were crawling around on the floor. We were also scared of other people and the ghosts that we could not see.

We set up two of the mosquito nets, sat inside them, and kept each other awake all night by talking until dawn broke. After that first fearful day and night, we checked out our surroundings. From the back of our building we could see the Thaung Yin riverbank; here, I would sit and stare across to the other side. At that time, I had no idea that one day I would cross that river to illegally enter the country on the other side.

After acclimatizing to the environment and finishing our quarantine we finally joined the news agency. Its office and staff accommodation were in a single building. We were under the same roof as strangers and initiated new bonds. We reported news for the general population day in, day out, all while living

in the same house. We took turns cleaning. Access to water was a major issue as we were 20 people in the same house. In the mornings, we all had to line up to use the two toilets. We would go to the village well to bathe as a group. In summer, when the water in the well dried out, we just washed in the Thaung Yin river. For our village, the river was nature's swimming pool. We learned a lot from the other young people around us—all aged around 20 years old; individuals committed to achieving their goals in any possible way given the situation.

My colleagues and I all worked and cooked together as a group, but because everybody is an individual, sometimes we would still have disagreements and get mad at each other. Even so, we cared for each other and thought together about the light at the end of the tunnel. During the nights, we would have conversations and sing under the moonlight to keep homesickness at bay. We had everything we needed to suppress the feelings of homesickness. We supported each other through thick and thin.

In the modern online era, you can work and cover news from anywhere, but this is much easier said than done for journalists in the jungle—especially for broadcast news presenters. News presenters like us from Yangon were used to reporting from soundproof studios in fancy buildings. In the jungle, we were presenting the news from 'studios' and 'offices' with tin roofs, that were half brick, half tarpaulin. When we presented the news, we had to shout literally as loudly as possible to be heard over the cacophony of roosters crowing and dogs barking, not to mention the sounds of the rain in the rainy season. During afternoon news sessions we presented the news while drowning in our own sweat, enduring heat from the lights and the sun without air conditioning or fans.

During our time in Karen State, we met many artists, people in the Civil Disobedience Movement, and other young people who joined the armed resistance. I respected and admired these people, because although we were all living in hardship, I felt like I at least had a roof over my head and a computer to work on. I respect everyone who gave up their lives and jobs to come to the jungle, attend military training and sleep in a hammock.

We also met so many local people who looked after us very well. The smiles and encouragement from the honest and open Karen community made people like us—far away from home—feel inspired. Ah Naw from the shop at the edge of the village and Auntie Wah from the village *kway teow* noodle shop were our second mothers. We had their support and encouragement right up until the time we each left.

Crossing the River

In the first week of March 2022, I decided to leave the village, and therefore, the job, for reasons I will not go into here. I came to Thailand illegally. I crossed the Thaung Yin river, and from the village on the other side of the river, traveled to a small town in Thailand, spending two nights on the road. I brought my kitten, whose name was Pho Choi. He became my companion when his first owners left the village. He was so frightened at that time, and I looked after him in the village media office. I managed to get a backpack, through networks in Thailand, to carry him in and practiced taking him around so he could be ready our travels. Unfortunately, Pho Choi disappeared on the road in Thailand. I did not have the chance to stay longer to find him again. Up until now, I still feel bad that I left him.

Once I arrived in Thailand proper, I was at a loss as to where to start. I had entered the country illegally. I had lost my own country. I was at a loss. A friend's family helped me by inviting me to stay with them for a month. I moved in, but then fate mocked me when a thief broke into my room and stole all of my money. My friend and host family felt bad for me, but we dared not call the police. I was worried that if we reported the stolen money, the authorities would find out that my friend was harboring me, an illegal immigrant. I did not want to cause any more trouble for them. I had been in Thailand for only two weeks when this happened.

I had to start my life again from zero. I applied for one job after another. Most employers did not dare hire a person

without any official documents. I looked for full-time jobs that would suit me while doing all the irregular part-time jobs I could find.

I experienced ups and downs and insecurity, and I thought constantly that coming to Thailand had been a mistake. A friend helped me find a psychotherapist to help me with my mental state. They also arranged for me to attend a mental health workshop. After that, I had four or five counselling sessions with a counselor. I reflected on what was happening in my mind, what I was fearful of and worried about, what I had accomplished, and what my capabilities were. I also met people who were in the same situation as I was. I talked to them and pulled myself back up, knowing that I was not alone. After that, I felt a bit more stable and managed to get a job in the Myanmar news industry again, after five months of joblessness.

However, depression, nightmares, and insecurity still affect most of us who left Myanmar.

Whenever I see Thailand police I have the thought that I am going to be arrested. This haunts me to this day even though I have been in Thailand for more than seven months. I do not want to go back to seeing a counselor. I feel bad for those who are in worse situations than mine. I have come to hate myself for being overly sensitive to every little thing and for becoming soft. I do not want to be content in this situation where I feel so much insecurity and do not know when I will be able to go home.

The Future

If dreams come true, mine is to go home as soon as possible. I really want to get back home. However, we from Myanmar need to keep surviving and keep resisting before any of us can do that. One thing for sure is we all need to do what we can for the future of our country regardless of where we are. Everyone who does not want Myanmar to suffer under military rule is taking part in this resistance in any way they can.

The military did not put us in this situation by accident. They planned it. They are still repressing the people through

horrible and cruel methods. They are still killing people. Therefore, there should be no negotiation with this military. We need to continue pushing forward with this revolution. The military and its power are on the wane. The resistance will definitely win one day. Then, we will need time to rebuild the country. We will not have a brand-new country the day that the military falls. We will need to pick up every piece and fix everything that has been lost and destroyed, and we will need to do this together in a united way—just as we have been united against the military in this people's revolution.

I do not know how long this revolution will take, but we need to keep walking, keep striving, until the dictatorship falls.

ထိုင်းနိုင်ငံမှာ သုညဘဝက စခဲ့ရတဲ့ သတင်းသမား

ရွှေရည်ဦး

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤကိုယ်တွေ့မှတ်တမ်းထဲတွင် သတင်းထောက် မရွှေရည်ဦးသည် ၎င်းအနေဖြင့် သတင်းထောက်တစ်ဦး မည်ကဲ့သို့ဖြစ်လာခဲ့ပုံ၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုအား မည်သို့မည်ပုံ ဆန့်ကျင်ခဲ့ပုံနှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ကိုဗစ်-၁၉ Delta အမျိုးအစား ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုဖြင့်တက်နေသည့် အချိန်တွင် ကရင်ပြည်နယ်သို့ တိမ်းရှောင်ကာ ထိုင်းနိုင်ငံနယ်စပ်နားရှိ သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနှင့် အလုပ်လုပ်ရန် မည်သို့သွားရောက်ခဲ့ရပုံတို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ မရွှေရည်ဦးသည် လက်ရှိအချိန်အထိ သူမအနေဖြင့် နေထိုင်ကာ အလုပ်လုပ်နေသည့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ တရားမဝင်ဖြတ်ကျော်ခြင်း မပြုမီ ထိုမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းနှင့် လနှင့်ချီ အလုပ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဤကိုယ်တွေ့မှတ်တမ်းသည် စစ်တပ်၏အုပ်ချုပ်မှုအား ဆန့်ကျင်တော်လှန်မှု အောင်မြင်မည်ဟူသော သူမ၏ပြတ်သားခိုင်မာသောခံယူချက်ဖြင့် နိဂုံးချုပ်ထားပါသည်။

သတင်းသမားဘဝဆီသို့

ဘဝကို သုညက စရတယ်ဆိုတဲ့ စကားရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို ထိုင်းနိုင်ငံကို ထွက်ပြေးလာပြီးတဲ့နောက် နဖူးတွေ့ ဒူးတွေ့ သိခဲ့ရတယ်။ အလုပ်လည်းမရှိဘူး။ နေစရာလည်းမရှိဘူး။ နယ်စပ်ကနေ ခိုးဝင်လာတဲ့သူတစ်ယောက်ဖြစ်လို့ နိုင်ငံမဲ့တစ်ယောက်ဖြစ်နေတယ်။ အဲဒီအပြင် လက်ထဲ ရှိရှိသမျှ ပိုက်ဆံတွေ အကုန်ခိုးခံလိုက်ရတယ်။ တကယ်ကို သုညပဲ။ ကျွန်မအကြောင်း ပြောပြရရင် ကျွန်မနာမည်က ရွှေရည်ဦး။ ကျွန်မက သတင်းသမား တစ်ယောက်လည်းဖြစ်တယ်။ အာဏာရှင်ကို ဆန့်ကျင်

တော်လှန်သူတစ်ယောက်လည်းဖြစ်တယ်။ ငယ်ငယ်ကတော့
 အရမ်းကြောက်တတ်တဲ့သူ၊ လူတွေရှေ့မှာ စကားမပြောရဲတဲ့သူ။
 အတန်းရှေ့မှာ စာဆိုခိုင်းရင် တစ်ကိုယ်လုံး တဆတ်ဆတ် တုန်ခါနေရင်းက
 ပါးစပ်သာ လှုပ်ပြီး အသံထွက်မလာတဲ့သူ။ ဒီလို ကောင်မလေး
 တစ်ယောက်က သတင်းထောက်ဖြစ်လာတော့ ပတ်ဝန်းကျင်က
 အံ့သြကြတယ်။ သတင်းထောက်ဖြစ်လာပြီးတဲ့ နောက်ပိုင်းမှာ သတ္တိတွေ
 တဖြည်းဖြည်း ရှိလာတယ်။ မှန်တာကို ပြောရဲရမယ် ဆိုတာ
 နားလည်လာတယ်။ မှန်တဲ့ဘက်က ရပ်တည်ရဲရမယ် ဆိုတာ သိလာခဲ့တယ်။
 ၂၀၁၀ ခုနှစ် တက္ကသိုလ်နောက်ဆုံးနှစ် စာမေးပွဲဖြေအပြီးမှာ
 သတင်းလောကထဲ စဝင်ခဲ့တယ်။ ကျွန်မသတင်းထောက်
 တစ်ယောက်ဖြစ်လာပုံကတော့ ရိုးရှင်းပါတယ်။ စာမေးပွဲဖြေအပြီး
 အားလပ်နေတဲ့အချိန် ဂျာနယ်ထဲမှာ အလုပ်သင်သတင်းထောက်
 ခေါ်စာတွေတော့ ဝင်လျှောက်ခဲ့တယ်။ နှစ်ပတ်ကြာတော့ ကုမ္ပဏီဂျာနယ်မှာ
 အလုပ်ဝင်ခွင့်ရတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ဂျာနယ်တိုက်ကပေးတဲ့သုံးလသင်တန်းကို
 တက်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ သတင်းဆိုတာ ဘာလဲ၊ သတင်းသမား တစ်ယောက်အတွက်
 ကျင့်ဝတ်တွေက ဘယ်လိုတွေဆိုတဲ့ အခြေခံတွေကစလို့
 အငယ်တန်းသတင်းထောက်တစ်ယောက်အဖြစ် အယ်ဒီတာကြီးတွေက
 သင်ကြားပေးခဲ့တယ်။ အဲဒီကနေ သတင်းထောက်၊ အယ်ဒီတာ အဖြစ်နဲ့
 ဂျာနယ်၊ အွန်လိုင်း၊ သတင်းစာ၊ ရုပ်သံဌာနတွေမှာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး
 တိုင်းရင်း သားအရေး၊ မြေယာအရေး၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သတင်းတွေ
 ရေးသားခဲ့တယ်။ အဲဒီအတောအတွင်း ဆရာဦးရဲနိုင်မိုး၊ မန္တလေးက
 ဆရာကျော်ရင်မြင့်တို့နဲ့ ဆုံခွင့်ရခဲ့တယ်။

ဒီဆရာတွေရဲ့ သင်ကြားပို့ချမှုတွေက အရင်က ကျွန်မ တစ်ခါမှ မသိဖူး
 မကြားဖူးတာတွေချည်းပဲ။ ဒီဆရာသမားတွေနဲ့ သူတို့စကားတွေကို အချိန် ၅
 မိနစ်ပဲ နားထောင်ရရင်တောင် တန်ဖိုးရှိတယ် ဆိုတာကိုလည်း တဖြည်းဖြည်း
 နားလည်ခဲ့တယ်။ သတင်းစာပညာရဲ့ တန်ဖိုးတွေ၊ သတင်းသမားတွေရဲ့
 အရေးပါပုံတွေ၊ သတင်းရေးသား တင်ဆက်မှုအပိုင်းတွေကို ဆရာဦးရဲနိုင်မိုးက
 ပြည်တွင်းပြည်ပ ဥပမာတွေနဲ့ နှိုင်းယှဉ်ပို့ချလေ့ရှိတယ်။
 ဆရာကျော်ရင်မြင့်ဆီကလည်း လူတွေအကြောင်း၊ သရုပ်ဖော်တွေအကြောင်း
 သင်ကြားခဲ့ရတယ်။ အဲဒီအချိန်ကနေ ၁၀ နှစ် ကျော်ကာလအတွင်း

ပြည်တွင်းရောပြည်ပသင်တန်းတွေပါ တက်ခွင့်ရပြီး ဆရာသမားကောင်းတွေ တွေ့ခဲ့ရတယ်ဆိုပေမဲ့ ဒီဆရာနှစ်ဦးကတော့ သတင်းစာပညာနဲ့ ပတ်သက်ရင် ကျွန်မရဲ့ လက်ဦးဆရာတွေပဲ ဖြစ်တယ်။ သတင်းထောက်ဘဝမှာ တော့ အမှတ်ရစရာတွေများခဲ့တယ်။ သတင်းထောက်မဖြစ်ခင်အထိ အိမ်နဲ့ ကျောင်းပဲ သွားတတ်တဲ့ ကျွန်မက သတင်းထောက်ဖြစ်တော့ မြန်မာနိုင်ငံ အနှံ့ကို သွားခွင့်ရတဲ့အပြင် ပြည်ပနိုင်ငံအချို့ကိုပါ သွားပြီး သတင်းစာပညာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး လေ့လာခွင့်ရခဲ့တယ်။

သတင်းထောက်အလုပ်ကို စလုပ်တော့ ကျွန်မအဖေက အရမ်း စိတ်ဆိုးခဲ့သေးတာ ကျွန်မမှတ်မိတယ်။ ဖေဖေ သဘောကတော့ ကျောင်းပြီးတာ လပိုင်းပဲရှိသေးတယ်။ အနားယူစေချင်တယ်။ ကွန်ပျူတာနဲ့ ဘာသာစကားသင်တန်း တွေ တက်စေချင်တယ်။ အသက် ၁၈ နှစ်တောင် မပြည့်သေးတဲ့ ကျွန်မကို မိဘက အလုပ်ထွက်လုပ်ခိုင်းတယ်လို့ လူတွေ မထင်စေချင်ဘူး။ ပထမဆုံးလစာနဲ့ ကန်တော့တုန်းကလည်း သိတတ်တယ်ဆိုပြီး အသိအမှတ်ပြုပေမဲ့ သိပ်မရွှင်လန်းခဲ့ဘူး။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်မတို့ရဲ့ သင်တန်းအပြီး ပထမဆုံးထွက်တဲ့ ဂျာနယ် အတွဲ (၁)၊ အမှတ်(၁) မှာ ကျွန်မကလောင်နာမည်နဲ့ သတင်းက ဒုတိယစာမျက်နှာမှာ တစ်ဝက်တိတိပါတဲ့ အချိန်တုန်းက ကျွန်မအဖေ အရမ်းကို ပျော်နေခဲ့တာလည်း ကျွန်မမှတ်မိတယ်။ အမြဲခပ်အေးအေးနေတတ်တဲ့ အတွက် ကျွန်မအဖေ ပြုံးတာ ပျော်တာကို ကျွန်မတို့ တွေ့ရခဲ့တယ်။ အဲဒီနေ့ကတော့ ဖေဖေ ပြုံးနေခဲ့တယ်။ အဲဒီကစပြီး ကျွန်မမိဘတွေက ကျွန်မအလုပ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ဘာမှ မကန့်ကွက်တော့ဘူး။ အလုပ်မလုပ်ခင် အချိန်ထိ ကျောင်းနဲ့ အိမ်၊ အိမ်နဲ့ကျောင်းပဲ သွားခွင့်ရခဲ့တဲ့ ကျွန်မက သတင်းထောက်ဖြစ်ပြီးချိန်မှာတော့ နိုင်ငံအနှံ့ ခရီးထွက် တာကိုလည်း ဖေဖေရော၊ မေမေပါ ဂုဏ်ယူတတ်နေခဲ့တယ်။

အဲဒီ အချက်တွေကပဲ ကျွန်မကို သတင်းသမားတစ်ယောက် အဖြစ် ဆက်ပြီးရှိနေဖို့ တွန်းအားတွေဆိုရင်လည်းမှားမယ် မထင်ပါဘူး။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကို ပထမဆုံးပြန်ဝင်လာတဲ့ ပြည်ပမီဒီယာတစ်ခုမှာ ကျွန်မ အလုပ်ရခဲ့တယ်။ အဲဒီကစပြီး ကျွန်မအတွက် တိုးတက်မှုတွေ စတင်ခဲ့တယ်။ နိုင်ငံရေးနဲ့ ဆိုင်တဲ့ သတင်းတွေ စပြီး ရေးခွင့်ရခဲ့တယ်။

တိုင်းရင်းသားဒေသတွေကို ခရီးထွက်ခွင့်ရခဲ့တယ်။ ပြည်ပသင်တန်းတွေ တက်ခွင့်ရခဲ့တယ်။ ကျွန်မရေးသားခဲ့ရတဲ့ အကြောင်းအရာတွေထဲမှာတော့ တိုင်းရင်းသားဒေသတွေကို ခရီးထွက်ပြီး နေရပ် မပြန်နိုင်တဲ့ ဒုက္ခသည်တွေ အကြောင်း၊ မငြိမ်းချမ်းတဲ့ဒေသက ဘဝတွေအကြောင်း ရေးသားရတာ ကျွန်မပိုနှစ်သက်တယ်။ အဲဒီဒေသတွေဆီ မကြာခဏဆိုသလို အခွင့်အရေးရတိုင်း ကျွန်မသွားဖို့ ကြိုးစားတယ်။ သူတို့နဲ့ စကားပြောရတာ၊ သူတို့နဲ့ သိကျွမ်းခင်မင်ရတာ ကျွန်မ သဘောကျတယ်။

၂၀၁၇ ခုနှစ်မှာတော့ သတင်းသမားသမားဘဝကနေ သတင်းလောကနဲ့ အနီးဆုံးဖြစ်ပြီး သတင်းစာပညာသင်တန်းတွေ၊ သတင်းသမားဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းတွေလုပ်တဲ့ INGO ဘက်ကို ပြောင်းရွှေ့ပြီး အလုပ်လုပ်ခဲ့တယ်။

မတူတဲ့ လုပ်ငန်းသဘာဝ တစ်ခုဆိုပေမဲ့ သတင်းလောကထဲမှာပဲ ဆက်ရှိနေတဲ့အတွက် ကိုယ့်ကိုကိုယ် journalist လို့ပဲ ဆက်ပြီး ခံယူခဲ့တယ်။ အာဏာသိမ်းတဲ့ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလအထိ မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းတွေလုပ်တဲ့ INGO မှာ ကျွန်မ အလုပ်လုပ်နေခဲ့တယ်။ အာဏာသိမ်းတော့ သတင်းမီဒီယာနဲ့ပတ်သက်သမျှ လုပ်ငန်းတွေ ဖျက်သိမ်းရတာ၊ တိမ်းရှောင်ရတာတွေ ဖြစ်လာတော့ ကျွန်မတို့လည်း အလုပ်လက်မဲ့ဘဝကို နေ့ချင်းညချင်း ရောက်ခဲ့ရတော့တယ်။

စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုအား ဆန့်ကျင်ခြင်း

အာဏာသိမ်းစနေတွေမှာတော့ အာဏာရှင်ကို ပြည်သူ တစ်ယောက်အနေနဲ့ အခြားသူတွေနည်းတူပဲ ဆန္ဒပြတာ၊ သံပိုးတီးတာတွေနဲ့ နေ့ညမပြတ် တော်လှန်ခဲ့တယ်။ ရန်ကုန်မှာ ဆန္ဒတွေပြကြတဲ့ အချိန်အတောအတွင်း အမှတ်ရစရာတစ်ခုကတော့ အဲဒီနေ့က သာဓကတ မြင်တော်သာ သပိတ်ကို စစ်ကောင်စီက ဖြိုခွင်းတဲ့နေ့။ ဆန္ဒပြလူငယ်တွေလည်း စစ်ကောင်စီက ပစ်ခတ်တဲ့ ကျည်ထိမှန်ကြတယ်။ ဒါကို မကျေနပ်နိုင်သေးတဲ့ စစ်ကောင်စီတပ်သားတွေက ရပ်ကွက်တွေထဲအထိ လိုက်ပြီး ပစ်ခတ်တယ်။ ရပ်ကွက်ထဲမှာလည်း ကျည်ထိမှန်သေဆုံးကြတဲ့ သူတွေရှိတယ်။ အဲဒီနေ့က ကျွန်မနဲ့ ကျွန်မသူငယ်ချင်းတွေ လည်း မြင်တော်သာသပိတ်မှာ ရှိနေတယ်။ သေနတ်သံတွေ ကြားတော့ နီးစပ်ရာလမ်းကြားတွေထဲ ဝင်ပြေးကြတယ်။

ရပ်ကွက်ထဲက ပြည်သူတချို့က နေအိမ်တံခါးတွေ ဖွင့်ပေး တယ်။ ကျွန်မတို့ တွေ ပြေးကြ ပုန်းကြတယ်။ ပြီးရင် ပြန်ထွက် ကြတယ်။ ဆန္ဒဆက်ပြုကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ညနေဘက်ရောက် သွားတော့ အဲဒီရပ်ကွက်ထဲက အသိတစ်ယောက်အိမ်မှာ လူစုပြီး စကားပြောရင်းနဲ့ ကာဖျူးချိန်ကျော်သွားတော့တယ်။ ဒီတစ်ညတော့ ဒီမှာပဲ အိပ်ကြမယ်ဆိုပြီး မပြန်ကြတော့ဘူး။

ည ၈ နာရီထိုးတော့ ထုံးစံအတိုင်း သံပုံးတွေတီးကြတယ်။ ပြီးတော့ စကားပြောကြ၊ သတင်းတွေကြည့်ကြနဲ့ ည ၁၀ နာရီလောက်မှာ ဇာတ်လမ်းက စတာပဲ။ ကျွန်မတို့ ရှိနေတဲ့ ရပ်ကွက်ထဲ စစ်ကောင်စီတပ်သားတွေနဲ့ ရပ်ကွက်လူကြီးတွေက ဧည့်စာရင်းလိုက်စစ်တော့တာ။ ကျွန်မမိတ်ဆွေခမျာလည်း ဧည့်စာရင်းစစ်မယ့်နေ့မှာ ဆန္ဒလာပြတဲ့ သူငယ်ချင်းတွေကို ခေါ်သိပ်မိလေတော့ သူတို့ ဇနီးမောင်နှံလည်း ကြောက်၊ ကျွန်မတို့ တစ်စုလည်း ငါတို့တိုက်ပေါ် ဧည့်စာရင်းလာစစ်ရင် ဘယ်အပေါက်က ပြေးကြမလဲ ဆိုပြီး ခေါင်းကို အလုပ်ပေး၊ နောက်ဖေးလှေကားတွေ ပြေးကြည့်၊ ထွက်ပေါက်တွေရှာကြရတော့တယ်။ ကံကောင်းချင်တဲ့ အနေ့ညက ကျွန်မတို့ရှိတဲ့ လမ်းထဲကို ဧည့်စာရင်းစစ်တဲ့သူတွေ ဝင်မလာကြပါဘူး။ အာဏာသိမ်းတဲ့ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလအထိ မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းတွေ လုပ်တဲ့ INGO မှာ ကျွန်မ အလုပ်လုပ်နေခဲ့တယ်။ အာဏာသိမ်းတော့ သတင်းမီဒီယာနဲ့ ပတ်သက်သမျှ လုပ်ငန်းတွေ ဖျက်သိမ်းရတာ၊ တိမ်းရှောင်ရတာ တွေဖြစ်လာတော့ ကျွန်မတို့လည်း အလုပ် လက်မဲ့ဘဝကို နေ့ချင်းညချင်း ရောက်ခဲ့ရတော့တယ်။ ဒီလိုနဲ့တစ်ဖက်မှာ ဆန္ဒထွက်ပြလိုက်၊ တစ်ဖက်မှာလည်း မီဒီယာသမားတစ်ယောက်အနေနဲ့ ဆန္ဒပြပွဲသတင်း ယူတဲ့ မီဒီယာတွေကို လုံခြုံရေးအကာအကွယ်တွေ ဝေမျှတာတွေ လုပ်ခဲ့တယ်။ နောက်ပိုင်း လူငယ်တွေ လက်နက်ကိုင်ကြ၊ လွတ်မြောက်နယ်မြေ ထွက်ခွာကြတော့ ထောက်ပို့ အလုပ်တွေ ဆက်လုပ်ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ စိတ်ထဲမှာ ကိုယ့်ကိုယ်ကို မကျေနပ်ဘူး။ ငါဘာမှ မလုပ်နိုင်သေးဘူး။ ရန်ကုန်မှာ ထိုင်နေလို့ရော ဘာဖြစ်မှာလဲ။ ဒီကာလကြီးက ဘယ်လောက်ကြာဦးမှာလဲ ဆိုတာပဲ နေ့တိုင်း စဉ်းစားဖြစ်တယ်။ မေးခွန်းထုတ်တယ်။ အဖြေက မရဘူး။ ညတွေ တစ်ညမှ အိပ်မပျော်ခဲ့ဘူး။ အာဏာ သိမ်းပြီးတဲ့ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်နေ့ကနေ အခု

တစ်နှစ်ခွဲ ကျော်ကြာလာတဲ့အထိ ကောင်းကောင်းအိပ်ပျော်တဲ့နေ့ဆိုတာ ခပ်ရှားရှားပါပဲ။ ရန်ကုန်မှာရှိတဲ့ ကာလမှာတုန်းကလည်း အိမ်ရှေ့ ကားဖြတ်သံကြားတိုင်း ထကြည့်ရတာ ငါ့ကို လာဖမ်း တာများလားဆိုတဲ့စိတ်နဲ့ မိုးလင်းရတာပဲ။ တစ်ဖက်မှာလည်း တောထဲရောက်နေတဲ့ သတင်းမီဒီယာ တစ်ခုအတွက် အချိန်ပိုင်းအယ်ဒီတာ လုပ်ပေးတယ်။ မီဒီယာသမားတွေကို အကူအညီပေးတဲ့ အဖွဲ့တစ်ခုမှာ စေတနာ့ ဝန်ထမ်းအဖြစ် လုပ်ပေးပြီး အကူအညီလိုအပ်သူတွေကို ချိတ်ဆက်ပေးဖြစ်တယ်။

ကရင်ပြည်နယ်သို့

ဇူလိုင်လကုန်မှာတော့ အခြားလူငယ်တွေလိုပဲ လွတ်မြောက် နယ်မြေတစ်ခုကို သွားဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တယ်။ အချိန်ပိုင်း အယ်ဒီတာအဖြစ် လုပ်နေတဲ့ မီဒီယာတိုက်ရှိရာ နေရာကို သွားဖို့ ရွေးချယ်လိုက်တာပါ။ အဲဒီအချိန် မွန်၊ ကရင်ဘက်ကို သွားတဲ့လမ်းကြောင်းမှာ အစစ်အဆေးတွေ များနေပြီ။ ရန်ကုန် အထွက်ကစလို့ လမ်းမှာ တောက်လျှောက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်ပေါင်းများစွာကို ဖြတ်ကျော်ရတယ်။ အဲဒီ အချိန် ဘာကို စိုးရိမ်လဲဆိုရင် ခရီးဆောင်အိတ်အောက်ထဲမှာ ဝှက်ပြီးယူသွားတဲ့ မှတ်ပုံတင်ပဲ။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ ကျွန်မ မှတ်ပုံတင်ပေါ်မှာ အလုပ်အကိုင်က သတင်းထောက်ဖြစ်နေတာ ကိုး။ အာဏာသိမ်းစစ်ကောင်စီက သတင်းသမားဆိုတာနဲ့ အစစ်အဆေးမရှိ ဖမ်းနေချိန်မှာ သတင်းထောက်တစ်ယောက်၊ မှတ်ပုံတင်ပေါ်မှာလည်း သတင်းသမားပါလို့ အတိအကျ ရေးထားတဲ့သူတစ်ယောက် အနေနဲ့ ခံစားချက်က တကယ်ကို မတွေးချင်လောက်အောင်ပါပဲ။ ကိုယ်တစ်ယောက်လုံး ချစ်မြတ်နိုးခဲ့တဲ့ အလုပ်ကို ထုတ်ပြောဖို့ စိုးရွံ့ရတဲ့ အချိန်တွေပါပဲ။

ဒီလိုနဲ့ ၂၀၂၁ ဩဂုတ်လ ရှစ်ရက်နေ့ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ရှစ်လေးလုံး အထိမ်းအမှတ်ပွဲတွေ လုပ်နေကြတဲ့အချိန် ဩဂုတ်လ ရှစ်ရက် ညနေ ခြောက်နာရီမှာ KNU နယ်မြေထဲကို ခြေချခဲ့တယ်။ အဲဒီကို အာဏာရှင်ကိုတော်လှန်ရင်း သတင်းဌာနတစ်ခုမှာ အလုပ်လုပ်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ချက်နဲ့ ရောက်ခဲ့တာဖြစ်တယ်။

တောထဲမှာနေရတဲ့ နေ့ရက်တွေကတော့ ကျွန်မအတွက် အတွေ့အကြုံအသစ်တွေ သင်ယူစရာအသစ်တွေ ရတယ်လို့ပဲ ဆိုရမယ်။ ဘဝအတွေ့အကြုံအသစ်တွေပေါ့။ လွတ်မြောက် နယ်မြေ စရောက်တော့ ကျွန်မတို့ အတူလာသူ အမျိုးသမီး သတင်းသမားလေးဦးစလုံး ကိုဗစ်ကာလလည်း ဖြစ်တာမို့ KNU က စီစဉ်ပေးတဲ့နေရာမှာ ကွာရန်တင်း ဝင်ရတယ်။ ကျွန်မတို့ရောက်တဲ့ရက်မှာ လူသစ်လာတဲ့သူမရှိတော့ ကွာရန်တင်းစင်တာဝန်းတစ်ခုလုံး ကျွန်မတို့ လေးယောက်ပဲ ရှိတယ်။ ကိုယ့်အထုတ်တွေကိုယ်ချ၊ ကိုယ့်နေရာကိုယ် စီစဉ်ရတယ်။ KNU က ခြင်ထောင်တစ်လုံးစီ၊ စောင် တစ်ထည်စီ၊ ခေါင်းအုံးတစ်လုံးစီနဲ့ ဖျာတစ်ချပ်စီပေးတယ်။ နေရတဲ့အဆောင်က သွပ်မိုးပြီး အပြာရောင်မိုးကာစတွေ ကာထားတယ်။ ဆိုလာနဲ့ပေးတဲ့ မီးလုံး သုံးလုံးရှိတယ်။ ရန်ကုန်သူတွေဖြစ်တဲ့ ကျွန်မတို့ လေးယောက်မှာ နေရာ အသစ်ကို ရောက်ခါစလည်းဖြစ်၊ အလုပ်အတူလုပ်ရမယ့်သူတွေ လည်း မတွေ့ရသေးတဲ့အပြင် မနေ့က နေခဲ့ရတဲ့ အခြေအနေနဲ့ လုံးဝ မတူတော့တဲ့ နေရာတစ်ခုကို ညဘက်ကြီးရောက်သွားကြ တော့ အမှန်အတိုင်းပြောရရင် ကြောက်နေကြတယ်။

ဆိုလာမီးနဲ့လင်းနေတဲ့ မီးလုံး သုံးလုံး ဘယ်အချိန်ပိတ်သွားမလဲ ဆိုတာကို ပထမ ကြောက်တယ်။ တမံတလင်းခင်းထားတဲ့ အဆောင်မှာ လျှောက်သွားနေတဲ့ ခူယားကောင်တွေ၊ ရထားကောင်တွေကိုလည်း ကြောက်တယ်။ လူလည်းကြောက်တယ်။ မမြင်ရတဲ့ သရဲကိုလည်း ကြောက် တယ်။ အဲဒီညကတော့ လေးယောက်သား ခြင်ထောင် နှစ်လုံးထောင်ပြီး မိုးလင်းခါနီးအထိ ကြောက်ကြောက်နဲ့ စကားထိုင် ပြောနေဖြစ်ကြတယ်။ နောက်နေ့ မနက်ရောက်တော့မှ ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေကို လှည့်ပတ် အကဲခတ်ကြတယ်။ အဆောင် နောက်ဘက်ကနေ အောက်ဆင်းသွားရင် တွေ့ရတဲ့ သောင်ရင်းမြစ်ဆိပ်မှာ ထိုင်ပြီး ဟိုဘက်ခြမ်းကို လှမ်းကြည့် ခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းကတော့ တစ်နေ့မှာ ဒီမြစ်ကြီးကို ဖြတ်ပြီး ဟိုဘက်နိုင်ငံကို တရားမဝင် သွားဖြစ်မယ်ဆိုတာ မသိသေးတဲ့အချိန်ပေါ့။

ကွာရန်တင်းစင်တာမှာ နှစ်ပတ်ခန့်နေပြီး ဒီရေ၊ ဒီမြေနဲ့ နေသားကျချိန်မှာတော့ အဲဒီရွာထဲမှာပဲ နေအိမ်နဲ့ ရုံး တွဲလျက်ရှိတဲ့ ကျွန်မတို့

တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမယ့် သတင်းဌာန ကို ကံခွဲကြတယ်။ ကိုယ့်မိသားစု
မဟုတ်တဲ့သူတွေနဲ့ တစ်မိုးအောက်တည်းနေပြီး သံယောဇဉ်အသစ်တွေ
စတင်ကြ တယ်။ ကျွန်မတို့တွေ အိမ်တစ်လုံးမှာ စုနေပြီး
မိုးလင်းမိုးချုပ်ပြည်သူတွေအတွက် သတင်းတွေကို တင်ဆက်ကြတယ်။

အလှည့်ကျ ချက်ပြုတ်ကြတယ်။ အလှည့်ကျ သန့်ရှင်းရေးလုပ်ကြတယ်။
တစ်အိမ်ထဲမှာ လူ ၂၀ လောက် နေရတဲ့ ကျွန်မတို့ အဖွဲ့အတွက် ရေပြဿနာက
ကြီးမားလှ တယ်။ မနက်ဆို နှစ်လုံးတည်းသော အိမ်သာကို တန်းစီကြတယ်။
မိုးနဲ့ဆောင်းမှာ ရွာထဲက ရေတွင်းကို တန်းစီလမ်းလျှောက်ပြီး
ရေသွားချိုးကြတယ်။ ရေရှားပါးတဲ့နေ့မှာတော့ သောင်ရင်း မြစ်ကြီးထဲ
ကျွန်မတို့ ရေစိမ်ကြတယ်။ သောင်ရင်းမြစ်ဟာ ကျွန်မတို့ ရွာအတွက်တော့
သဘာဝက ပေးတဲ့ရေကူးကန်ကြီးပေါ့။ အဖွဲ့တွေ စည်းစည်းလုံးလုံးနဲ့
အလုပ်တွေ လုပ်ကြ၊ အတူ ချက်ပြုတ်ကြ။ တစ်ခါတလေလည်း လူအမျိုးမျိုး
စိတ်အထွေထွေ ဆိုတော့ သဘောထားမတိုက်ဆိုင်တာတွေ ရှိတဲ့အခါ
စိတ်ဆိုးလိုက်ကြနဲ့ အိမ်လွမ်းစိတ်ကို ကျွန်မတို့ မျိုသိပ်ထားကြတယ်။
ရယ်တစ်လှည့် ငိုတစ်ခါနဲ့ အချင်းချင်း ဖေးမကြတယ်။ အခုလို
အွန်လိုင်းခေတ်မှာ ဘယ်နေရာကနေ ဖြစ်ဖြစ် အလုပ်လုပ်လို့ရနိုင်တယ်။
သတင်းတွေ ရေးသား တင်ဆက်လို့ ရနိုင်တယ် ဆိုပေမဲ့ တောထဲကနေ
သတင်း တင်ဆက်သူတွေအဖို့တော့ ထင်သလောက် မလွယ်ကြရှာပါဘူး။
အထူးသဖြင့် သတင်းတင်ဆက်သူတွေပေါ့။ ရန်ကုန်မှာလို မိုးလုံလေလုံ
အဆောက် အအုံကောင်းထဲမှာ အသံလုံတဲ့ စတူဒီယိုထဲမှာ
သတင်းတင်ဆက်လာကြတဲ့ ကျွန်မတို့ သတင်းကြေညာသူတွေဟာ
လွတ်မြောက်နယ်မြေရောက်တဲ့ အချိန်မှာတော့ သွပ်မိုး၊ အုတ်တစ်ဝက်၊
တာလပတ်တစ်ဝက် ကာထားပြီး ရုံးခန်းလို့ မဆိုသာတဲ့ ရုံးခန်းထဲမှာ
သတင်းတွေ တင်ဆက်ကြရတယ်။ မနက်အစော ကြားကြရတဲ့ ကြက်တွန်သံ
တွေ၊ ခွေးဟောင်သံတွေ၊ မိုးရွာချိန်မှာ မိုးသံတွေကို ကျော်လွန် အောင်
အသံကုန်ဟစ်ကြရတယ်။ နေ့လယ်ဘက် သတင်းချိန် တွေဆိုရင်လည်း
နေပူပူမှာ အဲကွန်းမရှိ ပန်ကာမရှိတဲ့ အဲဒီ စတူဒီယိုကြီးမှာပဲ
ချွေးတပြိုက်ပြိုက်နဲ့ မီးစလိုက်ဒဏ်၊ နေပူဒဏ်ကို အန်တုရင်း သတင်းတွေ
ဖတ်ကြတယ်။

ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် ဒီလို အခြေအနေတွေမှာ မရရတဲ့နည်းနဲ့ မဖြစ် ဖြစ်အောင် လုပ်မယ်ဆိုတဲ့ အသက် ၂၀ ဝန်းကျင် လူငယ်လေး တွေကို ကြည့်ရင်းပဲ ကျွန်မတို့လည်း အချင်းချင်း သင်ယူကြရတယ်။ ဖေးမကြရတယ်။ အခက်အခဲ အတားအဆီးတွေကနေ အနာဂတ်မျှော်လင့်ချက် အလင်းရောင်ကို မျှော်ကြည့်ဖြစ်ကြ တယ်။ ညတွေကျရင် လရောင်အောက်မှာ ဝိုင်းဖွဲ့ စကားပြော၊ သီချင်းဆိုရင်း အိမ်လွမ်းစိတ်တွေကို မောင်းထုတ်ကြတယ်။ ကရင်နယ်စပ်မှာ နေခဲ့တဲ့အချိန်တုန်းက ရန်ကုန်က ထွက်လာ တာ မှန်ကန်တယ် ကျွန်မ ရွေးချယ်တဲ့လမ်းက မှန်ကန်တယ် လို့ပဲ ကျွန်မထင်ခဲ့တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကျွန်မတို့ သတင်းဌာနမှာဆိုရင်လည်း အများစုက ကျွန်မထက် ငယ်ရွယ်တဲ့ လူငယ်တွေ သူတို့ဟာ သူတို့လူငယ်ဘဝကို စွန့်ပြီး တောထဲကို ရောက်လာခဲ့ကြတယ်။ တော်လှန်ရေးအတွက် တတ်အား သရွေ့ တစ်ထောင့်တစ်နေရာက ပါဝင်နေကြတယ်။ အလားတူပဲ ကျွန်မတို့နေတဲ့ နေရာမှာ အနုပညာရှင်တွေ၊ စီဒီအမ်တွေ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းဆီကို ခိုလှုံပြီး လက်နက်နဲ့တိုက်ပွဲဝင်ဖို့ ရောက်လာတဲ့ လူငယ်တွေကိုလည်း ဆုံတွေ့ခဲ့ရတယ်။ သူတို့အားလုံးကို ကျွန်မ လေးစားအားကျခဲ့တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ တောထဲရောက်နေတဲ့ သူတွေ ချင်း အတူတူ ကျွန်မက အဆောက်အအုံကောင်း (သူတို့ထက်တော့ ပိုကောင်းတယ်လို့ ထင်မိလို့ပါ) တစ်ခုမှာ ကွန်ပျူတာနဲ့ အလုပ်လုပ်နေနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့ရဲ့ ဘဝတွေ၊ အလုပ်တွေကို စွန့်၊ တောထဲလာ၊ စစ်သင်တန်းတွေ တက်၊ သစ်ပင်နှစ်ခုကြားမှာ ပုခတ်ကြိုးချည်အိပ်၊ ဗိုက်ဝရံ စားပြီး တော်လှန်ရေးအတွက် ပါဝင်ပေးနေတဲ့ သူတို့တွေကို ကျွန်မ စိတ်ရင်းနဲ့ လေးစားအားကျခဲ့တယ်။

ကရင်ပြည်နယ်မှာ ရှိနေတဲ့တစ်လျှောက်မှာ ဒေသခံတွေက ကျွန်မတို့ကို အစစအရာရာ စောင့်ရှောက်ကြတယ်။ ရိုးသား ပွင့်လင်းတဲ့ ကရင်လူမျိုးတွေဆီက အပြုံးတွေနဲ့ အားပေး စကားတွေက အိမ်ဝေးတဲ့ ကျွန်မတို့ကို အားတက်စေခဲ့တယ်။ ရွာထိပ်ဈေးဆိုင်က အနော်၊ ရွာထဲက ကွေ့တီယိုဆိုက်က အန်တီဝါတို့က ကျွန်မတို့ရဲ့ ဒုတိယမိခင်တွေပဲ။ ရွာက ထွက်လာတဲ့အထိ သူတို့ဆီက အားပေးမှုတွေ ဖေးမမှုတွေ ရခဲ့တယ်။

သောင်းရင်းမြစ်ကို ဖြတ်ခဲ့ပြီ

အခြေအနေအရပ်ရပ်ကြောင့် ကျွန်မ အဲဒီအလုပ်ကနေ ထွက်လိုက်တယ်။ မတ်လ ပထမပတ်မှာတော့ ကျွန်မ ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ကို တရားမဝင်လမ်းကြောင်းနဲ့ ထွက်လာခဲ့တယ်။ ကျွန်မနဲ့အတူ ကျွန်မ တောထဲရောက်ချိန်မှာ မွေးထားတဲ့ ကြောင်လေးပါတယ်။ သောင်ရင်းမြစ်ကို ကူးခဲ့တယ်။ တစ်ဖက်ကမ်းက ရွာကတစ်ဆင့် ထိုင်းနိုင်ငံက မြို့လေးတစ်မြို့ဆီ ခရီးနှင်ခဲ့တယ်။ ကျွန်မသွားမယ့် မြို့လေးဆီ မရောက်ခင် လမ်းမှာ နှစ်ညအိပ်ခဲ့ရတယ်။ အဲဒီမှာ ကျွန်မ သိပ်သံယောဇဉ်ကြီးတဲ့ ကြောင်လေးဟာလည်း လမ်းခုလတ်မှာပဲ ကျန်နေခဲ့ရတယ်။ ကျွန်မနဲ့ ဆက်မပါလာနိုင်ခဲ့ဘူး။ သူပျောက်သွားခဲ့တယ်လေ။ သူ့ကို လိုက်ရှာဖို့လည်း အခွင့်မသာခဲ့ဘူး။ သူ့ကို သူစိမ်းတွေကြားမှာ ထားခဲ့ရတဲ့ အတွက် အခုချိန်ထိ စိတ်ထိခိုက်ခဲ့ရတယ်။

ကျွန်မကြောင်လေးမှာ နာမည်ရှိပါတယ်။ ဖိုးခွဲတဲ့။ ကျွန်မပေးထားတာတော့ မဟုတ်ဘူး။ သူ့ကို အဲဒီရွာက ရေတွင်းနားမှာပဲ သူ့ရဲ့ ပထမသခင်က တွေ့ခဲ့တာ။ သူတို့လည်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အဲဒီနေရာကို စွန့်ခွာရမယ့် အချိန်မှာ ကျွန်မဆီမှာ စိတ်ချလက်ချ အပ်ခဲ့လို့ ကျွန်မက ဖိုးခွဲလေးကို မွေးစားခဲ့တာပါ။ ကျွန်မထွက်လာတဲ့အချိန်မှာ သခင်နဲ့ ပထမတစ်ခါခွဲရတဲ့အချိန် သူထိတ်လန့်နေတဲ့ ပုံစံလေးကို ပြန်အမှတ်ရနေတဲ့အတွက် ကျွန်မထွက်မလာခင် တစ်လလောက်တည်းက သူ့ကိုပါ အပါခေါ်ဖို့ စီစဉ်ခဲ့တယ်။ ထိုင်းဘက်ခြမ်းကနေ သူ့ကိုထည့်သွားဖို့ ကျောပိုးအိတ်လေး တစ်လုံးကို အဆင့်ဆင့်မှာခဲ့ရတယ်။

ထိုင်းနိုင်ငံကို ရောက်လာပြီးတော့လည်း တရားမဝင် ဝင်ရောက်လာသူတစ်ယောက်ဖြစ်တဲ့ အတွက် ဘယ်က စတင်ရမလဲ မသိခဲ့ဘူး။ နိုင်ငံပျောက်သလို လမ်းလည်း ပျောက်နေတဲ့ ကျွန်မကို မိတ်ဆွေမိသားစု တစ်ခုက သူတို့အိမ်မှာ တစ်လ ပေးနေဖို့ ကူညီခဲ့တယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံရောက်ပြီး နှစ်ပတ်အကြာမှာ ကံကြမ္မာ က ကျွန်မကို ကျီစယ်တယ်။ ခိုလှုံခွင့်ရတဲ့ အခန်းလေးထဲ ခိုးဝင်သွားတယ်။ ပါလာသမျှ ပိုက်ဆံမှန်သမျှ ပါသွားတယ်။ အိမ်ရှင်ဖြစ်တဲ့ ကျွန်မမိတ်ဆွေဟာလည်း ကျွန်မအတွက်

စိတ်ထိခိုက်ရပေမဲ့ ရဲကို မခေါ်ဝံ့ဘူး။ အိမ်ရှင်ကိုလည်း မပြောဝံ့ဘူး။
ငွေပျောက်တာကို အသိပေးလိုက်မှ တရားမဝင် လူတစ်ယောက်ကို
ခိုလှုံခွင့်ပေးတာ သိသွားပြီး ပြဿနာတက်သွားမှာကို စိုးရိမ်တယ်။

ကျွန်မကိုယ်တိုင်လည်း သူတို့ကို ထပ်ပြီး ဒုက္ခပေးချင်ဘူး။ ဒီလိုနဲ့
ဘဝကို သုညကနေ စဖို့ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ အလုပ်တွေ
တစ်ခုပြီးတစ်ခုလျှောက်တယ်။ အများစုက တရားဝင် စာရွက် စာတမ်းမရှိတဲ့
ကျွန်မကို မခန့်ရကြဘူး။ ရသမျှ အချိန်ပိုင်းအလုပ်တွေလုပ်ရင်း
ကိုယ်နဲ့ကိုက်မယ့် အလုပ်တွေ ဆက်ရှာခဲ့တယ်။ အလုပ်လက်မဲ့ဘဝနဲ့
ငါးလကျော်ကြာခဲ့တယ်။ အဲဒီကာလအတွင်း စိတ်ဓာတ်တွေလည်း
တက်လိုက်၊ ကျလိုက်။ စိတ်မလုံခြုံမှုတွေ ခံစားရလိုက်။ ငါ ထိုင်းနိုင်ငံကို
ထွက်လာမိတာ မှားပြီလားဆိုတာကိုလည်း တွေးမိတယ်။
မိတ်ဆွေတစ်ယောက်က ကျွန်မရဲ့ ကျဆင်းနေတဲ့ စိတ်အခြေအနေကို
ကုသနိုင်ဖို့ psychotherapist နဲ့ တွေ့ပေးတယ်။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနဲ့
ပတ်သက်ပြီး လုပ်တဲ့ အလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုကို တက်ဖို့ စီစဉ်ပေးခဲ့တယ်။
ဒီလိုနဲ့ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပေးသူ ပညာရှင်နဲ့ လေး၊ ငါးကြိမ်လောက်
အွန်လိုင်းကနေ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးဖြစ်တယ်။ ကိုယ့်စိတ်မှာ
ဘာတွေဖြစ်နေတာလဲ။ ကိုယ်ဘာတွေကို ကြောက်လန့်နေတာလဲ။ ဘာတွေကို
စိုးရိမ်နေတာလဲ။ ကိုယ်ဘာတွေ လုပ်နိုင်ခဲ့လဲ။ ကိုယ့်လုပ်နိုင်စွမ်းတွေက
ဘာလဲဆိုတာတကို လည်း ပြန်ဆန်းစစ်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီနောက်မှာတော့
စိတ်လည်း အနည်းငယ် တည်ငြိမ်မှုရလာသလို အချိန်ပိုင်းအလုပ်တစ်ခု လည်း
ရခဲ့တယ်။ သတင်းအလုပ်တွေ ဆက်လုပ်ခဲ့တယ်။

ကိုယ်နဲ့ဘဝတူတွေနဲ့ ဆုံဆည်းဖြစ်ခဲ့တယ်။ သူတို့တွေနဲ့
စကားတွေပြောပြီး ငါတစ်ယောက်တည်း မဟုတ်ပါလား ဆိုပြီး
အားတင်းရတယ်။ ဒါပေမဲ့ စိတ်အတက်အကျတွေ၊ အိပ်မက်ဆိုးတွေ၊
မလုံခြုံမှုတွေ ကတော့ ကျွန်မတို့ဆီက အပြီးအပိုင် ထွက်ခွာမသွားသေးဘူး။
ထိုင်းရဲတွေကိုမြင်ရင် ငါ့ကိုဖမ်းတော့မှာလား ဆိုတဲ့ စိုးရိမ်မှုက အခု
ခုနှစ်လကျော်တဲ့အထိ ခြောက်လှန့်နေတုန်းပဲ။ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးသူ
ကောင်ဆယ်လာနဲ့လည်း ထပ်မတွေ့ချင်တော့ဘူး။

ကျွန်မထက်ဆိုးတဲ့သူတွေကို အားနာလှတယ်။

ကိစ္စအသေးအဖွဲ့လေးတွေကအစ ခံစားတတ်လာပြီး စိတ်ပျော့ လာတဲ့

ကိုယ့်ကိုယ်ကို မုန်းလာတယ်။ စိတ်မလုံခြုံမှုတွေနဲ့ ဘယ်နေ့အိမ်ပြန်ရမှန်း မသိတဲ့ ဘဝကို မကျေနပ်ချင်တော့ဘူး။

အနာဂတ်

ဆုတောင်းတိုင်းသာပြည့်မယ်ဆိုရင် ကျွန်မ တောင်းချင်တဲ့ ဆုကတော့ ကျွန်မတို့အမြန်ဆုံးနိုင်ချင်တယ်။ ကိုယ့်အိမ်ကိုယ် ပြန်ချင်လှပါပြီ။ အိမ်ပြန်ခွင့်မရခင်တော့ ကျွန်မတို့ ဆက်ပြီး ရှင်သန်ရမယ်။ ဆက်ပြီး တော်လှန်ရမယ်။ သေချာတာ တစ်ခုကတော့ ကျွန်မတို့ နိုင်ငံအနာဂတ် အတွက် ကျွန်မတို့အားလုံး ရောက်ရာအရပ်ကနေ နိုင်ရာတာဝန်ကို ထမ်းပိုးကြရမှာပဲ။ အာဏာရှင်ကို မလိုလားသူတိုင်းကလည်း နိုင်တဲ့ဘက် ကနေ ပါဝင်နေကြတယ်ဆိုတာ ကျွန်မတော့ ယုံကြည်တယ်။ စစ်ကောင်စီဟာ ဒီလိုအခြေအနေဖြစ်အောင် မတော်တဆဖြစ်လာတာ မဟုတ်ပါဘူး။

သူတို့ စီစဉ်ခဲ့တာပါ။ အာဏာသိမ်းပြီးတဲ့အချိန်မှာ သူတို့ထင်သလို မဟုတ်ဘဲ ပြည်သူတွေက ဆန့်ကျင်တဲ့အခါမှာလည်း သူတို့ဟာ ရက်စက်သထက် ရက်စက်၊ ယုတ်မာသထက် ယုတ်မာတဲ့ နည်းလမ်းတွေကို သုံးပြီးဖြိုခွင်းခဲ့တယ်။ နှိမ်နင်းခဲ့တယ်။ လက်ရှိလည်း ကိုယ့်ပြည်သူကို ကိုယ်ပြန်သတ်နေတုန်းပဲ။ ဒါကြောင့် ဒီလို စစ်ကောင်စီနဲ့ညှိနှိုင်းနေဖို့တော့ ဘယ်လိုမှ ခရီးရောက်မယ်မထင်သလို ညှိနှိုင်းဖို့လည်း မသင့်ဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးနည်းလမ်းနဲ့ပဲ ကျွန်မတို့ ဆက်သွားရမှာပါပဲ။ စစ်ကောင်စီဟာ တဖြည်းဖြည်း အကျဘက်ကို သွားနေပါပြီ။ တစ်နေ့မှာ တော်လှန်ရေး အင်အားစုတွေက အနိုင်ရကို ရရမှာပါ။ ဒါပေမဲ့လည်း အဖက်ဖက်က ပျက်ယွင်းနေတဲ့ နိုင်ငံကို ပြန်လည် ထူထောင်ဖို့ ကတော့ အချိန်လိုအပ်မှာပါ။ စစ်ကောင်စီ ဒီနေ့ ကျဆုံးသွားပြီး မနက်ဖြန် နိုင်ငံက အကောင်းအတိုင်း ပြန်ဖြစ်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ အဖက်ဖက်က ဆုံးရှုံးရတာတွေ ပျက်စီးတာတွေကို အခု စစ်ကောင်စီကို တော်လှန်သလိုပဲ စည်းစည်းလုံးလုံးနဲ့ တစ်စီတစ်စီပြန်ကောက်ပြီး ပြန်ပြုပြင်ကြရမယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

တော်လှန်ရေးကာလကြီးက ဘယ်လောက်ကြာရှည်မယ်ဆိုတာ မသိနိုင်ပေမဲ့ ကျွန်မတို့အားလုံး အဆုံးထိတော့ ဆက်လျှောက်ကြရမှာပါပဲ။

In Cells

Danny Fenster

Abstract

On 24 May 2021, while waiting to board a flight to Bangkok, Danny Fenster was detained by the Myanmar military and held for nearly six months in Yangon's Insein prison. He was sentenced in November 2021 to 11 years with hard labor for charges including sedition, unlawful association, and immigration violations, but was pardoned a mere three days later. In this memoir Danny reflects on his time inside Insein prison, focusing on his routines, reactions and interactions with the guards and inmates that surrounded him. The essay is taken from a larger work in progress about his time in prison.

~

In a walled-off sub-subsection of the prison's fifth ward, in front of two narrow rows of moldering cells, stood what one prisoner once claimed was the guards' office, but what in fact was little more than a tin-roofed pergola with four-foot quarter-walls, a tiled floor, some plastic chairs and wooden pallets, and—on a rickety wooden table pushed against the structure's north wall—a large, Chinese-made flat screen TV. People seem to gather naturally wherever there is a television, even when the power is out; with the military back in charge in Myanmar, the power was constantly out. The space, our central square, was as likely to be occupied by us prisoners as by the prison guards, who seemed anyway to be every bit the captives we were, confined each day to our small lot by the same red brick walls and reams of barbed wire. The tin roof offered the yard's only shade.

Guards would begin their shifts in sharp-creased and sweat-stained prison khakis—initially 12-hour shifts, but later, in an inexplicable effort to limit the spread of COVID-19, changed to

24-hour shifts—and they’d immediately slip their sandals off at the structure’s threshold, then step into the shade and begin undressing. As the guards they were relieving rose to re-robe, these new relief guards would strip down to their boxers and cotton singlets, pressed by perspiration into becoming a second skin, then slink into a chair and fan the thick heat from their faces. A command would occasionally squawk from their walkie-talkies and they’d slowly rise, reluctantly don their thick, creased khakis again and trudge off, leaving us with the TV and its military newscasts, wherein paddy yields were always up and the senior general had just completed another congratulatory tour of a melon farm. Approved entertainment programming was dominated by Chinese action movies—shining sports cars chasing one another through the Beijing night—or the over-the-top pageantry of Bollywood musicals. I heard that just months before, prisoners used to while their days away watching the BBC and the Discovery Channel. No more.

The Monk told me about that day in the prison: 1 February 2021, when the Burmese military rolled tanks into parliament and seized back power in an old-school, twentieth century-style coup. Still a free man that morning, I was pulled violently out of a boozy slumber by my roommate, a towering Brit with sharp features, platinum hair and pale skin, who stood in his underwear leaning over my bed, shouting, “Mate! I think you better wake up, mate! I think there’s been a coup.” I was the editor of a news magazine then, and the days immediately seemed to lengthen to take in all that was newly happening: first tens and then hundreds of thousands of people marching in the streets against military rule, in the cities and then in the hinterlands, photos and videos coming into our newsroom and onto the web; shots fired into crowds, mass crackdowns, a growing civil war; press licenses revoked, editors and journalists arrested. When I was arrested, in May, most of the foreign journalists had already left. Newsrooms have since set up shop over borders and across oceans.

On the day of the coup, the Monk said, everyone in the prison knew something political had happened. Most of the men

in our prison ward were military-allied civil servants, holdovers from the USDP¹ government charged by the NLD² government with a potpourri of petty corruptions—a couple hundred thousand kyat for a stamp and a signature, a box of cigarettes to let a parcel through. They could turn the TV on—there was power, the lights were on—but the signal was completely cut. Guards looked around confusedly, and their walkie-talkies crackled and barked with rumor and chaos. When the signal returned, all foreign and English-language programming had been cut. As if time had jump cut two decades into the past, all that remained was state propaganda. These military men—middle-aged and greying, thick in the middle, distantly nostalgic—burst into cheers, the Monk said.

All of them, I like to think, except for Thet: middle-aged but too bald to grey, as thick from calf to shoulder as anywhere, thick through his arms and legs to his tater-tot toes and blood-sausage fingers. Thet was also a military holdover, but he was void of anger or ideology; he seemed merely to have ridden the accidents of birth and chance as best he could. He wore a tank top or a breezy prison shirt with three buttons at the neck and long, loose gym shorts every day, giving him a slightly bummish, bohemian air, and he smiled and bounced on the balls of his feet when he walked. By September, when the prison population thinned, resources dwindled and we began pooling our provisions, Thet would cook for the Monk and I, sweating over a simmer, peeling his prison shirt off and folding it into a towel, first to wipe his face and then to wrap it around the handle of the skillet. His language was a map of the strange borderlands he'd come from, a countrified Burmese that counted in Thai baht and

¹ The Union Solidarity and Development Party, a military proxy party stacked with former military soldiers and generals.

² The National League for Democracy party, Myanmar's largest and most enduring political party. Having won several elections since its formation in 1988, the party has only managed to form and hold government once, from 2016–2021. It comprehensively won the 2020 national elections, but the military staged a coup soon after. Since then, hundreds of NLD members have been murdered, assaulted, detained, tortured and/or forced to flee from the Myanmar military and its associations.

was punctuated with chirped English idioms. “How are you,” “I am fine,” and “such a pretty lady” he picked up from Western tourists at bars along the Thai-Burma border, he said. With the Monk as translator, he told me unabashedly about how as a customs officer he accepted bottles of whiskey for visa stamps, something that one day was standard practice and the next was a crime. “Johnny Walker,” he chirped. “Black Label!”

Thet was also the first to show me that on the back of the flat screen TV panel was an input for a USB drive, and that, for as little as 5,000 Myanmar Kyat or a greasy handful of betel leaves, most guards would happily go home at night and fill thumb drives full of internet entertainments: illicit American films dubbed into Burmese; compilations of YouTube blooper reels and TikTok videos of East Asian girls dancing to pop songs; a single, maddening Taylor Swift video, played on TV on repeat.

I did not find out about the USB drives or the illicit entertainments until, pacing the yard and seeking distraction one day, I thought I heard English voices. Peeking under the tin roof, I saw Thet sitting lotus-positioned in the shade on a wooden pallet, staring fixedly at the TV. It took a moment for me to make sense of what was on screen. Two people inside a log cabin. A powdered wig, a ripped ruffle-trimmed dress. A man thrusting, a woman shrieking. It was an amateur porn video set in colonial America. Breeches down at the knees, bodice torn open.

I glanced back at Thet, who’d turned from the screen to gauge my reaction. His lips parted into a big, toothy grin. He raised one blood-sausage thumb to me.

“How are you!” he chirped.

~

In a foreign prison, language is just one more locked gate, and its key is knowledge. Two years in Burma and one expensive language course down and I’d become able to tell a taxi to wait a moment. In prison I found myself constantly locked out of conversations I wanted in on, invited in only at the whim of others, and only if they spoke English. This had its advantages too; not

a single one of the USDP guys, for instance, spoke remotely passable English. But on my side of the gate there were five of us, adulterers and seditionists and gunrunners and terrorists, stuck each day in this brick-bound yard and trying to pass the time.

Doc shared a cell with the Monk. Boyish and barely 30, born along the brackish and impoverished veins of the Ayeyarwady river delta, his medical profession had made his parents prouder than they'd thought possible, but while tending to Burma's sick and tubercular earned in their eyes great Buddhist merit, it earned him very little money. He had other plans for when he got out. Next to his bed stood a tower of English-language books on economics and business management. The Monk taught English every Tuesday and Thursday morning to other prisoners somewhere beyond the walls of our yard; received parcels of fruits and sweets from his Yangon parishioners every two weeks; and took an astonishingly Zen attitude to the predicament we'd all found ourselves in. The last witness in his trial, the Malaysian plaintiff, had not returned to Burma since filing charges against him three years prior; every two weeks, he was summoned to an office at the front of the prison, where he would have the same scratchy video conference on the same, silver brick of a laptop with a township judge: *Did the witness show? No? Has anyone heard from them? Alright then, back to your cell—we'll try again in two weeks.* He was essentially being handed a life sentence one fortnight at a time.

"It is very funny," he once summed up the whole scenario to me, "but there is nothing we can do."

Aung Thet bought arms for the Arakan Army, which has been fighting the Burmese military in the country's west since at least 2015. Maung Maung came from a ruthlessly persecuted minority population, and he was a prison veteran, the longest serving of any of us by far. He was loquacious, with skin like driftwood and a mouth betel-stained red like a vibrant wound. He'd once told me his terrorism charges were solely the result of his ethnic identity, but, on another occasion, when I asked under what circumstances he'd been picked up, he rambled out something like, "I was driving and they pulled me over and

called me a terrorist, they said I had a bomb. Were there explosives in my car? Yeah, there were explosives in my car, I have a whole warehouse of explosives—I'll kill every one of these motherfuckers."

Not a single guard or police officer or prison warden or official spoke English, and so, slowly, these were the men who taught me how many letters and books I was allowed in prison—one package every two weeks of unlimited letters and between three and five books, unless you could bribe prison officials for more; what electronics were permitted—none whatsoever, unless you could bribe a guard for an electric fan or a reading light or clock, or a USB thumb drive full of porn and Taylor Swift, or just about anything else, so long as it had no SIM card or signal to outside; what foods were permitted—nothing also sold in the prison commissary or in a tin can, though the lids of tin cans could be found bent or smoothed or sharpened into any of countless tools in every cell. They showed me, if in roundabout ways, that no rules were absolute, cause and consequence often bore no relation to each other, and justice was entirely arbitrary. We'd gather each morning near the guards' office, glance in at the military news casts, pace the yard. Cell doors opened at 7 a.m. every morning; an hour or so later, two wiry convicts in royal blue robes carried in big tubs of what aspired to one day become lentil soup but was in fact a handful of beans floating in a lukewarm bath of salt water. Only the first few prisoners to queue got any beans. An hour later an even more worn-down pair of convicts in the same blue robes would haul in a massive, steel cauldron of steaming water, hanging from a wooden pole hoisted over each of their shoulders. They would set it down next to the guards' office, and we'd all stand around watching the steam rise and making tea, then pace the yard. Lift weights. Pace some more. Stare blankly at the TV. Pace. Count the military war planes tearing by overhead.

Around 2 p.m., two state newspapers, *Myawaddy* and *The Mirror*, would be brought in, duller and even less informative than the TV news, and Doc or the Monk would translate the headlines for me. Dinner—sometimes a small piece of chicken or

fish but often just more bean water and a bucket of white rice—came around 3 p.m. Lockup was at 5:30 p.m. on weekends, 5:45 p.m. on weekdays. Always, someone was watching TV. Doc and the Monk seemed to be the only ones as uninterested in most of the programming as I was. The day I'd seen Thet watching colonial porn I'd rushed over to their cell, surprised and humored. *What the fuck*, I wanted to know—where had it come from? Also, the log cabin and powdered wigs?

"Oh yes, some of them like that very much," the Monk said.

But, in an all-men's prison, surrounded by other men, many of whom they shared cells with?

"Right," said Doc, "because then you have nothing to do with that"—here he made a fist "*energy*."

"It is very funny," the Monk said.

"You have to understand," said Doc, "Thet is really into history."

The Monk chuckled.

~

Does a piece of writing qualify as a Burmese prison memoir if it doesn't include at least one passage about Buddhist meditation? Let me tell you more now about the Monk, who may in fact have saved my life.

Austere in dress and mild in manner, even keeled and self-effacing, the Monk was, in all ways and nearly at all times, everything one expects of a monk. In his third year of on-trial detention for a crime he would never be found guilty of, he smiled, never scowled, walked slowly and spoke meditatively, ate last and always shared. He was almost cartoonishly monkish. Prisoners—adulterers and addicts, seditionists and corrupted civil servants, but also murderers and gunrunners—approached him with their heads bowed and their hands clasped respectfully at their waists. Likely because of the quiet respect he commanded from prisoner and guard alike, the Monk was one of the few, and sometimes only, prisoners in our ward allowed an electric kettle, which he used to boil water for everyone else—several liters

each morning, poured into a pale green thermos embroidered with flourishes of fading, gold-stemmed flowers, set out on the edge of his bathing trough each morning. And every morning, as soon as our cell doors were opened, we'd queue at the thermos with plastic mugs and packets of instant coffee, our heads bowed. He would boil water and refill the thermos during mid-day lockup, and every day, after 2 p.m., leave it out for anyone who wanted afternoon tea. It was among the few mercies I counted that my cell was directly next door. At least twice a day, people would congregate near my cell, and though I did not share enough common language to speak with most of them, I could smile and nod and feel some slight connection to other human beings: *Hey guys! Gettin' coffee? Oh, you drink it black too? Alright! I'll just hang out over here.*

Before Doc left on bail and before Aung Thet was taken to another ward, four or five guys would come each afternoon with their heads bowed and their hands clasped, and they'd line their flip flops outside Doc and the Monk's cell door before ducking inside, at which point I would pace back and forth out front, trying to peek inside. I could see them in there sitting barefoot and lotus-positioned, leaning forward and listening intently. Doc told me the Monk gave mini-lectures on suffering and detachment and Buddhist cycles of lives, lectures on strange cosmologies I was locked behind the gates of language from.

One day, perhaps inevitably, when none of the guys had come to hear the Monk speak, I left my flips by the door and slipped inside. He was seated cross-legged on his prayer mat, as monks are wont to do. The Monk had a cherubic face, rounded and soft, a broad flat nose, and rimless eyeglasses that darkened in the sun and cleared in the cell. Beside his bed was a neat stack of yellowing books, some in Burmese and some in English, Buddhist texts and English phrase books and a random novel or two. A lightbulb, hanging from a wire and jerry-rigged to run from his power outlet, hung loosely over the books. I leaned my back against the wall opposite him and asked him to teach me to meditate.

Meditation is very simple in theory, but can be difficult in practice, he said. Just close your eyes and feel your breath. Feel the air pass, slightly coldly, into and through to the back of your nostrils, then more warmly down and out. If you have to, say to yourself, in... and out. In... and out. Eventually you do not want to think of these words—hot or cold, in or out—because you want your mind empty of all concepts and ideas. You want only to notice the physical sensations of a given second. The air passing over the tip of your nose at the pause between inhalation and exhalation. The tickle on your lip as the hair above it is rustled. If these sensations are too subtle to notice at first, he said, notice the chest or stomach expanding as you breathe in, deflating as you breathe out. And then, for nearly 15 dark and bewildering moments, he was silent.

Enough has been said elsewhere about how hard it is to keep the mind focused on the breath. It constantly wanders and wonders, notices an itch on the inner thigh, grows antsy, feels the actual ants crawling all over the skin, the sleeping pad. Considers what might arrive in the next parcel of books, imagines what loved ones are doing at that moment, when you'll join them again. It's maddening, and it can be made worse by being told not to be mad about these diversions, but to instead simply notice them without judgement, to bring one's focus back to the breath. Do this every morning for 15 minutes, the Monk said, and then for five minutes at the top of each hour for at least the first few hours of each day.

I can't say I was ever able to empty my mind of concepts and ideas. When I focused on the sensations involved in breathing, I noticed each stimulus in terms of hot and cold, tickle, inflation and deflation. My mind still wandered, but gradually less and less. Over several months, I don't think I can say it ever made me feel any more okay with being in prison, but I did slowly become less bored. I paced less, even stopped biting my nails. I could lie down and listen to the drone of rainfall and, after a while, distinguish between the splash of those drops falling just outside my cell and the whoosh of that more distant sea of drops falling farther away, and if I kept listening, I could hear even that

whooshing, distant sea dissolve into a sonic pointillism, hearing single, distant drops, and think they sounded kind of beautiful. Was this madness? Adaptation? I could do this, if not for hours, at least for dozens of minutes at a time, without being driven mad with boredom. People ask me now what prison “was like”. Eventually—not at first, but eventually—this, mostly, was it: listening to the rain, feeling the chest rise and fall, watching the stilted dance two ants perform when they meet head on, hurrying along their paths on a prison cell wall. Zooming attention out to the entire wall, noticing the vast, vascular network of ants moving in tangled and pulsing lines all over your cell. Noticing the patterns in this network, how they resemble the veins in each waxy leaf of cabbage bought from the prison commissary, like so many rivulets spread across the Ayeyarwady delta, like highways spread over continents. Pondering the possible interconnectedness of such things. But then, inevitably, getting bored and going to see what’s on the TV. TikTok. Porn. One day in August, on the state news, Burmese generals were meeting with Russian defense officials. Two days later, photos were splashed across the state papers of these generals in Moscow, shopping missile systems. And soon, competing with Chinese action flicks and Bollywood musicals for TV bandwidth were movies with pale white men in pitch-black suits pointing pitch-black pistols at one another. They were Russian gangster flicks, dubbed into Burmese. I asked the Monk if he’d ever seen Russian movies in prison. He hadn’t.

သံတိုင်းများနောက်ကွယ်

ဒန်နီ ဖန်စထရ်

စာတမ်းအကျဉ်း

၂၀၂၁ ခုနှစ် ၊ မေလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဘန်ကောက်မြို့သို့သွားရန် လေယာဉ် စောင့်ဆိုင်းနေစဉ် မြန်မာစစ်တပ်က ဒန်နီ ဖန်စထရ် ကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း ခဲ့ပြီး ရန်ကုန်မြို့ရှိ အင်းစိန်ထောင်တွင် ခြောက်လခန့် အကျဉ်းချထားခဲ့သည်။ ၊ ၎င်းကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှု၊ မတရားအသင်းအက်ဥပဒေနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဥပဒေ ချိုးဖောက်မှု တို့ဖြင့် တရားစွဲဆိုကာ အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ် ၁၁ နှစ် ချမှတ်ခဲ့ သော်လည်း သုံးရက်အကြာတွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ၊ ဤဆောင်းပါးထဲတွင် ဒန်နီ ဖန်စထရ် က အင်းစိန်အကျဉ်းထောင်အတွင်း နေထိုင်ခဲ့စဉ်က အချိန်များ၊ ၎င်း၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းများ၊ ထောင်တွင်းရှိ အတူနေအကျဉ်းသားများ၊ အစောင့်များနှင့် အပြန်အလှန် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု များကို ရေးသားထားသည်။ ၊ ယခုဆောင်းပါးသည် ၎င်း ထောင်ထဲတွင် နေခဲ့ရသော အချိန်များအကြောင်း ရေးသားနေဆဲဖြစ်သည့် အကြောင်းအရာမှ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ထုတ်ယူရေးသားခြင်းဖြစ်သည်။

~

အင်းစိန်ထောင် အဆောင် ၅ ၏ သီးသန့် တံတိုင်းခတ်ထားသော နေရာရှိ အိုဟောင်းကျဉ်းမြောင်းသည့် အကျဉ်းခန်းတန်းလျားနှစ်တန်း၏အရှေ့တွင် အစောင့်ရုံးခန်းရှိသည်ဟု အကျဉ်းသားတစ်ယောက်ကပြောခဲ့ဖူးသည်။ ၊ သို့သော် ထိုရုံးခန်းဆိုသည့်နေရာမှာ သွပ်မိုးဖြင့် နံရံကိုလေးပေခန့်အမြင့် လေးဖက်လေးတန်ကာထားပြီး ကြွေပြားခင်းထားကာ ပလတ်စတစ်ခုံအချို့နှင့် သစ်သားပြားများချခင်းထားသည့် အဆောင်ငယ်တစ်ခုမျှသာဖြစ်၍ ထိုအဆောင်ငယ်၏ မြောက်ဘက် နံရံဘက်တွင်ကပ်ထားသော ခနော်နီခနော်နဲ့ သစ်သားစားပွဲပေါ်တွင်

တရုတ်လုပ် ဖလက်တီဗီကြီးတစ်ခုကို တင်ထားသည်။ စစ်တပ်က အာဏာ
ပြန်ရလာပြီးနောက် မီးက တောက်လျှောက်ပျက်နေလေ့ရှိပြီး မီးပျက်နေသည့်
အချိန်များ၌ပင် တီဗီရှိသည့် ထိုအခန်းတွင် လူများက သူ့အလိုလို
စုလာတတ်ကြပုံပေါ်သည်။ ကျွန်တော်တို့၏ ဗဟိုဌာနသဖွယ်ဖြစ်သော
ထိုနေရာလေးကို ကျွန်တော်တို့အကျဉ်းသားများအပြင်
သွပ်ဆူးကြိုးများခတ်ပြီး ကာရံထားသည့် အုတ်တံတိုင်း နီနီများနောက်၌
ကျွန်တော်တို့ကဲ့သို့ပင် နေ့စဉ် ပိတ်လှောင်ထားခံရသည့်
အကျဉ်းထောင်စောင့်များကလည်း လာရောက်လေ့ ရှိကြသည်။ အဆောင် ၅
ရှိရာဘက်တွင် ထိုသွပ်မိုးက တစ်ခုတည်းသော အရိပ်ရသည့်နေရာ ဖြစ်သည်။
အစောင့်များက ၎င်းတို့၏ တာဝန်ချိန်များကို ခေါက်ရိုးကျိုးနေပြီး
ချွေးစိုနေသည့် ကာကီရောင်ယူနီဖောင်းများ ဝတ်ဆင်လျက်
စတင်လေ့ရှိကြသည်။ အစပိုင်းက တာဝန်ချိန်မှာ ၁၂ နာရီ
အလှည့်ကျဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ပြန့်နှံ့မှုကို
ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် တာဝန်ချိန်ကို ၂၄ နာရီသို့ ပြောင်းခဲ့သည်။
တာဝန်ချိန်ပြီးချိန်၌ ၎င်းတို့က အဆောင်ငယ်၏ ဖိနပ်ချွတ်တွင် ဖိနပ်များကို
ချွတ်ပစ်ခဲ့ပြီး အရိပ်ထဲသို့ ဝင်လာကာ အဝတ်အစားများ လဲလှယ်ကြသည်။
တာဝန်လဲမည့် အစောင့်က အဝတ်အစားပြန်ဝတ်ရန် ထလာသည့်အခါ
တာဝန်အနားရသည့် အစောင့်က အောက်ခံဘောင်းဘီတိုနှင့် ချွေးများနစ်ပြီး
အသားနှင့်ကပ်နေသော ချည်ထည်စွပ်ကျယ်လက်ပြတ်သာ ကျန်သည်အထိ
အဝတ်ကို ချွတ်လိုက်ပြီး ခုံပေါ်သို့ ပစ်ထိုင်ချလိုက်ကာ အပူသက်သာအောင်
ယပ်ခတ်နေတတ်သည်။ စကားပြောစက်မှ အမိန့်များ တစ်ခါတစ်ရံ
ထွက်လာသည့်အခါတွင် ၎င်းတို့က ခုံမှအသာထပြီး ထူထဲကာ ခေါက်ရိုးကျိုး
နေသည့် ကာကီရောင်ယူနီဖောင်းကို အင်တင်တင်ဖြင့် ဝတ်ဆင်၍
ကျွန်တော်တို့ကို နိုင်ငံပိုင်သတင်း ထုတ်လွှင့် ပြသနေသည့်တီဗီဖွင့်ပေးလျက်
ထားခဲ့ပြီး အဆောင်ထဲမှ မထွက်ချင် ထွက်ချင်ဖြင့် ထွက်သွားသည်။
သတင်းထဲတွင်မူ စပါးများအထွက်မှာ အမြဲတိုးနေကြောင်းနှင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်
တစ်ယောက်က ဖရဲသီးစိုက်ခင်းကိုလှည့်လည်ကြည့်ရှုစစ်ဆေး ပြီးကြောင်းကို
ပြသနေသည်။ ခွင့်ပြုထားသည့် ဖျော်ဖြေရေးအစီအစဉ်များမှာ
ပြိုင်ကားတစ်စီးနှင့် တစ်စီးယှဉ်မောင်းနေသည့် တရုတ်အက်ရှင်ကားများ
သို့မဟုတ် အလွန်အကြူး သရုပ်ဆောင်လွန်းသည့်

ဘောလိဂ်ဒ်သီချင်းဇာတ်လမ်းများသာဖြစ်သည်။ အကျဉ်းသားများသည် လွန်ခဲ့သည့် လအနည်းငယ်က ဘီဘီစီနှင့် Discovery ရုပ်သံလိုင်းများ ကြည့်ခွင့်ရခဲ့သည့် ရက်များကို ထပ်မရနိုင်တော့ဟုလည်း ကြားခဲ့ရသည်။

ဘုန်းကြီးတစ်ပါးက ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက် အာဏာသိမ်းစဉ်က အကြောင်းကိုထောင်ထဲတွင် ကျွန်တော်တို့အားပြောပြသည်။ မြန်မာ စစ်တပ်က လွှတ်တော်ဝင်းအတွင်းသို့ တင့်ကားများဖြင့် ဝင်ရောက်လာကာ ၂၀ ရာစုနှစ်ကဲ့သို့ ခေတ်ဟောင်းပုံစံဖြင့် အာဏာသိမ်းယူခဲ့သည်။ ထိုနေ့ မနက်က အမူးလွန်ပြီး နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက် အိပ်ပျော်နေသည့် ကျွန်တော့်ကို ငွေမှင်ရောင်ဆံပင်၊ အသားဖြူဖျော့ဖျော့၊ အရပ်မြင့်မြင့်နှင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသား အခန်းဖော်က အတွင်းခံဘောင်းဘီလေးသာဝတ်ထားပြီး ကျွန်တော့် အိပ်ရာပေါ်က မိုးကြည့်နေကာ အကြမ်းပတမ်းလှုပ်နှိုးနေခဲ့သည်။ “ဟေ့ကောင် ထစမ်း။ မင်းထမှဖြစ်မယ်။ ဒီမှာ စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းသွားပြီ ထင်တယ်” ဟုလည်း အော်ဟစ်ပြောဆိုနေသည်။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်သည် ပြည်တွင်း မဂ္ဂဇင်းတစ်စောင်တွင် သတင်းခန်းအယ်ဒီတာအဖြစ် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေပြီး နောက်ပိုင်းရက်များတွင် လူဆယ်ဂဏန်းခန့် ထို့နောက် လူပေါင်းသိန်းချီ လမ်းမများထက်ထွက်ကာ မြို့ပြဒေသရော နယ်ဖက်ကျေးလက်ဒေသများပါ မကျန် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြပြီး လူထုထဲသို့သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်နေသည့်ပုံများ၊ အကြမ်းဖက်ဖြိုခွင်း နေသည့်ပုံများ၊ တစတစ ကြီးထွား လာသည့် ပြည်တွင်းစစ်၊ သတင်းဌာနများ လိုင်စင်ပိတ်သိမ်းခံရခြင်း၊ သတင်းထောက်များ၊ အယ်ဒီတာများ ဖမ်းဆီး ခံရခြင်းစသည့် သတင်းများ၊ ဓာတ်ပုံများနှင့် ဗီဒီယိုများက ကျွန်တော်တို့ သတင်းခန်းထဲနှင့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ် စာမျက်နှာများပေါ်ရောက်လာပြီး ထိုရက်များအတွင်း ဖြစ်ပျက်သမျှတို့ကို လိုက်မီနိုင်ရန်အတွက် နေ့တာများကလည်း ချက်ချင်းဆိုသလိုပင် ရှည်လျားလာသည်ဟု ထင်ရသည်။ မေလထဲတွင် ကျွန်တော်အဖမ်းခံရသည့်အချိန်က နိုင်ငံခြား သတင်းထောက် အများစုမှာ တိုင်းပြည်အတွင်းမှ ထွက်သွားပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ သတင်းခန်းများကိုလည်း နယ်စပ်ဒေသများနှင့် ရေခြားမြေခြား ဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းတည်ထောင်ခဲ့ရသည်။

အာဏာသိမ်းသည့်နေ့က ထောင်ထဲတွင်ရှိသည့် လူတိုင်းလိုလိုပင် နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲတစ်ခုခုဖြစ်သည်ကို သိခဲ့ကြသည်ဟု ထိုဘုန်းကြီးက

ဆိုသည်။ ကျွန်တော်တို့ အဆောင်ရှိ အကျဉ်းသားများစုမှာ စစ်တပ်
ဘက်နှင့် ဆက်သွယ်နေသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများဖြစ်ကြပြီး ပြည်ခိုင်ဖြိုး
အစိုးရ^၁ လက်ထက်၌ တာဝန်ထမ်းခဲ့ကြကာ NLD^၂ အစိုးရ လက်ထက်တွင်
တံဆိပ်တုံးနှင့် လက်မှတ်အတွက် ငွေ တစ်သိန်း၊ နှစ်သိန်းခန့် လာဘ်ယူမှု၊
ပါဆယ်ပေးရန်အတွက် စီးကရက်တစ်ဘူးယူမှု စသည့် မပြောပလောက်သော
အကတိလိုက်စားမှု အသေးအဖွဲ့လေးများဖြင့် ထောင်ချခံခဲ့ရသူများဖြစ်သည်။
ထောင်ထဲ၌ မီးလာနေသည့် အချိန်တွင် တီဗီဖွင့်၍ရသော်လည်း လိုင်းများမှာ
လုံးဝ ပြတ်တောက်နေခဲ့သည်။ အစောင့်များပုံစံမှာ စိတ်ရှုပ်ထွေးစွာဖြင့်
ကြည့်ရှုစစ်ဆေးနေခဲ့ပြီး ၎င်းတို့၏ စကားပြောစက်များမှာ ကောလာဟလများ၊
ဝရန်းသုန်းကား အသံများဖြင့် တဂျစ်ဂျစ်မြည်နေခဲ့သည်။ လိုင်းပြန်ရသည့်
အခါ နိုင်ငံခြားရုပ်သံလိုင်းများနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာအစီအစဉ်များအားလုံး
ဖြတ်တောက်ခံထားရပြီး လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၂၀ ကျော် အတိတ်ကာလသို့
ပြန်ရောက်သွားသလိုပင် ကျန်နေသည့် ရုပ်သံလိုင်းများမှာ ၁၁၁ဖြန့်
လိုင်းများသာဖြစ်သည်။ စစ်တပ်ဘက်တွင် တာဝန်ထမ်းခဲ့သည့် ဆံပင်ဖြူစ
ပြုနေသော ထို သက်လတ်ပိုင်းအရွယ် အကျဉ်းသားများက ထိုအခါမှ အတိတ်
ကာလကို သတိရမိပြီး ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြင့် လက်ခမောင်း ခတ်ကုန်
ကြသည်ဟု ထိုဘုန်းကြီးက ပြောသည်။

၎င်းတို့အထဲတွင် ထိပ်ပြောင်ပြောင်နှင့် ညိုညိုတုတ်တုတ်
လက်ချောင်းများရှိရာ လက်များမှ အစ တင်းပုတ်လေးများသဖွယ်
ခြေချောင်းများရှိရာ ခြေထောက်များအဆုံး အမွှေးအမျှင် ထူလွန်းသည့်
ဦးသက်သည်လည်း ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်က ဝန်ထမ်းတစ်ဦးဖြစ်သည်။

^၁ ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ - စစ်တပ်ကိုယ်စားပြုပါတီဖြစ်ပြီး
စစ်သားဟောင်းများ၊ စစ်ဗိုလ်ဟောင်းများ အဆင့်ဆင့်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

^၂ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကြီးဆုံးနှင့်
သက်တမ်းအရှည်ကြာဆုံး နိုင်ငံရေးပါတီဖြစ်သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်စဉ်
ကတည်းက ရွေးကောက်ပွဲ ပေါင်းများစွာ အနိုင်ရခဲ့ပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်ထိ
သက်တမ်းတစ်ကြိမ်သာ အစိုးရ အဖွဲ့ကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၀
ပြည်လုံးကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲကို သောင်ပြို ကမ်းပြိုအနိုင်ရခဲ့သော်လည်း
မကြာလှသောအချိန်အတွင်းမှာပင် စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းခဲ့သည်။ ထိုစဉ်မှစ၍ NLD ပါတီဝင်
ရာနှင့်ချီ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းနှိပ်စက်သတ်ဖြတ်ခံကြရခြင်း သို့မဟုတ် မြန်မာစစ်တပ်နှင့်
အပေါင်းအပါများလက်မှ လွတ်မြောက်အောင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခြင်းများ လုပ်ခဲ့ကြရသည်။

သို့သော် ၎င်းသည် နိုင်ငံရေး အတွေးအမြင် သို့မဟုတ် စိတ်ဒေါသ ကင်းမဲ့သူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၎င်း ကိုကြည့်လိုက်လျှင် မွေးကတည်းက လောကဓံကဖြစ်ပျက်သမျှတွေနှင့် ကြုံရာအခွင့်အရေးတွေကို အဆင်ပြေလျှင်ပြေသလိုခိုစီးခဲ့သည့်ပုံသာပေါ်သည်။ ၎င်းက စွပ်ကျယ်လက်ပြတ် သို့မဟုတ် ထောင်အကျီပါးကို လည်ပင်းတွင် ကြယ်သီးသုံးလုံးတပ်၍ အားကစားဘောင်းဘီတိုပွပွနှင့်တွဲကာ နေ့တိုင်းဝတ်လေ့ရှိသည်။ ၎င်း၏ပုံစံမှာဖိုသီဖတ်သီဖြစ်နေပြီး လမ်းလျှောက်လျှင် ခြေဖျားထောက်၍ လျှောက်လေ့ရှိသည်။ စက်တင်ဘာလ ထဲရောက်လာသည့် အခါ ထောင်လူဦးရေလည်းပါးလာပြီး ပစ္စည်းများလည်း လျော့လာသည့်အခါ ကျွန်တော်တို့က ရိက္ခာများကို စုပေါင်းစပ်ပေါင်း လုပ်ကြရပြီး ဦးသက်က ကျွန်တော်နှင့် ဘုန်းကြီးအတွက် ချက်ပြုတ် ပေးတတ်သည်။ ဟင်းအိုးအနားတွင် ချွေးသံတရွဲနှင့်ထိုင်ပြီး အကျဉ်းထောင် ဝတ်စုံကို ချွတ်၍ ပုဝါသဖွယ်ခေါက်ကာ မျက်နှာကို အရင်သုတ်ပြီးနောက် ထိုအကျီဖြင့်ပင် ဒယ်အိုးလက်ကိုင်ကို ပတ်ထားလေ့ရှိသည်။ ဦးသက် စကားပြောရာတွင် ၎င်းလာသည့် နယ်စပ်ဒေသများတွင် ပြောလေ့ရှိသော တောမကျမြို့မကျ ဗမာစကားကို အင်္ဂလိပ်ဗန်းစကားများ ညှပ်ညှပ် ပြောတတ်သည်။ ထိုင်း-မြန်မာ နယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ ဘားများသို့ လာရောက်တတ်သော နိုင်ငံခြားခရီးသွားများဆီမှ “How are you?” “I am fine” ၊ “Such a pretty lady” စသည့် စကားများကို အတုယူခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော့်ကို ပြောသည်။ အကောက်ခွန် ဝန်ထမ်းဖြစ်ခဲ့ဖူးသည့် ဦးသက်က ဘုန်းကြီးကို ဘာသာပြန်အဖြစ်ထားပြီး တစ်ခေတ်တစ်ခါက သာမန်ကျင့်ရိုးကျင့်စဉ်သာ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ရုတ်ချည်းဆိုသလို ရာဇဝတ်မှုအသွင်ပြောင်းသွားခဲ့သည့် ဗီဇတံဆိပ်တုံးများအတွက် ဝိစကီပုလင်းများကို လက်ခံခဲ့ပုံများအား ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားစွာပြောပြသည်။ “ဂျော်နီဝေါ်ကာတို့၊ ဘလက်ခ် လေဘယ်လ်တို့ပေါ့ဗျာ” ဟု ၎င်းက ဆိုသည်။

ဖလက် တီဗီအနောက်ဘက်တွင် USB ပေါက်ရှိသည်ကို ကျွန်တော့်အား ပထမဆုံး ပြခဲ့သည်မှာလည်း ဦးသက်ပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာကျပ်ငွေ ၅၀၀၀ သို့မဟုတ် ကွမ်းထုပ်များပေးလိုက်လျှင် အစောင့်အများစုက ညဖက် အိမ်ပြန်သည့်အခါ ဗမာနောက်ခံစကားပြော အမေရိကန်အပြာ ဇာတ်လမ်းများ၊ ယူကျုဘုံ မှ ဟာသဗီဒီယို အတိုများ၊ တစ်တော့ခံမှ အရှေ့

အာရှသူ မိန်းကလေးငယ်များ၏ ပေါ့ပေါ့ချင်းများနှင့် ကနေသော ဗီဒီယိုများ၊
တေလာဆွပ်၏ဗီဒီယိုများကို မန်မိုရီစတစ်ခ် နှင့် အပြည့်ထည့်လာပြီး တီဗီ
တွင် ထပ်ခါတလဲလဲ မုန်းလောက်အောင်ဖွင့်ကြမည်ဖြစ်သည်။

ကျွန်တော်က အာရုံ အပြောင်းအလွဲဖြစ်အောင် အဆောင်ဝန်းထဲ
ခေါက်တုန့်ခေါက်ပြန်လျှောက်ရင်း အင်္ဂလိပ်စကားပြောသံများကြားခဲ့ရသည့်
အချိန်တွင်မှ မန်မိုရီစတစ်ခ် များနှင့် တရားမဝင် ဖျော်ဖြေရေး ရုပ်ရှင်
ဗီဒီယိုများအကြောင်းကို သိရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သွပ်မိုးအောက်ကို
ချောင်းကြည့်လိုက်သည့်အခါ အရိပ်အောက်တွင်ရှိသည့် သစ်သားပြား
တစ်ခုပေါ်တွင် တင်ပလွင်ခွေထိုင်လျက် တီဗီကို မျက်တောင်မခတ်
ကြည့်နေသည့် ဦးသက်ကို မြင်ခဲ့ရသည်။ ဗီဒီယိုထဲတွင်မူ သစ်လုံးအိမ်ထဲ၌
လူနှစ်ဦးရှိကာ ငွေရောင်ဆံပင်တု ဝတ်ထားသည့် အမျိုးသမီး၏ ဂါဝန်မှာ
ဆုတ်မြဲထားရပြီး အမျိုးသားတစ်ဦးနှင့်အတူ လိင်ဆက်ဆံလျက်ရှိကာ
ကျယ်လောင်စွာ အော်ဟစ်နေသည်။ ဦးသက်ကြည့်နေသည်မှာ ကိုလိုနီခေတ်
အနေအထားဖြင့် ဇာတ်အိမ်တည်ထားသည့် အမေရိကန်အပြာကားဖြစ်ပြီး
အမျိုးသားသရုပ်ဆောင်မှာ မြင်းစီးဘောင်းဘီကို ခူးထိရောက်အောင်
ချွတ်ထားကာ အမျိုးသမီးသရုပ်ဆောင်၏ ရင်ခံဘော်လီအင်္ကျီကိုမူ ဆွဲဆုတ်
ထားလျက် မြင်ရသည်။

ကျွန်တော်က ဦးသက်ကို ပြန်ကြည့်မိသည့်အခါ တီဗီဖန်သားပြင်မှ
အကြည့်ကိုခွာပြီး ကျွန်တော့်တုန့်ပြန်ပုံကို ခန့်မှန်းနေသည်ကို တွေ့ရသည်။
နှုတ်ခမ်းများမှာဟလာပြီး သွားများပေါ်အောင်ဖြိုးဖြူလှပကာ ကျွန်တော့်အား
ကြည့်နေရင်းမှပင် ၎င်း၏ ညိုညိုတုတ်တုတ် လက်မ တစ်ချောင်းကို
ထောင်ပြသည်။

“How are you?” ဟု ဦးသက်က ခပ်ရွှင်ရွှင်လှမ်းမေးသည်။

~

နိုင်ငံခြားထောင်ထဲတွင် ဘာသာစကားသည် သော့ခတ်ပိတ်ထားသည့်
နောက်ထပ်ဂိတ်တံခါးတစ်ခုပင်ဖြစ်ပြီး ထိုတံခါးကို ဖွင့်ရန်သော့မှာ အသိပညာ
ဗဟုသုတပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ် နှစ်ကြာနေလာပြီး ဈေးကြီးသည့်
ဘာသာစကားသင်တန်းတစ်ခုပြီးသည့်အခါတွင်တော့ တက်စီ ငှားသည့်အခါ
ခဏလေးစောင့်ပါဟု ပြောနိုင်လာခဲ့သည်။ ထောင်ထဲတွင်မူ ကျွန်တော့်မှာ

စကားဝိုင်းတွင် ဝင်ချင်ပါလျက် နှုတ်ဆိတ်နေခဲ့ရပြီး အင်္ဂလိပ်စကား ပြောနိုင်သူများက ၎င်းတို့စိတ်ကူးပေါက်သည့်အချိန်တွင် ဖိတ်မန္တကပြုမှသာ ပြောခွင့်ရခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထိုသို့ မပြောနိုင်ခဲ့သည်မှာ ကောင်းကွက်ကလေးများတော့ ရှိသည်။ ဥပမာ - ကြံ့ခိုင်ရေးမှ လူများထဲတွင် အင်္ဂလိပ်စကားကို အသင့်အတင့်မျှပင် ပြောနိုင်သူတစ်ယောက်မှ မပါပေ။ သို့သော် ထိုဂိတ်တံခါး၏ ကျွန်တော့်ဘက်အခြမ်းတွင်မူ မယားခိုးမှုဖြင့်ထောင်ထဲရောက်လာသည့် တစ်ယောက်၊ နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှုဖြင့် တစ်ယောက်၊ လက်နက် ခိုးသွင်းမှုဖြင့် တစ်ယောက်၊ အကြမ်းဖက်မှုဖြင့်တစ်ယောက် စသဖြင့် ကျွန်တော်အပါအဝင် ငါးယောက်ရှိပြီး အုတ်တံတိုင်းပတ်ပတ်လည် ကာထားသည့် ဤ ခြံဝင်းထဲတွင် နေစဉ်နှင့်အမျှပိတ်မိနေကာ အချိန်ကုန်အောင်မနည်းကြိုးစားခဲ့ရသည်။

အဆောင်တွင် ဆရာဝန်က ဘုန်းကြီးနှင့် တစ်ခန်းထဲနေရသည်။ ဧရာဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် မွေးဖွားခဲ့သည့် အသက် ၃၀ မရှိတရှိ ဆရာဝန်က ၎င်း၏ အသက်မွေးလုပ်ငန်းဖြင့် မိဘများကို အလွန်ဂုဏ်ယူအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း နာမကျန်းဖြစ်နေသူများနှင့် တီဘီ ဝေဒနာသည်များကို ပြုစုကုသခြင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာမျက်စိဖြင့် ကြည့်လျှင် ကုသိုလ်ထူးရသော်လည်း ဝင်ငွေအရမူ အတော်လေးနည်းပါးခဲ့သည်။ ထောင်မှလွတ်လျှင် ရှေ့ဆက်မည့် အစီအစဉ်များကို ၎င်းက စဉ်းစားထားသည်။ ထိုဆရာဝန်၏ အိပ်ရာဘေးတွင် အပုံလိုက်ရှိနေသည်မှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးထားသည့် စီးပွားရေး နှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ စာအုပ်များဖြစ်သည်။ ဘုန်းကြီးက အပတ်စဉ် အင်္ဂါနေ့ နှင့် ကြာသာပတေးနေ့တိုင်း၌ ကျွန်တော်တို့ ခြံဝင်း တစ်ဖက်ရှိ ထောင်သားများကို အင်္ဂလိပ်စာသင်ပေးပြီး နှစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ် ရန်ကုန်မှ ၎င်း၏ ဒါယိကာ၊ ဒါယိကာမများက အသီးများ၊ အချိုတည်းစရာများ လှူဒါန်းကြသည်။ ဘုန်းကြီးက ကျွန်တော်တို့အားလုံး ဘဝတွင် ကြုံတွေ့ရတတ်သည့် အကျပ်အတည်း ပြဿနာများကို အံ့အားသင့်ဖွယ် ကောင်းလောက်အောင်ပင် တည်တည်ငြိမ်ငြိမ် ရင်ဆိုင်တတ်သည်။ ၎င်းအမှုရင်ဆိုင်ခဲ့ရစဉ်က နောက်ဆုံး သက်သေဖြစ်သည့် မလေးရှားနိုင်ငံမှ တရားလိုက တရားစွဲဆိုပြီး သုံးနှစ်ကြာသည့်တိုင်အောင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ တစ်ကြိမ်မှပြန်မလာခဲ့ပေ။ နှစ်ပတ်လျှင်တစ်ကြိမ် ထောင်ဘူးဝရှိ ရုံးခန်းသို့ သွားရပြီး မြို့နယ်တရားသူကြီးနှင့်အတူ လိုင်းပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း

ဖြစ်နေတတ်သည့် ဗီဒီယိုတရားခွင်ကို တက်ရသည်။ “သက်သေ တက်ရောက်လား”၊ “မတက်ရောက်ပါဘူး”၊ “သူတို့ဆီက ဘာကြား ရသေးလဲ”၊ “ဒါဖြင့်လည်း ထောင်ခန်းထဲပြန်လို့ရပါပြီ။ နောက် နှစ်ပတ် ကျရင်ပြန်ခေါ်ပါမယ်”။ ၎င်းမှာနှစ်ပတ်လျှင်တစ်ကြိမ်ကျ တစ်သက်တစ်ကျွန်း အချခံနေရသလိုပင် ဖြစ်နေသည်။

“အတော်လေး ရယ်ရတယ်” ဟု ရုံးထုတ်ပုံတစ်ခုလုံးကို တစ်ခါက ကျွန်တော့်ကို ပြောပြရင်း ဘုန်းကြီးကဆိုသည်။ “ဒါပေမယ့် ကိုယ်တော်တို့ လုပ်နိုင်တာလည်း ဘာမှ မရှိဘူးလေ” ဟုပြောခဲ့သည်။

ကိုအောင်သက်က ၂၀၁၅ ခုနှစ်လောက်ကတည်းက စ၍ တိုင်းပြည်၏ အနောက်ဘက်ဒေသတွင် မြန်မာစစ်တပ်နှင့် တိုက်ခိုက်နေသည့် ရက္ခိုင့် တပ်တော် (AA) အတွက် လက်နက်များဝယ်ပေးခဲ့သူဖြစ်သည်။ ကို မောင်မောင်က ရက်ရက်စက်စက်ဖိနှိပ်ခံနေရသည့် လူနည်းစု တစ်ခုမှ လာသူ ဖြစ်ပြီး ကျွန်တော်တို့ အားလုံးထဲတွင် ထောင်သက်အရှည်ဆုံးသူ တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏အသားအရေမှာ ရေတိုက်စားခံထားရသည့် သစ်ခြောက်တုံး တစ်တုံးနှင့်တူပြီး အလွန်စကားဖောင်ကာ ကွမ်းသွေးတရဲရဲဖြင့် ပါးစပ်က လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်အနာတစ်ခုနှင့်ပင် တူနေသေးသည်။ ကိုမောင်မောင်က ၎င်းကို အကြမ်းဖက်မှုဖြင့် စွဲဆိုချက်အားလုံးမှာ ၎င်း၏ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု တစ်ခုတည်းကြောင့်သာဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော့်ကို တစ်ခါပြောဖူးသည်။ သို့သော် နောက်တစ်ခေါက်တွင် ကျွန်တော်က မည်ကဲ့သို့ အဖမ်းခံခဲ့ရသနည်း ဟု မေးသည့်အခါတွင်မူ ၎င်းက “ကျွန်တော်က ကားမောင်းလာတာ သူတို့က လမ်းဘေးချရပ်ခိုင်းပြီး ကျွန်တော့်ကို အကြမ်းဖက်သမားလို့ခေါ်တယ်။ ကျွန်တော့်မှာ ဗုံးပါလာတယ်လို့လည်း ပြောသေးတယ်။ ကားထဲမှာ ဗုံးတွေ ပါလာလို့လားဆိုတော့ ကျွန်တော့်မှာ ဂိုဒေါင်တစ်ခုစာလောက်ကိုပါလာတာ။ ဒီ မအေလိုး တွေကို တစ်ယောက်မကျန်ကို သတ်ပစ်မှာ” ဟု တတွတ်တွတ် ပြောပြတတ်သည်။

ထောင်ထဲတွင် မည်သည့် ရဲ၊ အစောင့်၊ ထောင်ဝါဒါ၊ အရာရှိ တစ်ဦးတလေကမှ အင်္ဂလိပ်စကားကို မပြောတတ်ကြသည့်အတွက် အထက်ပါ အဆောင်တူ အကျဉ်းသားများကသာ ကျွန်တော့်ကို ထောင်အကြောင်း ဖြည်းဖြည်းချင်းစီ သင်ပေးခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။ ထောင်ဝင်စာပို့သည့်အခါ စာအုပ်ဘယ်နှစ်အုပ်၊ စာ ဘယ်နှစ်စောင် ခွင့်ပြုသည်

- နှစ်ပတ်လျှင်တစ်ကြိမ် စာအစောင်ရေအကန့်အသတ်မရှိ နှင့် စာအုပ် သုံးအုပ် မှ ငါးအုပ်အထိ ရနိုင်ပြီး ထောင်အရာရှိများကို လာဘ်ထိုး နိုင်လျှင် ပိုရတတ်သည်ဆိုတာမျိုး ပြောပြကြသည်။ ထောင်စောင့်ကို လျှပ်စစ်ပန်ကာ၊ စာကြည့်မီး သို့မဟုတ် နာရီ စသဖြင့် သွင်းခွင့်ရရန် အတွက် လာဘ်ထိုးနိုင်လျှင်ခွင့်ပြုတတ်ပြီး သို့မဟုတ်ပါက လျှပ်စစ်ပစ္စည်းတစ်ခုမှ သွင်းခွင့်ရမည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် အပြင်လောကသို့ဆက်သွယ်၍ ရနိုင်သည့် ဖုန်းကန်နှင့် ဖုန်းလိုင်းကလွဲလျှင် အပြာကားများအပြည့်ပါသည့် မန်မိုရီစတစ်ခ် သို့မဟုတ် တေလာဆွပ်မီဒီယိုများအထိ လိုချင်သမျှ အားလုံးကို ရနိုင်သည်။ မည်သည့်အစားအသောက်ကိုမှ ကန့်သတ်မထားဘဲ ထောင်တွင်း သက်သာဆိုင်တွင်ရောင်းချသလို စည်သွပ်ဘူးများလည်း ဝယ်ယူ၍ ရနိုင်သည်။ သံဗူး အဖုံးများကိုမူ အချောသတ်လျက်၊ ကွေးထားလျက် သို့မဟုတ် ချွန်ထားလျက်ဖြင့် ပစ္စည်းကိရိယာအမျိုးမျိုးလုပ်၍ သိမ်းထားကြသည်ကို ထောင်ခန်းတိုင်းတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းတို့ကပဲ ထောင်ထဲတွင် မည်သည့် စည်းမျဉ်းမှမရှိကြောင်းနှင့် လုပ်လိုက်သည့် အရာတစ်ခုခုနှင့် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်မှာလည်း တစ်ခါတရံတွင် တခြားစီဖြစ် သွားတတ်ကာ တရားမျှတမှုဆိုသည်မှာ ပါးစပ်ထဲတွင်သာ ရှိသည်ဆိုခြင်းကို သင်ပေးခဲ့ကြသည်။ ကျွန်တော်တို့က မနက်တိုင်း အစောင့်ရုံးခန်းတွင် စုကြပြီး စစ်တပ်သတင်းကြေငြာသည်များကို ကြည့်ကာ အဆောင်ဝင်းထဲ လမ်းလျှောက်သည်။ အခန်းတံခါးကို နေ့စဉ် မနက် ခုနစ်နာရီတွင် ဖွင့်ပေးပြီး တစ်နာရီခန့် အကြာတွင် အင်္ကျီ အပြာရင့်ရောင် ဝတ်ထားသည့် အားကောင်း မောင်းသန် ပြစ်ဒဏ်ကျ အကျဉ်းသားနှစ်ဦးက ပဲနီလေး ဟင်းရည်အိုးကြီး တစ်အိုးကို သယ်လာကြသည်။ ပဲနီလေး ဟင်းရည်ဟုဆိုသည့်တိုင်အောင် တကယ်တမ်းက ဆားငန်ရေနွေးနွေးထဲတွင် လက်တစ်ဆုပ်စာသာသာပဲများ ပေါလောမျောနေသည့် ဟင်းရည်သာဖြစ်ပြီး အရင်ဦးဆုံးတန်းစီးနိုင်သည့် အကျဉ်းသား၏ ဟင်းရည်ထဲတွင်သာ ပဲပါတတ်သည်။ နောက်ထပ် တစ်နာရီခန့် ကြာသည့်အခါ ပို၍ ခြေကုန်လက်ပန်းကျနေပုံပေါ်သည့် အင်္ကျီပြာဝတ် ပြစ်ဒဏ်ကျ အကျဉ်းသားနှစ်ဦးကပင် စတီးရေနွေးအိုးကြီးတစ်အိုးကို လက်ကိုင်တွင် သစ်သားတန်းလျှိုပြီး ပုခုံးတွင် တစ်ဖက်တစ်ချက်စီ ထမ်း၍ သယ်လာ ကြသည်။ ၎င်းတို့က ထိုအိုးကြီးကို အစောင့်ရုံးခန်းဘေးတွင် ချလိုက်ပြီး ရေနွေးအိုးမှ အငွေ့

တထောင်းထောင်းထနေပုံနှင့် ၎င်းတို့ လက်ဖက်ရည် လုပ်နေသည်ကို ကျွန်တော်တို့ တသိုက်က ဘေးတွင်ရပ်လျက် ကြည့်ကြသည်။ ထို့နောက် အဆောင်ဝင်းထဲတွင် လမ်းလျှောက်သူက လျှောက်၊ အလေးမသူကမ၊ အလုပ်မရှိ အလုပ်ရှာ တီဗီကြည့်၊ လမ်းထပ်လျှောက်၊ ခေါင်းပေါ်ဖြတ်ပျံသွားသည့် စစ်တပ်လေယာဉ်များကို ထိုင်ရေရင်း အချိန်ကုန် ရသည်။

နေ့လည် နှစ် နာရီခန့်တွင် တီဗီသတင်းထက် ပို၍ ငြီးငွေ့ဖွယ်ကောင်းကာ သတင်းလည်း ပိုနည်းသော နိုင်ငံပိုင်သတင်းစာ နှစ်စောင်ဖြစ်သည့် မြဝတီ နှင့် ကြေးမုံ တို့ရောက်လာသည့်အခါ ဆရာဝန်နှင့် ဘုန်းကြီးက သတင်းခေါင်းစဉ် များကို ကျွန်တော့်အတွက် ဘာသာပြန်ပေးကြသည်။ ညနေ သုံးနာရီတွင် ရောက်လာသည့် ညစာမှာ တစ်ခါတလေတွင် ကြက်သားတုံးလေးတစ်တုံး သို့မဟုတ် ငါးဖြစ်တတ်သော်လည်း များသောအားဖြင့် ပဲဟင်းရည်နှင့် ထမင်းဖြူ တစ်ခွက်သာရတတ်သည်။ အခန်းတံခါးများကို စနေ၊တနင်္ဂနွေတွင် ညနေ ငါးနာရီခွဲ၌ ပိတ်ပြီး ကြားရက်များတွင် ငါးနာရီ လေးဆယ့်ငါးမိနစ်၌ ပိတ်သည်။ တစ်ယောက်မဟုတ်တစ်ယောက်ကတော့ အမြဲတမ်း တီဗီကြည့် နေတတ်သည်။ ဘုန်းကြီးနှင့်ဆရာဝန်ကသာ ကျွန်တော့်ကဲ့သို့ပင် တီဗီ အစီအစဉ်အများစုကို စိတ်မဝင်စားသည့်ပုံပေါ်သည်။ ဦးသက် အပြာကား ကြည့်နေသည်ကို မြင်ခဲ့သည့်နေ့က ကျွန်တော့်မှာ အံ့ဩတကြီးဖြစ်ကာ ရယ်ချင်စိတ်တစ်ဝက်ဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခန်းသို့ ပြေးသွားပြီး ပြောပြရသည်။ “ဘယ်လိုကြီးတုန်း။ အဲ့ဒါတွေ ဘယ်ကရတာလဲ ကျွန်တော်သိချင်လို့ ပြောပါဦး။ ပြီးတော့ ဘာလို့ သစ်လုံးအိမ်နဲ့ ငွေရောင်ဆံပင်တုကြီးတွေနဲ့ အပြာကားလဲ”။

“အေး ဟုတ်တယ်။ တချို့က အဲ့ဒါကို တော်တော် ကြိုက်ကြတယ်” ဟု ဘုန်းကြီးက ဆိုသည်။

ဒါပေမယ့် ဘယ်နားကြည့်ကြည့် ယောက်ျားတွေချည်းပဲရှိတဲ့ ထောင်မှာလေ တော်တော်များများကလဲ သူတို့ရဲ့အခန်းဖော်တွေကို။

“ဟုတ်ပဲ။ ဘာလို့ဆို အဲ့ဒါနဲ့လည်း တခြားဘာမှလုပ်စရာမရှိဘူး မဟုတ်လား” ဟု ဆိုကာ ဆရာဝန်က လက်သီးကို တင်းတင်းဆုပ်ပြသည်။

“တော်တော်တော့ ရယ်ရတယ် သိလား” ဟု ဘုန်းကြီးက ပြောသည်။

“ဦးသက်က သမိုင်းကို တော်တော်လိုက်စားတာတော့ ခင်ဗျား
နားလည်ဖို့လိုတယ်” ဟု ဆရာဝန်က ဆိုသည့်အခါ ဘုန်းကြီးမှာ တခွံခွံ
ရယ်လျက်ရှိသည်။

~

မြန်မာထောင်တွင်း အတွေ့အကြုံကို ရေးသည့်အခါ ဗုဒ္ဓဘာသာနည်းလမ်းဖြင့်
တရားထိုင်ခြင်းအကြောင်း အနည်းဆုံး စာပိုဒ် တစ်ပိုဒ်လောက်မျှ မပါလျှင် ထို
စာသည် ထောင်အတွေ့အကြုံမှတ်တမ်းပီသသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါမည်လား။
တကယ်တမ်း ကျွန်တော့်ဘဝကို ကယ်တင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်မည့် ဘုန်းကြီး၏
အကြောင်းကို ထပ်ပြီး ပြောပြလိုပါသေးသည်။

အဝတ်အစားကို ရိုးရိုးရှင်းရှင်းဝတ်တတ်ကာ နူးညံ့သိမ်မွေ့သည့်
အမူအရာဖြင့် တည်ငြိမ်ပြီး ဖာသိဖာသာနေတတ်သည့် ဘုန်းကြီးသည်
အမြဲတစေလိုပင် ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ကြံအင်လက္ခဏာတို့ဖြင့် ပြည့်စုံ
နေသူဖြစ်သည်။ မည်သည့်အခါတွင်မှ အပြစ်ရှိသည်ဟု အမိန့်ချ၍ရမည်
မဟုတ်သည့် အမှုဖြင့် တရားရင်ဆိုင်နေရပြီး အချုပ်ကျနေသည်မှာ သုံးနှစ်ထဲ
ရောက်လာပြီဖြစ်သည့် ဘုန်းကြီးသည် အမြဲပြုံးနေပြီး ဘယ်တော့မှ
မျက်နှာထားသုန်မှုန်နေလေ့မရှိပေ။ လမ်းလျှောက်လျှင်လည်း ညင်သာစွာ
လျှောက်ပြီး စကားပြောလျှင် အလေးအနက်ပြောတတ်သလို
စားသောက်ရာတွင်လည်း နောက်ဆုံးမှ စားတတ်ကာ အမြဲတမ်း သူတစ်ပါး ကို
မျှဝေပေးတတ်သူဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာ လူဝတ်ကြောင်ဘဝဖြင့် နေရသည့်
ဘုန်းကြီးတစ်ပါးပင်ဖြစ်နေသည်။ မယားခိုးမှု၊ ဆေးမှု၊ နိုင်ငံတော် အကြည်ညို
ပျက်စေမှု၊ အဂတိမှုဖြင့် ရောက်လာသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့်
လက်နက်ရောင်းသူများ၊ လူသတ်မှုဖြင့်ရောက်လာသူများပါမကျန်
အကျဉ်းသားအားလုံးက ဘုန်းကြီးအနားရောက်လျှင် ခေါင်းငုံ့ပြီး
ရိုရိုသေသေဖြင့် လက်ပိုက်ထားလေ့ရှိသည်။ အကျဉ်းသားများနှင့်
အစောင့်များထံမှ လေးစားမှုကို ရသောကြောင့် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည်။
ဘုန်းကြီးသည် ကျွန်တော်တို့ အဆောင်ရှိ အကျဉ်းသားအားလုံးထဲတွင်
လျှပ်စစ်ရေနွေးအိုးကို အသုံးပြုခွင့်ရသည့် လူနည်းစုထဲတွင်ပါပြီး
တစ်ခါတစ်ရံတွင် ၎င်း တစ်ဦးတည်းသာ အသုံးပြုခွင့်ရသည်။ ထို ရေနွေးအိုး
ဖြင့်ပင် ဘုန်းကြီးက မနက်တိုင်းတွင် အဆောင်ရှိလူအားလုံးအတွက် ရေနွေး

တစ်အိုးပြီးတစ်အိုးတည်ကာ အရောင်ပြယ်စပြုနေသည့် ရွှေရောင် ပန်းခက်
ပန်းနွယ်များခြယ်သထားသော ဓာတ်ဘူးအစိမ်းဖျော့များထဲ ထည့်၍ သူ့
ရေချိုးကန်အစွန်တွင် တင်ပေးထားတတ်သည်။ မနက်တိုင်းလိုပင်
အခန်းတံခါးများဖွင့်သည့်အခါ ကျွန်တော်တို့က ထိုဓာတ်ဘူးများရှေ့တွင်
ပလတ်စတစ်ခွက်ကိုယ်စီကိုင်ကာ အသင့်ဖျော်ကော်ဖီတစ်ထုပ်စီနှင့်
ခေါင်းများကိုမူ ငုံ့ပြီး အရိုအသေပေးလျက် တန်းစီကြလေ့ရှိသည်။
နေ့လည်ခင်း ၂ နာရီနောက်ပိုင်း အခန်းထဲ နေရချိန်တွင်လည်း ဘုန်းကြီးက
ရေနွေးတည်ပြီး ဓာတ်ဘူးစိမ်းများကို ဖြည့်ကာ လက်ဖက်ရည်
သောက်ချင်သူတိုင်းအတွက် ဓာတ်ဘူးကို နေ့တိုင်းအပြင်ဘက်
ထုတ်ထားပေးလေ့ရှိသည်။ ကျွန်တော့် အခန်းက
သူ့အခန်းနှင့်ကပ်လျက်ရှိသည်မှာ ကျွန်တော်ရခဲ့သည့် ကံကောင်းမှု
အနည်းငယ်ထဲမှ တစ်ခုဟု မှတ်ယူရသည်။ အနည်းဆုံး တစ်နေ့လျှင်
နှစ်ကြိမ်ခန့် ကျွန်တော့် အခန်းနားတွင် လူများက လာစုတတ်ပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ
အများစုနှင့် စကားပြောရန် ဘာသာစကားအခက်အခဲရှိနေသည့် တိုင်အောင်
ကျွန်တော်က ခေါင်းညိတ်ပြုံးပြလေ့ရှိပြီး အနည်းဆုံးတော့ အခြား လူများနှင့်
ဆက်နွယ်မှုလေး အနည်းငယ်ရှိနေသည်ကို စကားမပြောဘဲ
စိတ်ထဲကဆက်သွယ်မှုဖြင့် ခံစားသိနေသည် - “ဟေ့လူ
ကော်ဖီလာယူတာလား၊ ခင်ဗျားလည်း ဘလက်ခံကော်ဖီပဲလား၊ ဟုတ်ပါပြီ
ကျုပ်ကတော့ ဒီနားလေးမှာပဲ ဆက်နေနေလိုက်မယ်။”

ဆရာဝန်က အာမခံဖြင့်မလွတ်မြောက်မီနှင့် ကိုအောင်သက်ကို အခြား
အဆောင်သို့ မခေါ်သွားမီ နေ့ခင်းတိုင်းတွင် လူ လေး ငါး ယောက်က
ခေါင်းများငုံ့ကာ လက်များပိုက်လျက် ဆရာဝန်နှင့်ဘုန်းကြီးအခန်းထဲသို့
မဝင်မီ ၎င်းတို့၏ ခြေညှပ်များကို အပြင်တွင်ချွတ်ထားခဲ့ကြသည်။ ထို အခါတွင်
ကျွန်တော်က အပြင်တွင် ခေါက်တုန့်ခေါက်ပြန်လမ်းလျှောက်နေပြီး အထဲသို့
ချောင်းကြည့်ရန်ကြိုးစားနေခဲ့သည်။ ၎င်းတို့က ခြေဗလာဖြင့်
တင်ပလွှင်ခွေထိုင်နေကြပြီး အရှေ့သို့ ကိုင်းကာ အာရုံစူးစိုက်ပြီး နားထောင်
နေကြသည်။ ဘုန်းကြီးက ၎င်းတို့အား စိတ်တွင် တွယ်ငြိမ်စားရခြင်းနှင့်
ပတ်သက်သည့် သင်ခန်းစာများ၊ ဘဝသံသရာနှင့် ထူးဆန်းထွေပြားသည့်
စကြဝဠာအကြောင်းစသဖြင့် သင်ကြားပို့ချလေ့ရှိသည်ဟု ဆရာဝန်က

ပြောပြပြီး ကျွန်တော်ကတော့ဘာသာစကားအတားအဆီးကြောင့် လက်လှမ်း မမီနိုင်ဘဲရှိနေသည်။

တစ်ရက်တွင် မည်သူကမှ ဘုန်းကြီးဆီသို့ မလာရောက်ကြသည့်အခါ ကျွန်တော်လည်း ဘယ်လိုမှမနေနိုင်တော့ဘဲ အခန်းဝတွင် ဖိနပ်ချွတ်ပြီး အထဲသို့ ဝင်သွားခဲ့သည်။ သူက ဘုန်းကြီးတွေထိုင်လေ့ရှိတဲ့အတိုင်း တရားထိုင်အခင်းပေါ်တွင် တင်ပလွင်ချိတ် ထိုင်နေသည်။ ဘုန်းကြီး၏ ရုပ်သွင်မှာ နူးညံ့ပြီး မျက်နှာပြည့်ပြည့်ဝိုင်းဝိုင်းနှင့် နှာခေါင်းပြားပြားဖြစ်ကာ ဘောင်မပါသည့် ဖိုတိုဂရေမျက်မှန်ကို တပ်လေ့ ရှိသည်။ အိပ်ရာဘေးတွင်မူ တချို့မှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် တချို့မှာ ဗမာဘာသာဖြင့် ရေးထားသည့်စာအုပ်များ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာစာအုပ်များ၊ အင်္ဂလိပ်စကားစုများ နှင့် ဝတ္ထုတစ်အုပ် နှစ်အုပ်ခန့် စသဖြင့် ဝါကျင့်ကျင့် စာအုပ်များကို သေသေသပ်သပ် စီထားသည်။ မီးပလပ်ပေါက်မှ ဖြစ်သလို သွယ်ထားသော ဝါယာကြိုးမှ တွဲလောင်း ကျနေသည့် မီးသီးက စာအုပ်များ ထက်တွင် လျော့တိလျော့ရဲရှိနေသည်။ ကျွန်တော်က သူ့ရှေ့တွင်ထိုင်ပြီး နောက်ကျောဘက်က နံရံကိုမီလိုက်ကာ မည်ကဲ့သို့ တရားထိုင်ရမည်ကို သင်ကြားပေးရန်တောင်းဆိုခဲ့သည်။

တရားထိုင်ခြင်းသည် သီအိုရီအရ အလွန်ရိုးရှင်းသော်လည်း လက်တွေ့ လေ့ကျင့်သည့်အခါ ခက်ခဲတတ်သည်ဟု သူကရှင်းပြသည်။ မျက်စိကို မှိတ်ပြီး အသက်ရှူတာကိုသာ ခံစားပြီးမှတ်ပါ။ ရှုသွင်းလိုက်တဲ့လေအေးက နှာသီးဖျားကနေဝင်သွားပြီး ပြန်ရှုထုတ်တဲ့အခါ ပိုပြီးနွေးတဲ့လေက ထွက်လာတာကို ခံစားကြည့်ပါ။ တကယ်လို့ ပြောမှရမယ်ဆို ကိုယ့်ကိုယ် ကိုယ်ပြောကြည့် - ဝင်တယ်၊ ထွက်တယ်၊ ဝင်တယ်၊ ထွက်တယ် ဆိုပြီးပေါ့။ နောက်ဆုံးကျရင် ပူတာလား၊ အေးတာလား၊ ဝင်တာလား၊ ထွက်တာလား တွေးချင်တော့မှာမဟုတ်ဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆို မင်းရဲ့စိတ်ထဲမှာ စိတ်ကူး စိတ်သန်းတွေ၊ အယူအဆတွေကို ဘာတစ်ခုမှမတွေးမိအောင် ရှင်းထုတ်ချင် လိမ့်မယ်။ တစ်စက္ကန့်ချင်းစီမှာပဲ ခံစားနေရတဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ရဲ့ ခံစားမှုကိုပဲ စိတ်က မှတ်ထားချင်လိမ့်မယ်။ ရှုသွင်းတာနဲ့ ရှုထုတ်တာရဲ့ ကြားမှာ နှာသီးဖျားကလေးကနေ လေက ထွက်သွားတာ၊ နှုတ်ခမ်းမွှေးကို လေတိုး သွားတဲ့အတွက် နှုတ်ခမ်းမှာ ယားကျိကျိဖြစ်သွားတာမျိုးတွေ။ အကယ်၍ ဒီလို ခံစားမှုတွေက စတင်ချင်းမှာ သတိထားမိဖို့အတွက် နူးညံ့သိမ်မွေ့လွန်းနေတယ်

ဆိုရင် ရှုသွင်းတဲ့အခါ ရင်ဘတ် ဒါမှမဟုတ် ဗိုက်က ဖောင်းလာပြီး ပြန်ရှုထုတ်တဲ့အခါ ချပ်သွားတာကို သတိထားမိအောင်လုပ်ပါ။ ထိုသို့ ပြောပြီးနောက် ကျွန်တော့် စိတ်အာရုံထဲတွင် မှောင်မိုက်ပြီးရှုပ်ထွေးနေသည့် ၁၅ မိနစ်ခန့် အချိန်ကာလတွင် ဘုန်းကြီးက တိတ်ဆိတ်နေခဲ့သည်။

အသက်ရှူတဲ့အပေါ်မှာ စိတ်အာရုံကိုစုထားဖို့က ဘယ်လောက် ခက်ခဲကြောင်းကို ပြောပြခဲ့ပြီးပြီ။ အာရုံက ပေါင်တွင်းဘက်မှာ ယားလာတာကို သတိပြုမိတာ၊ ဂနာမငြိမ်ဖြစ်လာတတ်တာ၊ အိပ်ရာပေါ်နဲ့ ကိုယ်ပေါ်ကို တကယ့်ပုရွက်ဆိတ်တွေတက်လာသလိုလို ခံစားရတာမျိုး စသဖြင့် ပြန့်လွင့်နေတတ်တယ်။ နောက်တစ်ခေါက် ထောင်ဝင်စာလာရင် ဘယ်လိုစာအုပ်မျိုးပါလာနိုင်တယ်၊ ကိုယ့်ချစ်သူခင်သူတွေ ဘာများ လုပ်နေမလဲ၊ ငါသူတို့ကို ဘယ်အချိန်မှာ ပြန်တွေ့ရပါ့မလဲဆိုပြီး တွေးမိတာတွေ ဖြစ်လာတတ်တယ်။ ဒီလိုတွေးမိတာတွေက ဒေါသထွက်စရာ ဖြစ်ပြီး အဲ့ဒီလို အာရုံထွေပြားစရာတွေအပေါ် ဒေါသထွက်မိဖို့ ပြောမိရင်လည်း ပိုဆိုးသွားတတ်တယ်။ အသက်ရှုသွင်းရှုထုတ်တဲ့အပေါ် စိတ်အာရုံက ပြန်ရောက်လာဖို့အတွက် ဒါတွေကို ဝေဖန်ပြစ်တင်တာမျိုး မလုပ်ဘဲ စိတ်ထဲ ရိုးရိုးရှင်းရှင်းပဲ သတိနဲ့မှတ်ခြင်းမျိုး လုပ်သင့်တယ်။ “ဒါကို မနက်တိုင်းကို ၁၅ မိနစ်လုပ်ပါ” ဟု ဘုန်းကြီးက ဆိုသည်။ နောက်ပြီးရင် အနည်းဆုံး နေ့တစ်ပိုင်းလောက်ကို နေ့တိုင်း တစ်နာရီမှာ ငါးမိနစ်လောက် လုပ်ကြည့်ပါ ဟုပြောခဲ့သည်။

ကျွန်တော့်စိတ်ထဲတွင် စိတ်ကူးစိတ်သန်းများ၊ အယူအဆများ လုံးဝ မရှိအောင် ရှင်းထုတ်နိုင်ခဲ့သည်ဟု မပြောနိုင်ပါ။ အသက်ရှုသည့်အခါ ပါဝင်သည့် ခံစားမှုများကို အာရုံစိုက်ကြည့်သည့်အခါ ပူသည်၊ အေးသည်၊ ယားသည်၊ ဖောင်းလာသည်၊ ပိန်သွားသည် စသဖြင့် စေ့ဆော်သည့်အရာ တစ်ခုချင်းစီကို သတိပြုမိခဲ့သည်။ ကျွန်တော့် စိတ်အာရုံကပြန့်လွင့်နေဆဲ ဖြစ်သော်လည်း တဖြည်းဖြည်းလျော့နည်းလာသည်။ လများစွာကြာခဲ့သည့် တိုင်အောင် တရားထိုင်ခြင်းက ထောင်ထဲတွင်ရောက်နေသည်ကို စိတ်သက်သာရာရအောင် လုပ်ပေးခဲ့သည်ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း တဖြည်းဖြည်းနှင့်တော့ ငြီးငွေ့မှုက နည်းလာခဲ့သည်ဟု ပြောရမည်ဖြစ်သည်။ လမ်းလျှောက်တာနည်းလာပြီး လက်သည်းကိုက်သည့်အကျင့်ပင် ရပ်သွားသည်။ အိပ်ရာထဲတွင်လှဲပြီး မိုးစက်များတဖြောက်ဖြောက်ကျသံကို

နားထောင်ရင်း ခဏကြာသည့်အခါ ကျွန်တော့်အခန်းအပြင်ဘက်ရှိ မိုးစက်ကျသံနှင့် အဝေးတစ်နေရာရှိ မိုးစက်များ တပေါက်ပေါက်ကျသံတို့ကို ခွဲခြားလာနိုင်သည်။ ဆက်၍နားထောင်နေပါက ထို အဝေးမှ မိုးစက်များသည် အသံလှိုင်းအစက်အပြောက်လေးများအဖြစ် ပျော်ဝင်ပျောက်ကွယ်သွားပြီး မိုးရေစက်တစ်စက်ချင်းစီ၏ အသံများကို ကြားရနိုင်မည်ဖြစ်ကာ ကျွန်တော်ကတော့ ထိုအသံများမှာ လှပသည်ဟု ထင်မိသည်။ ရူးများ ရူးနေခြင်းလား သို့မဟုတ် နေသားကျသွားခြင်းများလားတော့မသိ။ ဒါမျိုးကို နာရီနှင့်ချီပြီး မလုပ်နိုင်လျှင်တောင် တစ်ချိန်လျှင် ၁၀မိနစ် ၁၅ မိနစ်ခန့်တော့ ပျင်းရိငြီးငွေ့ပြီး ရူးမသွားဘဲလုပ်နိုင်သည်။ လူများက “ထောင်က ဘယ်လိုလဲ” ဟု ကျွန်တော့်ကို မေးကြသည်။ ထောင်တွင်းရောက်စအချိန်များတွင် မဟုတ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် များသောအားဖြင့် မိုးရွာသံများကို နားထောင်ခြင်း၊ ရင်ဘတ်က နိမ့်လိုက် မြင့်လိုက်ဖြစ်သည်ကို ခံစားခြင်း၊ ပုရွက်ဆိတ်နှစ်ကောင် ခေါင်းချင်းဆိုင် တွေ့သည့်အခါ ဟိုယိမ်းဒီယိမ်း ဖြစ်သွားကြသည်ကို ထိုင်ကြည့်ခြင်း နှင့် ထောင်နံရံပေါ်တွင် ပုရွက်ဆိတ်များ အလျင်စလိုသွားလာနေကြသည်ကို ကြည့်ခြင်းတို့သာလုပ်ဖြစ်သည်။ နံရံတစ်ချပ်လုံးကို အာရုံဖြန့်ကြည့်လိုက်ရင် ရှုပ်ယှက်ခတ်နေသည့် ပုရွက်ဆိတ်များ သပွတ်အူသဖွယ်ကွန်ယက်ထဲ လှုပ်ရှားသွားလာနေပြီး ထောင်နံရံ တစ်ခုလုံးတွင်တရွရွ ဖြန့်ကျက်လာပုံကိုသတိပြုလာမိသည်။ ထိုကွန်ယက်ထဲရှိ ပုံစံများကို သတိပြုလာမိသည့်အခါ ၎င်းတို့က ဧရာဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသတစ်ခွင်တွင် ချောင်းငယ်လေးများ အနှံ့အပြားရှိနေသလို၊ အဝေးပြေး လမ်းမကြီးများက ကမ္ဘာတိုက်ကြီးများတွင် ချိတ်ဆက်နေသလို၊ ထောင်တွင်းသက်သာဆိုင်မှ ဝယ်လာသည့် ဂေါ်ဖီထုပ်အရွက်များပေါ်ရှိ အကြောများလို ဆင်တူနေပုံကို သတိပြုလာမိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အရာများ၏ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ဆက်နွှယ်နေမှုကို တစ်မိမ့်မိမ့်တွေးတော နေမိသည်။ ထို့နောက်တွင် ပျင်း၍လာပြန်သဖြင့် တစ်တော့ခံလား၊ အပြာကားလား - တီဗီမှာ ဘာများပြနေမလဲဟု သွားကြည့်မိပြန်သည်။ ဩဂုတ်လတစ်ရက်တွင် မြန်မာစစ်ဗိုလ်ချုပ်များက ရုရှားမှ ကာကွယ်ရေး အရာရှိများနှင့်တွေ့ဆုံနေသည်ကို နိုင်ငံပိုင်သတင်းက ပြသနေသည်။ နောက်နှစ်ရက်ကြာသည့်အခါ ထို စစ်ဗိုလ်ချုပ်များက မော်စကိုတွင် ဒုံးကျည်စနစ်များအားစနည်းနာနေပုံများကို နိုင်ငံပိုင်သတင်းစာတွင်

ဝေဝေဆာဆာဖော်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ တစ်အောင့်ကြာသည့်အခါ
 တရုတ်အက်ရှင်ကားများနှင့် ဘောလိဇွန် သီချင်းရုပ်ရှင်များနှင့်ယှဉ်ပြီး
 ရုပ်သံလိုင်းကိုလုမည့် ဇာတ်ကားများမှာ ဝတ်စုံနက်ဝတ်ထားသည့် အသားဖြူ
 ဖျော့ဖျော့ လူများက အနက်ရောင် ပစ္စတိုသေနတ်များ တစ်ယောက်ကို
 တစ်ယောက် ချိန်လျှက်ရှိသည့် ဗမာစကားပြောဖြင့် နောက်ခံအသံ
 ထပ်ထားသော ရုရှားအက်ရှင်ကားများဖြစ်သည်။ ထောင်ထဲတွင် ရုရှား
 ရုပ်ရှင်ကား တစ်ကားကားကို ကြည့်ဖူးသလားဟု ဘုန်းကြီးကိုမေးသည့်အခါ
 သူက တစ်ခါမှ မကြည့်ခဲ့ဖူးကြောင်း ဆိုသည်။